

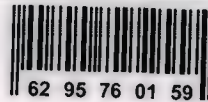

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

**BÖLÜM: FEN EDEBİYAT
FAKÜLTESİ TÜRK DİLİ VE
EDEBİYATI BÖLÜMÜ**

**KONU: EYLÜL ROMANI'NIN
TAHLİLİ**

İSİM& SOYİSİM :ÖVGÜ TUNALI

EYLÜL

Mehmet RAUF

İçindekiler

A. Şekil Bakımından Eser	2
Eserin Adı	3
Yazarın Adı	3
Yazar Hakkında Bilgi(hayatı)	3
Edebi Kişiliği	4
Basım Yeri Ve Tarihi	6
Yayın Evi	6
Baskısı	6
Eserin Konusu	6
Eserin Özeti	6
 B. Muhteva Bakımından Eser	 10
1. Vak'a	11
2. Şahıs Kadrosu	12-13
3. Şahıslar Arasındaki Münasebet	14
Süreyya-Suad	16
Suad Necip	45
Eserdeki Diğer Karakterler	105
Beyefendi Ve Hanımefendi	105
Hacer Ve Fatin	105
Behice Dadı Ve Hizmetçiler	105
4. Zaman	106
5.Mekan	145
6.Sosyal Çevre	167
7.Felsefi Meseleler	170
8.Psikoloji	185
9.Romanın Yapısı-Plan	218
10.Dil Ve Üslub	261
11.Edebi Ekollere Göre Eser	269
12.Konusuna Göre Eser	271
13.Anlatış Tarzına Göre Eser	279
14.Türk Edebiyatındaki Romanlara Göre Eser	281
15.Romanda Verilmek İstenen Mesaj	283

A. ŞEKİL BAKIMINDAN ESER

Eserin Adı : EYLÜL
Yazarı: Mehmet RAUF
Yazar Hakkında Bilgi :

HAYATI:

1874' de İstanbul' da doğdu. Kütahya'dan İstanbul' a gelip yerleşmiş bir ailenin oğludur. Soğukçeşme Askeri Rüstiyesi'nde (şimdiki Adli Tıp Binası) okuduktan sonra Deniz Lisesine ve Deniz Harp Okuluna girdi. Burada İngilizce ve Fransızca öğrenerek bu dillerden ilk edebi ürünleri okudu. Hikaye ve roman denemelerine de, çok küçük yaşındayken, bu okullarda başladı. O yıllarda Halit Ziya İzmir' de Hizmet adlı bir gazete çıkarıyordu. Mektuplaşma yoluyla onunla arkadaş oldu ve ilk eserlerini <<Hizmet>>te yayımladı.

Okuldan deniz subayı olarak mezun olduktan sonra, o zamanlar henüz Türkiye'ye bağlı bulunan Girit adasındaki savaş gemilerimizde görev aldı. Bir yıldan sonra staj görmek üzere, Almanya'da Kiel kanalının açılış töreninde bulunacak Türk deniz subayları arasına katıldı. Bu gezisi onda unutulmaz anılar bıraktı. Almanya'dan dönüşünde daha bir süre Girit'te kaldıktan sonra İstanbul'a alındı. O zamanlar Türkiye'deki büyük batılı devletlerin elçiliklerine bağlı birer küçük savaş gemisi, <<istasyon<>er>> adı altında Boğaz'da demirli bulunurlardı. Bu gemilerle Türk bahriyesi arasındaki gerekli bağlantıyı sağlamak üzere onların yanlarında bir de Türk irtibat teknesi yer alırdı. İki yabancı dili çok iyi bildiği için Mehmet Rauf bu irtibat gemisinde bir göreve atandı.

Halit Ziya İzmir'den İstanbul'a gelmiş, bir süre sonra da Servetifünun edebiyat topluluğu kurulmuştu. O da genç üstadı Halit Ziya aracılığı ile bu topluluğa katıldı. Servetifünun'da önce büyük hikayeleri, sonra <<Eylül>>ü tefrika edildi. Daha tefrika edilişi sırasında geniş ilgi toplayan bu roman, kitap halinde çıktıktan sonra yazarına pek büyük bir ün kazandırdı. Zaten ilk ve son gerçek başarısı da budur.

Serveti Fünun topluluğunun dağılmasından sonra, 1908'e kadar, sadece denizcilikteki görevi ile meşgul olan Mehmet Rauf, İkinci Meşruiyetin ilanından sonra askerlikten istifa etti ve bütün çabalarını yazarlığa yöneltti. Meşruiyet'in başlangıcından Cumhuriyet'in ilk yıllarında kadar bazı gazetelerin yazı işlerinde çalışarak, zaman zaman da edebiyat, magazin ve kadın dergileri çıkararak hayatını kazanmaya çalıştı. Gerek bu çabalarında, gerekse giristiği bazı ticaret işlerinde başarıya ulaşamadığı için son yıllarını büyük geçim darlıkları içinde geçirdi. Ismarlama yazdığı bazı açık saçık eserler yüzünden ününde zedelemişti., 1932 yılı başlarında İstanbul'da öldü. Edirnekapı mezarlığında gömülüdür.

EDEBİ KİŞİLİĞİ:

İlk roman denemesini on iki yaşlarındayken yapan Mehmet Rauf, ilk eserini yayımladığı zaman da daha on altı yaşındaydı. Bu <<Düşmüş>> adlı büyük bir hikayeydi ve Halit Ziya'nın <<Sefile>> sinin bir çeşit kopyasıdır. Zaten Mehmet Rauf hikaye ve romanlarında daima Halit Ziya'nın etkisinde kalmış, onun dil ve anlatımı ile plan ve tekniğinden yararlanmıştır. Bunu ünlü romanı Eylül'ün İlk yaprağında <<İlk romanım son üstadıma>> sözleriyle bizzat kendiside belirtmekten zevk almıştır.

Serveti Fünun'da önce hikayeler yayımlayan, sonra <<Ferda-yı Garam>> adlı küçük bir romanı tefrika edilen Mehmet Rauf, yine aynı dergide <<Eylül>>ü tefrika ettirip hemen ardından kitap haline getirmesiyle birlikte o zamanki Türk edebiyatının en ünlü ve en saygın temsilcileri arasında yer aldı. Bir edebiyat tarihçimiz bu roman için: <<Bu kitap roman tarihimizin durak noktalarından biridir.>> der ki, pek de sırası bir yargı sayılmasa gerektir.

Ancak Mehmet Rauf <<Eylül>>de çıktığı yüksekliğe başka hiçbir eserinde bir daha ulaşamamıştır. Bundan sonra yazmış olduğu romanların sayısı yirmiyi geçer; fakat bunların hepsi de <<Eylül>>e oranla çok zayıf ve çelimsiz eserler olarak göze çarpar. Yazar bundan sonraki romanlarında zaman zaman bazı özel tipleri canlandırmak hususunda, özellikle dil ve anlatımda belirli gelişmeler ve asamalar göstermiştir. Fakat roman çatısı, kahramanları birbirleriyle karşılaştırıp bağdaştırmak, insan ruhu ve o ruhun labirentleri ortamında gezintiler yapmak, canlı ve hareketli tasvirlerle yönelmek, romanın teknik düzenini ayarlamak ve bunları planlamak bakımından hiç bir zaman <<Eylül>>deki seviyesine erişememiştir. Öyle anlaşılmaktadır ki sanatçı Mehmet Rauf, ilk gençliğinin gücü, hızı ve anlatımı ile nesi var nesi yoksa hepsini bu ilk büyük eserine harcamış, bundan sonra da tümünden tükenmiştir.

Bazı eleştirmeciler <<Eylül>>ü Türk Edebiyatında psikolojik roman türünün ilk büyük başarılı örneği saymakta, hatta yazarının bu konuda üstadı Halit Ziya' yı bile geride bıraktığını öne sürmekte sözbirliği etmiş gibidirler. Bunda önemli bir gerçek payı bulunmaktadır. Ancak <<Eylül>>ün her şeye rağmen hareketsiz ve monoton bir roman olduğunu söylemekte mümkündür. Bu eserin büyük bir ün kazanıp o ünün de o gün bugündür sürüp gelmesinde alıslmış ve bunun sonucu olarak da klişeleşmiş görüşlerin rolü ve etkisi bulunduğu kolaylıkla söylenebilir. Sonuç olarak: <<Bu kitap roman tarihimizin durak noktalarından biridir.>> diyen edebiyat tarihçisinin bu yargısı belli oranda kanıtlanmış oluyor.

Mehmet Rauf, romanda olduğu gibi, edebiyatın öteki türlerinde ve dallarında da Halit Ziya'yi izlemekte devam etmiştir. Örneğin o da mensur şiirler yazmış ve böylece üstadının açtığı bu küçük çığıı yaygınlaştırmak istemiştir.

Mehmet Rauf, bir <<moeurs>> romancısı olmaktan çok, bir aşk romancısıdır. <<Eylül>>deki saf ve katıksız aşk tema'sı bir yana bırakılırsa, ondan sonraki romanlarında daima ihtiraslı bir aşkın eyleme dönük arzu ve çalkantıları yer alır. Yaratılış bakımından

doymaz bir aşk içgüdüsüne sahip bulunan bu yazarın, hiç olmazsa romanlarında olsun, bu duygusunu tatmini amaç edindiğini yazan yakın arkadaşı Halit Ziya -bu bakımdan- büyük bir gerçeğe parmak basmıştır.

Mehmet Raufun <<Eylül>>den sonraki en güçlü romanı <<Karanfil ve yasemin>> adını taşır. Bu roman oldukça büyük başarısına ve yer yer gerçekten çok ustaca yapılmış ruh ve çevre tahlillerine, insanların iç dünyalarını kemiren bazı içgüdülerin sergilenmesine rağmen -nedense- hakettiği üne ve değere ulaşamamıştır. Hikaye ve tiyatro dallarında da sayıca bir hayli kabarık eserler meydana getirmiş olan Mehmet Raufun bu tür eserleri, sözü edilemeyecek oranda, zayıf ürünlerdir. Yazmak: hayatını kazanmak ve geçimini sağlamak için yazmak zorunluğu, Serveti Fünun topluluğunun bu en talihsiz sanatçısını gittikçe çelimsizleşen bir kalem haline getirmiş ve sonunda iyiden iyiye tükenmiştir.

Yazarın, ömrünün son yıllarında meydana getirdiği <<Halas>> adlı roman -ki İstiklal Savaşı'nın bir destanı olmak üzere kaleme alınmıştı- edebiyat çevrelerinde en küçük bir yankı bile bırakmadan unutulup gitmiştir.

Mehmet Raufun genellikle doyurucu olmayan edebi verilerinin yanıbaşında verimli bir yönü vardır ki, kendisini Serveti Fünun'un öteki şair ve yazarlarından daha üstün kılan bir açı sayılabilir. Bu yön, onun dili ve anlatımıdır. Gerçekten de -aslında tam bir Serveti Fünuncu sayılamayan Ahmet Hikmet bir yana bırakılacak olursa- bu edebiyat topluluğunun Türkçe'yi en duru ve en külfetsiz yazan sanatçısı Mehmet Rauf'tur. O, çok özentili bir dil ve anlatım kullandığı <<Eylül>>de bile öteki arkadaşlarından daha duru ve rahat bir Türkçe'ye yatkındır. Hele o topluluk edebiyatının havasından kurtulduktan sonra yazdığı eserlerde bu özelliği daha da açık seçik olarak göze çarpar. Öte yandan -başta Cenap Şaahabettin olmak üzere- hemen bütün Serveti Fünun' cular dildeki sadeleşme ve durulaşma akımlarına karşı çıkarken, Mehmet Rauf böyle bir sürtüşmeye hemen hiç katılmamıştır.

Ömrünün son yıllarında bir yandan çala-kalem hikaye, roman, tiyatro, sohbet yazan; bir yandan sürümsüz dergiler çıkaran Mehmet Rauf, bunları yapmak zorunda kalmasaydı belki çok daha faydalı çalışmalar meydana getirebilirdi. Çünkü artık olgunlaşmış ve durulaşmıştı. Nitekim bu şartlar içinde bile onun zaman zaman edebiyatla ve onun çeşitli sorunlarıyla ilgili belgesel makaleler meydana getirdiği, ustaca eleştirmeler yazdığı görülmektedir. Öte yandan değişik zamanlarda, değişik dergi ve gazetelerde edebiyat tarihimize ışık tutacak, parça parça, anılarını da kaleme almıştır. Bu anıların, sabırlı bir çalışma ile derlenip bir araya getirilmesi ve yayınlanması, muhakkak ki, Türk edebiyatı tarihi için büyük bir hizmet ve kazanç olacaktır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Mehmet Raufun değişik konulardaki büyüklü-küçüklü eserlerinin sayısı 50'yi aşkındır. Bunlardan başlıcaları şunlardır: Romanlar: Eylül; Karanfil ve Yasemin;Feda-yi Garam; Kan Damlası - Define; Son Emel; Son Yıldız; Genç Kız Kalbi; Böğürtlen; Menekse; Kadın İsterse; İhtizar; Harabeler; Kabus; Halas. Mensur şiirler: Siyah İnciler;

Sonbahar. Hikayeler: Bir Aşkın Tarihi; Hanımlar Arasında; Aşk Kadını; Safo ve Karmen; Pervaneler Gibi; Gözlerin Aşk; Eski Aşk Geceleri. Tiyatro Eserleri: Pençe; Cidal; Yağmurdan Doluya; Sansar; Ferdi ve Sürekasi(Halit Ziya'nın romanından)

Basım Yeri ve Tarihi: ISTANBUL, 2003

Yayın Evi: İNKILAP KİTABEVİ YAYIN VE TİC. A.Ş.

Baskı: Eser, İkbâl Kitaphanesi tarafından yapılan 1925 tarihli üçüncü baskısından yararlanılarak yayına hazırlanmıştır.

Eserin Konusu: "Eylül" romanının konusu basittir. "Süreyya ile Suat birbirlerini severek, evlenmiş, mutlu bir yuva kurmuşlardır. Süreyya'nın en yakın arkadaşı Necib ise evliliğe karşıdır. Ancak karıkocanın mutluluklarına hayrandır. Necib ile Suat'ın aynı şeylerden zevk alırları (müzik vb.) nedeniyle ikisi arasında duygusal bir yakınlık başlar. Ve zamanla aşka dönüşür; ikiside bundan vicdan azabı duyarlar. Roman, konakta çıkan bir yangında içerde kalan Suat'ı kurtarmak için alevler arasına atılan Necib ile Suat'ın yanarak ölmeleriyle sona erer."

Kısacası "Eylül" de Süreyya, Suat ve Necib üçgeni arasındaki ümitsiz bir macera haline gelen duygusal bağlantı nedeniyle "aşkla evlilik ahlakının çatışması" üzerine durulmuştur.

ESERİN ÖZETİ

Suat Hanım'la Süreyya bey beş yıldır evlilerdir. Yaz aylarının, "Süreyya'nın babasının bağ evinde geçirilmesi bir aile geleneği haline gelmiştir. Süreyya'nın kız kardeşi Hacer'le kocası Fatin de burada kalmaktadır. Bağ evinde kalmaktan sıkılan Süreyya sürekli olarak Bogaziçi'nde ya da Adalar'da kiralanabilecek bir yalı ve sandalı, kotralı geçirebilecek bir deniz hayali kurmaktadır. Ancak Süreyya'nın ekonomik durumu babasının bağından kurtulmaya elverişli değildir. Bu konuda annesinden istediği yardımda sonuçsuz kalmıştır.

Süreyya'yı mutlu görmek isteyen genç karısı Suat, onun çöl diye vasıflandırdığı bu yerdeki azabını gidermek için, babasına gizlice bir mektup yazarak dadısı aracılığı ile bir miktar para ister. Ve durumu daha sonra Süreyya ve Necib'e bildirir. Gizlice yalı aramaya başlarlar. Süreyya'nın bu teşebbüsünden habersiz olan köşktekiler "Yalı meselesini" bir eğlence ve alay konusu haline getirmişlerdir. Suat'ın babasından istediği parayı kısa bir süre sonra dadısı getirir. Karı-koca Süreyya'nın halasının oğlu Necib'in de yardımıyla Bogaziçi'nde (Yeni mahalle semtinde) bir yalı tutarlar. Süreyya'nın sevinç ve saadetine hudut yoktur hemen taşınırlar. Yalıda yalnız geçen hayatlarına Süreyya'nın hem halasının oğlu hemde yakın dostu olan Necib'i de çağırırlar. Sandal gezintileri, yelken ve balık alemleri Süreyya'nın vazgeçemediği zevki olmuştur.

Denizi çok seven Süreyya artık zamanının büyük bir kısmı küçük bir tekneyle denizde geçirmektedir. Uzun süre denizde kalamayan Suat ise ufak tefek ev işleriyle

uğraşmakta ve piyano çalmaktadır. Süreyya'dan ayrı geçen bu hayat zamanla Suat için birkaç bakımdan üzücü olur. Süreyya denizdeyken Suat ile Necib piyanonun başına geçerler, tanınmış opera parçalarını söyleyerek oyalanırlar. Necib sık sık yalıya gelip gitmekte ve onlarla arkadaşlık etmektedir. Karı-koca Necib'in dostluğundan son derece hoşnutturlar, onun yalıdan ayrılmasını istemezler. Necib'de Suat gibi müzikten hoşlanmaktadır. Ona piyanoda çalması için değişik notalar getirir. Suat'a karşı da derin bir hayranlık ve büyük bir saygı duyan Necib, bu duygularının yavaş yavaş aşka dönüşmekte olduğunu farkeder.

Süreyya'nın deniz tutkusu nedeniyle karısını sık sık ihmal edişi güzel piyano çalan Suad'la Necib arasında aynı konu üzerinde heyecan duymaktan doğan bir ruh arkadaşlığı doğurur. Zamanla her ikisi derin fakat yasak bir aşk derecesine ulaştığını duyarlar. Aşk bu iyi ruhlu insanların gönlünde ikisini de bedbaht eden bir vicdan azabı şeklinde ilerler. Yalnız duygudan ibaret olan bu aşkı her ikiside birbirinden saklamaya çalışırlar. Çünkü aralarında her ikisinin de eş ve arkadaş olarak sevdikleri üçüncü bir dost vardır. Necib, dost saydığı, saygı duyduğu Suad'ı başbaşa geçen gün ve saatlerin sonunda onu derin bir aşkla sevdiğini hissetmiştir. Önceleri kendisine ve Süreyya'nın dostluğuna yakıştıramadığı bu aşktan kolaylıkla kurtulabileceğini sanır, ama bu tutkunluk gitgide artarak Necib'in buhranlar ve çaresizlikler içinde kalmasına sebep olur. Tek kurtuluş yolu yalıdan uzaklaşmakta görür, ancak her gidişinde daha büyük bir özlem ve aşkla yalıya ve Suat'a geri döner. Necib bu durumdan çok şikayetçidir. Akrabası olan Süreyya'ya bunu nasıl yaptığını düşünür; huzursuzluk duyar.

Bir akşamüstü Tarabya'ya gezmeye çıkılırken piyanonun üstünde duran Suad'ın eldivenlerini alır, okşar sonra bir cinayet işlemişçesine şaşkınlıkla eldivenlerden birini cebine koyar. Bunu aziz bir hatıra olarak çalmaktan kendini alı koyamayan Necib Suad'a duyduğu bu büyük aşktan dolayı vicdan azabı çekmektedir. Diğer yandan da Necib, Suad'ın eldivenine sahip olmanın verdiği hazla, mutluluktan çıldırmakta, ama sonunun ne olacağını kestiremediği için de korkmaktadır. Herhangi bir davranışı veya sözüyle onun nefretini kazanmamak için yalıdan adeta kaçır.

Uzun süredir yalıya gelmeyen Necib: Suad'tan çok merak etmekte ve içi titreyerek onun yolunu gözlemektedir.

Bir süre sonra köşkten Necib'in tifoya yakalandığı haberi gelir. Bu durum Süreyya ile Suad'ı çok üzer. Karı koca onu ziyarete giderler. Necib'i yorgun bitkin ve biraz da sinirleri zayıflamış bir halde bulurlar. Süreyya'nın yanlarında bulunmadığı bir sırada, Süreyya'nın annesi ve kız kardeşi Hacer, Necib'in yastığının altında buldukları bir hanım eldiveninden söz ederler. Suat, Necib'in kendisine karşı beslediği duygularının iyice farkına varır. Necib, Süreyya'nın ısrarlarına dayanamayarak iyileştikten sonra tekrar yalıya gelir. Bu, herkes için sıkıcı bir durumdur. Necib, kendisine hakim olamadığı bir anda Suat'a duygularını açmak ister, ancak hıçkırıklarla boğulur. Suat, sessizce çekilmekten başka bir çare göremez. Necib yeniden Suat'ın aşkından kaçmak, korkunç ve buhranlı vicdan azaplarından kurtulmak için yalıdan ayrılır.

Necib, uzun bir zamandan beri yalıya uğramamaktadır. Suad hiç belli etmemeye çalışsa da çok yoğun vicdan azabları ile boğuşsa da Necib'e karşı olan duygularına yenik düşmektedir. Suad, bir eylül günü Süreyya'ya bir bahane uydurarak, Necip'i oteline ziyarete giderler. Hep birlikte Beykoz'a geziye çıkarlar.

Her ikisi de birbirini sevmekte, ancak vicdan azabı içinde bunu belli etmemektedir. Eylül ayının bir günü, sanki onların bu ruhsal durumlarını dile getirmektedir.

Suad'ın eylül karşısındaki: Yanlış evliliklerle hayattan beklenen saadetin bulunamayışı yada bulunanın mümkün görülmeşiyle ilgili derin ıstıraplı hali, ümitsiz ve hasta duygusallığının üzgün ve perişan bir ifadedirki; aynı perişanlığı, kendisini ancak serseri bir hayatın kollarına kaptıran Necib'de aynı şiddetle yaşamaktadır.

Suad'la Necib arasındaki aşk hiçbir zaman duygusal boyutlardan öteye geçmez. Coşkun duyguların ve buhranların bir arada yaşandığı yaz mevsimi, sessiz bir anlaşma halinde ve bir rüya gibi geçer. Karısına kış mevsimini Boğaz' da geçirmeyi vaad eden Süreyya Eylül ayında İstanbul'a konağa anne ve babasının yanına indiği bir gün Hacer' in kıskırtmasıyla olsa gerek ki ani bir kararla Suat'ı kırma pahasına da olsa sert bir şekilde bağ evinden Bakırköy' deki konaklarına tasinan ailesinin yanına dönmeye karar verir. Bir şeylerden kuskulandığı bellidir.

Bu durum hem Suad'ı, hemde Necib'i çok üzmüştür. Artık eskiden olduğu gibi rahat rahat bakışamayacaklar, piyano çalarak eşsiz parçalardan mest olamayacaklar ve bu rüya başladığı gibi bitecekti.

Hacer'in davranışları Suat ve Necib'i rahatsız ettiği için Necib, köşke eskisi gibi sık sık gelmemektedir. Hacer' in kıskanç davranışları, onların bakışlarından, davranışlarından mana çıkarmaya çalışan hali ikisinde ızdıraplı günler yaşatır. Birbirlerini buldukları an ister istemez kaybetmektedirler. Suad, Necib'i konaktan uzak tutmak için ister istemez ilgisiz davranmaya çalışır. Necib de Suat için geldiğini belli etmemek için Hacer'le ilgileniyormuş gibi görünmek zorunda kalır. Böylece araya şüpheler, kırgınlıklar ve kıskançlıklar girer ve bu iki insan arasındaki aşk derin acılara sebep olur. Necib, Suad'ın ilgisiz davranmasından dolayı kendini terkedilmiş hisseder ve kendini içkiye verir. Kadınlara güveni kalmamıştır. Suad, Fatin 'den, Hacer'den Süreyya' dan aldığı duyumlara göre Necib' in başka kadınlarla düşüp kalktığını düşünerek Necib'e karşı bir güvensizlik, kıskançlık ve kin beslemeye kendini aşağılık biriymiş gibi görmeye başlar. Kocasının omuzlarından bir gün ağlayarak kendi kendine bir daha Necib' i düşünmemeye söz vermesine rağmen ertesi gün içkili bir şekilde kendini kaybetmiş bir vaziyette konağa gelen Necib' i görünce ona karşı acıma duyguları beslemeye başlar. Necib'in o gece ateşlenerek konakta kalması ve evdeki erkeklerin ise, hanımefendiyle Hacer'in de bir düğüne gitmeleri sebebiyle Necib'i doktora gösterme işi Suad'a düşer ve yalnız kaldıkları bu anda Necib ve Suad birbirlerini ne kadar sevdiklerini bir kere daha itiraf ederler. Necib gizlice aldığı eldivenin tekini Suad'a , Suad'da kendinde olan diğer tekini Necib'e verir. Bu eldiven aslında Suad'ın kalbinin diğer yarısıdır. Ancak ne Necib arkadaşına, ne de Suad eşine ihanet edebilecek insanlar değildir. Suat'la Necib'in

kalabalık içinde büsbütün artan ıstırapları böylece devam ederken bir yangın imdada yetişir.

Bir gece konakta yangın çıkar, Herkes canını kurtarmak telesiyle dışarı fırlar. Ortalıkta yalnız Suad yoktur. Süreyya büyük bir acıyla feryat eder; ama içeri giremez. Köşke gelmiş olan Necib alevlerin arasına atılarak Suad'ı kurtarmaya çalışır. Tavan çöker. Suad ve Necib alevler içinde kalarak ölürlür.

B. MUNTEVA BAKIMINDAN ESER

1. VAK'A

1. Vak'a

Eylül romanı Türk edebiyatında psikolojik roman türünün ilk başarılı örneği olması bakımından önemlidir, eser bütün psikolojik romanlarda olduğu gibi yok denecek kadar basit bir olay üzerine kurulmuş ve şahıs kadrosu da oldukça dar tutulmuştur. Böylece psikolojik tahlillerin istenilen genişlik ve derinlikte yapılabilmesi sağlanmıştır.

Romanda çok basit tutulan olaylar daha çok kişilerin yaşayışları, duygulu yönleriyle karşımıza çıkar.

Süreyya ve Suat, birbirlerini severek, mutlu bir yuva kurmuşlardır. Evliliğe karşı olan Necib ise, bu karı kocanın mutluluğuna hayran, onları bu yönden beğenen bir aile dostudur. Zamanla Necib'in ve Suad'ın birbirlerine karşı olan ilgileri, istemeye istemeye "aşk"a dönüşür. İkisi de vicdan azabı içinde kalırlar.

Romandaki ana olay, birbirlerine arkadaşlığın, dostluğun en sıkı bağlarıyla bağlanmış üç kişi arasında geçen, yine onları birbirinden büsbütün uzaklaştırabilecek bir olaydır.

Bütün bu olaylarla, genellikle birbirlerini seven iki dostun çıkmazlar içindeki aşkları, dayanılmaz acıları ve hazları anlatılmaktadır.

Eylül, romanında kişilerin karşılıklı davranışları basit bir eldivenin olayı, "eylül" ayı, doğa ve kişilerin ruhsal durumları incelenmektedir.

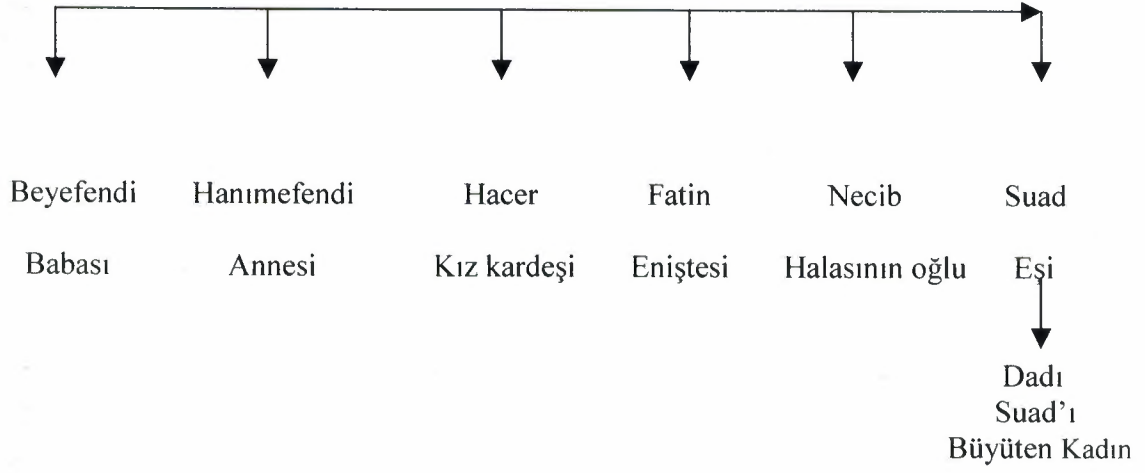
Eylül, romanında ruhsal çözümlemeler yanında, kişilerin karakter özellikleri gereğince belirtilmemiş; oluşan aşk çıkmazı da bir yangın olayı ile sona erdirilmiştir.

Sonuç olarak Eylül'de vak'a yok denecek kadar basittir. Anlatılan birkaç olayın kişiler üzerindeki etkisiyle, kişilerin o olaya karşı tepkisi üzerinde durulmuş, böylece eser dış olaylar üzerine değil, iç olaylar üzerine kurulmuştur.

Eylül, bir ruh çözümlemesi romanıdır. Bu bakımdan Türk edebiyatında bir ilktir.

2. ŞAHİS KADROSU

SÜREYYA

3. ŞANISLAR ARASINDAKİ MÜNASEBET:

Mehmet Rauf, "Eylül" romanında Süreyya- Suad ve Necib üçgeni arasındaki duygusal bağlantının hikayesini vermiştir.

Yazar eser boyunca bu üç insan arasındaki duygusal bağları ustalıkla anlatır.

Bu üç kişi dışındaki kahramanlar eseri gerçekçilikten uzaklaştırmamak için konulmuş denilecek kadar zayıf karakterlerdir.

Kısaca denilebilir ki Mehmet Rauf eserinde geniş bir aile tablosu içinde yaşanan Süreyya- suad ve Necib üçlüsünün ilişkileri sonrasında Suad ve Necib'in yasak aşkları ele alınmıştır.

Suad, kocası Süreyya'yı gerçekten sevmekte, Necib her ikisine karşı saygı ile karışık derin bir bağlılık duymaktadır. Ancak Necib ile Suad'ın aynı şeylerden zevk almaları, aynı şeyleri paylaşmaları sonucu doğan yasak sevgi romanın akışını temelden etkilemekte ve eseri Suad ile Necib'in psikolojik hesaplaşmalarına dönüştürmektedir.

Mehmet Rauf'un Eylül'ündeki asıl kahramanları olan Suad- Süreyya ve Necib aşktan başka kaygıları olmayan, çalışmayı ayıp sayanı, hazır yiyici kişilerdir. Yazar kendi söyleyişiyle eserinde "hep aşk, hep garam, hep şiir ve musiki" üzerine oturtulmuş yükümsüz ve sorumsuz kişileri ele almıştır.

Eserin her üç kahramanı da (karı-koca,aşık) bir çeşit güzellik avcısı rolündedirler; Boğaziçi'nin güzelliklerine bakan küçük yalıyı kuş kafesine benzetirler; musiki ve sevdadan başka işleri güçleri olmayan kendileri de, bu hesaba göre muhabbet kuşu gibidirler.

Şimdi Suad'ı bulacaklar, ona anlatacaklar, Süreyya'nın, "Mücevher kutusu, fildişi yuva" diye tarif ettiği yalıyı o ne kadar sevecek... Sonra evdekileri nasıl mebhut edecekler...

Evet, hep sahihti, bu fildişinden yuva Boğaz'm üstünde Kavakların yanında Yenimahalle'nin bir köşesinde, he-yet-i mecmuası² fildişinden yapılmış kadar temiz, parlak Pazarbaşı'nda idi. Otuzyedi liraya tutmuşlardı. İçerisi nim döşeli idi. Süreyya, "Suad, piyona da var" diyordu. Bunlar hepsi Suad için bir şetaret oluyordu. Süreyya oranın sükûnundan, gölgesinden, manzarasından galeyana bahsediyor, söyleyeceği şeylerin çokluğundan eksik anlatarak, "Deniz kapısının önüne kadar geliyor Suad, bilsen..." diye sevincinden taşıyordu.

O zaman Necib söyledi: Gece Beyoğlu'nda ne kadar bunaldığını, bugün Ada'ya gitmek istediği halde oraya gidip birtakım renksiz çehreler, lakayt dostlar, bigâne kalpler göreceğine gelip fildişi yuvalarındaki dostlarının misafiri olmayı tercih ettiğini anlattı:

Süreyya, muvaffakiyetinin ibtisam-ı saadetiyle² ilave etti, "Unutmuş ve unutulmuş, değil mi?" Sonra Necib'i elinden tutarak, "Hele şimdi gel de sana kafesimizi gezdirelim, servetimizi gör... Bir kere balkon odasına gidelim de bak manzaraya..." dedi.

Süreyya nihayet Suad'm elini almıştı, Necib'e dönüp:

Evet kardeşim, dedi, biz artık Boğaziçi'nin mesut, mesutluklarından çılgın kuşları! Maahaza, bu saadet ara sıra gagalaşmamızı menetmiyor. Hele ben... Tasavvur et ki artık her şeye itiraz olunuyor. Hatta hamaratlığıma bile...

Diyebiliriz ki Mehmet Rauf, Eylül romanında Süreyya - Suad ve Necib'i ön plana alarak, onların etrafında çok zengin bir psikolojik tahlil yöntemiyle türk Edebiyatında bir ilke imza atarak, dönemin İstanbul'unun zevk ve eğlence anlayışını, yaşayış biçimini eserine ustaca konu etmiştir.

SÜREYYA - SUAD

Süreyya ve Suad beş yıllık mutlu bir beraberlik yaşayan genç bir çifttir. Birbirlerini çok sevmektedirler.

Süreyya başını çevirip zevcesinin sürur ile parlayan siyah gözlerine bakarak devam etti:

- Ne mesut olurduk Suad, ne mesut olurduk... Hem asıl senin için, vallahi bütün senin için istiyorum... Sen söylemiyorsun, fakat ben fark ediyorum ki gelip burada kapanmak seni fena ediyor, bir kere havasızlık... Sıkıntı... Biz papaz değil ki bu manastırda yaşayalım... Hayat, kalabalık, güzel hava içinde olur... Kalabalık içinde yalnız yaşamak, kalabalık içinde gezip beraber bir köşeye kaçmak, işte asıl zevk budur. İnsan, kalpleri birbirine bağlayan bu rabitaları o zaman anlar. Ben seni ne kadar sevdiğimi başka kadınları gördüğüm zaman anlıyorum. Bazen rast gelip hatta senden güzel bulduğum kadınlara bakıyorum da kendi kendime hiçbirisini senin kadar, senin gibi sevmeyeceğime yemin ediyorum. Sende bir şeyler var, öyle bir şey ki işte bütün endişelerim senin yanında mahvoluyor. Ruhuma bir şifa, bir sükun geliyor! Dudaklarını gözlerime dokundurduğun zaman bütün canımın koşa koşa gelip toplandığını, orada sana mülaki olmaktan mesut olarak kaldığını hissediyorum. Bahusus şimdi bana öyle geliyor ki ben dünyada senden başka hangi kadını alsaydım hiçbirisiyle senin gibi olamayacaktım; senin gibi böyle samimi, ruhuma kadar, böyle canıma kadar samimi...

Böyle söylerken hemen dudaklarının yanında Suad'ın gözlerini öpüyor, elindeki elini kaldırıp dudaklarından ayırmıyordu. Suad, zevcinin sözlerini dinleyerek sükut ediyordu. Süreyya bu alin ipek nescini uzun uzun koklayarak bir inilti halinde:

- Ah Suad, dedi, sen de olmasaydın...

Genç kadının, mesut ve sakin bir istifrasla bakan gözlerine girerek kalbinden kopan bir samimiyet sesiyle: "Sen de olmasaydın ölürdüm Suad..." dedi, sesinde bir hüznün lerzesi vardı.

Ancak Süreyya her zaman gelip kaldıkları dededen kalma bağ evinden nefret eder hale gelmiş ve sıkıntısı hat safhaya varmıştır. Bağ evini ve bulunduğu bölgeyi çöle, çöplüğe, bostan kuyusuna benzetmekte ve bu sıkıcı yerden kurtulup biran önce kendini İstanbul'un en güzel yerleri olan Boğaziçi'ne atmak istemektedir.

-Hava bu kadar güzelken burada somurtup oturmak, gezip eğlenenlere haksız yere kızmaktan daha mı iyidir? Haydi bizde çıkalım...

Süreyya'nın bu gece canı pek sıkılıyordu, "Adam bırak!" dedi. Pederine dargınlığını bütün köye teşmil ediyordu; sayfiyeye çıkacakları zaman o kadar ısrar etmiş, fakat bu sefer de sahil bir yere girmeye babasını razı edememişti. Büyükbabalarının vaktiyle gelip nasıl budala bir hesap ile "şu taş ocağında" yaptırdığı bu köşk, onları her sene başka yere gitmekten menediyordu. Bütün kışın o, Boğaziçi'ni kurarken yine koşup geldikleri "şu çöplük", çocukluğundan beri yaşaya yaşaya usandığı bu hali çöl, onu artık çıkıp gezmekten menedecek kadar bıktırmıştı! Pederine karşı birşey yapamamışının intikamını almak isteyerek hırsını başkalarından çıkarıyor, buradaki hayatın aleyhinde bulunmak için her şey kendisine bir vesile oluyordu. Bunun için her günkü hayatında ekseriya şen olan Süreyya, burada naklettikleri on günden beri hemen daima sisli, pirtuğyan, hatta o kadar sevdiği zevcesi Suad'a karşı bile hemen hiç sebep olmayarak haksız davranıyordu.

Suad'ın kendi kolunu tutan elinden çekip yanı başına oturarak ve kendisine dargın olmadığı için tebessüm etmek lazım geldiğini tahattur ederk, firari, nursuz bir tebessümle, "Şimdi hep çamur oluruz; toprak, toprak değil ki... İki dakika yağmur yağdımı haddin varsa yürü! Bastığın yerden ayağın bir okka çamurla beraber kalkar..." dedi.

Genç kadın, beş senelik derin bir mukarenetin verdiği nazar-ı nüfuzu ile pek iyi fark edebileceği bu neşesizliğin izalesi için artık kiyafet edemediğine teessüf eder gibi elim bir sesle sordu:

- Pek sıkılıyorsun galiba?

- Evet, sorma... Patlıyorum... Burası zaten yaşanılacak bir yer mi? Allah'ın kırı... Hele bu yemekten sonraki saatler... Sabahleyin yemeğe kadar, akşamüstü... Hasılı her zaman insan boğuluyor... Herkes böyle birer köşede eziliyor... Kendimi bostan kuyusunda zannediyorum.

- Ah, büyükbabalarımız! diyordu; anlaşılmaz hesaplarla bu cehennem köşelerinde bağ yapıp gelip kapanacaklarına ne olurdu şu İstanbul'u İstanbul eden

güzel yerlere gitselerdi... Sonra bir babanın budalalığı bütün bir aileye maraz-ı irsi oluyor; bütün ahfat gelip onlar gibi bu köşelerde çile doldurmaya mecbur oluyorlar... Bağ, üzüm... İşte floksera da hepsini berbat etti ya... Yer, yer değil ki... Bak babam elindekini avcundakini sarf etsin, tauna karşı koyabilir mi?

Sonra birdenbire köpürerek:

-Ah bu çöl! Şimdi farz et ki Boğaziçi'nde yahut mesela Adalardayız... Deniz yok mu deniz?En sıcak havalarda bile insana can verir. Serin... Mavi... Latif... Halbuki burada poyraz çıkarak diye ta saat sekizi dokuzu beklemeli... Duman, duman... Külhan gibi... Sonra manzaranın mahdudiyeti, yekrenkliği... Düşün Suad: Bir sandalımız olurdu. Sabahları erken yahut akşamları geç vakit sen şemsiyeni kapardın, ben küreklere sarılırdım. Mektap olsun olmasın oranın geceleri ne güzeldir.

Eşinin yıllardır problem etmediği bağ evini bu yıl böylesine problem edişine anlam veremeyerek acaba beraberliğimiz onu sıkıyormu? Bir kusurmu ettim gibi lüzumsuz endişelere sürüklenir.

Suad, kaşlarında bir endişe inhinası ile, gözleri daha ziyade karararak, kaç senedir bu aynı yerde, aynı hayatta şikayet için hiçbir hal görülmeden geçirilmiş mesut günleri düşünerek sükut ediyordu; bir aralık, "Evveliden hiç böyle söylemiyordun!" demek istedi. Fakat neye yarayacaktı? Ufak bir mazeret, adi bir sebeple geçiştirilmeyecek miydi? "Bari sen git, oralarda kal, biraz eğlenirsin!" diyecek oluverdi; fakat beş senedir beraber bulunmaya, her şeyi beraber yapmaya o kadar alışmışlardı ki zevcine karşı kalbindeki derin irtibatın sevgiyle fedekarlığa razı olup söylese bile onun bunu fark ederek, mümkesir olduğunu görerek daha rahatsız olacağını, yine yeminlerin başlayacağını, hiçbir şey değişmeyerek sadece zevahir namına uğraşılmış olacağını düşünüyordu. Çünkü asıl kabahatin köşkte olmadığını hissediyordu; kabahat şu, sebebini düşününce kalbini sızlatan can sıkıntısında, ne kadar aşk ve irtibat ile geçerse geçsin beş senelik hayatın yıprattığı kalplerde, bu kalplerin, kalb-i beşerin eskimeye olan kabiliyetindeydi. Ve o, kadın, bu acı tefekkürle başını eğip sukut ederken Süreyya söyleniyor, şikayet ediyordu. Belki ellinci defa olarak:

İstediklerine ulaşmak için çalışıp para kazanmak yerine babasının mevcut parasıyla gününü gün etmeyi isteyen Süreyya'nın arzularını gerçekleştirmesine tek engel babası ve babasının ihtiyacı olan "Elli lira" yı vermemesidir.

- Fakat işte mümkün olmuyor, babam razı değil... Çünkü... Çünkü istemiyor, sevmiyor; hepsi işte ondan... Eğer o istese biz mesut olacağız... Bak, saadetimize ne kadar ehemmiyetsiz bir mani var...

Sonra elini kaldırıp gayr-i meri bir düşmanı tehdit eder gibi "Ah para!" diye söylendi.

Hiç olmazsa elli lira lazımdı. "Elli lira," diyor, sonra meysus olarak, "Ve bunu bulmanın imkanı yok..." diye köpürüyordu:

- İmkani yok, elli lira bulmak kabil değil... Yoksa ben şimdiye kadar seni bin kere kapıp götürürdüm!

Suad, "Oh ne iyi olurdu..." diye sevindi.

Suad, Süreyya kadar duygularını açıkça belli eden bir kişiliğe sahip değildir. Ama bunun yanı sıra sezgileri kuvvetli bir kadındır. Çocukluk yıllarında anne ve babasının geçimsizlik yüzünden ayrılmalarının etkisinde kalmış olmalı ki eşinin bu serzenişlerinden derin anlamalar çıkararak bu durumu ortadan kaldırmanın çarelerini düşünmeye başlar. Çünkü eşinin bir erkek olarak "Elli bin lira" için gururunun incinmesini istemez.

Suad, sakit ve müteheyyiç dinliyordu. Zevcinin bu geleyan zamanlarında o daima sakit kalır, söylemek istediklerini böyle söyleyemediğinden nagehani taşan dereguş arzularıyla boğularak, bütün irtibat ateşlerini ancak sükut ile hapsederek ezilirdi; ve hala böyle yeni bir gelin gibi kızarıp, hissiyatını ne bir sözle, ne bir tavırla gösteremediği zamanlar olurdu. Heyecan ile asl-ı ruhundan çıkan sayhaları hazmederdi; bu hal, kalbini daha ziyade hararetle zevcine raptederek ruhu ona karşı böyle zamanlarda, kayaları parçalayıcı bir çağlayan huruşuyla tehacüm gösterirdi. Şimdi yine kendi kendine itiraf ediyordu ki bu anda Süreyya için hayatını isteseler mesut olarak verirdi. Beş senedir kendini ne taziz ettiğini, bir erkek namına ne büyük fedekarlıklarla hiç başka kocalara benzemeyerek nasıl münhasıran kendini sevdiğini, bütün muamelelerine, bütün tavırlarına kendisi için nasıl bir şevkat, nasıl bir hilm vererek yaşadığını pek güzel fark ediyordu. Hayat-ı sabaveti, ebeveyninin imtizaçsızlıkları içinde makhur geçtiği için her türlü tasavvurunun fevkinde bulduğu bu karı koca hayatı onu ebedi minnettar etmişti. Sözle o kadar münasebeti olmayanlara mahsus derunilik sayesinde yürüttüğü ince, derin mülahazalarıyla bu münasebetin ne gibi şeylere taalluk ettiğini fark etmiyor değildi; bahusus gittikçe eski ateşin azaldığını, eski hararetin her gün biraz daha itidale döndüğünü görüyor, müdekkik, rakik nanazarıyla hepsini hissediyordu. Fakat aralarında bir şey hiç azalmıyor, daima artıyordu ki o da samimiyet idi. Zevcinin samimiyetinden hiçbir zaman şüphe etmek ihtimali yoktu; her gün, bir gün evvel yine şüphe etmediği samimiyeti daha çoğalmış görüyordu. O derece ki izdivaçlarından bir sene sonrayı şimdi düşündükçe, o zaman teyid-i irtibat için pek kafi, pek kavi gördüğü derece-i samimiyet bugünküne nispeten hiç idi. Bugün, "O zman nasıl emin olmuşum?" diyeceği geliyordu. Ve o zmanın hararet ve iştiyakı bugün duçar-ı inhilal olmuşsa da kendisi müdebbir ve mütefekkir bir kadın temyiziyle bu samimiyeti evvelkilere müreccah görerek o inhilalden hasıl olan hüznü defe çalışıyordu.

Süreyya tekrar parasızlıktan şikayet ederek:

- Bak, dedi, bak Suad, elli lira insanı nelerden mahrum ediyor? Sonra biz de adamız değil mi, zevcesini mesut etmek için elli lira bulamayan erkek...

Zevcini böyle aciz görmek istemeyen Suad, o öyle düşünmesin, zebun görünmesin diye:

- Fakat ben seni böyle daha çok seviyorum, dedi; herkes zengin olabilir, fakat senin gibi olamaz.

Suad, Süreyya'nın sıkılma sebebini Necib'in söz arasında söylediği monoton bir hayat sürdürmelerine ve çocuklarının ölmesine bağlayarak hayatlarında bir değişiklik yapmak ister.

Birden Necib'in, "Hep kabahat, daima aynı hayat sürülmekte..." sözü kulaklarını yırttı. Evet, değişmek lazım değil miydi? Eğer bugün yalnız vücuduyla, zevcini her emelden muarra tutamıyorsa ve bunun sebebi hayatlarının daima yekrenk olması ise... Bundan sonra o korktuğu atiye tahakküm edebilmek için hayatını hiçbir hesapla tertip etmemiş, cereyan-ı vakayiye tabi bırakmıştı; fakat bundan sonra idare etmek, tertip etmek lazım geleceğini anlıyordu. Hatta saadetlerinin bir halde devamı, onları imlal değilse bile melale sevk eden bir his içinde tutmaktaydı. Bu, kendisine kafi bir ders oluyordu. Evet, artık biraz suni olmalıydı. Ve bunu derin bir acı ile hissediyordu. O her türlü endişeden muarra, tabii mazi hayatı, hiçbir takayyüt olmadan bile fevkülemel bir neşe ile, daima gayr-i muntazar tebessümlerle gelen, hep güzelliklerle, hep sürurlarla gelen o sade hayat ona şimdi, ele geçmesi muhal bir lütuf acılığıyla, bir hüsrana metamiyle görünüyordu.

Ah çocukları sağ olsaydı... Ve bunu düşünür düşünmez her vakitki gibi ta ciğerinden bir şey sızlayarak gözlerini yaşlarla doldurdu. Ah çocuk! Bunu anlıyordu, bir çocuğun bir ailede nasıl bir rabıta olduğunu, gayr-i kabili telafi zannolunan eşvaka muadil bir başkalık, bir yenilikle kalpleri nasıl mahzuz ve mesut ettiğini düşünüyor, düşündükçe çocuğunun ziyasına şimdi bunun için de ayrı bir matem tutuyordu. Ah sağ olsaydı, onların hayatını nasıl daima sıcak, daima genç tutacaktı. Bu ziya, kendilerinde o kadar derin bir yara açmıştı ki tekrar doğurmak için azim bir korku, mukavemet edilmez bir ictinap hissediyordu. E, o halde? Bırakacak mıydı?

Zevcini gittikçe bu melale mağlup, gittikçe bu melalin pençesinde o daha güzel geçen zamanlara mütehassir görüyor, bu tahassür büyüdükçe kendine ait tahassüsün azala azala belki bir gün asıl mani kendisi addedilerek bütün bütün ihmal edileceğini farz ediyordu; ve kendi nüfuzunun ziyasından ziyade zevcinin başka bir nüfuza, daha kuvvetli bir nüfuza mağlup olması ihtimali, bu imkan onu yakıyordu. Tekrar sormaya başladı, "E, o halde?"

Evet uğraşmak lazım geliyordu. fakat nasıl? Evvela onun istediğini yapmalıydı; birden zevcine karşı kalbinde yer tutmuş muhabbet o kadar geleyan etti ki, "Peki, sen de git, Necib Bey'le beraber sen de eğlen..." diyeceği geldi. Fakat sonra kadınlığı ona birtakım manzaralar arz etti, daima her zevkte müşterek oldukları halde şimdi onu, kendisinin bigane, mahrum kaldığı zevkler içinde gördü; adi bir kuskanç, pek münhasıran yaşayan bir zevce olmadığı halde de buna tahammül edemedi; onu hiçbir eğlenceden mahrum etmek istemez, fakat hep eğlencelerine iştirak etmekten de arzusunu menedemezdi; birden zar bir şevk verdi ki oturamayarak kalktı, gezinmeye başladı.

Süreyya ile Necib hala sözlerinde devam ediyorlardı. Şimdi Necib ona bir vaka anlatıyor, Süreyya dayanmış dalgın onu dinliyordu. Ve genç kadın zevcini bahtiyar ve mesrur görmek için o kadar samimi bir arzu hissediyor, onu mesut etmek etmek, onu hiçbir kadının mesut edemeyeceği kadar mesut etmek için o kadar namütenahi bir kuvvet-i kalp duyuyordu ki artık her türlü mevaniye karşı gelmenin kendisi için bir sıkıntı değil, bir haz olacağını düşünüyordu.

Yavaşça çıktı, zevci görmeden babasına mektup yazmak için hemen odasına kapandı; mektubunu, o şimdi gelip görecekt diye bin heyecan içinde yazıp bitirdikten sonra hemen zarflayıp dadısının odasına gitti. Küçükten beri elinde büyüdüğü bu ellilik kadın, kocası öldükten sonra Suad'ın rızasıyla buraya yanına gelmişti. Birçok ricalarla onu yarın erkenden İstanbul'a kadar gitmeye razı ettikten sonra yukarıya çıkıp Süreyya'yı hala Necib Bey'le salonda bulunca şimdiden muvaffak olmuş gibi memnun, yanlarına oturdu.

Suad babasından gizlice para isteyerek kocasının en büyük arzusu olan boğaziçi'nde bir yalıda oturmayı necib'inde katkısıyla gerçekleştirmek ister ve böylece eşini memnun etmekle hayatlarında ki eski heyecanı ve huzuru yakalayacaklarını sanır.

Onlar konuşurken Suad zevcine işittirmemeye çalışarak Necib'e dedi ki, "Bugün gidiyor musunuz?" Ve öteki tereddüt ederken burada kalmak onun için bir fedakarlık olduğunu düşünerek bir rica sadasıyla ilave etti:

-Bugün kalınız.

Sonra, bunu da kafi görmeyerek, "Kalınız, size ihtiyacım var" dedi.

Bu sada, bu tavır o kadar esrarengiz, o kadar tatlı idi ki Necib, hatta müteaccip bile görünmeden baş eğdi.

Suad onları sıkmadan akşamı atmek için bezl-i ruh etti. Süreyya'yı bütün bütün iğzap etmek istiyormuş gibi hava o kadar sıcak, o kadar durgun olmuştu ki hepsi baygın baygın perdelerin arkasına sinen serince gölgeye iltica etmişlerdi. Fatin ile beyefendi, İstanbul'a kalemlerine gittiklerinden evde iki erkekle üç kadın kalmıştı. Hacer ise bugün öğle yemeğinden evvel görünmedi; onun merak edip ehemmiyet verdiği şeylerde böyle birden küsüşleri, sebepsiz ihmal edişleri vardı; ve bu sabah sarışın vücutlara mahsus hassasiyetle pek muazzep olduğuna hükmederek onlar, Suad'la iki erkek, oturlurlarken Suad gezmek teklifini mümkün görmediğinden nihayet piyanoyu bir çare-i halas olmak üzere kabul etti. Necib'in

musikiyi pek sevdiğini bildiğinden onu eğlendirebilmek için birçok zamandır ihmal ettiği piyanosuna geçti.

Bu hal, dadının avdetine⁴ kadar devam etti. O da ancak cumartesi günü öğleyin gelebildi, "Senin baban kolay kolay bu kadar uğraşmazdı ama bilmem ki ne yazdın? Üç gündür bunlar için uğraştı durdu..." diye Suad'ın eline bîr zarf verdi.

Suad hemen zarfın kenarını yırttı. Gözlerinin dumanı arasında fark etmiyordu. Bu dolu zarfı açamıyor, eli titriyordu; sonra koştu, balkonda konuşan Necib'le Süreyya'nın arasına atladı, "Yalıya gidiyoruz!" dedi. Süreyya bakıyordu, evvela inanmadı, "Ne oluyor, niçin?" diye bakan bir nazarla Suad'm gösterdiği kaimeleri⁵ alıyordu; sonra birden, "Bu ne? Bunlar ne? Nereden?" diye sordu. Suad eliyle ağzını kapayarak, "Sus!" diyor, öbürü, "Kim gönderdi?" diye sorarken, "Babam, babam..." cevabını veriyordu. Sonra oraya oturup alçak sesle, "Şimdi bu para ile kimseye haber vermeden gidip yalıyı tutmalı, sonrada hepsinin gözünün önünde buradan çıkıp gitmeli..." dedi.

O zaman üç kişi karar verdiler ki yalı tutuluncaya kadar kimsenin bir şeyden haberi olmayacaktı; yalı tutulunca, köşkten yalnız hanımefendiye haber verilerek sıvıılacak ve herkes bir sabah kafesi boş, kuşları uçmuş bulup şaşacaktı.

Şimdi oradaki hayatı, masrafı düşünüyorlar, herhalde onbeş lira ile idare edebileceklerini zannediyorlardı. Süreyya, "Ah bir kere oraya gidelim de aç kalalım!" diyordu. Sonra Necib'e dönüp, "Artık bize misafir gelirsın" diyor, Suad, "Elbette, elbette!" diyerek Necib Bey'i üç gündür mahza¹ onun için, yalı birlikte gidilip tutulsun diye alıkoyduğunu itiraf ediyor, artık bütün tertibinin ne olduğunu anlatıyordu.

Genç çift, Boğaziçi'nde Necib'in de katkılarıyla yalının tutulmasıyla birlikte hayatlarına yeni bir heyecan ve saadet katar.

- Ama gelsen de bir görsen... Ha, sahih, ne vakit geleceksin? Bekleyip duruyoruz... Ah Necib, biz bağda meğır cehennemde imişiz, ne yer, ne yer! Ben ilk baktığımız gün bu kadar güzel bulmadımdı. Sabahlan, ya akşamları. .. Hele öğleden sonraki letafet... Akşamüstü Suad'la beraber çıkıyoruz; orada bir yol var, tepenin kenarında, Kavak'a kadar gidiyor. Ne manzara, ne manzara! Bir kere Büyükdere'ye gittik... Daha istediğimiz gibi gezemiyoruz ki, iyice yerleşemedik. Ev tamam olsun da uzun seferlere çıkacağız... Sen de gelirsın... Etraf hep gezilecek, keşfolunacak... Beykoz var, Kavaklar var, Yuşa, Bentler...

- Madem ki kocaların saadeti lazım, veriniz onu ben yiyeyim... Zavallı kadınlar!

Necib:

- Bilakis zavallı erkekler, Suad Hanım; bir kadının ne olduğunu anlayanlar için asıl zavallı olan erkeklerdir. Kadın olmayınca bir erkek hayatının ne akim,¹ ne yağmur suz, tesellisiz bir siyah çöl olduğunu bilseniz... Bunu birçok erkekler de bilir de sonra unuturlar... Bir kadının bir erkek hayatına sade bir mevcudiyetle nasıl şiir ve taravet verdiğini, ruhu bertaraf etsek bile yalnız vücut için de nasıl büyük bir hami² olduğunu bilseniz... Demin bana buradaki hayatınızdan bahsediyordunuz, siz her saati geçir mek için saadetler, eğlenceler buluşunuzu anlatırken ben yirmidört saatlik hayatımın nasıl bir cehennem saati gibinihayetsiz, sürüklenmez bir hayat olduğunu düşünüyordum. Sadece söyleyeyim ki ölecek derecede bunalıyorum.

Ötekiler sükût ediyorlardı.

- ...Bilmezsiniz ki Beyoğlu hayatının hatta eğlenilecek mevsimde bile nasıl bunaltıcı, beyin ezici bir hali vardır. Evvela binbir renkli bir hayat görünür, hiç birbirine benzemez safahati var gibi gelir; fakat o kadar yekrenk, aman yarabbi o kadar yekrenktir, görülen çehreler o kadar daima aynıdır ki... Mahremiyetsiz, samimiyetsiz, pürtekellü³ bir taklitten, soğuk sarı bir taklitten ibaret bir hayat... Her görüştüğüne müthiş bir rekabet, bir mücadele, bir düşmanlık... Hiçbir el sıkılmaz ki mümkün olsa seni bir çukura itmeyeceğine emin olasın; hiçbir ses işitmezsin ki senin gaybubetinde⁴ en hain, en haksız bir istihzada, bir zemde¹ bulunmayacağına emin olasın... Riya, istihza, kendini beğenmek, hodgâmlık... Bu aç kurdun elinde bütün çehre morarmış, bütün gözler bulanmış, herkesin muvaffakiyeti öbürlerinin ayaklar altında ezilmesiyle husul bulacak gibi bir haset, bir kin, kimse kimseyi beğenmez, üstünden başından tutunuz da söylediği Fransızcaya kadar her şey alay için bir vesile olur. Zaten hep sahtekârlıktan ibaret olan bu paskal² yüzünde göz dudağa, dudak çeneye güler... İğrenç bir şey hâsılı...

Süreyya lokmasını hazırlamakla meşgul, "Maahaza, inkar edemezsin ki kadınları nefistir" dedi.

- Evet hususiyle kaldırımlardan geçerken uzaktan mağaza bebekleri gibi görünce... Beyoğlu tiyatrosunun seyyar aktrisleri... Hepsi öyledir. Asıl hayatlarını oyuncular gibi unutmuşlardır. Onların ruhlarını arayacağınıza kutup keşfine çıkmış olsanız daha hayırlı olur. Bilir misin, nefis kadınlar hangileridir? Temiz ruhlular! Sana cidden söylüyorum Süreyya, saadetinin kıymetini bil... Süreyya, nim kızarmış Suad'a yan bakıverdi. İkisi arasında derin bir nazar teati edildi.

Genç çift, başlangıçta adına kuş kafesi dedikleri yalılarında gayet mesut ve yeni aşıklar gibi tutkulu günler geçirmektedirler. Öyle ki birbirlerine ne para kazanmak için

çalışmaya ne de evin işlerini yoluna koymak için çalışmaya bile mücadele edecek kadar ayrılığa tahammülleri yoktur. Bütün günü el ele göz göze geçirmek ve yaşadıkları anın tadını çıkarmak istemektedirler.

Süreyya nihayet Suad'm elini almıştı, Necib'e dönüp:

- Evet kardeşim, dedi, biz artık Boğaziçi'nin mesut, mesutluklardan çılgın kuşları! Maahaza, bu saadet ara sıra gagaşmamızı menetmiyor. Hele ben... Tasavvur et ki artık her şeye itiraz olunuyor. Hatta hamaratlığımıza bile...

Suad hakkını ispat için telaş ederek:

- Oo, bahusus ona... dedi, her gün kaleme gitmeye kalkmaz mı?

Süreyya latife eder gibi yine hep Necib'e anlatıyordu:

- E, ne yapalım? Para kazanmak lazım değil mi? İşte pekâlâ görülüyor ki ana baba adama para vermiyor. Halbuki her sene insan karısının parasına boyun eğmez ya... Ev tutulunca ne ise... Fakat karısının ekmeğine...

Suad başını uzaktan gelen bir ses tarassut eden¹ kuş tavrıyla eğerek nim handan² bir serzenişle dinliyordu; sonra birdenbire kıpkırmızı kesildi, "Devam edersen, devam edersen..." diye eliyle tehdit ediyordu; ve Süreyya bir elini bırakmadığından darılmış da kurtulmak istiyormuş gibi çırpıyor, siyah gözlerinde bir berk-i tehevür³ ile kurtulmak için uğraşıyordu.

Süreyya koyuvermeyerek:

- Haklı değil miyim, Necib Bey! diyordu? Pekâlâ, ister misin şimdi Necib'i hakem nasbedelim⁴.

Suad nihayet malup olup tevakkuf etti:

-Pekâlâ, ben onun insafından eminim, fakat evvela ben anlatacağım.

Bir küçük muanede¹ başladı; iptida hangisi evvel anlatmak lazım geldiğini kararlaştırdılar. Suad, "O kadar müddet her gün evde oturmaya alıştırdıktan sonra şimdi bahusus asıl yeni misafir olduğumuz için çıkıp kırdan, bahardan, buradan istifade edeceğimiz yerde her gün istanbul'a inilir mi?" diye şikâyet ediyordu.

Süreyya gaddar, çocukluk ederek, "Niçin inilmesin?" diyor, gülererek Suad'm hâlâ elini bırakmıyor, hizmetçi kızın balkon kapısında görünüp işaret etmesi Suad'in bütün bütün kurtulmak çaresini aramaya mecbur etti; Süreyya:

- Olmaz, olmaz, göndermeyiz, diyordu; hem misafiri yalnız bırakıp gitmek...

Necib:

- Madem ki hususi bir iş için... dedi.

Süreyya çıkıştı:

- İşte ben de ondan bıktım... Buraya geldik geleli bu hain evin işi bitmiyor. İşte ben de bundan şikâyet ediyorum. Evde akşama kadar beraber oturmaya alıştırap şimdi burada ev kadınlığını bahane ederek akşama kadar kaybolduktan sonra benim her gün kaleme gitmeye hakkım yok mu?

Suad, "İşim var canım!" diye darılıyordu; nihayet darılmakla bir iş göremeyeceğini anlayınca yalvarmaya mecbur oldu, "Allah aşkına bırak..." diyordu. Gözleri rica ile pürnur, perişan bakıyor, dudakları titreyerek yalvarıyordu:

-Gideyim bakayım, bırak... Allah aşkına bırak...

Süreyya, çabuk geleceğine yemin etmeyince bırakmadı. Ve iki erkek yalnız kaldıkları zaman Süreyya karşısındaki koltuğa arkaüstü yatıp şimdi nim mahzun:

- İşte böyle kardeşim, dedi. Sana yemin ederim ki on suz kalsam ölürüm...

Sükût ettiler; rüzgârın sadece öperek geçtiği sakin dalgaların çakıllar arasındaki oyuklardan çıkardığı sesle uyuşturucu bir hışıltı oluyor, bu ses, denizin iltimaatın-dan¹ çıkıyor zannedilecek kadar o iltimaalarla hemahenk bulunuyordu.

Necib, "Demek her gün böylesiniz..." dedi.

Suad ile Süreyya arasında zaman zaman fikir ayrılıkları da olmuyor değildir. Suad'ın ev işlerine çok titizlik göstermesi Süreyya'nın canını sıkmakta ve bu konuda Suad'la ince ince alay etmektedir. Süreyya'nın bu tutumuna karşı Necib'in Suad'ın yanında yer alması Suad ile Necib arasında ilk duygusal bağların atılmasına vesile olmuştur.

Süreyya gülerek:

- Evet, malum... dedi; yani demek istiyorsunuz ki muvakkit² saati kadar muntazam yemek yiyoruz. Bunu tekrar ettirmeye lüzum yok. Allah say'ımzın³ mükafatını versin, yalnız temenni ederim ki bu merak nihayet bir cinnete munkalip olmasın...⁴ Ev kadınlığı cinnet vahidesi...Doktorlara yeni bir hastalık daha...

Suad serzenişli bir nazarla, "Birikiyor" dedi.

Süreyya hem yemek alıyor hem daima Necib'e bakarak devam ediyordu:

- Ne? Cinnet mi?

Suad başını sallayarak, "Hayır, kabahatler... Haksızlıklar..." dedi.

Necib, "Omlet enfes" diyordu; Süreyya gülerek:

- Aşçıya kalsa bize yemek haram olacak... Bereket versin küçük hanıma... O kendini yoruyor ama kocacığın... Ay, kocasına diyecektik... Ay yine olmadı, Süreyya'ya, Süreyya'ya... dedi.

Suad Necib'e bakarak:

- Cennete gitmek için sabırdan başka çare yoktur, değil mi Necib Bey? Rica ederim, siz evlenince böyle huysuz bir koca olmamaya çalışınız, yoksa...

Süreyya hâlâ alay ederek, "Yoksa ne olacak?" diye sordu.

Suad tereddütle:

- Yoksa... yoksa... Zevcenizi mesut etmemiş olursunuz.

Süreyya:

- Oo, diyordu, o kadarcık mı? Ben de mühim bir şey olur zannediyordum... Necib de benim kadar bilir ki izdivahta hanımlar solda sıfırdır... Asıl akıl ermeyen bir şey "arsa bu kadar dikkatle beraber şu etlerin nasıl bir muvaffakiyet-i tabbahane¹ ile şöyle simsiyah edildiğidir.

Suad gülümseyerek:

- Madem ki kocaların saadeti lazım, veriniz onu ben yiyeyim... Zavallı kadınlar!

Necib:

- Bilakis zavallı erkekler, Suad Hanım; bir kadının ne olduğunu anlayanlar için asıl zavallı olan erkeklerdir. Kadın olmayınca bir erkek hayatının ne akim,¹ ne yağmursuz, tesellisiz bir siyah çöl olduğunu bilseniz... Bunu birçok erkekler de bilir de sonra unuturlar... Bir kadının bir erkek hayatına sade bir mevcudiyetle nasıl şiir ve taravet verdiğini, ruhu bertaraf etsek bile yalnız vücut için de nasıl büyük bir hami² olduğunu bilseniz... Demin bana buradaki hayatınızdan bahsediyordunuz, siz her saati geçirmek için saadetler, eğlenceler buluşunuzu anlatırken ben yirmidört saatlik hayatımın nasıl bir cehennem saati gibinihayetsiz, sürüklenmez bir hayat olduğunu düşünüyordum. Sadece söyleyeyim ki ölecek derecede bunalıyorum.

Ötekiler sükût ediyorlardı.

- ...Bilmezsiniz ki Beyoğlu hayatının hatta eğlenilecek mevsimde bile nasıl bunaltıcı, beyin ezici bir hali vardır. Evvela binbir renkli bir hayat görünür, hiç birbirine benzemez safahati var gibi gelir; fakat o kadar yekrenk, aman yarabbi o kadar yekrenktir, görülen çehreler o kadar daima aynıdır ki... Mahremiyetsiz, samimiyetsiz, pürtekellüf³ bir taklitten, soğuk sarı bir taklitten ibaret bir hayat... Her görüştüğüne müthiş bir rekabet, bir mücadele, bir düşmanlık... Hiçbir el sıkamazsın ki mümkün olsa seni bir çukura itmeyeceğine emin olasın; hiçbir ses işitmezsin ki senin gaybubetinde⁴ en hain, en haksız bir istihzada,⁵ bir zemde¹ bulunmayacağına emin olasın... Riya, istihza, kendini beğenmek, hodgâmlık... Bu aç kurdun elinde bütün çehre morarmış, bütün gözler bulanmış, herkesin muvaffakiyeti öbürlerinin ayaklar altında ezilmesiyle husul bulacak gibi bir haset, bir kin, kimse kimseyi beğenmez, üstünden başından tutunuz da söylediği Fransızcaya kadar her şey alay için bir vesile olur. Zaten hep sahtekârlıktan ibaret olan bu paskal² yüzünde göz dudağa, dudak çeneye güler... İğrenç bir şey hâsılı...

Süreyya lokmasını hazırlamakla meşgul, "Maahaza, inkar edemezsin ki kadınları nefistir" dedi.

- Evet hususiyle kaldırımlardan geçerken uzaktan mağaza bebekleri gibi görünce... Beyoğlu tiyatrosunun seyyar aktrisleri... Hepsi öyledir. Asıl hayatlarını oyuncular gibi unutmuşlardır. Onların ruhlarını arayacağınıza kutup keşfine çıkmış olsanız daha hayırlı olur. Bilir misin, nefis kadınlar hangileridir? Temiz ruhlular! Sana cidden söylüyorum Süreyya, saadetinin kıymetini bil... Süreyya, nim kızarmış Suad'a yan bakıverdi. İkisi arasında derin bir nazar teati edildi.

Suad ile Süreyya arasındaki görüş ayrılığı müziğe karşı anlayışlarından da derin bir şekilde ortaya çıkar. Suad'ın zevk aldığı bu sanat dalını Süreyya yersiz bulur. Birkez daha Necib ile Suad arasında ortak zevklere sahip oldukları anlaşılır ve müzik bu iki insanı birbirlerine yaklaştırırken Süreyya'yı onlardan uzaklaştırır. Hatta bir gün tartışırlar.

Bu Toska'nın üçüncü perdesinde Toska ile Cavaradossi'nin duettosu idi, orada ilk hamlelerde notalar bazen revişlerinde¹ aksayarak, bazen ölçülerinde bozularak çıkıp bir şeye benzemezken tekrar ede ede aheng-i mişvari² buluyor, artık hemen lazım geldiği gibi çalınmaya başlıyordu. Küçük musiki cümleleri tekrar ede ede Necib'in zihninde yer etmiş olduğundan, Suad, bu sefer hepsini birden cidden çalmak için baştan başladığı zaman Necib uyanarak gayr-i ihtiyari bir, "Oh!" etti.

Suad, başını çevirip yandan bakarak, "Ne güzel değil mi?" dedi.

Süreyya, zokaların üzerinde meşgul, başını kaldırıp:

- Hayret! Bu nasıl oluyor, şaşıyorum? dedi; bunun nesini o kadar güzel buluyorsunuz Allah aşkınıza?

Sonra, onların sükûtu üzerine hâlâ meşgul, gülerek dedi ki:

- Bana ne gibi geliyor, biliyor musunuz?

- Necib de gülerek sözünü kesti:

- Senden evvel ben söyleyeyim... Hep musiki sevmeyenlere gelen şey... Diyorsun ki; biz de anlamıyoruz, fakatmahsus yapıyoruz. Bir meftuniyet göstermek mi, anlıyor görünmek mi, bilmem, bunun gibi bir şey değil mi? Her halde samimi değiliz.

- Oo, sen birdenbire pek mübalağa ettin; ben sadece zannediyorum ki bunu o kadar güzel olduğu için değil, sevmek icap ettiği için, meşhur olduğu için seviyorsun...

Necib yine güldü:

- Yine benim söylediğim gibi,.. Fakat ah bir kere hissetsen, Süreyya.

Suad, Süreyya'nın musiki hakkında lakaytlığını bilmekten mütehassıl bir melufiyyetle¹ dinlemeyerek devam ediyor, parçanın artık bütün revnak ve ruhunu vermeye çalışıyordu. Necib, meftun, dinliyordu. Sonra kalkıp eğildi, parçaya baktı. Bu, "O Dolçe Mani..." diye başlıyordu.

- Ah tatlı eller... Ne güzel yarabbim, ne güzel? Diye söylendi.

Süreyya başını sallayarak gülüyordu:

- Artık bu kadar da ben söyledim diye olmalı... dedi.

Bu Necib'i o zaman biraz asabi bir izahata sevk ve mecbur etti. Bunun için misal getiriyor, biraz hızlı, hiddetli lisanla; bu tıpkı senin bayıldığın mesela suzinak bestesini hiç hiç dinlememiş, musikideki zevk ve ıtlıı, uşşaktan "Yandım ateşlere ey mah... " ile "Her ne mümkünse sana ettim feda"yı geçirmemiş bir adamın ağır şarkıları beğenmemesi gibi bir şey... diyordu, birçok misaller getirip izah ve ifhama³ çalışarak netice veriyordu:

- İnsan dinlemeyince, kulağı, ruhu bu nağmelere alışmayınca...

Süreyya da öfkelenerek:

- Lakin bunları işte ben de dinliyorum... diye kesti.

Suad, arasıra gözlerini dikişinden kaldırıp yeşil köpüklü denizde beyaz yelkeniyle uçan kotraya bakarak, dalgın, yalnız, meşgul idi. Kalbi daimi bir halecan ile onu işini bırakıp gözleriyle sandalı takip ve taharriye¹ sevk ediyordu. Süreyya'nın verdiği teminata rağmen şiddetli rüzgârlarda teknenin devrileceğinden korkuyordu.

Sandalın geldiği günden beri Süreyya rüzgâr buldukça fırsatı kaçırmıyor, hemen balkona çıkıp sandalcıya sesleniyordu. Bu ses, Suad'ın şimdi kabus-ı hayatı olmuştu; sükûn-ı hayatında bir fırtına merhametsizliğiyle tekerrür ediyordu. Evvela beraber bulunmak için beraber çıkmak istemişti; fakat deniz onu harap ediyor, günlerce sersem bırakıyordu. Onun için burada karşıdan onun gezdiğine bakarak, bin halecanla beklerdi. Kendini aldatmak için eline aldığı dikiş, bazen dalgınlıktan yanlış olur, sonra sökmeye mecbur kalırdı. Süreyya her zaman kendini götürmeye uğraşır. Evvela bir iki gün ilk sersemliklerin geçtiğine güvenip, onun sözünden de çıkmak istemeyerek gitmişti, fakat tekerrür ettikçe baş dönmesi o kadar çoğalmıştı ki artık memnun değildi. Hatta havalar iyi oldukça bile tahatturuyla¹ midesi bulanıyordu.

Eğer tehlikeden korkmasaydı Süreyya'nın kendini bırakıp gidişine yine memnun olacaktı; onun canının sıkılmasından pek endişe ediyordu. Hayatını sadece kendi huzuruyla işgal edemediğini hissetmeye başladığı zamandan beri eğlenmesi için her şeye razı olmuş, ta umk-ı ruhunda sızlayan ufak bir yarayı yalnız kendisine saklayarak sükûn ve sabretmişti.

Buraya geldikleri zaman sandal bahsi olmadığından, yenilik ile bir güşayış ve heves hâsıl olmuştu; fakat her gün o revnak² biraz daha soluyor, o güşayış biraz daha te-verrüm ediyor,³ her gün biraz daha iniyordu. Bazen bunun sonunu bir çukur gibi, hayalinde birden kararan nihayetsiz ve karanlık bir boşluk gibi görüyor, bir raşe-i hiras⁴ ile üşüyerek melul kalıyordu.

Gözleri dalgın, dikişini dizlerine bırakmış, dimağını yırtarak geçen bu fikir üzerine, "Ne yaparım yarab-bim, ne yaparım?" diye düşündü. Ne olacağını kati, muhakkak olarak görmemekle beraber o çukur hissi onu tedhiş ediyordu.⁵ Bu korku ona sadece Süreyyasız, onsuz kalmak suretinde tecelli ediyordu. Tekrar başını kaldırıp denize baktı, gözleriyle uzun uzun sandalı aradı. Ve onu nihayet orada, dalgaların arasında, köpüklere bulanarak, bir tarafa eğilmiş yatmış, kırmızı bayrağı rüzgârla çırpınarak, o tarafa doğru geliyor görünce tekrar kalbi hopladı. Süreyya'ya şikâyet edemiyor, onu menetmek istemiyordu; kendisi anlasaydı, ah Suad'ın kalbinde ne elemeler, ne hasretler olduğunu anlarsa da öyle hareket etseydi...

Evde kalırsa daha ziyade canı sıkılacağından korktuğu için cesaret edip bir şey söyleyemiyor, muğber olacağından,¹ hiddetleneceğinden korkuyordu. Fakat bir gün sandaldan da bıkacak değil miydi? Sandal da onu sıkacaktı, o zaman ne yapacaktı?

Tekrar o yara, o küçük yara feryat etti. Ah niçin ona kifayet etmiyordu?² Niçin ona her şeyi unutturamıyordu? Erkek kalbi kadınların kalbinden ziyade talepkâr olmak bir haksızlık değil miydi?

Buna karşı sükût ve tahammülden başka yapılacak bir şey olmadığını düşünmek ve sükût ve tahammülün bu kadar güç bir şey olduğunu görmek onu eritiyordu. Evvelden ricaya lüzum göstermeyen Süreyya, şimdi gittikçe tezayüt eden³ bir mülatafa⁴ altında her arzusuna karşı gelebiliyor, Suad'ın istemediği şeyleri bile yapıyordu. Bu latife her türlü zevahiri hüsn-i muhafaza ederek⁵ işi ciddiyyetten kurtarıyordu. Ne olursa olsun ricası kabul olunmuyor ve arzusuna muhalif şey yapılmış oluyordu. Halbuki onun için Süreyya'nın daha vücut bulmamış arzularını bile gözlerinden okumak bir zevk, bir saadet mertebesinde bir şeydi.

Bazen kendisini böyle mustarip, şikayete salahiyatlar addetmenin¹ bir haksızlık olduğunu iddia etmek isterdi, fakat küçük birtakım hadisat yalnız takip ve tevalilerinden mütevellit² bir netice itibarıyla kendini mustarip ettikçe bu iddia sükût ederdi. Kendinde zevcine karşı bazen bir iğbirar³ görüyor, sonra böyle biriken iğbirarların Süreyya'nın bir an-ı samimiyeti ile, bir nevazişi⁴ ile mahvolduğunu görünce, ona ufak haksızlıkları için değil, neva-zişliği için münfail olduğunu⁵ itiraf ediyordu.

Hizmetçi kızın, "Necib Bey geldi" demesi, bu yalnızlık, bu endişe arasında ona birden sevinç verir gibi oldu. O kadar bunalmıştı ki Necib'in bu ansızın gelişi onu pek memnun etti, "Ah ne iyi ettiniz de geldiniz vallahi!" diyordu. Necib elinde bir tomar kâğıtla ayakta durarak Süreyya'yı soruyordu. Suad eliyle denizi gösterdi. Necib, "Hâlâ sandal paralanmadı mı, Allah aşkına?" dedi. Suad, "Aman ne diyorsunuz?" diye kalbini tutuyordu; Necib gülerek, "Yok efendim, hani şu bir gece bir bora çıkar da..." diye ihtiyatsızlığını tamire uğraşıyordu.

Necib gülerek:

- Ben görmeyeli iyi yanmışsın, diyordu.

Suad serzenişle:

- Bir haftadır sandaldan çıktığı yok ki... Ben de öyle kavrulacaktım ya... Fakat ciğerlerim kopuyor zannettim... Sandal dalgaların arasında küt küt baş vurdukça...

Fakat burada kalmakla daha rahat oluyorum zannetmemeli... Akşama kadar bin telaş, bin heyecan...

Süreyya fesini bir tarafa atarak:

- Malum ya Necib, dedi, kadınlar daima heyecan, daima telaş ederler, daima sinirleri rahatsızdır ve başları ağrır...

Sabahlan Süreyya'nın ibramına¹ mukavemet edemeyerek kotrada ona refakat ediyordu. Süreyya'nın kotra hevesi kendisine her şeyi ihmal ettirecek raddeye gelmişti. Haziran meltemleri pek çok eğlendiriyordu, her gece havaya bakıp güya

yarınki rüzgâra dair keşfiyatta bulunmaya çalıştıkça Necib'le Suad birbirine bakarak gülüşüyorlardı. Havanın rakit olması onu kudurtuyor, artık akşama kadar rüzgâr için cihetler² kollayarak sıkılıyordu; iki defa hava yarı yolda, öğleye doğru kalmış olduğundan saat yedide yemek yemişlerdi. Süreyya buna bir özür bulmak için, "Ne yapalım, her keyfin bir zahmeti vardır!" diye sadece omuz silkiyordu. Bir defasında Suad da refakat etti, fakat öbür günler sandal pek erken çıktığı için işini bıraka-mayarak gelememi. Necib, bir saat daha beklenirse onun da işi biteceğini görerek Süreyya'nın bunu yapmayışına taaccüp ediyordu.¹ Geldikleri zaman Suad'ı dikişiyle meşgul, yemeği kendilerine muntazır² bulurlar, yemekten sonra tekrar balkona çıkınca Süreyya ancak yarım saat sabredebilip nihayet sandalcıya işaret verir, Suad'la Necib kendisini alıkoymak isterler, fakat muvaffak olamazlardı... Bir defa bin icbarla evde alıkoydular, fakat o gün hep kotra ahıyla ofuyla geçtiğinden onlar da muztar³ kaldılar. "Ben sizin piyanonuza karışıyor muyum, siz de beni bırakın..." diyordu.

Süreyya çıktıkça Suad'la Necib ya karşıda seyrân eden sandala bakıp konuşuyorlar yahut piyano ile meşgul oluyorlardı. Bu haziran badezzevallarmda⁴ sandal bahsinden girilerek afaki dolaşan musahabeler⁵ esnasında Su-ad'ın mekanet⁶ ve letafetine hayranlığı, tabiatındaki hilm ve sükûnuna meftunluğu takarrür ediyordu.⁷ Sonra piyano onlar için büyük bir eğlence idi; Suad Necib'in getirdiği notaları sabahlan yalnız kalınca meşk ediyor, öğrenirse akşamları ona çalışıyordu. Bazen öğrendim zannettiklerini onun yanında beceremeyince kızıyor, "Ben işte iki sabahtır sizin için uğraşmışım..." diye hırçınlanıyordu. *Ballo in maschera'dan*⁸ potpuri vardı ki bazı parçalarındaki letafet ve halavete⁹ Necib doyamıyor, "Bunu bir sene mütemadiyen dinlerim..." diye gülüyordu. Bazı havalar oluyordu ki ilk tecrübede beğenmemiş bulunuyorlardı, fakat sonra bundan derin bir surette mest oluyorlardı, *Traviata'dan* "Melek kadar saf", Aida'dan "Ah benim kederim, sana merhamet versin!", *Faust' tan* "Artık geç oldu, adıyo!" parçaları böyle olmuştu. *Manon Lesko*, onları en çok meşhur ediyordu;¹ üçüncü parçanın finali olan "Yok, ben çıldırmışım; bak, nasıl ağlıyorum..." parçası birçok tekrar ediliyordu; "Ah Manon!" diye Necib terennüm ediyor, piyano ağır ağır inleyerek onlara her şeyi unutturuyordu.

Sonra şen havalar geliyordu; *Traviata'nın* medhali,² *Karmen'in* marşı, dördüncü perdenin medhali Necib'i bayıltıyordu; "Ah Kavaliera Rustikana"³ diye yalvarıyordu. Fakat Suad ancak bunun şarabiyesiyle, *Lola'nın Şarkısı'nı* kolay bulmuştu; asıl büyük parçaları, *Sicilyana'sıyla* entermeç-çosunu,⁴ peşrevle *Dua* parçasını tecrübe etmek istedikçe birbirine karıştırıyor, "Bir ay çalışmak lazım" diye tehir ediyordu.⁵ Buna mukabil kolay parçalar teakup ediyordu.⁶ Verdi, ikisinin de en çok tercih ettikleri yegâne sanatkârdı; onun için eserlerini perestîş ederek⁷ dinliyorlardı. Şimdi şimdi Puccini'yi de beğeniyorlardı, Suad bir sene *Manon Lesko'ya* el sürmediğini söyleyerek gülüyor, "Hiçbir şey ummadım-dı" diyordu. O zaman musiki merakının esasını anlatıyordu, babasının kırkıktan sonra nasıl olup da bir Avrupa seferini müteakip viyolonsele merak ederek kızını nasıl uttan, kanundan men ile piyanoya çalıştırdığını anlatıyordu.

Ve dışarıda köpüren rüzgârla perdeler oynarken güneşin verdiği ılık mahremiyet içinde, böyle asude ve mesut bu musiki sermestliği içinde unutuyor, kendini, dünyayı, her şeyi unutuyordu. Süreyya'nın avdeti onlar için bir işaret gibi olurdu; hemen hazırlanırlar, gezmeye çıkarlardı. Suad gülerek, "Dadı, sen de gel..." der, fakat Behice Dadı yalıda kalmayı tercih ederek, "Siz gidiniz kızım, Allah keyfinizi artırsın, efendilerim" diye çekilirdi.

Fakat Süreyya'dan aldığı bir mektup bu kararını hemen icraya mâni oldu. Süreyya yazıyordu ki: "Suad aklıma getirdi... Zaten erkeklerin bu hususta ne kadar ihmalcı olduğumuzu tekrara hacet yok... Meğer bu temmuzun üçüncü günü bizim altıncı sene-i izdivacımız imiş, bunun için küçük bir aile şenliği yapmak istedik; ve aile efradından, düşündük düşündük, davet etmek için bir seni bulabildik. Anneme de haber gönderdim ama gelemeyeceğini biliyorum. Sana programı yazamayacağım, bu daha ziyade ümit verir de tehalük edersin.¹"

"Bîçare Süreyya!" dedi; onu sandalıyla, programıyla, sene-i izdivaciye masalıyla ne kadar gülünç, ve bunun için ne bîçare buluyordu.

Süreyya'nın eşinin duygularını ihmal edici davranışları ve kendi havailiklerinin esiri oluşu ister istemez bir kadın olan Suad'ı çetin vicdan muhasebeleri arasında da olsa yasak bir aşkın kollarına atmıştır.

Behice Dadı bu tembel saatlerinin bazen bir eğlencesi oluyordu. Kutusu, kibriti, tablası elinde gezerek gelir, kendine ikram edilen koltuğu bırakarak yerde bir küçük mindere yerleşerek cigarasma daldı. Süreyya, "Fayrap başladı" diye tutturunca o da, "Ya sizin dan dun hiç bitiyor mu?" diye piyanodan şikâyet ederdi.

Suad her gün uğraştıkça parmakları maharetini buluyordu. Azıcık otursalar, biraz sükût devam etse Necib bir nazar-ı istirham ile Suad'a bakar, o hemen kalkarak latif tebessümüyle "Hangilerine bakalım bu gece?" diye sorardı; böyle diye diye hemen bir sıra hâsıl olmuştu. Birine birçok zaman meftun olduktan sonra onun ihmal edildiği oluyordu; fakat henüz yeni gelen havaların hepsi dinlenmemişti; Necib bunların içinden rica ediyor, Suad vakit bulamadığından şikâyet ediyordu.

Onlar piyanoda meşgulken Süreyya da dadı ile alay eder, erkekler cigara dumanlarında dinlenerek sükût ederler, ara sıra artık sabredemeyerek kaçmak isteyen dadının teşebbüsü, Süreyya'nın menedişi hepsini güldürürdü.

Necib burada öyle saniyeler geçirdi ki hiçbir vakit unutamayacaktı. Musiki, ruhunun bütün kabiliyet-i pervaz ve iştiağını² tahrik ediyor, onu ihtiyaçlarla, seveda ve feda-yı can ihtiyaçlarıyla, tatmin edilmesi muhal olduğu için tatlı başlayıp galeyan ettikçe elim olan ihtiyaçlarla boğuyordu. Ekseriyetle bu bir hüzünden ziyade bir iştiaq, bütün ele geçmeyecek güzel şeylere meshurane bir inci* zap idi. Sonra teşekkür için yanına gittikçe bazen gözleri notalardan Suad'ın ellerine, oradan çehresine insibat ediyordu. O zaman bu ellerin nesc-i haririsi,¹ bu çehrenin sükûn-ı meleknesi, bir katre-i musiki ile meşbu-i şiir olan² gözlerin siyah ve mahmur nazarı onu bir an düşündürerek aklına kendi izdivacını getiriyordu. Ona baktıkça,

onun gibi bütün hülyalarına muvafık birini bulmak muhalini meyusiyetle³ düşündükçe Süreyya'yı bu kadar saadetinden dolayı tebrik ediyor ve onun kadar bahtiyar olamayacağını hatırlayarak içi eziliyordu. Onda o kadar mükemmeliyetler görmeye başlamış, muhayyilesiyle onları o dereceye getirmişti ki bu nefis kadının karşısında, bu dudaklardaki hatt-ı sakın-i ihtişamını bu gözlere ara sıra gelen neşesi sual ile pürhalecan saffet-i şuhanenin huzurunda ağlamak istiyordu. Ah, Süreyya'yı ne kadar bahtiyar buluyordu; ve buna mukabil kendine kim bilir nasıl bir kadın rast gelecekti. Lakin evlenecek miydi? Bu artık iyice mukarrer miydi?⁵ Onun gibi birini bulmak muhal olunca niçin evlenmeliydi? Ve onun gibi olsa diye düşünürken bir an oldu ki, "Ya o rast gelseydi..." diye düşündü; bu o kadar şedit ve elim bir heyecan oldu ki, "Ah o benim olsa ölürdüm!" diye inledi.

Suad'a gelince, o gittikçe elim olan garipliği içinde pu-yan idi.¹ Hayatın saadetlerinin nasıl gayr-i kabil-i tahlil ve his,² nasıl gayr-i kabil-i idare naçiz şeylere merbut³ olduğunu, karşıdan muhakemesi pek kolay görünen fakat ellerinde nasıl oyuncak olarak kalman şeylerle muhtell olduğunu görerek yeis-i azim⁴ ile şaşıırıyordu. Yine aynı şerait dahlin-de bir sene evvel hayatını o kadar mesut ve müreffeh görürken bugün tarif ve iraeisi gayr-i kabil⁵ şeylerle gözleri açılıp hayatını görmek, ehemmiyet verilmeyip tevekkül gösterilecek⁶ yerlerde ciddi davranmak seyyiesiyle⁷ bir saadetin değil, her hayatta olduğu gibi saadet rengini muhafaza eden bir saadetsizlik kurbanı olduğunu, hayatının artık fark edilen bu yarasıyla geçeceğini pek acı acı görüyordu. O gittikçe fark ettiği halde menetmek elinden gelmeyen bir öksüzlük içinde, asabiyetle hakikati fazla görerek yaşıyor, Behice ile Necib'in, hayatlarında nasıl bir rabita, yalnızlıklarına nasıl bir refik,⁸ eğlencelerine nasıl bir muavin⁹ olduklarını görüp, "Demek onlar olmasa ben yalnız, yapyalnız kalacağım. Söz bulamayacağız, bütün bütün sıkılacağız, hayatımız tahammülsüz olacak..." diye Süreyya'nın anlamayışını, her şeyi kendine bırakıp öyle havai şeylerle meşgul oluşunu affedemiyordu.

Necib Süreyya'ya, "Gel, senin kotrayı şuraya sokalım da bari tehlikeden biraz masun² olsun" diyor, sonra gülerek ilave ediyordu:

- Şaştığım bir şey varsa o da şunun sıkı bir sağanakla tepe taklak olmamasıdır.

Ve Suad'ın korkan gözlerindeki karartıya bakarak:

- Yok korkmayın, korkmayın; ilk İstanbul'a gittiğim zaman Süreyya'ya bir mantar yelek alacağım, ne olur ne olmaz, o zamana kadar da keramet sandalın, diyordu.

Süreyya kızarak, sandalın bir yat, bir üç ambarlı gibi denize dayandığını, evvelki gün îstinye önünde bir yarışta küpeşteye kadar yattığı halde içeri bir damla su girmediğini, parası olsa satın alacağını anlatmaya başlardı. Bir gün Büyükdere'den gelirlerken yine bu bahis oluverdi; sandalın Suad'ın hayatında bir küçük memnuniyetsizlik olduğunu anlayan Necib, artık onu kendine müteveccih³ görmek için daima bu bahsi kurcalardı; Suad iştirak-ı fikrini nazarıyla söyleyip teşvik ederek sükût ediyor, sandal meselesinde Süreyya'nın böyle cevapsız kalmasını zevksiz telakki etmiyordu. Birden arabaları bir köşede durma ya mecbur

oldu, dört beş araba birbirini takip ediyor, kalabalıktan bunun bir gelin alayı olduğu anlaşıyordu.

Süreyya, Necib'in sözlerine cevap veremediğini görünce kurtulmak için bundan istifade etti:

- Senin nene lazım sandal mandal Allah aşkına? Sen kendi evlenmene baksan ya, sonra ihtiyarlayacaksın da... Bak her köşede bir düğün var, dedi.

Bu söz Suad'ı da Necib'i de hüznün ve sükûta sevk etti.

Necib, gözleri önünden birer birer geçen arabaları, görmeyerek teftiş ederken, kendisi için evlenmenin nasıl bir ceriha olduğunu düşünüyordu. Onun için izdivaç... Lakin bu hıyanetsiz¹ mümkün müydü? Onun için izdivaç, Suad'm kendini sevmesi idi, onun o kadar güzel ve ateşin olan gözlerinin itiraf-ı meyleniyle² mümkündü. Halbuki bu, işte bir ölüm kadar büyük bir şeydi.

Suad, o, bu gelinin şimdi ne kadar bahtiyar olduğunu düşünüyordu; düşünüyordu ki bu gelin ne kadar bahtiyardı ve ne kadar bahtiyar olacaktı. Bir sene, iki sene, daha, belki daha ziyade hayatı mesut ve şatır³ geçecekti. O zaman kendi ilk senelerini görüyordu. Bugünle mukayese ederek teellümle⁴ bu geline gıpta ediyordu. Kendini onun yerinde görüp gelinlik hissiyatını tekrar yaşayınca ağlamak arzusu duydu. Şimdi o zamandan ne kadar, ah ne kadar uzaktı. Artık avdet etmesi⁵ imkânsız olan o hayatı, hayatını gömmüş bir ölü haliyle görüp mahzun ve meysus kaldı. Niçin yarabbim, niçin artık o hayat ölmüştü? Hem bir daha gelmeyecek surette... Niçin bir daha mümkün değildi? Bir kere mi olacaktı? Böyle hayatı sevdiren, her şeyi güzel gösteren o hayat, o büyük neşe... Artık onlar gitmişti, öyle mi?

Bir zaman gelip sadakat ve mahabbetle¹ sevileni artık mesut edememek, ona kifayet etmemek fikri onu teellüm ediyor,² kabahati asıl kendine bularak ara sıra tuğyan edip³ Süreyya'yı haksız bulduğu için kendi haksızlık ettiğini görüyordu; sonra kendi de müttehim⁴ olmayıp kabahatin cereyan-ı ahvalde,⁵ idaresi kimsenin elinde olmayan hayatta olduğunu bininci defa olarak görüp anlamaktan mütehassıl⁶ fütur ile tekrar yaşamak, daha yaşamak arzularının muhalli⁷ önünde yaşayıp geçmiş olmak, tekrar o genç kalple, genç emellerle o seneler gibi yaşayamamak azabıyla zebun kalıyordu. Demek bitmiş, onun için artık her şey bitmişti; demek artık katiyen karar vermek lazım gelecekti ki seneler, hep çoğalan bir melal ve fütur ile geçerek ihtiyarlık bir gün onu çürütecekti. Hem de yaşamamış olarak, henüz yaşamak üzere zannolunurken... Her şey bitmişti öyle mi?

Sonra Necib'e bakarak düşünüyordu ki o, önünde böyle birkaç sene-i saadeti olan bir mahluk idi ve bunun için memnun oluyordu. Necib'e karşı hissettiği rabıta, onun böyle bir saadete namzet olmasıyla kendisini memnun ediyordu. Fakat onun da korktuğu gibi bir zevceye düşmesi ihtimali fikriyle meşgul oldu ve bunu bir kuvvetli hüsn-i niyetle bertaraf edip, zevç ve zevce, onları uygun ve mesut görünce bir gün gelip onların da emellerin, arzuların gençliğini elden geçirerek yorgun, melul kalacaklarını, rayihaları, renkleri bütün feyz ve şetaretiyle çuşan

olan¹ baharın yerine bile mutlak bir gün renksiz bir hüznün ve kasvet kaim olduğunu,² her şeyin mahva, intifaya³ mahkûm bulunduğunu acı bir yeis içinde hissetti.

Ve ilk defa burada gelen bu fikir, onu hiç terk etmeyen bir müziç⁴ hastalık oldu. İlk zamanlar, bunu tabii olarak düşünüp bu fikrin kalbine verdiği acılıkları katre kat-re tadarken bir gün oldu ki yalnız kalıp rahat rahat onu düşünmek istemeye, hatta düşünmek için cebr-i nefis etmeye kadar vardı; bu bir nevi batı⁵ intihar gibi, bir nevi zehirlenme gibi oluyordu. Her şeyin, ilk mebzuliyet-i âmâl ve elvandan sonra tedrici bir intifa ile hüznün ve melale,⁶ kasvet ve zulmete gidişi onu damla damla öldüren bir muhaddir⁷ gibi geliyor ve kendisi buna kurban olduktan sonra bunun sadece kendisi için olmayıp böyle umumi bir kanun olduğunu görmekten acı bir tesliyet⁸ buluyor, garip bir mesti-i fikir⁹ ile kalıyordu.

Öbürleri, "Ne oluyorsun dalgınsın" dedikçe bir cevap bile vermeye lüzum görmeyerek dudaklarını hiç makamında bükmeyi kâfi buluyordu; ve dikiş, düşünmeyi meşgale halinde gösterebildiği için, artık elinden düşmez oldu. Maahaza,¹⁰ herkesin kendi haliyle şu farkı vardı ki onun hayatının bahar tehhülde¹ başlıyor gibi geliyordu, kendi bütün feyz ve güşayişi hep o zamandan bed ettiği² için şimdi Necib de ne kadar meyus ve merdümgi-riz³ görünürse görünsün evleneceği için onu yine mesut görüyordu.

Bütün bu fikirler arasında bir rakkas⁴ gibi kalbini havf⁵ ve fütur ile ezen kendi mukayese-i hayatı daima tekerrür ediyor⁶, bazen namütenahi bir kasvet ve melal, sonra acı bir havf ve telaş, her şeyin, bütün emellerin, ümitlerin, şebap⁷ ve saadetin zalim bir taannütle⁸ mutlaka elden kaçacağını, işte elan⁹ kaçmakta olduğunu, bir şey yapmak ihtimali olmaksızın artık hayatının bitmiş olduğuna karar vermek lazım geldiğini görerek zebun kalıyordu.

Bütün bunlar tabii tebessüm ve nezaket altında gizlenmeye uğraşılan hunin mücadeleleri mucip oluyordu¹⁰ ki asabını daha yoruyor, uzun baş ağrıları, dermansızlıklar, hazımsızlıklar, hep birden neşesizlikleri mucip oluyordu. O hale geldi ki sadece müfrit bir temriz rikkatiyle, tefriki gayr-i kabil anat-ı hayatını¹¹ bin mana ile tahlil etmek sebebiyle, ufk-ı hayatında bir bulut yokken, asude bir ömür içinde bir kurban-ı âlâm¹² olup kaldı.

Bunlar vakıa Süreyya'nın düz, meşgul gözünden kaçıyor; fakat Necib endişnak nazarıyla, rabıta-i şedidesi-nin¹ sevk ettiği meşguliyetle fark ediyor, bu zulmet içinde ara sıra onun meçhul kederleri olduğunu görüp bir sebep bulamayarak azim füturlar içinde fırtınalar tasavvur ediyor. Düşünüyor, düşünüyor, Suad'm bu haline bir sebep arıyordu; Süreyya ile aralarındaki münasebeti tedkik ediyordu; bunda vakıa eski itilafı göremiyordu. Fakat evvelden onların hayatına şimdiki gibi girmiş değildi, o zaman bile bu

kadarcık ihtilaflar zaruri tabii geliyordu. İki mizaç ne kadar mütevakıf⁴ görünürse görünsün böyle geceli gündüzlü beraber geçen, senelerce devam eden beraberlik hayatında birtakım ihtilaflardan mustarip olmak mecburiyet tahtında geliyordu; "Bu mizaçlar ya ikisi de galip olup daimi bir mübareze⁵ halinde bulunur, yahut biri diğerini esir-i hükmü eder" diyor, bu esaretin ara sıra tuğyanları⁶ olsa bile, Necib, hilkat⁷ hassas ve rakik olan Suad'da bir hiss-i marazinin neseviyet delaletiyle nasıl ibad-ı muhav-vife alacağını⁸ keşfedecek bir halde olmakla beraber bu hiss-i maraziyenin ahval ve tabayii¹ tayin edemeyeceğinden herhalde mechuliyet² içinde kalıyordu.

Bazen Suad'ı böyle ezilmiş tutan sebab-i meçhule karşı gayzalut³ bir kıskançlıkla yoruluyordu. Bu, kendisini her şeyden çok yıkıyor, ateşin bir kin içinde zehirleyerek ihtizar⁴ içinde bırakıyordu. Bazen de Süreyya'ya bakarak ona sadece Suad'ın zevci olduğu için değil derin ve ateşin olmayan tabiatı için de haset ediyordu. O, her halinde düz, samimi idi, fenalık düşünemeyerek, hatta birbirini nakz eden⁵ bazı şeylerinde bile samimiyet ve muhale-setle⁶ davranarak, yaptığı şey fena olsa bile etrafında hâsıl etmek ihtimali olan tesirleri uzaktan evvelden göremeye-rek, endişesiz, belasız yaşıyordu. Mutlaka faaliyeti bir şeye sarf etmek istenilen bir sene gelmiş olduğu için o zamana kadar çoğu bir şey yapılmayarak geçen senelerin biriken temayülü⁷ birden tezahür ederek onu böyle sandal gibi şeylere meftun⁸ tutuyordu. Ona şimdi de bir kotra merakı gelmişti, sandal artık kendine miskin görünüyordu. Tarabya'da olacak yarıştan bahsederken İngiltere'den gelme birkaç kotra sayıyor, bunları uzun uzun tarif ederek, "Ah insanın öyle bir kotrası olmalı ki..." diyor.

Sonra Suad'a dönerek:

- O zaman sen de gelirdin. İçinde kamaraları, yemek salonu, her şeyi var... Adeta bir gemi... İnsan karısını alınca kalkıp Marmara'ya çıkar... Mudanya... Yalova... İstersen Midilli, İzmir...

Suad gülerdi:

- Devr-i âlem¹ için çıksak nasıl olur acaba? derdi. Necib de söze karışır, gömüldüğü köşesinden, "Yok, eğer küçük bir yat olsaydı..." şartını kordu.

O zaman uzak memleketlerden, uzak şeylere mahsus şiir ve aheng-i elvana meftuniyetle² onların güzelliklerinden bahsederler, adaları birer birer geçerek İtalya sevhili-ne³ kadar uzaklaşırlardı. Kendilerini bir İtalya limanında gemilerinin zincir gürültüsü içinde tasavvur ederler, "Ah ne iyi olurdu!" derlerdi. Bunlara Suad da iştirak ediyor, "Bilmem ama yine deniz tutar mı?" diye Necib'e soruyordu; o, daima böyle, daima Suad'la olabilmek saadet-i muhayyilesinin⁴ yanında bunun için hakkı, hayatın müsaadesi, o kadar saadeti olmadığını düşünüp, "Lakin bu böyle ne olacak?" diye başını taşlara vururcasına meysus olarak muazzep⁵ ve ezilmiş kalırdı. Her gün ateşinin daha çoğaldığını, bir gün artık onun altında feryat etmek mecburi olacağını büyük bir endişe-i hiras⁶ ile görüyordu.

Süreyya bu haşmetlerin⁷ yanında pek miskin bulduğu sandalı için, Suad ise nerede olsa, nasıl olsa hayatın aynı tuhm-i harabı ile mahmul⁸ olduğunu düşünerek üçü de muhtelif şeylerden aynı melale düşüyorlar, muhtelif şiddetlerle böylece esir-i kasvet oluyorlardı.

Süreyya'nın eşinin geçirdiği depresyonları fark edemeyecek kadar kendihavasında ve yüzde yüz eşine güvenen bir erkek olarak hayatına devam etmesi Suad'ı her geçen gün daha da yormuş ve bitkin bırakmıştır.

Süreyya'nın bu davranışları eserin sonuna kadar neredeyse hiç değişmemiştir. Hatta kış mevsimini de yalıda geçireceklerini söylemesine rağmen bağ evine gidip döndükten sonra Süreyya'nın hırçın yönünü de görmekteyiz. Bu yönüyle Suad'ı iyice kırmış ve hayata küstürmüş, evliliklerini yargılar hale getirmiştir.

Yemekte Süreyya bağdakilerin konağa indiklerini anlatıyordu; Necib bundan bilistifade hemen şimdi aklına geldiği halde evvelden mukarrermiş gibi kendinin de artık yarın İstanbul'a ineceğini haber verdi ve Süreyya'nın, "Öyle ya, artık iyice kış geldi... Bakalım, belki haftaya biz de ineriz artık" demesi onu tefrih etti. Zira İstanbul'a gidince süreceği hayat-ı müzebzepten şimdiden ürküyor, şimdiki ıstıraplarında bu endişe-i atının de bir dahli oluyordu. Buraya gelip gitmenin nasıl yorucu, tahammül edilmez bir işkence hayatı olacağını daima bir raşe-i elemle tasavvur ederdi. Fakat Suad'ın İstanbul'a inmeyi hiç istemediğini onun birkaç defa söylediği sözlerden bildiği için bu söz üzerine ona baktı. Suad oraya giderlerse Hacer'in yanında her şeyin mahvolacağını düşünerek Süreyya'nın kışı köyde geçirmek arzusuna seviniyor ve şayet inmek isterse kendisini ikna edip burada kalmaya karar veriyordu. Onun için evvela Necib İstanbul'a ineceğini söyleyince evvelden kendine haber vermediğine muğber bir nazarla ona bakarken Süreyya'nın da o sözlerini işitince iki darbe altında sersem gibi kalarak ancak bir müddet sonra sorabildi, "O niçin? Hani kışın kalıyorduk?"

Süreyya çatalındaki et parçasına bıçağının ucuyla hardal sürmekle meşgul, omuzlarını bir tebessümle sallayarak, "Kalıyorduk, kalıyorduk ama... Şimdi kalmayacağız" dedi. Ve sonra, sebep göstermek için artık burada sıkıldığından, havaların fenalığından uzun uzun şikâyet etti.

O beyan-i azar ederken karşısında, ne yapsa Süreyya'yı ikna edemeyeceğini ilk defa olarak hissederek, birden gelen bir tehevvrle gözleri kararan Suad, "Lakin siz kendiniz asıl onun için istemiyor muydunuz?" dedi.

Süreyya nihayet kuvvetli bir sebep gösteremeyince kaleminden bahsetti; artık bu kadar vakit terketmek fena olduğundan, bu kadar temaruzun fena tesiri olacağını söylüyor, fakat kendisi de anlayacak kadar masal söylediği görülyordu. Suad bu yalanlardan, bu kararsızlıklardan, bu nazlılıktan birden son derece tehevvr ederek, Süreyya istese bunların hiçbirini kendisini bir karardan vazgeçiremeyeceğini bildiği için meyus olarak menedemediği bir çehre-i şikâyetle, "Hiç

de değil, gitmek istiyorsunuz, ondan... Bunlar hep kuru bahaneler!" diye mukabele etti.

O zaman Süreyya ihfasma pek muvaffak olamadığı bir sada-yı hiddetle Suad'a dönüp, "Evet, gitmek istiyorum, işte bunun için gideceğiz..." dedi ve, "Daha bir diyeceğiniz var mı?" gibi baktı; bu "Susunuz!" demektir; Suad'ın şu hakaret altında nasıl sararıp ezildiğini, nasıl gözlerinin dolduğunu gören Necib için bu hem son derece bir merhamet, hem son derece hiddetle karışık elim bir his oldu. Evvela mevkiini nihayet derecede nakabil-i muhafaza buluyor, Süreyya'nın kendisini kışkandığını zannettiğinden bu halin sebebi kendini addediyordu. Sonra Suad'ı o kadar büyük görmeye alışmıştı ki ne istese yapabilir zanneder, ondan bir şeyin reddedildiğini tasavvur edemezdi; bunun için şimdi böyle aciz, muhakkar görünce tahammül edemiyordu; ve kocasına daha ziyade hak verdiği için Su-ad'ın böyle hıyanet üzerinde tutulup kendisine bile mütte-hem görünmesine memnun olmuyor, böyle aciz görünce hain görür gibi olarak saffetine emin, niyetine mağrur olsaydı bu kadar sükûn ve acze düşmeyeceğini düşünerek, onu o kadar büyük gördükten sonra böyle küçük bulmak ona pek elim geliyordu; fakat onun kendi saadeti için, kendisi için uğraştığım ve şimdi gözlerine toplanıp serpileme-yen zavallı yaşların kendisi için döküldüğünü, bu tahkire kendi sebebine tahammül edildiğini görerek, "Biçare Suad, bak seni ne girivelere soktum!" diye yanıyordu.

O böyle her şeyden meftur ve nalan giderken Suad bilakis uğraşmaya müheyya, son derece bir ateşle saadeti müdafaaya hazır idi. Bunun için Süreyya'ya tekrar ricaya başladı, onu mukavim görünce biraz şiddetli davrandı, "Ben gitmem" demek buna bahaneler bulmak için yoruldu. Bütün hayatlarının bu ilk nizamı idi. Süreyya bu inata, bu şiddete evvela taaccüp sonra tehevvür etti, barit, kati bulundu; muvaffakiyet ümidi mahvolan Suad gittikçe acı, akim bir yeisle kalacağını anlayarak bir tehevvür-i hunin içinde boğuluyordu; ilk defa olarak müdafa-i nefis için her şeye müheyya, birbirlerini kırmaya muktedir, yabancı, düşman gibi bakıştılar; ve bundan yalnız Suad mecruh çıktı. Onu en çok harap eden ve mecruh eden şey, Süreyya'nın sadece bir istese kalabileceği meselesiy-di; ve sadece istemediği için kendini bu kadar kırdığını görünce kalbinde bir intikam ihtiyacı hâsıl olacak kadar hırslanıyordu. Aklına Süreyya'nın babasından şikâyet ve nefretinin sebebi de bu tahakküm olduğu gelerek, "Bunun için şikâyet ediyordu, işte şimdi kendisi aynı şeyi bana yapıyor!" diye ona, "Lakin, demek ki sen de fenasın; kendin ona fena demiyor muydun? Öyle ise kendin için yapıyorsun?" diyeceği geliyordu. Demek, herkesin başkasında şikâyet ettiği şey kendinde bulunabiliyor ve bunu fark etmeyerek başkalarında itham ettiği şeyi kendinde mazur görüyordu. Lakin niçin bunu onun yüzüne haykırmıyordu? İşte kendisi bunu haykıramayacak mıydı?

Ve onun haksızlığı altında kalıp haykıramadıkça tehevvürünün çoğaldığını, ona boğulduğunu hissediyordu. Ömründe ilk defa mana-yı izdivaç önünde aciz ve dem-beste kalıp nihayet anlamaya mecbur oluyordu. Koca denilen birinin, haklı haksız keyfine esir olmaktan başka bir şey olmayan, mesut denilenleri ise onun her

türlü hevesa-tına bilaşart münkat ve ram olmaktan ibaret olan bu izdivaç ona menfur geliyordu. Artık Süreyya ona bir düşman görünüyor, şimdiye kadar da böyle miydi diye hayret ediyordu. O zaman kadar hiç böyle bir fırsatla bunu anlamamıştı, çünkü hep itaat etmişti, hep arzularını daha zuhur etmeden keşf ve icraya çalışmıştı. Demek kocasının kendisine muhip ve munis gelmesi bundandı? Esasen işte bu gece görüldüğü gibi hodgâm ve barit idi? Demek, o kadar müddet onu tanımayarak, hem boş yere emin ve mesut olarak yaşamış, zahiri şeylere saadet namı verip memnun ve mesut olduğunu zannetmişti. İşte onda hiç beklemediği huylar, fenalıklar vardı ve bunlar fırsat düşmediği için görünmemişti. O zaman başını ellerinin içine alıp, "Ben onu bilmiyormuşum, bütün bütün başka bir adammış!" diye sızladı. Korkuyordu, onunla geçen hayatı, kendindeki emniyeti için, korkuyordu, "Nasıl yaşamışım, yarab-bim!" diye titriyordu.

"Acaba hayatımı idareye kâfi miydi?" diye düşünerek başka birisi olsa daha mı mesut olacağını teemmül ediyordu. Sevmiş miydi, kendini sevmiş miydi? İşte bu güne kadar buna emin iken şimdi şüphe ediyor, "Hayır" diyordu; bir kadının ömründe mümtaz ve sevimli bulduğu bir adam tarafından sevmek isteyeceği kadar, her şeyi feda edecek kadar sevmemişti; bunu görüyordu. Her şeyi feda etmek değil, bir arzusuna bile kıyamıyordu. Bu ya çokça devam eden bir heves, yahut bir ihtiyat idi; ve kendisi bunu ciddi bir karı koca mahabbeti zannetmişti; demek o sadece bir oyuncak, hem de onun bile gülünç bulduğu bir oyuncak olmuştu. Yalnız kendisi için, kadınlığı, güzelliği, kalbindeki mahabbeti için! Hayır, bin kere hayır, onu bir dakika seven adam bu geceki hakareti yapmazdı. Sevseydi, Necib'in nazarları gibi nazarları, onun tehacü-mat-ı ruhiyesi gibi müştak ve şeyda nazarları olacaktı.

Böylece, ömrünün en güzel ve en saadet ve mahabbe-te layık zamanının aldanarak geçip ziyan olduğunu görmek, hiç olmazsa, "Biraz mesut oldum" diyememek hüsrânı onu yıkıyordu; -kendisi halim, munis, muti olmasaydı bu kadar bile rahat edilemeyeceğini, ne olmuşsa kendi budalalığından, itaatinden olduğunu görmek onu acı bir intikam hırsıyla, derin bir ihtiyaç-ı buka ile sarsıyordu.-Maahaza, bu ihtiyaç ile beraber, şimdi mecburen İstanbul'a gidince, her şeyin de biteceğine dair acı bir şüphe vardı ki ne yapsa bu payidar kalıyordu; o kadar ki üç gün sonra taşınmak icap edip teessüründen gözyaşlarını tuta-mayarak evden çıkarken hayatının bütün saadeti burada geçmiş, burada bitmiş gibi bir taharrüşle kalbi yırtıldı.

Suad, Necib ile olan ilişkisini haklı veya haksız sebeplerle yargıladıktan sonra kendi vicdanında Süreyya'ya kızmanın haksızlık olacağına, aslında kabahatin çoğunun kendinde olduğunu düşünerek Süreyya'nın ricası üzerine onunla kendi vicdanında sığınabilecek bir dost limanı bulmak adına barışır.

Elinde aşkının kırık oyuncak gibi tarumar oluşu onu pek kahrediyordu. Şimdi artık her şeyi unutmak, onu defetmek istiyordu. Madem ki o da yalandı. Artık hatta unutmak değil ondan nefret ediyordu. Halbuki ne kadar sevmişti, değil mi?

Bahusus nasıl aldanarak ne kadar seviliyorum zannetmişti ve ilk fırsatta bunun nasıl gülünç olduğunu ne elim bir surette anlamış, ne acı, ne hakirane, ne kadar zelilane anlamıştı... Sadece bir mevsimlik, işte onun tesir-i hüsn ve cazibesi... Ve bu an ikbalinden istifade edemeyerek bütün kalbiyle perestiş ve şuhlukla ve hilelerle, kıskançlıklarla onu zapt ve muhafaza etmeyi düşünmeyerek samimi, doğru bir mahabbetle sevmiş ve bunu göstermişti. Ne kadar ateşle sever ve ne kadar gösterirsem o kadar mesut ederim diye düşünmüş, onu mesut etmekten, mesut görmekten başka hiçbir şeye ehemmiyet vermemişti. "Fakat işte nedamet... İşte ders!" diyordu. "Nedamet mi, niçin? Ders mi, artık ne fayda!" diye omuzlarını kaldırıyordu. Madem ki Necib o kadar hafif ve vefasızdı, hiç nadim olmuyor, bilakis memnun oluyordu. Hem böyle küçük bir tecrübe ile bu felaketten böyle salim kurtuluşuna teşekkür ediyor, "Ya inansaydım, ya bütün bütün inan-saydım..." diye titriyordu. Halbuki neler ummuş, onun hararetli sesiyle ne teklifler beklemiş ve buna ne kadar candan razı olmaya hazırlanmıştı!

Bunu düşündükçe, hor ve zelil, boynunu bükerek, "Of aman!" diye feryat edecek kadar mustarip oluyordu. Bu düşüncelerden zillet-i amika hissinden, bu meraret-i ruhtan kurtulmak için ölüyordu; artık düşünmemek, artık unutmak, o zamanları yaşamamış gibi olmak istiyor ve bunun birçok müddet kabil olmayacağını, böyle birden sönüveren aşkının eseflerinin, böyle hatta bir kelime af is-tenilmeksizin, tarziyesiz bırakılıp ihmal edilmek hicranının ne olsa mutlak bir müddet devam edeceğini bilmek acısıyla sürükleniyordu.

Bari hayatında bunun için bir kolaylık, sevicecek bir şey, yaşamaya, mücadeleye teşvik edecek bir güzellik olsaydı... Süreyya ile hâlâ barit bir nezaket hükümrân oluyordu. Evde hanımdan başka herkesten öğreniyordu. Ve bu, hissiyat-ı kalbiyesiyle birleşince hayatını tahammülsüz bir işkence haline getiriyor, akşamlara kadar yalnız, yorgun, zebun kalıyordu. Bir gece, bermutat yatmak için odalarına girdikleri zaman, Süreyya gülerek kendine ta-karrüp etti, ellerini uzatarak ve "Hâlâ affetmeyecek misin Suad, ne kadar kindarmışsın!" diye yalvararak ellerini almak istedi. Suad o kadar bedbaht ve biçareliği altında o kadar ezilmiş bulunuyordu ki birden eski seneleri yâd ettiren bu sada-yı samimiyetle kendine acındığını görünce gözlerinin dolduğunu hissetti ve ona bunları göstermekten utanarak, kaçacak yer de bulamayarak, derin bir yeisle karışık bir iltica ve istimdat hissiyle onun boynuna saklandı, "Ah neler çektim, neler!" diye hıçkırmak isteyerek, onun ricalarla, buselerle, küçük hitaplarla yalvarışı arasında azim bir teselliyat ve teşeffi duyarak ıstıraplarının me-raretiyle karışık bir teşekkür bükasıyla, hayatından ve saadetinin böyle hakaretli inkırazından bir şikâyet ihtiyacıyla uzun uzun ağladı.

Onu sadece bir zevç sinesi olarak değil, her türlü kederlerin ağlanıp sükûnetyab olacağı bir sine-i şefkat zannediyordu; bu yaşların arasında onun Süreyya olduğunu o kadar unutmuştu ki teskin için kendine söylediği sözlerden o olduğunu tahattur edince irkilerek, "Ah senin bana ettiğini bilsen..." diye onu itmek istedi.

Fakat tamam Süreyya da o meseleden bahsediyor ve af dileyerek, "Ne yapayım Suadığım, hiddetime mağlup oldum... Kendimi menedemedim... Fakat sen de, itiraf et, sen de o gece biraz lüzumundan ziyade asabi idin... Eğer öyle yapmasaydın kim bilir..." diye söyleniyordu. Kim bilir belki orada kalacaklardı, değil mi? Fakat orada kalsalar Necib'e belki bir gıda-yı zevk ve iğfal olacak değil miydi? Onun bile şimdi haksızlık diye itiraf ettiği şey sahihten bir haksızlık değil, demek bilmeyerek bir sıyanet olmuştu. Süreyya hem hukukunu, hem zevcesinin namusunu, yani saadetlerini muhafaza etmişti? Ve kendisini uçurumlardan muhafaza ederken kendisi onu tahkir etmiş, onu itham etmişti, değil mi? Şimdi ona teşekkür etmek, ağlayarak teşekkür etmek ihtiyacıyla daha göğsüne girmek, "Yok, yok, asıl mücrim benim... Sen iyisin, iyisin Süreyya... Beni sen affet! Ah sana ne kadar hakaret ettiğimi, ne haksız davrandığımı bilmiş olsaydın..." diye inlemek, daha sokularak, "Oh beni sakla, beni himaye et... Beni müdafaa et!" diye iltica etmek istiyordu. Ve bu ilticada sükûn, teselli ve kuvvet buluyordu; gözlerinden akan yaşlar onu biraz teskin etmiş, onun sözleri kendine kuvvet vermişti. Ve demek hâlâ Süreyya'da şefkat ve mahabbet, her şeyi unutup onu sevecek kadar samimiyet ve emniyet bulabiliyor, demek onu sevebiliyordu? Onu sevmek değil, ona ettiği hakaretlerin affını istihsal için yalvarmak lazım geldiğini görüyordu. Zira şüphesiz ona karşı haksızlığı vardı, o kadar hakaretlerden başka onu haksız addettiği için de haksızlık etmişti, o hep bilmeyerek sıyanet ederken kendisi makasid-i seyyiesine alet olmadığı için kızmış, bhusus bu hiddette bile haksızlık ederek hemen meyus olup itham ile bundan bile bir ders istifade tedarikinde kusur etmemiş, temayülatına cevelan-ı serbest verip bütün bütün ram olmak için her şey yapmıştı; oh, bunu şimdi ne kadar küçük, ne kadar aciz, ne kadar hain buluyor. Bu zilletle ne kadar eziliyordu.

Şimdi derin bir sükûn ve memnuniyet içinde, ona yakın, müteşekkir bulunmaktan büyük bir istirahat hissederek, ara sıra gelen hıçkırıklarla, tek tük konuşuyorlardı; ve Süreyya birden bilmünasibe Necib'in ismini bir kere telaffuz etmekle bütün vücudu ateş gibi yandı. Bu henüz ka-panamayacak kadar derin ve sûzan bir ceriha olduğu için tekrar o sükûn ve istirahatın birden mahvolup yerine daha elim ve cangüzar bir ıstırabın kaim olduğunu, hatta bu haletin hiç zail olmamış gibi bulunduğunu gördü. Süreyya bunlardan bihaber, gülerek Necib'e dair malumat veriyor, ona rast geldiğini ve kendisini göremiyorlarsa da havadisini aldığını söyleyerek serzeniş edince onun, "Azizim, ben de şaşıyorum, fakat hiçbir kadına bu kadar ateşle merbut olmamıştım, fakat görsen ne kadın, kadın değil başka şey!" diye anlata anlata bitiremediğini, hatta kendini bir gece yemeğe çağırdığını söylüyordu. Ve Suad, tekrar aşkına dair kurduğu bütün muazzez hülyaların, o kaşane-i saadetin bir inhidam-ı eliminin acı, dilsuz matemi ile yandığını hissederek hiç, asla bu yaradan şifayab olamayacağım, ölünceye kadar bu ateşle yanacağımı, bhusus uzaklaşıp hatırada sadece saadetleriyle mahmur ve mestane, cansuz bir baygınlık gibi kalan, o birbiri için yaşanan, ölmeye kemal-i minnetle hazır bulunan ve bu kadar sevip sevildikçe dünyalar ele geçiyormuş gibi ruh ve hayatın izdiyadi hissedilen aşk ve saadet anlarını bir saniye derin bir esfle tekrar görür gibi oldu. Bir kere aşkın bu müskir buseleriyle medhuş olduktan sonra

hayatın hiçbir iltifata değeri olmadığını itiraf etti ve tekrar bu kadar emeller, ümitlerle zapt ve teshir eden böyle bir aşkın böyle bir züill ve hakaretle bitip gitmiş olmasıyla içi yandı; fakat nadim avdet edecek diye beklerken hatta iki günlük bir tecrübeye mukavemet etmeyerek böyle Fransız karıları peşinde her şeyi unutup dillere düşecek kadar sarhoş ve hafif bulmak o kadar derin bir infial yarasiyla onu harap etmişti ki tekrar cebr-i nefse o hayalatı zihninden tard etti ve bu sefer cebri bir tehalükle Süreyya'nın boynuna uzandı.

Artık katiyen o aşkı gömmek lazım geldiğini, asla düşünmeksizin bu hayalleri feda etmek zaruri bulunduğunu anlıyor, saadeti sadece hayalde olan bu bedbaht aşkı şimdi serapa bir mihnetten musibetten başka bir şey görmüyordu. Bininci defa olarak bu aşkın tahammülsüz bir afet, sadece bir ceza-yı müthiş olduğunu tekrar ediyordu, bizzat ondan azap ve ıstıraptan başka bir şey görmemişti, en mesut zamanında bile bin türlü ateşleriyle kendini yakmış, istirahatini tarumar etmiş, öldürmüştü. Evvela sebep yokken nedamet ve vicdan azaplarıyla yanmışlar, sonra ayrılmak kıskanmak çıkmış, sonra hakaret ve ihanet gelmişti. Ve böyle düşünürken bile, "Fakat o anlar, o işkence saatleri arasında o bayıltan ve bir tanesi asırlarca azaplara bedel olan o medhuş saadet ve zevk anları!" Fakat ne olursa olsun bundan sonra onun için Süreyya'dan başka kimse olmayacaktı; onunla âşıkane mesut olamayacaksa da hiç olmazsa hürmet ve sükûn bulabileceğini zannediyor ve bu bir hayat için elverir, belki teşekkürü mucip olacak surette bir inayet de olur gibi geliyordu.

Hayatı o kadar azap ve ateş içinde geçirdikten sonra bu sükûn ona büyük bir nimet gibi görünüyor ve, "Madem ki aşk ile saadet ne kadar mümkün değilse aşk ile namus da o kadar muhaldir. O halde namus ile sükûn ve rahat elbette müreccahtır" demek isteyerek bundan mesut bile olmak lazım geleceğini düşünüyordu.

Fakat bir zaman asıl emeli Süreyya'nın eski mahabbe-tini kendine avdet etmiş görmek olduğu halde arada mü-ellim fakat emsalsiz bir hayat-ı garam geçirmiş olduğu için şimdi Süreyya'nın bu avdetinde bir zaman umduğu cazibeyi bulamayarak istediği kadar mahabbet ve rabıta gördüğü halde de yine cazip bulmuyor, hayatını isteyerek değil fakat cebr-i nefse sürüklüyordu. Başka çare olmadığını, alışmak lazım olduğunu görüyor, itiyadın büyük bir kuvvet bulduğunu anlıyordu; ve etrafına bakınca herkesin hayatında da birçok cerihalar, inkırazlar, musibetler görüp itiyat ile bunları unuttuklarını düşünerek hayatı bu kadarcık müsaadesi için bile seviyordu. İşte hayatında bulduğu en büyük iyilik, bütün fenalıklarını tazmin edecek kadar büyük bir lütuf... Bu, alışabilmek idi, herkes felaketlerine tahammül ile başlıyor ve tahammülle itiyat ederek mukavemet edebiliyordu. Hanımefendiye bakıp onun nasıl bir sabr-ı melekane ile hayatına sarıldığını görerek bunda, bir mücadelede bir büyüklük buluyor, madem ki mesut olmak mümkün değildir, olmaya çalışmak da, mesut olmazsa bile öyle görünmekte güzel bir metanet, bir kuvvet var geliyordu; o zaman tevekkülde bir muzafferiyet değilse bile bir güzellik, bhusus bir rahat bulunduğunu anlıyordu. Halbuki

hayata karşı isyan insanı hatta rahattan mahrum bırakıyor, felaketten felakete değil, sefaletlere, hatta rezaletlere atıyor, levs içinde bile çalkalıyordu. Ve birdenbire aklına geldi ki kış vakıa her şeyi çürütüyor, harap ediyordu. Fakat öyle çiçekler, öyle fidanlar vardı ki bunları onun zulmüne karşı tedbirler, takayyütlerle saklayabiliyorlar, hüsn-i muhafaza ediyorlardı. Demek hayatın eylülünde de yeis ve fütur yerine takayyüt bir şeye yarayabiliyordu; bu vakıa, bahardaki güşayış ve şebap olamazdı, fakat hayattan daha fazlasını istememe-liydi, bu bir şebap olmamakla beraber yine bir hayat, bahusus sakın ve hiç olmazsa rahat bir hayat olurdu. Çabuk ve ateşle, az fakat bayılarak yaşamak isteyenlere gelince; onlar hem muvaffak olamıyorlar ve hem münhasif olup gidiyorlardı, o da tecrübe etmek istemiş ve bu kadar harap olmuştu.

Bahusus ki artık şimdi kendi hayatını o kadar gayr-i kabil-i tedavi görmüyordu, bu ara sıra yine hicranlar, yine eseflerle beraber bir gün behemahal unutulacağına emin olduğu aşkı bertaraf edilirse hayatı fena bir hayat değildi, pek çok eski Suad olabilecekti. Zira Süreyya, ne Fâtın gibi iğrenç, ne efendi gibi cabbar bir zevç olamayıp bilakis idare edilebilirdi ve bundan iyisini aramak artık o kadar felaketten sonra aklına bile gelmiyordu. Bahusus boş gelen hayat-ı zevciyette hepsinin yerini tutacak ve belki aşacak minimini bir bebek de olursa... Ve bu fikrine kalben mesut olup cehren gülererek, "Oh bir çocuğum olursa o zaman hayatımı ne kadar seveceğim. İşte o zaman mesut olacağım" diyor, bir genç kadın hayatında can verilecek, büyütülerek terbiye edilecek bir çocuk bulunmasının ne gayr-i kabil-i tasavvur faydaları olduğunu anlayarak, "Asıl kabahatim, asıl eksikim bir çocuktur..." diyordu. Ve bir hafta geçmemiştir ki şimdiden öyle olmuş gibi, şimdiden haline hürmet ve mahabbet ettiği saatler oluyor, hatta bunların arasında o eseflerin, o acıların, o taharrüşlerin kalbini gittikçe daha az tahrip ettiğini görerek bir gün kamilen ifa-katyab olacağına inanıyordu. (sh. 330,331,332,333,334,335,336 , 337,338

Suad, Necib'e yaptığı haksızlığı yalnız kaldıkları bir anda öğrenir. Ancak evli olması ve eşine karşı duyduğu saygı ve toplum ahlakını da düşünerek yüreği kan ağlıyarak da olsa Necib ile birlikte bu yasak aşkını kalplerine gömmeye karar verirler.

Yangın gecesi Suad'ın içerde kaldığını gören Süreyya onsuz yaşayamayacağını söylediği halde canını Suad için tehlikeye atmamış, bu görevi onu çok seven Necib canı pahasına da olsa üstlenmiştir.

Zulmetin içinde bu canhıraş bir feryat ile başladı. Akabinde koşuşmalar, gürültüler, sayhalar gittikçe müte-zayit bir tevali ile etrafa yayılıyor, etraftan tehacüm eden mütelaşi, çılgın izdiham bir nehrin çöşüşü gibi uğuldayarak yığılıyor, koşuşuyor, bağırışıyordu ve bütün bu teha-lük-i esvat arasında gittikçe büyüyen bir uğultu vardı ki her şeyi yutuyor, sayhalar, naralar, bunun içinde kayboluyordu; ve bu çatlayan, kırılan camların, binanın orasından burasından boğulurcasına çıkan mütehecim, mütehevvir orada siyah, burada beyaz, ötede hunin dumanların uğultusu idi; bir zaman geldi ki bir taraf bütün ateş oldu. Homurdayarak, çatlayarak, gürleyerek alevler etrafı tuttu; o zaman o levha bütün

bütün etrafa yayıldı, her köşeden yükselen feryatlar, naralar, sayhalar birbirine bir kıyamet gibi karıştı...

Onlar içeride, ilk telaşın heyecanıyla sersem, çılgın dışarı fırlamışlardı; henüz dumanlarla kıvrılan, sadece içeride bir kısımda homurdanan ateşin iyice aydınlatamadığı kış gecesinde birbirlerini arıyorlardı; camların bir kısmı patlıyor, bazısından duman, birkaçından ateş görünüyordu, selamlık tarafı artık ateş içindeydi.

Bahçenin meşum aydınlığında koşuşan haykırışan hayaletler arasında perişan, sami'a-hıraş bir sesle bir kadın "Süreyya, Süreyya!" diye seslenerek birini arıyordu; bu hanımefendi ki efendiyi bir tarafa götürerek şimdi onlar için koşuyordu, nihayet onu bulduğu zaman, "Suad, o nerede?" diye haykırdı; Süreyya deli gibiydi, işitmiyor, bilmiyor, görmüyor gibi "Beraberdik, çıkıyorduk... Fakat bilmem..." diye inliyordu, sonra acı bir sayhayla "Suad, Suad!" çağırmaya, oraya buraya sersem sersem koşmaya başladı. Bir an bahçedekilerin hepsinde bu feryat işitildi, "Suad, Suad!" Fakat hiçbir cevap yoktu.

Sonra bir kısık ses daha işitildi, "Suad mı, yok mu? Niçin?" Bu Necib'in sesiydi, Süreyya ile karşılaştılar, boğuk bir sesle birbirlerine haykırıştılar, ihtiyar kadın feryat ederek "Lakin Allah aşkına koşunuz, bakınız kızcağıza..." diye yalvarıyordu, birisi, "Sakin içeride kalmasın?" dedi. O zaman Necib'le Süreyya'nın kapıya doğru koştuğu görüldü.

Aşağıdaki merdiven henüz ateşten masun idi, sadece muharrip bir duman boğuyor, çatırtıdan harareten buna-lıyorlardı. Haykırarak merdivenin üst başında bulundular, selamlık tarafına giden koridor ateş içindeydi. Harem sofası kesif bir dumanla kaynıyor, Süreyya'nın odası köşede duman içinde kayboluyordu; o zaman Süreyya orada, içeri girmeye cesaret edemeyerek, "Suad, Suad!" diye haykırdı. Necib kapının önüne kadar koşmuştu, dehşetli bir hararetle boğuluyorlardı, tekrar Necib, "Suad!" diye inledi, ikisine de bir inilti işitiyoruz gibi geldi, fakat ses muharriş bir çatırtı ile boğuldu. Bir fırından fışkıran alev gibi yakarak, eriterek hücum eden duman içinde evvela bir saniye ikisi de tereddüt ettiler, fakat sonra Süreyya Necib'in vahşetle haykırarak içeri atıldığını gördü, "Necib" diye koşmak istedi; fakat dehşetli bir çatırtı ile tavanın yıkılıp oda kapısının ateş içinde kaybolduğunu görerek deli gibi döndü... (sh. 364,365)

SUAD - NECİB

Necib, Süreyya'nın halasının oğludur. Arkadaşlıkları çocukluk ve okul yıllarına dayanır. Birbirlerini çok severler. Necib, genç, güzel, zarif, müzikten, sanattan, eğlenceden hoşlanan eğitimli gerçek bir İstanbul beyefendisidir.

Süreyya'nın annesi kızları Hacer'i Necib ile evlendirmeyi düşündüyse de eşi aile içinde böyle izdivaçların iyi olmayacağını söyleyerek engel olmuştur. Süreyya'da Hacer kardeşi olmasına rağmen Necib'e daha iyi terbiye görmüş, ağırbaşlı, zarif bir kadını layık görür.

Necib, bekarlıktan hayatının ve İstanbul hayatının her türlü cazibesini yaşamak isteyen bir gençtir.

- Tuhaf gelir ama hakkı da var ya... dedi; burada oturup da insan yine meşesini muhafaza edebilmek için sizin gibi olmalı. On gün kalmak kararıyla gelmişim, galiba yarın ilk trenle kaçacağım... Burada nasıl hayat geçiriyorsunuz bilmem ki... Zorla insan cehenneme girer mi?

O zaman Suad, yarın istediği zaman buradan kaçabilmek, kocası tarafından da bir saadet diye telakki edileceğini düşündü; Süreyya'ya baktı, o, demin zevcesine ettiği şikayetleri şimdi Necib'e dinletmeye başlamıştı. Necib hep hak veriyor, kendinin bir lahza duramayacağını söyleyerek gittikçe kuvvet bulan kararıyla, "Aman, hemen yarın kaçayım!" diyordu.

Suad, "Buradan nereye gidersiniz?" diye sordu.

- Ada'ya... Şimdi Ada gittikçe güzelleşir, İstanbul'un en güzel yeri bu ayda Adalardır. Dayıma gider kalırım... Hele pazar günleri o kadar kalabalık oluyor ki...

Süreyya daldığı sükundan uyanarak:

- Ben olsam Büyüka'da'ya gitmem... Daha تنها bir yere... Öyle bir yer olsun ki ben kalabalık içinde olayım da yine orada yaşamayım... Ben gitsem mesela Heybeli'ye, yahur Burgaz'a...

Necib gülerek: Sonra ikisine de bakarak ciddi bir tavırla:

- Siz ikiniz için oraları aladır... fakat benim gibi yalnız yaşayan bir adam için... Eğer ben de sizin gibi olsam hatta buradan ayrılmam, dedi.

Süreyya gülerek reddediyor, burada insanın boğulduğundan, yaşamının imkanı olmadığından bahsediyordu; o zaman Necib kabul etti:

- Evet, evet, öyle bir yer olmalı ki, insan kalabalıkta yaşamalı, fakat içine girmeden...

Eserde Suad ile Necib'in birbirlerine değer vermeye başlamaları Suad'ın eşine karşı ilgili ve ağırbaşlı davranışları Necib'in ilgisini çeker. Necib'inde Suad'ın anlayışına hoş gelen karıkoca birbirlerini ne kadar da çok seviyorlar böyle bir eşim olsaydı hiç başka şeylerde gözüm olmazdı gibi... tavırları birbirlerine karşı ilgi duymalarında etkileyici rol oynamıştır.

- Tuhaf gelir ama hakkı da var ya... dedi; burada oturup da insan yine meşesini muhafaza edebilmek için sizin gibi olmalı. On gün kalmak kararıyla

gelmiştim, galiba yarın ilk trenle kaçacağım... Burada nasıl hayat geçiriyorsunuz bilmem ki... Zorla insan cehenneme girer mi?

O zaman Suad, yarın istediği zaman buradan kaçabilmek, kocası tarafından da bir saadet diye telakki edileceğini düşündü; Süreyya'ya baktı, o, demin zevcesine ettiği şikayetleri şimdi Necib'e dinletmeye başlamıştı. Necib hep hak veriyor, kendinin bir lahza duramayacağını söyleyerek gittikçe kuvvet bulan kararıyla, "Aman, hemen yarın kaçayım!" diyordu.

Suad, "Buradan nereye gidersiniz?" diye sordu.

- Ada'ya... Şimdi Ada gittikçe güzelleşir, İstanbul'un en güzel yeri bu ayda Adalardır. Dayıma gider kalırım... Hele pazar günleri o kadar kalabalık oluyor ki...

Süreyya daldığı sükundan uyanarak:

- Ben olsam Büyükada'ya gitmem... Daha تنها bir yere... Öyle bir yer olsun ki ben kalabalık içinde olayım da yine orada yaşamayım... Ben gitsem mesela Heybeli'ye, yahur Burgaz'a...

Necib gülerek:

Sonra ikisine de bakarak ciddi bir tavırla:

- Siz ikiniz için oraları aladır... fakat benim gibi yalnız yaşayan bir adam için... Eğer ben de sizin gibi olsam hatta buradan ayrılmam, dedi.

Süreyya gülerek reddediyor, burada insanın boğulduğundan, yaşamının imkanı olmadığından bahsediyordu; o zaman Necib kabul etti:

- Evet, evet, öyle bir yer olmalı ki, insan kalabalıkta yaşamalı, fakat içine girmeden...

Onlar konuşurken suad düşünüyordu ki zevci gibi kalabalığı sevmez bir adam değil, kalabalık içinde büyümüş Necib Bey bile kendine bir eş bulursa, burada, zevcinin cehennem dediği bu köşede yaşamaya razı idi; ve Süreyya'yı böyle, daima böyle pürgüşayış ve yalnız beraber olmaktan başka her türlü endişeden muarra tutamamak ona büyük bir felaket gibi geliyordu. Ta amak-ı mülehazatında bir ateş, bir küçük korku, bu felaketin sahihen büyümesi fikrinden mütevellit bir acı gittikçe kendini hissettirmeye başlıyordu. "Ne yapmalı yarabbim? diyordu; ve Necib söz söylerken hep kendilerinden mesut ve muvafık bir eş gibi bahsettikçe ona memnun ve minnettar bir nazarla bakarak teşekkür etmek istiyordu. Hala saadet rengini muhafaza eden bu müşterek hayatlarının amakında kendi hiss olunmaz, görülmez melaller hissettiğinden, o söyledikçe gerçekten onun zannettiği kadar samimi, bu kadar merbut bir hayata alıştığı için en gayr-i mahsus şeyler ona bir tehdit gibi geliyordu.

Birden Necib'in, "Hep kabahat, daima aynı hayat sürülmekte..." sözü kulaklarını yırttı. Evet, değişmek lazım değil miydi? Eğer bugün yalnız vücuduyla, zevcini her emelden muarra tutamıyorsa ve bunun sebebi hayatlarının daima yekrenk olması ise... Bundan sonra o korktuğu atıye tahakküm edebilmek için

hayatını hiçbir hesaplara tertip etmemiş, cereyan-ı vakayiye tabi bırakmıştı; fakat bundan sonra idare etmek, tertip etmek lazım geleceğini anlıyordu. Hatta saadetlerinin bir halde devamı, onları imlal değilse bile melale sevk eden bir his içinde tutmaktaydı. Bu, kendisine kafi bir ders oluyordu. Evet, artık biraz suni olmalıydı. Ve bunu derin bir acı ile hissediyordu. O her türlü endişeden muarraf, tabii mazi hayatı, hiçbir takayyüt olmadan bile fevkülemel bir neşe ile, daima gayr-i muntazar tebessümlerle gelen, hep güzelliklerle, hep sürurlarla gelen o sade hayat ona şimdi, ele geçmesi muhal bir lütuf acılığıyla, bir hüsrana metamiyle görünüyordu.

Necib'in eğlenceye, zevke düştüğünü bilen Suad, Necib aracılığıyla eşinin sıkıntısını giderebileceğini düşünerekten ondan yardım ister ve Boğaziçi'nde bir yalı kiralatlar.

Necib'in de katkılarıyla kiralanan konağın baş misafiri Necib'tir.

Yalya her geliş gidişinde genç çifti kendine bir kat daha bağlar. Bu bağ gerçekleşirken diğer taraftan da kendisi saygı duyarak sevdiği evin hanımefendisi Suad hanıma gün geçtikçe kopması mümkün olmayan bağlarla bağlanmaktadır.

Süreyya bir uzun sandalyeye uzanmış, gözlerini bir yere dikmiş, düşünüyordu. Suad balkonun bir direğine dayanmış bakıyordu. Necib, bu ılık gecenin nefesleriyle gelen gasy² içinde dalgın, bütün bugünkü tefekküratm-dan geçip neticede karar kılarak öyle bir kadm için derin iştihak hisleri içinde dalıyor kalıyordu. "Uyuyor musun?" diye bir sesin fısıldadığını hissetti, titredi, Suad'ın hitabına başını kaldırıp bakınca bunun kendine değil, zevcinin sandalyesine eğilmiş, ona sorduğunu gördü.

Bu seste öyle bir hararet-i deraguş,³ öyle hatırat-ı ez-vak ile lerzan bir ahenk-i mahremiyet⁴ vardı ki bütün bu zevç ve zevce samimiyet ve saadetini gösteriyordu. Birbirine böyle "Sen" diye hitap etmenin bahtiyarlığını şimdi anlamış, kendine hitap ediyor zannettiği Suad'ın sesindeki hararet onu eritmişti. Şimdi, bu hitabın kendine olmadığını anlamaktan mahzun, makhur oldu; ah bulsaydı, kendine bu sesle, bu nazarla "Sen" diyecek kadını bulsaydı...

Onlar, zulmet içinde birbirinin koluna girmişler, "Müsaade var mı?" diye çekilmek için ondan izin istiyorlardı. Yalnız kaldığı zaman kalkıp ilerledi, balkonun kenarına dayandı; "Evet, bu nazarı, bu sesi, bu kadını bulabil-sem..." diye tekrar etti.

Fakat yalan söylüyordu; çünkü bir haftadır her tarafta gezdiği halde hiç bu kadar sıkılmamıştı. Evvela Beyoğlu'na gitmiş, oranın mevsimi olmadığına kabahat bularak Ada'ya geçmişti. Üç gece orada otelde kaldı. Otel hakikaten seçme bir halk ile lebaleb¹ doluydu. Kalabalık evvela kendisini işgal eder gibi oldu. Tanıdığı birkaç çehre ile rabıta peyda etti, bazı yenilerle kesb-i muarefe etti.² Ve bir müddet orada epeyce bir zaman geçireceğine zahip oldu.³ Evvela kafile kafile dolaşmalar, Hristolar, Nizam yolları onu eğlendiriyor, bir ressam ailesinin üç kızıyla hoş vakit

geçiriyordu; fakat sonra birdenbire avdetle tekrar bu hayattan bir iğrenme geldi. Herkesle konuşurken, gezerken, susarken bütün hissiyat-ı kalbiyelerini mübalağalarla siyahlatarak keşf ile onlardan ve kendinden bir iğrenme hissediyordu. Herkes samimiyetini bir başka zamana saklı-yormuş gibi burada sanki hususi bir hüviyet peyda ediyorlardı; böyle bile bile biriyle görüşürken, ondan birtakım itirafat dinlerken, her şeyin, sözlerin, tavırların, sesin, evet sesin bile sahte, mevki için, o zamana göre alınmış şeyler olduğunu görmekten mütevellit bir istikrahla sonraları yemeğini yer yemez balkonun bir köşesine çekilmeye başlamıştı.

Ve içinde daima bir çırpınma, ruhunda daima bir ra-se-i heyecan vardı; o sese, o nazara ait bir heyecan ki etrafındaki kadınların böyle şeylere ne kadar bigâne olduklarını görmekten müteneffirdi⁴ zannolunurdu... Bütün bu melal ve kasvetin arasında bir sevinç, durup dururken hücum eden bir neşe oluyordu ki ne olduğunu düşündükçe sebebini bulamıyordu. Merak ediyor, bu sebebi arıyordu; hayatında yapacak, kendini mesut edecek hiçbir şeyi yoktu; o zaman birden Boğaziçi'ni görüyordu: Evet bir orası vardı, yalnız oraya giderse sıkılmayacağını hissediyordu. Fakat bunun için bu kadar heyecanı fazla görüyor, onu başka bir sebebe atfetmek istiyordu. Herhalde orayı şiddetle arzu ediyordu. Oranın mahmur ve müzehher¹ ufukları, nücumla² pürhalecan semaları, berrak ve yeşil denizleri... Hep onları istiyordu; onları, bahusus orada, o saffet ve ismet içindeki hayat-i ruhiyesini istiyordu. Cumartesi ancak öğle yemeğinden sonra koyuvermişler, hafta içinde yine beklediklerini söylemişlerdi. Onların söyledikleri gibi yapmak pek de saygıya uymayacağını itiraf ediyordu. Ve bu ufak bir mücadele oluyor, ruhu orasını isterken saygı menediyordu; bu mücadele bir hafta devam etti.

Kendi kendine istiğrab ediyor ve başka türlü izah edemeyince bu sadece bir aksülamel³ diyordu; uzun müddet kalabalık içinde yaşadktan sonra şimdi bu ihti-yac-ı sükûn pek tabii idi. Bütün bir kış nihayeti acı bir kin ile biten bir münasebetin peşinde Beyoğlu kasırgasının naçiz bir gubarı⁶ gibi olmuştu. Şimdi ruhunda, vücudunda sükûn ve ümide ihtiyaç vardı. Sonra buradaki samimiyet ve mahremiyet, bu ismet ve sükûn, bu yanlarında insanlığın fenalıklarından şüphe ettirerek onu unutturan sükûn-ı melekane kendisini bütün levslerinden teşfiye ediyordu,¹ uzun bir maraz-ı ahlakiden² şimdi mutahhar³ ve salim çıkıyor gibi geliyordu.

İnsanlar hakkındaki tecarüb,⁴ merdümگیرizanesinde-ki şiddeti tamim ederek vasıl olduğu netayiç⁵ ona şimdi pek zalimane, pek kati görünüyordu; böyle şeyler hakkında kati hükümler vermek kadar budalalık olmadığını teslim ederek o halini haksızlık addediyor, bütün, Suad gibi ulvi kadınlardan kalben af diliyordu. Suad'ın saffet ve sükûn ile dolu nazarı onu ağlatacak kadar müteessir ediyordu.⁶ Bütün çehresinde, dudaklarında, nasiyesinde öyle bir hale-i ismet⁷ görünüyordu ki evvelden beri bu şeylerle çok meşgul olduğu için olanca ehemmiyetle takdir ediyor ve "Herkes de benim gibidir değil mi?" diye tecrübekâr geçinenlere gülüyordu. "Hep kabahat tamim ve istintaçta!⁸" diyordu. "Münhasır bir nazarla bakıp tamim etmek⁹... İşte bir cinayet! Oh, beni affetsinler." Sonra, asıl bunun cezasını kendi çektiğini düşünerek kalben azim bir ihtiyaç ile an-ı saadetin artık hululünü¹⁰ temenni ediyordu.

Asıl mesele onun gibi bir zevce bulmaktı; tereddüt ediyordu, "Nasıl, bu mümkün olur mu acaba?" onun gibi biri, kendi şüphelerini, elan¹¹ tedavi edilemeyen bütün karhalarını¹² ipek elleriyle saracak, onları iyi edecek, ismet ve sükûn-ı hayat içinde tatir edecek¹³ bir kadın?

Suad bunları sakitane dinliyordu, kadınlar hakkında Necib'in su-i zanlanna,³ şüphelerine gülerek, "Oo, hiç öyle değildir... Aman ne kadar aldanmış-siniz!" diyordu. Onun tanıdığı kızlar vardı ki hepsini beğeniyordu; ve böyle kolay beğendiği için Necib şüphe ediyordu. Suad nihayet, "Söyleyiniz bakayım, nasıl bir kız istersiniz?" dediği zaman dondu kaldı. Omuzlarını kaldırarak:

- Nasıl olursa olsun, dedi; asıl lazım olan halidir.

O zaman Suad tekrar sordu, tafsilat istiyordu; o haldeki nihayet mecbur olup, "Sizin gibi olsun" dediği zaman Necib kendi de sebebini bilmeyerek kızarmıştı.

Suad, alelade sakın olan çehresi hafifçe kızararak sükût etti, sonra başını kaldırıp:

- Teşekkür ederim, dedi; fakat iltifatı başka bir zama na saklayınız da ...

O zaman asıl güç şey yapılmış olduğundan söyledi; evlenmekten çekindiğinin sebebi onun gibi bir kadına rast gelememek korkusu olduğunu anlattı; o söyledikçe Su-ad'da mahcubiyet zail oluyordu,¹ "Çok..." diyordu:

- Çok, siz görmemişsiniz... Tabii göremezsiniz. Te veccühünüzü² israf ediyorsunuz... Neler var, neler..,

Ve mahzun, boynunu bükerek tekrar ediyordu:

- Neler!

Evet, neler vardı; fakat işte Necib onların hepsini görmüş, ancak Suad gibi olursa yaşayacağına karar vermişti. Onun için bir kadın kadar düşünen Suad'ın bu husustaki sathi³ fikirlerine bakarak bunları bile onun hakkında beslediği güzel fikirlere yakıştırıyor, bir süs gibi telakki ediyor, "Fenalık görmemiş, levs bilmiyor..." diyordu. Sonra anladı ki Suad "Hali" sözünden zerafet ve nefaset⁴ anlamıştı; o zaman izah etti ve bu izahı uzun sürdü. Birer birer, vukuatla göstererek ondaki tabirin mefkudi-yetinden⁵ "Meleklik" dediği şeyleri anlattı. Ve bunun bir kadın için nasıl bir güzellik teşkil ettiğini, hilm⁶ ve sabrı, mihribanlığı,⁷ sükûn ve tebessümü ile bir kadının nasıl daima şayan-ı perestiş² olacağını tarif etti. Suad:

- Nasıl, bir kadını sabır ve tahammülü için mi seversiniz? diyordu.

Necib tekrar izah etti; bunun kadınlığı nasıl tezyin ettiğini,³ sükûn ve tebessümün bitap ve makhur⁴ erkekler için nasıl bir kuvvet ve teselliyat olduğunu tarif etti. Bunları Suad dikişini artık yanma koymuş, başım koluna dayamış dinliyordu; kendi kendine, "Süreyya da böyle görse, böyle düşünse..." diyordu. Fakat bir şey söylemedi. Sadece Necib bitirdiği zaman gülerek, "Herhalde bütün bunlar yemek kadar mühim değildir" dedi; onun için Necib ne düşündüğüne dair bir şey anlayamadı.

Bunu ancak yemek esnasında anlayabildi. Orada bu bahis bir daha Süreyya'nın yanında tekrar edildi. Suad, izdivaç bahsini açmış anlatıyordu, "Onun için müşkil!" diye karar verdi; Süreyya, "Niçin?" diye sorduğu vakit, Necib bir an "Benim gibi istiyor" diyeceğini düşünüp bilmeyerek kızardığı halde Suad, bir müddet tereddütten sonra sadece, "Pek müşkülpesent⁵ de..." diyebildi. Ve bu, Necib'in kalbini bir müddet titrettikten sonra, o sözü Suad'ın ketmetmesi⁶ o kadar memnun etti ki bir saniye bütün ruhu haz içinde kaldı. Aralarında böyle bir şeyin bir sır oluşu onu o kadar mest ediyordu ki hep bunu düşünüyor, uzun uzun meşgul oluyordu.

Necib burada öyle saniyeler geçirdi ki hiçbir vakit unutamayacaktı. Musiki, ruhunun bütün kabiliyet-i pervaz ve iştiağını² tahrik ediyor, onu ihtiyaçlarla, sevdâ ve feda-yı can ihtiyaçlarıyla, tatmin edilmesi muhal olduğu için tatlı başlayıp galeyan ettikçe elim olan ihtiyaçlarla boğuyordu. Ekseriyetle bu bir hüzünden ziyade bir iştiağı, bütün ele geçmeyecek güzel şeylere meshurane bir inci* zap idi.

Sonra teşekkür için yanına gittikçe bazen gözleri notalardan Suad'ın ellerine, oradan çehresine insibat ediyordu. O zaman bu ellerin nesc-i haririsi,¹ bu çehrenin sükûn-ı melekaneşi, bir katre-i musiki ile meşbu-i şiir olan² gözlerin siyah ve mahmur nazarı onu bir an düşündürerek aklına kendi izdivacını getiriyordu. Ona baktıkça, onun gibi bütün hülyalarına muvafık birini bulmak muhalini meyusiyetle³ düşündükçe Süreyya'yı bu kadar saadetinden dolayı tebrik ediyor ve onun kadar bahtiyar olamayacağını hatırlayarak içi eziliyordu. Onda o kadar mükemmeliyetler görmeye başlamış, muhayyilesiyle onları o dereceye getirmişti ki bu nefis kadının karşısında, bu dudaklardaki hatt-ı sakini ihtişamın/ bu gözlere ara sıra gelen neşe-i sual ile pürhalecan saffet-i şuhanenin huzurunda ağlamak istiyordu. Ah, Süreyya'yı ne kadar bahtiyar buluyordu; ve buna mukabil kendine kim bilir nasıl bir kadın rast gelecekti. Lakin evlenecek miydi? Bu artık iyice mu-karrer miydi?⁵ Onun gibi birini bulmak muhal olunca niçin evlenmeliydi? Ve onun gibi olsa diye düşünürken bir an oldu ki, "Ya o rast gelseydi..." diye düşündü; bu o kadar şedit ve elim bir heyecan oldu ki, "Ah o benim olsa ölürdüm!" diye inledi.

Bir müddet bu fikri terk edemedi, bu onu zapt ve teshir etti.⁶ Suad onun olsaydı... Bunu düşünerek kendisi için bir hayat tanzim ediyor ve bu saadete hayalen bile tahammül edemeyip elim, zebun bir incizap ile bitap kalıyordu. Onun

hayatına karışarak yaşayacağı anlar, onunla birlikte geçecek günleri, onun ömrüne sahip olarak, ona herkesten daha yakın olarak yaşayacağı hayatı, onun kendine muamelesi bir zevç gibi muamelesi... işte bunlar onu öldürüyordu. Suad kendine de Süreyya'ya hitap ettiği sesle, ona baktığı nazarla, onu sevdiği mahabbetle sevse, baksa, söyleseydi, yarabbi... Bu fikri tamik edip¹ saatlerce düşündükçe harap oldu kaldı. Evvela sahihten öyleymiş gibi aklanarak mest ve mahmur kalıyordu, sonra Suad'ın samimi hitaplarında bile hayalindeki yanına nasıl bir bigânelik olduğunu görerek içi eziliyordu. Bazen o sesle "Necib" diye sadece ismiyle çağırıldığını iştir gibi olurken Suad'ın kendine hitap edince sakinleşen sesinin "Necib Bey" deyişi onu öldürüyordu. Süreyya'ya bakarken pürşefkat olan nazar kendine inıtaf ederken² o kadar gayri mahsus bir an içinde sanki kesb-i cemadiyet ediyordu.

Halbuki kendi ağzında sadece onun ismi vardı, fakat resmi olarak "Suad Hanım" değil, "Suad", "Suad", fısıldı-yarak, ah ederek çıkan "Suad", söylerken meserretle yalvaran, şükran ve saadette, hararet ve iştıyakla yalvaran bir "Suad" ismi vardı. Ve ruhu onu bu hitaplarla deraguş etmek hararetiyle yanarken ona kemal-i sükûnetle hitap etmek bir eza oluyordu. Böylece, kendine hitap edemedikçe o ismi kendi kendine söylemeye, ona yalnızlıklarda hitap etmeye başladı; bu memnu⁴ bir şeyin gizlice yapılması sa-adetiyle onu mest ediyordu, dudakları daima titriyor, daima o isimle titriyordu. Odasına kaçıp binlerce kere "Suad... Suad..." diye ah ettiği oldu.

Sonra birden korktu; nasıl bir giriveye¹ girdiğini, bunun bir cinayet olduğunu gördü. "Son günlerde çok meşgul oldum... onun tesiri... geçer" demekle beraber yine bunun ne kadar ehemmiyetli olduğunu inkar edemiyordu. Fakat fikrinin elinde o kadar esir, bitap idi ki bu zevkinden mahrum kalmaya tahammül edemiyordu. Bunda, onu mest edip ihtiyarını bayıltan bir cazibe, bir saadet vardı. Ve kendi eliyle saadetini reddedecek kadar faaliyeti, ruhuna o kadar tahakkümü yoktu. O, ruhuna hiçbir zaman tahakküm edememiş, her zaman onun elinde bir oyuncak olmuştu; böyle birçok mahmum iştıyak zamanlarını tahattur ettiğinden,² "Bu da onlar gibi geçer" ümidindeydi. Bir de hiçbir vech ile bunun faale müncerr olmayacağını,³ sadece arzu ve hasretinden ibaret kalacağını biliyordu. Ona şiir ve sevdâ, daima, daima bir iptila lazımdı; hiçbir kadını sevmediği zaman sevmeyi sever, bunun için daima kadınlığa müptela bulunurdu. Birçok kadınlara böyle namus ve iffetin, yahut adem-i imkânın iskat ve nihayet mahvettiği temayüllerle haftalarca mahmum kalmıştı.

Kendinde asla fikr-i hıyanet, şaibe-i maddiyat bulmuyordu. Güzel bulmadığı vasıtalarla maksadına nail olmaktan nefret ederdi; halbuki bu arzusunun vücuduna mustarip olmaksızın tahammül edemezken onun en ufak bir tezahürüne hayatını feda eder de yine razı olamazdı. O sadece bir esir, ruhunun esiriydi, esir-i ihtiyacı, fikrinin esir-i incizabı idi. Bugün Süreyya'nın müdafa-i namusu için, Suad'ın ismeti için kendinde nefsinin en büyük tehlikelere ilka etmek¹ kabiliyetini görüyordu. Ve işte bunun için, yalnız ruhen müncezip olup maddiyattan külliye mütecerrit olduğu² için bu arzusunun bir hıyanet addetmiyordu. Düşündükçe Suad'ı

değil, onun ruhunu, sadece ruhunu sevdiğini görüyordu. Bu, büsbütün başka bir aşk, yeni bir aşktı. Onu ele geçmeyecek, temellük edilemeyecek,³ binaenaleyh başka hiçbir kadında bulunamayacak şeyleri için, rayihası, nazarı, tebessümü için seviyordu ve bu rayiha sinisinin nefesiymiş kadar cansuz,⁴ nazarı o kadar pak, tebessümü o derece masumdu ki bu sakit ve hürmetkar perestîştten, bunlara karşı kalbinde hâsıl olan pe-restîştten men-i nefis etmek kail olunacak⁵ bir fedakârlık değildi. Onun için, bu bir nazar için hayatlar verilecek pak ve mesut bir iştiyak-ı ruh oldu. Ona o kadar ceryan-ı serbest verdi.

Fakat bu incizabın da tahakkümleri, hodgâmlıkları,⁶ hevesleri hâsıl olmaya başlıyordu. Süreyya'yı Suad'ın maddiyatına malik görmekten müteallim olmak aklına gelmemişti, fakat onun maneviyatına olsun malik olmak, sadece kendi malik olmak gittikçe mukavemet edilemez bir arzu, bir ihtiras halini alıyordu; ve bu ihtirastan kes-kinleşen dikkati ile Suad'ın ruhundan bir zerrenin bile Süreyya'ya temayülünü hissetse, taharrüşlerle mustarip oluyordu, bu bir kıskançlık mıydı? Dudakları bir takallüsle⁷ acılaşarak, "O eksikti!" diyordu.

Aralarında Süreyya'nın iştirak etmediği yalnız bir musiki vardı. Bir gece kendilerini gaşy eden *Ruy Blas'tan* "Odolça volotta" düetτοςuyla sükûn-ı leyi² içinde nerede bulunduklarını unutacak derecede geçen dakikalardan sonra musiki bitmiş, dönmüşlerdi. Süreyya'yı koltukta uyuklar buldular, Necib taaccüp ediyordu, Suad sadece bir, "Musikiyi sevmez ki..." dedi; ve Suad'ın sesinde öyle acı bir esef hissetti ki bundan derin derin mesut oldu. Demek ikisi de, sadece bir şeyi seviyorlardı. Ve o kadar seviyorlardı ki onunla dünyayı, dünyanın her şeyini, hatta onu, Süreyya'yı unutuyorlardı. O zaman sadece ikisinin ruhu yalnız, hemaguş³ dolaşıyorlar; orada yalnız kalıyorlar, Süreyya bile oraya gelemiyordu. O zaman musiki ona başka manalar, başka vazifelerle görünmeye, ruhların müellifi,⁴ kalplerin muinimi, gibi gelmeye başladı. O bir cihan, bir cihan-ı perestîş oluyor ve orada Suad'la beraber olmak, bu fena dünyada olmamışlarsa hiç olmazsa orada birleşmiş olmak, onu mest ve bihuş ediyordu.

Fakat bir gün, "Ben ne yapıyorum?" demeye başladı; "Ah çünkü insanım, beşeriyet, uzliyet..." lakin niçin bu fikirlere düşmeli, niçin elinde olmayarak nefret ettiği hıyanet ve levs âlemine girmeliydi? İçinde bulunduğu girive-nin nasıl bir uçuşuma müntehi olduğunu,⁵ bazen onların yanında, Suad'a bakarken içinin nasıl, "Seni seviyorum, seviyorum!" diye haykırmak için yandığını hissedip zebun kaldıkça inliyordu. Bunun, fikriyat bertaraf edilirse, kanun-ı beşeriyet nazarında nasıl hainane bir muamele olduğunu gördükçe ve çoğala çoğala bu ateşin nasıl iltihap kesp edeceğini düşündükçe, iki muhal arasında çırpınmaktan mütevellit bir humma içinde kalıyordu.

Onda her meleke bir kere kesb-i faaliyet edince mara-zi bir tehalükle tezayüt ederdi;¹ onbeş gün mütemadiyen bu hissine esir olduktan, sairleri hep iskat² ve imha edip yalnız onun hükümrân olmasına, her türlü vesvese ve endişenin susmasına o kadar alıştıktan sonra şimdi havf ve telaşa o kadar zebun oldu ki bu

kendini kendinden nefret ve istikraha sevk ederek perişan ve tebah³ etti. Birden uçurumun zulmet ve ateşine düşmüş kalmış idi. Onun bütün levslerinde boğuluyorum zannediyordu. Nasıl muvahhiş⁴ bir çaresizlikle, nasıl avdet ihtimalinden mahrum bir yeisle düşmüş olduğunu anlıyordu. Bu sırf esiri olduğu için bir fenalık melhuz olmadığını,⁵ niyetinde fesatlık bulunmadığı için korkulmayacağını beyhude temine uğraşıyordu. Bunların itiraf edilmeyecek, keşfedilse itham oluncak şeyler olduğunu reddedemeyerek, "Ne yapmalı?" diyordu; fakat kaçmak, bu çare-yi yegâne, buradaki hayat-ı sükûn ve incizabı bırakıp yine o kabus ve izdiham içine girmek... Bu, elinde olmayan, ihtiyarıyla yapamayacağı bir fedakârlıktı... Son tehlikeye kadar oturup sonra kaçmaktan başka çare yoktu, halbuki hiçbir zaman tehlike o dereceye gelmeyecekti.

Duygularını başlangıçta kontrol edebileceğini düşünen Necib artık duygularına yenik düştüğünü görüp kendini suçlu hissetmeye başlar çünkü arkadaşı ve sevgili halasının oğlunun eşine karşı bu tür hislere sahip olmaktan utanmakta ama gönlüne süz geçirememektedir.

Bir karar vermeyi yine geceye tehir ederek sadece halden endişnak, sadece mahrum-ı ihtiyar, sadece münce-zip kalıyordu. Onun sesini öyle bir dinleyişi, onun yürüyüşünü öyle bir hissedışı, onun gözlerinin önünde öyle bir yanışı vardı ki bazen sevk ve iştiyaktan, bazen yeis ve ip-tiladan haykırmak arzularını güç yeniyordu. Onu, evin her yerinde gezerken hissediyor, nasıl bir sükûn ve mûla-yemetle³ evin bir melek-i müekkili olduğunu takdir ediyor, takdis ediyor, sonra gelip Süreyya'nın yanına, gözlerinde bir nazra-i ateşin, irtibat ile oturunca, gelirken kalbini hoplatan inbisat ve neşe kırılarak mecruh ve nalan kalıyordu, içinden durup dururken, "Senin, senin için, senin gözlerin için ölürüm!" diye haykırmak isteyen arzuları iskât edip ona sükûnetle hitap etmek onu bitiriyordu. Birçok zaman pek betaetle teessüs eden⁴ aşkı bu safhaya girdikten sonra hatvelerini o kadar tesri etmişti⁵ ki bir kere kendi kendine itiraf ettikten sonra şimdi onu senelerden beri seviyormuş ve bunu biliyormuş zannedecek derecede aşkın ummanına dalmış görünüyordu.

Ve bu tereddütleri zahiri kararlar, kararsızlıkları tehirler takip ettikçe günler geçiyor, İstanbul'a gitmeyeli yirmi gün oluyordu. Hakikat halde bu mücadelelerle beraber her gün kendini bir gün evvelen daha az emin bularak gittikçe iradatının hastalandığından; gittikçe tehlikeye ta-karrüp ettiğinden endişe ediyordu. Sonra bir gün, "Lakin madem ki onun bir şeyden haberi yoktur, olmak ihtimali de yoktur..." dedi; ve kendisini tatmin etti.

Zira o, Suad, hiçbir vech ile bu fikirlerden haberdar olmayacaktı. Onun nazarında bir raşe-i nefret görmektense ölümü tercih etmeyi saadet sayardı; ve bunu düşününce "O halde?" diye emin olmaya çalışıyordu. Fakat emniyet de, ıstırap da münhasıran hükümran olamayarak tevali ediyordu.¹ Her şeyi unutup sadece nefsine malup olduğu zamanlarda bile, artık her türlü vesveseden azade teheyyücat² ile mesut olması lazım gelirken içinin sıkıldığını, yine bir rahatsızlığın paydar olduğunu, küçük bir elemin evvela belirsiz fakat yavaş yavaş muannit ve

muac-ciz³ bir ısrar ile takarrür ettiğini görüyordu. Bu, evvelden sadece onu sevdiğini düşünmekle mesut olurken şimdi o saadetin de ne kadar öksüz ve naçiz oluşunu düşünmekten geliyordu. Onun da bu fikirlere iştiraki saadetini uzak ve muhal bir bahtiyarlık gibi gördükçe, "Ah bu mümkün olsaydı... Hayatım pahasına olsun, fakat mümkün olsaydı..." diye söyleniyordu.

Bütün hayatı saniyelerine kadar Suad'a mevkuf ve münhasırdı;⁴ gece uykularında ne görse, ne düşünse mutlaka ona ait oluyordu; hatta başkalarını bile görse sabah uyanınca onu görmüş zannediyor ve Suad'ı daima Süreyya ile birlikte görürken böyle hülyalarının keyfine ona sahip olmak bir saadet oluyordu. O zaman rüyadan hakikate dönmek azabı başlıyordu. Onu sahihten görmek arzusuyla bu azabı da seviyordu. Bazen aşağı inip beklediği halde onun henüz zuhur etmediği olurdu; o zaman mûka-melede¹ dalgın, dinlediğine gayr-i vakıf, söylediğini anlamayarak perişan kalıyor, sonra onun takarrübünü,² ayak sesini işitmeden hissederek, odaya girerken kızarıyor, kalbi çarpıyor ve onun hitabına karşı bayılarak kalıyordu. Söz söylediğini görünce, gözlerinin kendine initalarını³ hissedince, kendini idare edememekten korkuyordu.

"Bir idaresizlikten bak ne oldu?" diye şimdiye kadar böyle olunca vakit geçtikçe bunun nasıl dehşetli bir hal alacağını düşünerek tehevvür ediyordu; "Lakin bu sadece bir hıyanet, en büyük alçaklık..." demek istiyordu. Fakat ondaki muhtelif Necibler'den biri bunu söylerken bir diğeri gülerek, "Bey tiyatro oynuyor!" derdi; bir diğeri ikisine de bigâne kalarak muhalif davranır, sadece onu, saadetini, Suad'ını düşünürdü. Ve kendisi bu muhtelif şahsiyetlerin elinde oyuncak, sefil, şimdi buna şimdi ötekine mün-kat ve ram olarak⁴ iradesiz, bir şey yapmak ihtimali olmaksızın, gidiyordu. Ve korkuyordu, ara sıra kendi zul-met-i ruhuna bakıp ne hainliklere kadrolduğunu görerek kendinden korkuyordu. Süreyya'ya baktıkça, onun emniyet ve mahabbetine karşı nasıl fikirlerle meşgul olduğunu düşündükçe onun hakikati keşfetmesi ihtimaline karşı ölümden başka bir çare görmüyordu; başka hiçbir şey ona karşı hicabını mahvedemezdi.

O, Süreyya, her türlü fikir ve şüpheden azade idi, zevcesine son derece emniyetle Necib hakkındaki mahab-beti birleşerek onu temin ediyordu. O, sandalıyla, yelkeniyle, yarısıyla meşgul, rüzgâra rabt-ı hayat etmiş yaşıyordu. Dalgın mı, ciddi mi, havai mi olduğu fark edilemeyecek bir hali vardı. Evde kaldıkça Behice Dadı ile şakalaşarak, Suad'ı öfkeliendirerek, Necib'in piyano çılgınlığı ile eğlenerek tembel bir ömür sürüyordu. Şimdi de bir balık merakı gelmişti; "Ah bir ay daha geçse, ağustos da bir at-latsak..." diyor, o zaman geceleri lüferciliğin doyulmaz bir eğlence olduğunu anlatarak şimdiden seviniyordu.

Necib'in ilgisine karşı Suad'ın gönlü de kayıtsız kalmamış ve oda Necib'e karşı ilgi duymaya başlamıştır.

Sonra Necib'e bakarak düşünüyordu ki o, önünde böyle birkaç sene-i saadeti olan bir mahluk idi ve bunun için memnun oluyordu. Necib'e karşı hissettiği

rabıta, onun böyle bir saadete namzet olmasıyla kendisini memnun ediyordu. Fakat onun da korktuğu gibi bir zevceye düşmesi ihtimali fikriyle meşgul oldu ve bunu bir kuvvetli hüsn-i niyetle bertaraf edip, zevç ve zevce, onları uygun ve mesut görünce bir gün gelip onların da emellerin, arzuların gençliğini elden geçirerek yorgun, melul kalacaklarını, rayihaları, renkleri bütün feyz ve şetaretiyle çuşan olan¹ baharın yerine bile mutlak bir gün renksiz bir hüznün ve kasvet kaim olduğunu,² her şeyin mahva, intifaya³ mahkûm bulunduğunu acı bir yeis içinde hissetti.

Ve ilk defa burada gelen bu fikir, onu hiç terk etmeyen bir müziç⁴ hastalık oldu. İlk zamanlar, bunu tabii olarak düşünüp bu fikrin kalbine verdiği acılıkları katre kat-re tadarken bir gün oldu ki yalnız kalıp rahat rahat onu düşünmek istemeye, hatta düşünmek için cebr-i nefis etmeye kadar vardı; bu bir nevi batî⁵ intihar gibi, bir nevi zehirlenme gibi oluyordu. Her şeyin, ilk mebzuliyet-i ââmâl ve elvandan sonra tedrici bir intifa ile hüznün ve melale,⁶ kasvet ve zulmete gidişi onu damla damla öldüren bir muhaddir⁷ gibi geliyor ve kendisi buna kurban olduktan sonra bunun sadece kendisi için olmayıp böyle umumi bir kanun olduğunu görmekten acı bir tesliyet⁸ buluyor, garip bir mesti-i fikir⁹ ile kalıyordu.

Öbürleri, "Ne oluyorsun dalgınsın" dedikçe bir cevap bile vermeye lüzum görmeyerek dudaklarını hiç makamında bükmeyi kâfi buluyordu; ve dikiş, düşünmeyi meşgale halinde gösterebildiği için, artık elinden düşmez oldu. Maahaza,¹⁰ herkesin kendi haliyle şu farkı vardı ki onun hayatının bahar tehhülde¹ başlıyor gibi geliyordu, kendi bütün feyz ve güşayışı hep o zamandan bed ettiği² için şimdi Necib de ne kadar meysus ve merdümgi-riz³ görünürse görünsün evleneceği için onu yine mesut görüyordu.

Bütün bu fikirler arasında bir rakkas⁴ gibi kalbini havf⁶ ve fütur ile ezen kendi mukayese-i hayatı daima tekerrür ediyor⁶, bazen namütenahi bir kasvet ve melal, sonra acı bir havf ve telaş, her şeyin, bütün emellerin, ümitlerin, şebap⁷ ve saadetin zalim bir taannütle⁸ mutlaka elden kaçacağını, işte elan⁹ kaçmakta olduğunu, bir şey yapmak ihtimali olmaksızın artık hayatının bitmiş olduğuna karar vermek lazım geldiğini görerek zebun kalıyordu.

Bütün bunlar tabii tebessüm ve nezaket altında gizlenmeye uğraşılan hunin mücadeleleri mucip oluyordu¹⁰ ki asabını daha yoruyor, uzun baş ağrıları, dermansızlıklar, hazımsızlıklar, hep birden neşesizlikleri mucip oluyordu. O hale geldi ki sadece müfrit bir temriz rikkatiyle, tefriki gayr-i kabil anat-ı hayatını¹¹ bin mana ile tahlil etmek sebebiyle, ufk-ı hayatında bir bulut yokken, asude bir ömür içinde bir kurban-ı âlâm¹² olup kaldı.

Suad ile Necib'in birbirlerinden gizlemeye çalıştıkları aşkları nihayet bir akşamüstü Tarabya'ya gezmeye giderken Suad'ın eldivenlerinin tekinin Necib tarafından gizlice alınmasıyla yavaş yavaş ipuçları vermeye başlar.

Bu akşamüstü Tarabya'ya kadar gidip dönmek için çıkıyorlardı. Necib yalnızca inerken piyanonun üstünde Suad'ın şemsiyesiyle eldivenlerini gördü; bir anda bu eldivenlerde onu koklamak emeline tahakküm edemedi ve titreyerek eğildi, bunları ağzına götürdü; oh, her zaman havada olan bu rayiha işte şimdi elinde idi ve eldivenlerin nesci¹ o kadar onun eli gibi nerm² ve rakik idi ki sahihten onun ellerini kokluyormuş gibi geliyordu. Bir an oldu ki bunları alıp saklamak ne büyük bir saadet olduğunu acı bir hasretle düşündü ve bir cinayet yapıyor gibi titreyerek, sapsarı, bunların birini cebine soktu.

Suad, ikisini beraber diye aldığı eldivenin bir tane olduğunu ancak arabada fark etti. Acele ile yalnız birini almış olmak ihtimalini başını sallayarak reddediyordu, şemsiye ile beraber ikisini de piyanonun üzerine koyduğunu ve oradan alırken piyanonun üstünde başka bir şey kalmadığına dikkat ettiğini söylüyordu. Süreyya, "Belki arabaya gelirken düşürmüşsündür" dedi, Necib bir ibzal-i kelamla³ Süreyya'ya bir şeyler anlatıyor, Suad'ı düşündürmemek için tuhafliklarla birtakım sualler buluyor, onun dalgın düşünüşünden korkuyordu. Suad, "Tuhaf acaba ne oldu, besbelli öyle..." dedikçe, sanki eldiven cebinden çıkararak, "Buradayım" diyecekmiş zannediyor, yüreği hopluyordu.

Ve bu eldiven meselesi unutulduğu zaman onun yegâne malı, mal-ı kıymettarı oldu; o pürhayat bir el, sanki Suad'ın eli gibi geliyordu; ve onun eline malik olmak Ne-cib'i saadetinden çıldırtıyordu.

Necib için yalıda geçen her gün dayanılmaz vicdan muhasebeleriyle geçmektedir. Ancak ordan kaçarsa rahat olabileceğini düşünmekte ve acı çekmektedir. Ama nafile..

Suad başını dikişinden kaldırıp kapıdan giren Necib'e bakarak, "Oo, sizde bir hazırlık var?" dedi. Öbürü eldivenlerini giymekle meşgul, sakın göstermeye çalıştığı bir sesle, "Evet, kaçıyorum" diye cevap verdi. Ve teessürünü göstermemek için birçok işler, gezilecek yerler, çoktan beri ihmal ettiği dostlara dair masallar söylüyor, mecburiyetlerinden bahsediyordu. Halbuki, hakikat halde burada kalmak için canını verdiği halde işte kaçıyordu. Zira artık burada yaşamaya sabır ve tahammülü, kuvvet ve metaneti kalmamıştı. Hele bu son hafta onun için tahammülün fevkinde eza veren bir hayatla geçti. Buradaki hayatının ihanet olduğunu kendine daima ihtar eden sada-yı derunu iskat etse¹ bile artık gıdasız hayatı bir işkence olan incizabıyla, Suad'ın bir zaman kendini mest eden huzuruyla şimdi harap olarak, o kadar yorulmuş, ezilmişti ki artık bu gece sabaha kadar uyuyamayarak çektiği ateşler arasında kaçmak ona yegâne bir çare-i halas¹ göründü.

Evet, ne olacaktı? Burada dursa ne olacaktı? Bu kati ve cevapsız suali belki bin kere nefesine irat etmiş,² azap ve hıyanetten başka bir şey olmayan bu hayatın sonu olmadığını daima düşünmüştü. Şimdi gittikçe elinden kaçan idaresinin, daima tezayyüt eden³ sersemliğinin şevkiyle gayr-i kabil-i tamir bir şey yapmamak, bir bilmeyerek, bilemeyerek ağzından çıkaracağı söz, atfedeceği nazarla her şeyi keşfettirip haklı bir nefret ve istikraha⁴ hedef olmamak, o kadar saf ve temiz nazarı

bir raşe-i nefretle kendine matuf⁶ görmemek için bir çare varsa kaçmak olduğuna karar verince rahat etmişti. Zira son zamanlar onun önünde, gözlerinin önünde dururken içinden kaynakayan feryat arzularına mukavemet artık pek güç oluyor, bunun her şeyi go-ze aldırarak bir feveran oluvermesinden korkuyordu.

Evvelden, ta ilk günler aklına yine bu çare gelmişti, fakat o zaman metanetine güveniyor, bu kadar zaaf ummuyordu. Hissiyatının mukavemetsiz letafetine esir olup tehirlere,⁶ tedbirlerle kendini aldatarak oturuyordu; fakat şimdi o zaman gibi hareketinin fenalığından korktuğu için değil, hissiyatının müheyya-yı feveran⁷ olup keşf olunacağından titrediği için kaçıyor; ve bu iki temayül arasında uykusuz geçen gecelerinde bin türlü kararsızlıklarla ezilirken daima idare-i nefis etmek mecburiyeti onu hasta ediyordu. Uyuyamayacağını bilerek, gecelerin takarrübünü⁸ artık muhakkak bir azabı bekler gibi haşyetle¹ karşılıyordu. Evvela onu düşünmek, bir teferruda² saatlerce kalarak, bütün saatlerini ona hasrettiği halde bıkmayarak, zamanı kâfi bulmayarak düşünmek için, onun nazarlarını, sözlerini, tavırlarını, kokularını tahattur edip³ bu eldiveni koklamak için mesut olarak sabahlara kadar uyumazken şimdi artık bu saadet, marizane-i evham ve tahayyülat⁴ ile kaçmış, humma ateşlerinde sabahlara kadar çırpınarak zor yaşamaya başlamıştı. Ve gündüzleri onun bir raşe-i buy-i nisvîyetiyle⁵ ağlayarak, haykırarak, "Lakin ölüyorum, kurtarın beni artık!" diyecek kadar yanarak geçiyordu. Onun Süreyya'ya öyle bakışları, öyle hitapları oluyordu ki muhatabı için sakın bir kabule mazhar olduğu halde kendini kahrediyordu. Ah bunun bir tanesi için canını nasıl seve seve verirdi...

Adi bir hürmetin ne gibi safahatten geçip şimdi hayatında kökleşen bir aşk-ı azim ve dehhaş⁶ olduğunu düşünerek kendinin bu kadar meyl-i iptila ile bu neticeyi anlaması, onun tevessüüne⁷ meydan vermemesi lazım geldiğine itiraf ediyor, "Evet kaçmahyım, kaçmahyım!" diye yumruklarını kafasına sıkıyordu. Ve şimdi yalnız ondan değil, kendinden de kaçmak lazımdı; zira ondan kaçmakla kendini ateşten kurtaramayacağını görüyordu, nereye gitse, ne yapsa bunun mümkün olmadığını, onu unutmak için birçok günler geceler böyle uykusuz, mahmurn, müzebzepe⁸ yaşamak mecburi olduğunu, hele bundan sonra ondan uzak, bin esef, bin azap içinde köpekler gibi sürüneceğini düşünerek, "Cezadır, ah cezadır!" demek istiyor, fakat önünde hayatı, ancak ölümle kurtulmak kabil olan bir işkence gibi görünüyordu.

Bu hal içinde ara sıra boğazını yakarak gözlerini ıslatan yaşlar da vardı; kendini böyle bir giriveye girdiği için pek zavallı görmekten, bu elim çaresizlik içinde medetsiz, ümitsiz çırpınmaktan mütehassıl yaşlar ki hep, aksi olarak, onların yanında iken gözlerini yakıyordu.

Bunun için, balkonda kotranın flokuyla meşgul olan Süreyya atılıp, "Ne, kaçmak mı, mümkün değil!" dediği, Suad hafif bir sada-yı esefle, "Kabil değil, şaka söylüyor, bizi korkutuyor" diye tekrar ettiği, kendi azimetinin¹ onlar için adeta bir musibet gibi telakki olunduğunu gördüğü zaman hem Süreyya'nın iyiliğine, hem

Suad'm sözlerine bakıp birden hüngür hüngür ağlamak, "Lakin bırakınız kaçayım, Allah aşkına... Zira ölüyorum, burada sizin yanınızda ölüyorum..." demek için şedit bir arzu duydu.

- Evet, bırakınız kaçayım... diyecekti; zira buradaki hayatım meşum bir şey oldu. Ben sefil, menhus² bir adamım. Sizin bu kadar iyiliğinize karşı ben alçaklık ediyorum. Fakat bilseniz ne zavallıyım...

Zavallılığını kabil değil ispat ve izhar edemeyeceğini³ görüp meysus kalıyordu. Süreyya kalkıp pardesösünü elinden almak istedi; dikişini dizine bırakmış, kalkmaya müheyya⁴ duran Suad tekrar ederek, "Mahsus yapıyor, hiç yoktan böyle kaçmaya ne lüzum var?" diye istirham ediyor, o gözler kendine bu sefer sabit bir nazar-ı rica ile bakıyor ve baktıkça mukavemet edemeyip gidemeyeceğinden, "Peki kalayım" diye döneceğinden, hatta kalmak arzusunun yavaşça büyüdüğünden korkarak, sebatta¹ güçlük çekiyordu. Ve birden, buradan, ondan, onun bu melek gözlerinden, bu peri sesinden cüda² kalınca nasıl evladını gömmüş nineler gibi yanar bir kalple kalacağını hissederek bir derin sızı duydu ve perişan olarak kalbinin içinden, "Ah, kal deseler..." diye inledi; fakat o kadar ısrar onlara kâfi görünmüş, Suad, "Bari yakında gelirsiniz ya?" diye sormaya başlamıştı. O zaman artık her şeyin bittiğini, katiyen gitmek lazım geldiğini görüp harap oldu. Onu bir daha görememek azabı, onun kendisi için ne kadar yabancı, rabitalarının ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu, Süreyya onun zevci olduğu halde kendisinin ne kadar uzak bulunduğunu görmek hırmanı³ onu mahvetti; gözlerini dolduran yaşları göstermemek için, "Elbette, elbette... yakında..." diyerek döndü, kaçtı.

Suad; eşi Süreyya'nın kendi zevk ve eğlencesinin peşinde koşarken karısının ruhunda açtığı yaraları göremeyecek kadar basit bir kişiliğe sahip olmasını ve Necib'e bu kadar bağlandığını görmesini hazmetmeye çalışır.

Suad yalnız kalınca son zamanlarda kendini istila etmiş olan hüznün ve kasvete daha gömüleceğini ve bu hal ile Süreyya'nın daha sıkılacağını düşünüyordu. İki kişilik böyle bir hayat-ı sükût Süreyya'ya değil, kendine bile yorucu geliyordu. Artık o gömüldüğü büyük fütur içinde, mücadele içinde kuvvet bulmuyordu; bir çare olmadığını bile bile uğraşmak, hayatlarını şenlendirmek için yorulmak artık elinde değildi. Sadece kendinin bunlara vakf-ı zihin ve vücut edip Süreyya'nın bihaber çocuklar gibi yalnız oyunlarıyla meşgul olarak hiç ehemmiyet ver-meyişine hiddetlenmeye başlıyordu. Evvelden onda her şeyi ninesine bırakan bir çocuk hali görür, bunu severdi; şimdi bu hal onu gittikçe münfail ediyordu.¹

Sonra birdenbire korku geldi, ona hayatlarından Süreyya'yı bıkmış görmek endişesi garip bir aks-i tesir vererek sadece Süreyya'dan değil, şimdi kendinde de korkuyordu, hep bunlar Süreyya'nın bıktığı için değil, kendisinin de bıktığı için gibi geliyordu. Hayatını sevicecek, saadette yaşanılacak bir hayat gibi görememek endişesi bir telaş oluyor, birkaç zamandır zihnini işgal eden şeyler gayri mahsus bir zehir ile tesir ederek onu ne derece harap ettiğini gösteriyordu.

Bu, vukuundan evvel tahtelarz radlarla musibet-i ati-yeyi² ihbar eden bir zelzele hırası³ gibi oluyordu. Lakin önlerindeki hayatı, muhakkak felaketi görmemek için, buna lakayt kalıp çocuklar gibi bugün yelkene, yarın ava, öbür gün balığa heves etmek için insan ne kadar insafsız olmalıydı?

Bu, hergün böyle geçe geçe artık bir gün zaman kema-len geçmiş bulunacak, ihtiyarlık onu çürütecekti. Lakin buna tahammül etmek için insan ne olmalıydı? Bu hezimet-i sükûn ve tahammül ile şimdiden bile bile beklemek ona pek acı geliyordu.

O zaman hatveler tevali ediyordu. Hayatım ziyan oldu diyemiyorsa da ziyan oluyor hiss-i müthiş ile, endişe-i elimi ile zebun kalıyordu; ve Süreyya'nın bunu fark etmemesi git gide çoğalan bir infial tevhit ediyordu.¹ Bu fütur ve hiddet hicranlarını nedamet ve girye² takip ediyor, o vakit Süreyya'yı suçsuz görüp hakkındaki ithamları def ediyor, onun tarafından affedilmek ihtiyaçlarıyla ona sokuluyor, gözlerine dolan yaşlan gizlemek için uğraşıyordu.

Ah o zaman Süreyya bu kadının kalbinde nasıl bir bürkan-ı elem³ olduğunu hissetse, gelip gözlerine bakarak, "Yine gidiyor musun?" diyen dudakların nasıl bir, "Yok gitme, ölüyorum" diye ağlamak ihtiyacıyla titrediğini fark etseydi... Fakat hayır, o, bu gözlerdeki meal-i endişeye, bu dudakları kurutan ateş-i istirhama bigâne, sadece kendi fikriyle meşguldü. O kadar ki Suad içini yakan şeyleri anlatamamak ateşiyle bir imaya bile cesaret edemiyordu. Kaç kere, "Lakin..." diye başlayıp bunları mümkün olduğu kadar anlatmak için hazırlandı. Bunların birçoğunda tabiatına külliyen muhalif olan uzun tevdiat iktidarsızlığı, diğerlerinde gülünç bulunmak, tedavisiz bir surette reddolunmak, fikirleri istihfaf edilmek⁴ korkusuyla, saatlerce mücadelelerle beraber sükûta, kederlerini yalnız kendine saklamaya mecbur kaldı.

Süreyya'nın, "Lakin sen ne oluyorsun Suad? Bir tuhaflığın var" dediği zamanlar oluyordu; o zaman söylemek arzusuyla kalbi çarpıyor, sonra tekrar cebr-i nefis ile bir bahane bulup baş ağrısından bahsetmek için uğraşırken gürleyerek ağlamak arzularıyla pençeleşiyordu. Bunların böyle son derece şiddet kesp ettiği saatler olduğu gibi hayatı geldiği gibi kabul ettiği zamanlar da oluyordu; fakat bir şey onu, hayatını muzlim ve meyas görmeye sevk ediyor gibi zamanlarda, "Lakin bedbaht değil miyim? Niçin böyle lakayt duruyorum?" diye mateme sevk-i nefis ediyor, tekrar onu bir zevk-i bipaha ile işgal edip lezzetle zehirleyen fikirlere geçiyordu. Evvelden iş görürken bunları düşünemez, işini bitirince dalar; fakat sonra sonra adi işleri bile yaparken düşünmeye alıştı. Artık bu her kalıba, her renye girebilen bir meşguliyet-i fikriye, bir halet-i ruhiye oldu.

O zaman birtakım âdetler tevellüt etti.¹ Musikiyi iyice ihmal ediyordu, gezmeye de hiç iltifat etmiyordu; bir iki kere mahza² Süreyya'nın teklifini de reddetmiş olmamak için kabul etti, çıktılar; fakat Suad'ın dalgınlığı Süreyya'nın da sükûtunu mucip oldu; eve sersem, yorgun avdet ettiler. Süreyya şimdi yarış için yelkende birkaç tamir yaptırmıştı; evvelden pek beğendiği sandala şimdi kusurlar buluyor,

bunların kabil-i tebdil olmayan³ şeylerine öfkeleniyordu. Artık iyice fikrine koymuştu. Bir sandal yaptırmak lazım gelse, bunun için mukarrer⁴ bir planı vardı. Ve ara sıra, herkesi de kendi gibi aynı şeye meraklı düşünö-vermek safiyetiyle, uzun uzun Suad'a bunları anlattığı oluyordu; Suad bunları dinlerken Süreyya'nın yüzüne bakıp söylediklerini asla duymayarak lakin böyle bihaber, hep kendi hevesiyle meşgul olmak için insanın ne olması lazım geleceğine tahayyür¹ ediyordu. Bunları gördükçe Süreyya'yı tanımayacağı gelirdi. Ona yabancı görünüyor ve hayret ederek, "O kadar zaman ben bu adamı tanımayarak yaşamışım, hem de son derece yakm bir hayatla..." diyordu; pek zahiri şeylere aldanıp verilen kararların hayatımızda ne derin tesirler hâsıl ettiğini, Süreyya'nın da her şeyini bilirim derken nasıl hiç beklemediği tabiatları çıktığını görüp, "Ben onu bilmiyormuşum, başka bir adammış... Nasıl yaşadım yarabbi, nasıl?" diyordu.

Sonra avdet, nedamet, tahtie-i nefis² takip ederdi. Bunun hep yalnızlığın seyyiatı³ olduğunu gördükçe daha sıkılıyordu. Piyano çalmıyor, konuşmak için hizmetçiye sözler buluyor, komşularıyla tamik-i rabıtayı⁴ düşünüyordu. Acaba Necib niçin gelmiyordu? O olsaydı kendilerine bir arkadaş çıkardı, onun bir haftadır toplanmış hikâyeleri bulunurdu. Necib'in darılıp gitmesi ihtimali, fikrini işgal ediyor, her türlü düşündüğü halde onun darılmasına bir sebep bulamıyordu. Fakat o azimetteki garabet-i nazar⁵ dikkatinden dur⁶ kalmıyordu. Artık usanıp gitmek de vardı. O zaman ona hak vermek istemekle beraber eğlendiği müddetçe istifade edip rahatı muhtell olunca⁷ kaçmasını bir kabahat diye görmek için bir meyl-i derun⁸ hissediyordu. Ah bu dünyada herkes kendini, sadece kendini, hatta başkalarının zararına olarak kendini mi düşünürdü? Şimdi o kim bilir nerelerde, Süreyya işinde, dadısı bağda eğlenirken kendisini birisi olsun düşünmemesi, yalnız bırakması, merak etmemesi, anlamaması pek acı geliyordu.

Suad ve Necib birbirlerinden gizledikleri ama vicdanlarından gizleyemedikleri yasak aşklarının köşktekiler özellikle de Hacer tarafından konuşulduğunu dadısından duyan Suad şok olur. İnsanların böyle bir şeyi nasıl uydurduklarına anlam veremez fakat zaman içinde her şey yavaş yavaş gün ışığına çıkar.

Ona haber vermeden bir gün bunu çalacaktı, bunu şimdiden düşünerek, mütehayyir edeceğinden¹ memnun oluyordu. Necib ona bu operadan daima son derece bir meftuniyetle bahsetmiş, birkaç havasını terennüm etmişti. Ve bunu piyanosunda çalarken musikinin mişvar-ı enin-darına² kapılıp bütün ruhuyla onun meclub-ı şiir ve ahengi oluyor, *Santuçça'nın* dilhıraş ve müellim³ feryatlarını gerçekten işiterek medhuş kalıyordu.⁴ Ah bu musiki onu ne kadar, ne kadar öldürüyordu! Musikiyi dünyanın birinci ve en yüksek zevki addeden Necib'e ne kadar hak veriyordu. Bunlarla meşgul olurken bütün bir hafta kendini o zehirle helak eden hain tasavvurlardan halas olduğuna⁵ memnun da oluyordu.

Fakat dadının vürudu⁶ her şeyi harap etti. Uzun müddet görmediği hanımını birikmiş hikâyelerinin geve-zeliğiyle saatlerce yorduktan sonra bağa dair tafsilat verirken Hacer'den bahsetti ve birçok mukaddimelerden,⁷ neticelerden dolaşıp esas

meseleye girmek için tereddüt ettikten sonra Hacer'in, Necib'in yalHYa bu kadar devamını manalı bulduğunu ima etti. Hacer ona Necib'i sormuştu, "Hâlâ orada mı?" demiş, aldığı cevaba, "Maşallah, Allah mübarek etsin. İnsanın Süreyya gibi vurdum duymaz bir beyi olduktan sonra..." demişti.

Suad'ın şakaklarında evvela soğuk bir ter, sonra şiddetli bir hararet, bütün başını harap eden bir nabazan¹ hâsıl oldu. Derin bir iğrenme içinde bu tasavvurun ne kadar hainane, ne kadar murdar bir şey olduğunu düşündü; sonra dadısının sözlerini dinlemediği halde de onun, "Meydan vermemeli" diye kulaklarını yırtan sözüne hak verdi. Fakat nasıl meydan vermemeliydi? Hem onlar ne yapıyorlardı? Necib'e karşı lazım gelen muameleden fazla mahremiyet ve ülfet mi² göstermişti? Demek ki bu sözü söylemek için bu kadarı da kâfi idi? Sonra birden, "Ya o da öyle düşünürse..." diye zevcini düşündü. Demek ki onun da böyle düşünmek ihtimali vardı. Fakat Süreyya'yı böyle fikirlere inecek kadar adi bilmediği için kesb-i sükûnet etti.

Şimdiye kadar Hacer'i herkese karşı o kadar müdafaa etmişken artık bu ispat ile bir daha buna cesaret edemeyeceğini anlıyordu; onda iğrenilecek bir hal, bir yılanlık buluyordu. Bu fenalığı ondan değil, kimseden beklememişti. Bir lüzum olmayınca böyle hiçten bir zehir çıkarmak için insanın nasıl bir kalbi olacağını düşünüyordu.

Bu fena söz yalnız birkaç saatlik bir meşguliyet verip unutulacak zannederken şimdi görüyordu ki bu, Necib ile bundan sonraki hayatını külliye müşkil, adeta muhal bir hale koymuştu. Böyle bir söz çıkmak, başkaları tarafından da buna inanılmak ihtimali onu ürkütüyordu. Demek hiçbir vakit Necib'le evvelki kadar tabii, sade bir muamele edemeyecekti; onu evvelki kadar telakki edemeyecekti; bu kadar sade bir hayat içinde böyle sözler çıktıktan sonra... Ve bunu çıkaran, çıkarabilen, böyle bir söz çıkınca bila-muhakeme¹ kabul edebilecek halde olan insanlara karşı birden tehevür eden bir kin hissediyordu.

Bundan sonra onu düşünmeye, ona dair bir söz söylemeye, belki zevci de bir şey hisseder diye ondan bahsetmeye cesaret edemiyor, hatta kendinden, gelmesini kemal-i memnuniyetle bekleyişinden bile şüphe ederek korkuyor, sonra, bu endişelerin gelip harap ettiği rahatını düşünerek, "Yazık oldu!" diyordu. Demek bundan sonra Necib'le hayatı bütün bütün değişecekti, bu hal belki onun gelmemesini mucip olacaktı. Buna esef ediyordu. Sonra bu kadar ehemmiyet verdiği de şaşıyordu. Halbuki Necib öbür gün gelecekti; ve Süreyya ile karar vermişlerdi ki artık onu alıkoyacaklardı, o halde zevcini bu fikirden vaz geçirmek için bir çare bulmak lazım geliyordu. Zaten onun hayatı, böyle zevcinden gizlenecek, ondan gizli yapılacak şeyler, hayatı tertip için hesaplar, mücadeleler başladığı günden beri harap olmuştu; o zamana kadar alıştığı tabii hayat artık böyle sahte, mürettep, zevahiri muhafaza edilen, bevatınla¹ mücadele edilerek geçirilen bir fena hayat olmuştu; ve bundan sonra buna daha elim esbap² karışıyordu.

Halbuki kendinden gizlemiyordu ki Necib'le hayatlarının bozulmasını evvela lakaydane telakki etmiyordu. Necib hayatlarını şenlendiriyor, birleştiriyor, bhusus musiki müsamereleri, onun için hazırladığı havaların hayretleri, bütün o şimdiki tahammül edilmez hayatını bir parça emelnevaz yapan³ haller mahvoluyordu. Halbuki mecburdu; zira Süreyya'nın kulağına bir söz giderse, ya ikna edilirse ihtimallerini def için hepsine veda etmek mecburiyetinde olduğunu görüyordu. ,

"Zavallı Necib!" diyordu; o hiçbir şeyden şüphe etmezken haklarında böyle fena şeyler söylendiğini duysa ne kadar esef ederdi. Bu darbe ile sadece ikisi mecruh oldu⁴ için ona bir kederde iştirak, ona bir nevi merhamet ve rabıta hâsıl ediyordu. Onu burada alıkoymamak için ne çare bulacağını düşündükçe bulamıyordu; bu, o çarenin olmamasından ziyade bir karar verecek metanet ve huzur fikri olmasından neşet ediyordu.⁵ O kadar ki Necib'in geleceği gün. yetiştiği halde henüz bir karar vermemişti. Gelme bütünü zahmetlerden kurtulacağını düşünerek, "Şimdi gelecek, bu vapurla gelecek..." diye heyecanla her vapuru beklediği halde akşam olup da Necib gelmeyince memnun oldu, hem o gün Süreyya da İstanbul'a indiğinden o burada yokken gelirse diye korkuyordu. Bunun için kendine kızıyor, saf ve masum olduğu için bu ihtiyatlara bir lüzum, böyle korkmak için bir sebep bulmadığını söylüyor, maahaza yine korkuyordu.

Necib bağ evinde tifo hastalığına yakalanır. Ölümle pençeleştiği sırada Suad'dan çaldığı eldivenin tekini yastığının altından hiç ayırmamıştır. Eldivenin sahibine duyduğu derin hisler onu hayata bağlamış ve gücünü toparlayıp yeniden hayata kavuşmuştur. Bu onanları kayın validesinden öğrenen Suad büyük bir şok yaşar. Çünkü iki aşık arasındaki gizli aşk böylece aşık hale gelmiştir. Hem Necib cephesinde hemde Suad cephesinde büyük çıkmazlar yaşanmaktadır. Her iki tarafta olayı bildiğine göre artık nasıl davranacaklarını kestirememektedirler.

Hanımefendi hastayı anlatıyor, Necib nasıl olup ilk alaim-i marazı¹ anladığını tarif ediyordu. Hacer onun başucunda dayanmış dalgın dinliyordu. Necib nihayet, "Bereket versin hanımlara..." diye hanımefendinin nasıl valide, Hacer'in nasıl bir kardeş olduğunu söylüyordu.

Hanımefendi Suad'a, "Hiç, hiç değil" diye başını sallıyordu, sonra gülümseyerek:

- Bereket versin yastığının altındaki hanım eldivenine... dedi.

Suad, tayin edemediği acı bir his ile ezildi. Necib'in evvela sapsarı kesilerek donduğunu gördü, Necib bir şey söyleyemedi, boğuluyor gibiydi. Suad'a eliyle inkar eder gibi bir hareket etti ve hanımefendi nasıl olup da eldivenin keşfolunduğunu anlatırken Hacer kolunu uzatıp şımarık çocuklara mahsus bir teklifsizlikle eldiveni çıkardı; elinde tutarak, "İşte!" dedi.

Ve bu, Suad için o kadar şedit, o kadar nagehani bir sadme oldu ki uğuldayan başmda gözlerini karartan bir nabazan-ı ateş, ayakta olsaydı düşürecek kadar vücudunda bir zaaf hissetti; otururken bile dayanmak ihtiyacını duydu, "Ya

Süreyya da burada olsaydı, yarabbim..." diye titredi. Onlar söylüyorlar, Hacer gülüyor, galiba kendi de cevap veriyordu; fakat hissedemiyordu ki hayatına sahip, sözlerine hâkim değildi. Bütün bunları bir baygınlık pası arkasından hissediyor, kendini öyle işitiyordu. Hurdahaş eden darbeler, "Demek, demek..." gibi geliyordu. Oh yarabbim, yarabbim! Demek o idi, eldiveni alan o idi demek... Arkasını getiremiyor, azim bir teşevvüs-i efkar¹ ve muhakemat arasında korku ile saadet o kadar gayr-i muntazam bir mücadele ile onu yoruyordu ki tahammül edememekten korkuyordu. Ve bundan hissettiği memnuniyet, korku ile birbirine dolaşıyorlar, o kadar kalb oluyorlardı² ki hangisi olduğunu tayin etmek kabil olmuyordu. Bunda öyle bir devam-ı musirrane³ ile sersem eden bir yo-ruculuk vardı ki yalnız kalıp rahatça düşünmek için oradan kaçmaktan başka çare olmadığını görürerek buna bir sebep aramaya başladı.

Fakat düşündüğü, istediği gibi oradan ayrılmak mümkün olmadı ve ayrılırken başka bir darbe daha geldi; Necib'in nekahat meselesi çıktı, o bunun için, "Size komşu geleceğim..." diye gülümseyerek Tarabya'ya geleceğini haber verdi, fakat Süreyya o kadar infial ile, o kadar telaş ve şiddetle mukabele etti, onu Yenimahalle'ye gelmezse o kadar bir daha yüzüne bakmamakla tehdit etti ki Suad karşıdan titreyerek, "Aman yarabbi, ne olacak?" diye beklerken Necib'in nihayet mağlup olarak, "Peki!" demesi onu titretti.

O zaman Süreyya'ya karşı azim bir tehevvrle, "Lakin ne yapıyorsun?" demek isteyen, o ısrar ettikçe, "Lakin beni harap ediyorsun" diye şikâyet ederek sonra ağlamaya tahavvül edebilecek bir yeis-i azim ile bakıyordu. Bununla beraber tebessüm etmek, Süreyya'ya refakat edip Necib'i davet edip karar verilince kendi kendine, "Tamam, işte asıl felaket" dedi.

Demek Necib yine gelecekti; bütün bu olandan bitenden sonra Necib yine o hayata gelecekti, yine o ömür sürülecekti? Oh, bu Suad'ın artık elinde değildi, bunun için kendinde kâfi derecede kuvvet bulamıyordu. Ah, niçin ondan hep elinden gelmeyen şeyler isteniyor, hiç onun arzusu istifsar olunmadan,¹ ne kadar mustarip olduğu merak edilmeden niçin ona böyle eza ediyorlardı?

Bu evvela Suad için ıstıraplı bir rüyadan uyanma gibi bir şey oldu. O kadar ihtimalin haricinde bulunuyordu ki yanıldığına hükmetmek istiyordu; fakat o kadar iyi görmüştü ki, bunun imkânı yoktu, sonra Necib'in kendine karşı olan hatt-ı hareketini düşünmeye, onu tedkike başladı; ve o zaman, şimdiye kadar merak edilmediğinden, memul² edilmediğinden manasız bırakılmış hallerine mana vermeye başlayınca, yavaş yavaş alametler buluyorum zannı hâsıl oldu. Onun bazen isteye isteye gibi mücane-betlerini,³ sonra birden kendini unutuverişini, kendi söz söylerken nasıl dinlediğini, nasıl baktığını, nasıl telakki ettiğini, ve sonra... Sonra, bir gün kendine izdivaç hakkında söylediği o sözleri, bunları birer birer, uzun uzun görüyordu. "Sizin gibi olsun!" diyen o sesi işitir gibi olarak anlıyor, "Demek o zamandan beri, demek birçok zamandan beri..." diye ezilerek sonra eliyle

başını tutup bir sebep tayin etmeksizin, sadece bir rehavet-i asap ile ağlamak ister gibi, "Aman yarabbi, aman yarabbi!" diye inliyordu.

Demek ki seviyordu, demek ki bir seneden beri, belki daha evvelden beri, senelerden beri seviyor ve bunu gizliyordu... Necib'in kendine karşı bu kadar ciddi davranıp hissiyat-ı kalbiyesini hiçbir veçhile ifşa etmemesi,¹ onu umk-ı ruhunda hıfz etmesi, kalbinden istemeye istemeye hissettiği memnuniyete şimdi müteşekkirane bir hürmet ilave ediyordu; bu hareketi o kadar samimi, nezih, büyük görünüyordu. Bir kere taayyün edince² tereddütler, korkular, şüpheler, bunlar gelip geçen, geldikleri zaman bile bu emniyeti imha edemeyen birtakım küçük bulutlar oldu; asıl olarak, "O beni seviyor" emniyeti ve bunun memnuniyeti vardı. Zorla kendini korkmaya cebrediyordu ve istemediği halde de öyle hislerden geçiyordu ki bunlar kendini daha ziyade korkutuyordu. Onda henüz bir alamet görmeden kendinde hâsıl olan temayülün en çok mukavemete muhtaç olduğu bir zamanda bilakis o hissini teyit edecek derecede olan bu zaaf ve meserret, işte onu bu korkutuyordu, hatta kendinden, kendi tevbihlerinden bile gizli bir saadet hissedip buna her endişeyi feda edecek derecede olan bu zaaf, kendini bu hissine bırakmak için mevcut olan temayül ona, "İşte tehlike" diyordu.

Onun senelerce süren aşkıdan korkmak lazım gelmeyeceğini, asıl kendinden, kendi zaafından, onunla yaşarken rabitasının felaket olabilmesinden, asıl bunlardan endişe edilmek doğru olduğunu anlıyordu. Ve içinden bunu da ihmal etmek isteyen arzuya tahakküm edip sebep beyan eder gibi o zaman zuhur edecek felaketleri düşünüyordu. O zaman, yarabbim o zaman ne olurdu, hayatı, kocası... Bütün âlem... Ve bunu düşününce yüzünü yakıp kavuran bir hararet hisseder, tekrar havf ve tev-bihe¹ dalar, o kadar ki bunlar bir ıstırap olurdu. Fakat bulutların hücum-ı anifi² arasında zayıf ve hasta, gayr-i mahsus olsa da titreyen bir lema-i berk³ gibi, bütün bu havf ve endişe zulmetleri arasında anı olsun hükümran olmak isteyen bir meyl-i derun, her şeyi bırakıvermek emeli vardı.

Demek gelecekti, Necib gelecekti, artık bu mukarrerdi.⁴ Fakat ne yapılacaktı? Ne olacaktı, yarabbim? Nasıl birbirlerine bakabileceklerdi? Necib artık kendinin bildiğini biliyor muydu? Eldiveni tanıdığını fark etmiş miydi? Etmişse, bu sefer belki müteşebbis çıkarsa ne olacaktı? Bir kaza her şeyi ifşa ettikten sonra artık her hareket hususi bir mana almaz mıydı? O zaman artık onun yanında yaşamayacağını, yaşamamak lazım olduğunu, korkusundan değil heyecanından, hicap ve halecanmdan yaşayamayacağını hissediyor, önünde korkunç bir uçurum hissetmiş bir gece seyyahı haşyetiyle giderken şikarının gıdayı vahşeti olmak⁵ ihtimaliyle titreyen bir sayyad⁶ heyecanıyla bayılıyordu.

Necib için de bunlar aynı ıstıraplar, heyecanlarla geçmişti; fakat o eldivenin tanındığından şüphe ettiği için korkuları devam etmiyordu; ve bu en şedit bir dereceye geldiği zamanda şüphe, korku onun yerine kaim oluverip¹ her şeyi unutturuyor, sadece ona takarrüp² ihtimalinin verdiği sürurla bırakıyordu. Sonra

onun kendi bedbaht, mahrum, hürmetkar aşkını bilmesi bazen o kadar mest ediyordu ki, "Biliyor" diye emin olduğu zamanlarda bile, korku münhasıran³ hükümran olmayıp sevinçle karışmış ve bunun için daha cansuz olmuş bulunurdu. "Ah, bilsede ölsem..." diyordu; şimdi ona, Suad'ın bu aşkın ne derin ve hürmetkar bir perestiş olduğunu bilmesi kâfi geliyordu; ona, "Bak senin için ölüyorum, seni sevdiğim için ölüyorum, fakat sen madem ki bunu biliyorsun, işte artık mesudum... Ve başka bir şey istemedim, yemin ederim ki mukaddessin, başka bir şey istemedim" demek istiyordu.

Evet, biliyorsa ve hakaret görmeyecekse... Asabı o kadar harap olmuştu ki şimdi Suad'a karşı havassından⁴ ziyade kalbi galipti. Bunun için, onun bilmesi ihtimaliyle böyle beraber yaşamak, hayalen onu mest ediyordu.

Necib ve Suad cephesinde yaşanan yasak aşk iki sevgili arasında gün ışığına çıktıktan sonra çok güzel günler yaşarlar ve Necib Suad'a açılır. Duygusallıktan öteye gitmeyen bu yasak aşk iki genç yüreği bir yandan mest ederken diğer yandan da yakıp hırpalamaktadır. Çünkü her ikisi de kendilerini Süreyya'ya ve topluma karşı vicdanlarında sorumlu hissederler. Aşkları ne kadar büyük olursa olsun bir an bile akıllarından çıkmayan bu gerçekle vicdan azabı ve acı çekmektedirler.

O kadar halecan ve korku ile beklenen bu mülakat, *bi-* lakis pek sade ve sakin oldu. Necib için Suad korktuğunun hilafına¹ gayet sakin ve manasız, Suad için Necib gayet hürmetkar ve, mütevazı davrandılar; Necib, "Anlamamış" dedi, Suad, "Fark etmemiş" diye düşündü. Bunun için hayatları endişesiz, müsterih ve asude başladı.

Suad Necib'i biraz mütelaşı, biraz feryatlı, biraz da-vakâr bulacağını zannediyordu; evvela titreye titreye mukavemet eden bir zaaf ile, her türlü ihtirasata cevalangâh² olup hepsine birden mukavemet lazım olduğu için yoran bir zaaf ile beklerken şimdi kesb-i kuvvet etmişti. Necib dudaklarda bir hatt-i istihkar,³ gözlerde bir zıll-ı nefret⁴ göreceğim endişesiyle korkarken her zamanki gibi, belki biraz sakin, fakat herhalde nefretten muarra⁵ bir kabul görünce müsterih oldu, onun için ilk hafta zarfında, Suad Necib'in bu kadar hürmet ve sükûnet ile tezahür eden pe-restişini korkulacak bir şey değil, bilakis, nisvîyetinin sa-mim-i ruhunda¹ bir kadın için en minnet ve şükranla kabul edilecek bir şey diye telakki etmekten zevkyab oldu. Necib o kadar ketum, o kadar sakit bir tavırla hareket ediyordu ki amakını bildiği için yalnız Suad alnındaki ateşi fark ediyordu ve Necib'in bir an onu kaybetmekten titremiş olması, muamelatında evvelkine nazaran daha takay-yüdkâr² davranmasını temin ediyordu. Bu kadar samimi ve ciddi bir aşk, her kadının kalbinde habide olan,³ derin, mümtaz bir aşkla perestiş olunmak arzusunu o kadar saffet ve kuvvetle tatmin ediyordu ki Suad arzusunun hilafına istediği içtinap ve tebaüt⁴ yerine bunları evvela biraz tereddüt ve ihtiraz ile, fakat sonra emniyet ve saadetle, emniyette bile mevcut olan tehlikelere teslim-i nefis etmek zevkiyle telakki etmeye alıştı.

Necib tam tahayyül ettiği bir saadete nail olmuştu. Evvela Suad'ın sükûn ve mekaneti onu temin etmişti, şüphe etmemiş fikriyle müsterih oldu, fakat kabil değil şüpheyi mahvedemiyordu, bu onu çok mesut eden bir faraziye olduğu için, "Biliyor, fakat öyle görünüyor" demekten, bu müphemmiyet, bu şüphe içinde yaşamaktan mest oluyordu. Ve bu nazarla baka baka bazen emin olacağı geliyordu. Mazi ile mukayese edince Suad'da şimdi bir reng-i ihtiraz, bir tayin edilmez fazla-i ciddiyet, bir telaşa benzeyen endişe görüyor, gözlerinin pek çabuk titreyip yerlere düştüğünü, söz söylerken kendine bakılınca sesinin titreyip emniyetini, muvazenesini,¹ metanetini kaybettiğini hisseder gibi oluyor ve bu onu mesut ediyordu. Bu bir nevi muaşaka gibi oluyordu, hiçbir zaman ne kamilen emniyet, ne kamilen şüphe olamayan ve asıl cazibesini bu adem-i tayin² teşkil eden bir muaşaka, zılal ve elvanın³ nim hükümrân olmasıyla tezahür eden bir muaşaka, emsalsiz, canfeza, masum bir muaşaka oldu.

Bu, ümidin, tasavvurun fevkinde bir saadet veriyordu. Necib, Suad'ın safiyetine benzettiği sükûn ve ismetine meftun oluyor, Suad Necib'in hürmet ve katmamana⁴ müteşekkik kalıyordu. Necib onun sükûn ve sükûtunda öyle bir mana-yı esrar, öyle bir zulmet-i mana görüyordu ki bu kendindeki sır ve zulmet ihtiyacını, mechuliyetler içinde feda-yı can edilecek fırtınalı hanımlar ihtiyacını memnun ediyor, onu ölümlere kadar minnettar ve mesut ediyordu. Bazen tereddüt gelirdi. "Ebedi gaflet ve hezeyan! Onun bir şeyden haberi yok, eldivenler hep birbirine benzer" dediği, bunu söyleyerek mustarip olduğu olurdu; fakat sonra sükûnlarda mana, nazarlarda esrar bularak ve bu mana ve esrarı bir telmih ile mahv ve nabut etmekten⁵ titreyerek öylece, müphem olsun fakat o kadar saadette, saadetini muğber etmekten⁶ korkarak, Ölünceye kadar bu saffet ve mahrumiyete razı, muhtaç yaşıyordu. Hayatları, evvelden içtinap⁷ ile başlamışken emin ola ola, nihayet şimdi emin bir mahremiyete geçmişlerdi, titreye titreye sizin gözlerinize bakan perişan bir nazar gibi ki ilk mana-yı nazarınız üzerine pişman olacaktır. Mahremiyetleri böyle bin havf ve telaş ile bu dereceye geldiği halde hâlâ ikisinde de onun ne kadar kıymettar, ne mail-i firar¹ olduğunu bilmekten mütevellit bir korku, onu idame edip alıştırmak, onu ibka² ve teyit etmek arzusu vardır.

Artık evvelki gibi konuşacak kadar emniyet hâsıl etmişlerdi; bir saniyede bir nazarcıkla, bir söz manasız kalacakken dudağın bir hattıyla her şeyin bir tehlike olacağı, bir dalga gibi mevvac ve mütelevvin³ bir emniyet, bir emniyet ki güç istihsal edilmiş⁴ olduğundan ziyade onları mest ettiği için taziz ediyorlardı.⁵

Ve gözlerin dudakların söylemekten, anlatmaktan o kadar titredikleri kalpten taşıp gelen şeyleri takrir için musiki kendilerine yardım ediyor, sanki ruhları için bir vesile-i telakî⁶ oluyordu; o zaman eski zamanların rivayat-ı âşıkaneşi, *Faust*, *Verter*, *Manon Lesko*, *Romeo ve Juliet*, *Otello*, *Aida* gibi müebbet sergüzeşt-i âşıkaneşi⁷ anlatılırdı; bunların ahval-i ruhiyesi hulasa edilmek⁸ için kendi kalbinin muavenetleriyle, söylenilemeyen ihtiyacat-ı ruhiyeyi onlara izafe ederek⁹ verilen

tafsilatla saatler geçirilirdi. Su-ad bunların arasında Süreyya'yı müthiş azaplarla görüyordu; o zaman kendini ne kadar müdafaa etmek isterse istesin nasıl bir uçurumda olduğunu, Süreyya'ya karşı bu mevkiin nasıl itiraf edilemez, keşfinden korkulur, fena, çirkin bir mevki olduğunu red ve inkâr edemeyerek mü zebzep, perişan kalırdı. Fakat şimdi o hayatını zir ü zeber endişelerden, uzun melallerden o kadar uzak, hissiyatının cazibesine o kadar esir, o kadar bilaihtiyar münkat¹ idi ki bu tesirat devam edemiyordu.

İlk haftadan sonra gezmeler tekrar başlamıştı; artık sonbaharın hazin tehcümü arasında İlk ayların feyz-i cuşa-cuşu² ile şimdiki akameti³ mukayese ederek geziyorlardı. Süreyya bu sene kışın burada kalmak arzusunu gösteriyor, hep bunu tasvip ediyorlardı; hele Suad artık oraya, onların yanma gitmekten titriyordu. Süreyya anlatıyordu. O zaman bütün bu kırların, çayırların, bayırların sahibi yalnız kendileri olacaklardı; günlerce gezdikleri halde yabancı kimseye rast gelmeyeceklerdi; bu debdebelerden, arabalardan, sahte gürültülerden azade, kendi kendilerine kalmak zevkinden müstefit olacaklardı.⁴ Havaların uzun yağmurlarla ıslandığı zaman mecburen kapanırlarsa da güneşin ilk tebessümleri onlara bahar gibi olacaktı; ıslak otları, yeni biten çimenlerin arasında ayaklan sırsıklam dolaşacaklardı.

Necib bunları kendisini sersemleten bir darbe gibi dinliyordu. O zaman kendi... O nerede bulunacaktı? Bir gün gelip bu hayatı bırakmak, her şeyi bırakmak mecburiyeti birden nazarında taayyün edince¹ Suadsız kalırsa ne olacağını o kadar acı bir öksüzlük içinde hissetti ki muzmahil² oldu. Başını çevirip renkli fanila esvapları içinde temiz ve güzel gördüğü Süreyya'ya bakarak zehirli bir hasetle, "Ve bu adam onun sahibi, ölünceye kadar beraber kalacak, onunla kalacak..." diye öldü. Ah ne olurdu, Suad'a iptida o rast gelmiş olsaydı... Zira artık evvelki gibi o zaman kendi de Süreyya gibi olacağını düşünmüyordu; onu sevmek üzere doğmuş olduğuna, artık bu büyük bir heves değil, sırr-ı hilkat,³ bir muamma-yı mevcudiyet neticesi olduğuna inanıyordu. Artık bu büyük aşk önünde dimağiyat-ı sefaletleri, bedbinlik telehhüfleri meskenetle sükût etmişti⁴ ve bu itirafsız, ümitsiz aşk ile, sadece bu kadarıyla, kimsenin mesut olmadığı kadar mesut olduğuna inanıyordu.

Sonra bütün bunları bugün yarın, nihayet işte bir ay sonra bırakıp gitmek, Suad'dan ayrılıp onsuz kalmak, onsuz yaşamak lazım geliyordu. Hem nasıl bir hayat için, ya-rabbim? Şimdi kendisine o bıktığı, iğrendiği hayat değil, en gıptaaver hayatları bile artık bir işkence gibi geliyordu; Suadsız kalmak onu o kadar kurutuyor, o kadar onsuz hayat tasavvur edemiyordu. Maahaza bu zaruri idi, bütün kava-id-i içtimaiye ve ahlakiye bunu amirdi.⁵ Bunun hilafına gitmek birtakım tertibat-ı beşeriyeyi rahnedar etmeden kabil olamazdı;⁶ hatta geç bile kalmıştı. İnsanlar şimdi kendisine "Hain" demeye salahiyattar idiler. Fakat ah onun saadeti-nin yanında bütün bunlar ne miskin şeylerdi! Hem kendisinden daha ne istiyorlardı? O kalbin ibramatına¹ tahammül edip tabiat ve hilkatin, herhalde o kavaidin bin kere fevkinde olan kuvvetlerin rapt ettiği ruhunu bu kadar zapt ve idare ederken hayatını ezmek, bu büyük aşkı tahrip etmek için ne hakları vardı? O,

ruhunun amak-ı leylinde mü-tehevvir tehacümle² kuduran bir fırtına gibi ihtirasat ve hevasatını böyle ketmettikten sonra, daha ne istiyorlardı?

Maahaza bütün bu isyanlar, Suad'ın hayatına iştirakından şüphe zamanı gelince, birden sürünerek tezellül ediyordu.³ O vakit mevkiini o derece hararet ve katiyetle görüyordu ki bu kadar zamandır nasıl mesut olduğuna şaşıyordu. Bir dostunun karısını seviyordu, kendine sine-i ailesini bir kardeşine açar gibi muhalesetle⁴ açmış altın kalpli bir dostun karısını? Ve kadın bunu anlamıştı, zira hiçbir kadın böyle bir perestiş ne kadar ketmedilirse edilsin, hissetmemek mümkün olamazdı. Gözlerin amakındaki, dudaklardaki ateş-i arzuya hiçbir kadın ruhu bihis kalamazdı. Demek biliyordu, fakat kabul ediyor muydu? Bunu tayin etmek kabil değildi. Herhalde barit değilse de sadece nezaketli denilecek bir muamele ile idaresi elinde olmayan hayatına tahammül ediyordu. Ve sefil, kendisi bunu bir saadet, hatta bazen bir aşk görüyordu, öyle mi? Sonra, yarın, evet yarın bunu bile bırakmak lazım gelecekti. Bunu bile bırakacak, bu gözlerin ufk-ı safından dur, bu hayatın havayı latifinden uzak, yalnız, bedbaht, evet yalnız ve bedbaht yaşayacaktı. Sonra da, buna saadet diyordu, öyle mi?

Birden hayatını uzun bir çöl gördü, yaşamaktan azim bir yorgunluk hissetti, "Acaba vakit geldi mi?" diye düşündü; zira, o kendini mutlaka intihara mahkûm görürdü. Kendinde bu kadar ateş varken, bu kadar esir-i mahasin,¹ bu kadar müştak ve müncezip,² bu kadar ihtiras ile beraber herkes gibi salim bir hayat içinde bir gün ölüvermek ona pek müstebit³ gelirdi. "Ah, tifodan niçin ölmedim?" diye düşünüyordu.

Fakat Suad'ın bir sesi ona bu yirmi günlük saadeti ihtar etti, hiçbir beşerin nail olmadığını zannettiği bu saadeti; ve o günlerin hatırasına bu kadar küfrani⁴ haksızlık addetti. "Madem ki ölmek var, ne vakit olsa kolay..." dedi. Onun İçin Ölmek, ruhu azim bir nefha-i saadette imla ediyordu,⁵ onun temizliği, namusu, ulviyeti için, bunlara hürmet ve perestiş ederek ölmekte bir büyüklük, başkalarına nasip olmayan bir ikbal görüyordu.

Ve insana emin kalplere sığınmak ihtiyacı veren bu hava içinde Necib, karşısında gözleri bir hüznün ve şiir katresiyle pürnem, dalmış görünen Suad'a bakarak, onu hiç görülmemiş bir güzellekle görerek, meftuniyeti birden son ateş derecesine çıkaran bir incizap hissediyor, ona nasıl kırılmaz rabitalarla nasıl dehşetli bir surette bağlı olduğunu kalbine hücum eden heyecandan, sadece ona bakmak heyecanından anlıyordu ve bunu tezyit¹ için gibi en küçük sima çizgilerine kadar dikkat edip inciza-bım. artırmak isteyerek, içinden onun ateşlerini çoğaltıp öterek yaşamak istiyordu. Ona hayatın en cansuz, en medhuş saadeti bu hal gibi geliyor, ancak şimdi, hayatının hep zevke ve huzuzata müptela olarak geçen senelerinde ancak şu saatlerde hayatımı yaşıyorum hissi geliyordu.

Ah onu ne kadar seviyordu yarabbi, ne kadar ateş ve iştihak ile seviyordu. Onun en manasız şeylerine bile hususi perestişleri vardı. Onun bir düğmesi için

ruhunun amak-ı leylinde mü-tehevvir tehacümlerle² kuduran bir fırtına gibi ihtirasat ve hevasatını böyle ketmettikten sonra, daha ne istiyorlardı?

Maahaza bütün bu isyanlar, Suad'ın hayatına iştira-kından şüphe zamanı gelince, birden sürünerek tezellül ediyordu.³ O vakit mevkiini o derece hararet ve katiyetle görüyordu ki bu kadar zamandır nasıl mesut olduğuna şaşıyordu. Bir dostunun karısını seviyordu, kendine sine-i ailesini bir kardeşine açar gibi muhalesetle⁴ açmış altın kalpli bir dostun karısını? Ve kadın bunu anlamıştı, zira hiçbir kadın böyle bir perestiş ne kadar ketmedilirse edilsin, hissetmemek mümkün olamazdı. Gözlerin amakındaki, dudaklardaki ateş-i arzuya hiçbir kadın ruhu bihis kalamazdı. Demek biliyordu, fakat kabul ediyor muydu? Bunu tayin etmek kabil değildi. Herhalde barit değilse de sadece nezaketli denilecek bir muamele ile idaresi elinde olmayan hayatına tahammül ediyordu. Ve sefil, kendisi bunu bir saadet, hatta bazen bir aşk görüyordu, öyle mi? Sonra, yarın, evet yarın bunu bile bırakmak lazım gelecekti. Bunu bile bırakacak, bu gözlerin ufk-ı safından dur, bu hayatın havayı latifinden uzak, yalnız, bedbaht, evet yalnız ve bedbaht yaşayacaktı. Sonra da, buna saadet diyordu, öyle mi?

Birden hayatını uzun bir çöl gördü, yaşamaktan azim bir yorgunluk hissetti, "Acaba vakit geldi mi?" diye düşündü; zira, o kendini mutlaka intihara mahkûm görürdü. Kendinde bu kadar ateş varken, bu kadar esir-i mahasin,¹ bu kadar müştak ve müncezip,² bu kadar ihtiras ile beraber herkes gibi salim bir hayat içinde bir gün ölüvermek ona pek müstebit³ gelirdi. "Ah, tifodan niçin ölmedim?" diye düşünüyordu.

Fakat Suad'ın bir sesi ona bu yirmi günlük saadeti ihtar etti, hiçbir beşerin nail olmadığını zannettiği bu saadeti; ve o günlerin hatırasına bu kadar küfranı⁴ haksızlık addetti. "Madem ki ölmek var, ne vakit olsa kolay..." dedi. Onun İçin Ölmek, ruhu azim bir nefha-i saadetle imla ediyordu,⁵ onun temizliği, namusu, ulviyeti için, bunlara hürmet ve perestiş ederek ölmekte bir büyüklük, başkalarına nasip olmayan bir ikbal görüyordu.

Ve insana emin kalplere sığınmak ihtiyacı veren bu hava içinde Necib, karşısında gözleri bir hüznün ve şiir katresiyle pürnem, dalmış görünen Suad'a bakarak, onu hiç görülmemiş bir güzellikle görerek, meftuniyeti birden son ateş derecesine çıkaran bir incizap hissediyor, ona nasıl kırılmaz rabitalarla nasıl dehşetli bir surette bağlı olduğunu kalbine hücum eden heyecandan, sadece ona bakmak heyecanından anlıyordu ve bunu tezyit¹ için gibi en küçük sima çizgilerine kadar dikkat edip inciza-bım. artırmak isteyerek, içinden onun ateşlerini çoğaltıp ölerек yaşamak istiyordu. Ona hayatın en cansuz, en medhuş saadeti bu hal gibi geliyor, ancak şimdi, hayatının hep zevke ve huzuzata müptela olarak geçen senelerinde ancak şu saatlerde hayatımı yaşıyorum hissi geliyordu.

Ah onu ne kadar seviyordu yarabbi, ne kadar ateş ve iştihak ile seviyordu. Onun en manasız şeylerine bile hususi perestişleri vardı. Onun bir düğmesi için

kalbinde zaaflar, rabitalar buluyor, şömizetinin kıvrımları, dikişlerin nezaketi, kolundaki küçük düğmeler, nihayet bütün bu naçiz şeyler için onda başka bir incizap yükseliyor, hepsine ayrı ayrı meftun oluyordu.

Onu asıl öldüren Suad'ın gözleri idi. En çok kendini zevkle medhuş eden şeylerle ölüyormuş hissini hâsıl etmek için ölümün nasıl tatlı bir şey olduğunda tahayyür² ediyordu. Bu gözler, ah bu gözler... Bunlara bir renk vermek kabil miydi? O kadar müddet bakamıyordu ki rengini tayin edebilsin; bakmak mümkün değildi, bahusus nazarları telaki ederse;³ ve ne zaman Suad'a baksa onun gözlerinin de kendine insıbabmı⁴ görürdü. Bir anda tesadüm edip⁵ çarpışan nazarlar... O zaman bu göze bir siyah elmas gibi, bir siyah ateş gibi yakarak bakıyor, manasında öyle iradesûz bir incizap, öyle bir hem serzeniş, hem pe-restiş, hem melal, hem neşe manaları memzuç oluyordu, bunlar öyle gayr-i muayyen bir tevali¹ ile titremek, parlamak, yanmak vehmi veriyordu ki onlara mansup² nazar, müptela, müncezip, hayatta ondan başka bir zevk olamayacağına emniyetle, fakat bu derece zevkten sersem, bitap düşüyordu. Ah, ruhunda ne fırtınalar, bu nazarın siyah yahut koyu kestane huzme-i maanisi³ içinde ne hemen ba-yıliveren tehacümleri oluyordu; eğer nefisini zapt etmese haykırmak lazım gelecekti. Buna bir dakika bu iptila ile bakmak insanı yakar, eritir hissiyle, istese cebretse bile ba-kamayarak ve bakmak daima yetişilmez bir saadet kalarak yaşıyordu. Aynı mana kaşlarda da, sadece inhinaları, sadece üzerlerinde uçuşan lerzişleriyle o neşe ve melal manaları tevali ediyor ve beyaz yahut hafif sarı diye kati bir hüküm verilemeyecek ten üstünde, bu kumral silik hatlar rikkatleriyle, ifadeleriyle,- nazarla hemmana oluşlarıyla onu mest ediyordu. Saçları kumral turrelerle⁴ alnını güşa-de⁵ bırakıp kaşlarının ucuna kadar dökülüyordu; bunların o noktada kalmalarının mültezem⁶ olduğu Suad'ın ara sıra elinin maharet ve rastisine⁷ inanarak şöyle bir düzeltmesinden istidlal olunurdu.⁸ Sonra saçların asıl kümesi, bu kulakların arkasında birden çoğalarak tepesinde toplanan siyaha mail kestane yığını... Necib bunlara saatlerce bakarak işte bütün emellerinin, bütün saadetinin orada gizlenmiş, ne zaman onun sarhoş edici kokusuyla mest olursa mevt-i mesut⁹ o zaman gelecekmiş fikriyle yanardı.

Ve Necib'in gözleri hepsini görüp dudaklara geliyor, bunlardaki karanfil kırmızılığı, donuk ateşi karanfil rengi, yine bütün o çehrede titreşen mana-yı serzenişle pürnem, o şuh, sitemkâr ifade ile lerzeşdar,¹ onun nazarını teshir ediyordu; dişler, bunların müsaadeleriyle tebessüm ettikçe bütün bu manalar yüzlerce çoğalarak gözlere kadar sirayet eden bu tebessümle onun ruhu bu çehrede o kadar şuh ve pürneşe görünüyordu ki, o zaman, işte o zaman Suad'ın niçin bu kadar muazzez ve şayan-ı perestiş olduğu tezahür ediyordu.

Necib'in nazarını cezbeden bir şey de onun elleri idi. Bu eller nerm ve rakik nesleriyle² beyaz ve ince idi; altındaki mavimtırak damarların müşevveş³ hatları insana bu nefis mahlukun ne elden bin türlü avarız⁴ ile zayi olacak fenayab zavallı bir vücut olduğu hiss-i elimini veriyordu. Ve Necib, büyük bir incizap ile tekrar onun her hatt-ı vücudunda tevakküfla tetkik ederken tekrar ellerine gelip bu his ile zebun olunca derin bir merhametle bakarak, "Ah zavallı insanlar!" diyordu. Böyle

ulvi bir kadın bulup da sevmek ve sonra sevmek için gayet mesut olmak lazım gelen hayat arasında, bu kadar mesut olsak bile, yalnız tadadı⁵ bir hafta sürecek emraz ve afatın⁶ kurban-ı muhtemeli olmak, böyle esir-i tesiri bulunmak ona pek acı geliyordu; buraya gelince, "Ben bilakis o kadar bile mesut olmadım, sadece sevdim" diyordu. O sadece sevmiştir, aşk kelimesinden müphem mühim hissolan en büyük manasına kadar sevmiş, ölümlere kadar sevmiştir; fakat onu istemek bile bir cinayet olduğunu görerek hayatta sevdikleri tarafından sevilenler de olduğunu düşününce ah ediyordu ve sonra, öyle sevip sevilenler için bütün o afetler muntazardı,¹ değil mi? Ah onların ne kadar fenayab, elimizden kaçmak, solu vermek, bir gün son bir nefes-i hazin ile sönmüştür için, nasıl sadece bunlar için mahluk² olduklarını ne kadar acı görüyordu. Mesut olsak bile hayat, sadece tahrip eden hayat, sadece yiyen, yıkan, öldürüp ezen hayat hükümrân oluyordu.

"Ah fakat ölüm olmasaydı ne müthiş bir cehennem olurdu" diye kalbi sıkıldı.

Son derece bir tehevvürle haykıracak kadar meşus eden bir ısırap ile etrafına baktı; orada akşamın yavaşça inen ismirarı¹ içinde, sadece Suad'ın hayalini farketti; bu hayal bütün narin ve mevzun kameti² ile kollarından ayrılıp beline doğru nermin bir tedevvürle³ incelen vücuduyla bunların fevkinde bulutlanan saçlarıyla, yağmura bakıyordu. Onun yanında, hava-yı vücudundaymış hissi ile bir inlemek ihtiyacı duydu; onu o kadar güzel, fakat o kadar kendinin değil, hiç değil, o kadar değil gördü ki...

Suad boğuk bir inilti işiterek başını çevirdi ve Necib'i oraya koltuğa dayanmış, mendilini ısırtıyor gördü, gayr-i ihtiyari, "Ne oluyorsunuz?" diye iki adım atmış bulundu, fakat tevakkuf etti. Evvela onu yine birden tefonun ilk geldiği gün gibi ağzı burnu kan içinde yere kapanacak zannetmişti. Fakat tavrından an-ı mühlikin vürudunu⁴ hissedince sapsarı, pürhalecan kaldı. Bütün geçen günlerde bu anın bir saniye gelip çatacağını düşünüp korkmaktan gelen bir telaş ile bayılıverdi.

Necib uzun, ağır bir sükûttan sonra, "Hiç, hiçbir şey..." diye mendilini indirdi.

Sonra birden başını çevirip her şeyi göze almış bir zulmet nazarla, "Ölüyorum, işte o!" dedi; ve sonra, bütün ateşini bu sözlerle anlatamamış gibi, "Ah ne kadar ölüyorum, ne kadar mustaribim bilseniz?" diye inledi.

Suad boğuluyor gibi ellerini kaldırdı; Allah aşkına makamında bakarak eliyle susmasını rica etti. Necib, tehevvür ve tuğyanının esiri, artık elinde değilmiş gibi, devam etti; şimdi sesinde derin bir esef titriyordu:

- Hayır, hayır, artık zaten her şey bitti... Zaten neye yarar, niçin susayım, her şey bitti, her şey... Her şey...

Suad kulaklarında uğultularla, boş gözler, mütekal-lis¹ dudaklarla duruyordu, geri çekilmek istedi. Fakat Ne-cib'in eli bir rica ile kalkmıştı, "Ah beni tahkir etmeyiniz" diye yalvardı.

- Sizi öyle değil, bilmeyerek sevdim; nasıl olduğunu bilmeyerek, bir kardeş gibi, bir nine gibi sevdim...

Ve buraya gelince, tekrar acı bir sesle:

- Yok, ediniz, beni tahkir ediniz; ben ona müstehakım! diye inledi.

Ve Suad onun bu sözleri söylerken birden başını ellerinin içine alıp oraya dayanarak hıçkırdığını gördü. Meb-hut, bir şey söylemeyerek, kalbi derin bir merhametle sızlayarak, susuyordu. Ne yapacağına karar veremeyerek donmuş gibi dururken bin tereddütler, kararlar arasında çalkalanıyordu.

Karanlık gitgide istila ediyordu; Suad, elim bir nazarla ona bakarken, yavaşça çekilmekten başka bir çare-i selamet görmeyerek, uzaklaştı; ve Necib o kadar perestiş olunan bu kadının bu uzaklaşışı karşısında, elinden saadet ve hayatının yavaş yavaş kaçtığını acı acı hissetti. Yağmur dışarıda kâh bir sağanakla seri ve mütehevvir,² kâh bir sükûnla rakit ve yorgun yağıyordu. Necib burada ne kadar durmuştu, bunu tayin edemiyordu. Başını kaldırıp etrafına baktığı zaman soğuk rüzgârlı bir gece içinde üşümüş olduğunu gördü.

Ne yapmıştı yarabbi? Şimdi biraz evvelini bir rüyadan uyanıp tahattur etmek¹ isteyerek hatıralarını zulmetlere müstağrak² bulanlar gibi görüyordu, fakat kabus asıl şimdi hükümrân olmaya başlıyordu. Birden kendini onun nazarında o kadar sefil ve adi gördü ki hemen yarın kaçmaktan başka bir çare olmadığını anladı. Onun karşısına nasıl çıkacaktı, ona artık nasıl bakacaktı? O zaman şimdi yemeğe ineceğini düşününce ne yapacağını şaşırdı. Kendini takbih ediyor,³ "Niçin, niçin bunu yaptım!" diye dövünüyordu. Ve yemeğe inmek icap ettiği zaman ikisinin de yüzüne bakamayarak, hiçbir şey istemeyerek kaçmaktan, kaçıp odasına kapanmaktan başka bir şey düşünemeyerek eza içinde kaldı. Süreyya bu gece artık balığa gidemeyeceğinden dargın, kışın böyle gece gündüz yağmur yağınca evde hapis olmak ihtimaliyle münfaildi.⁴ O uzun uzun söz söylerken Necib cevap bulmakta duçar-ı müşki-lat oluyordu.

Evet, bunu bilseydi de böyle geniş, nihayetsiz hülyalara dalmasaydı, bir nazarda böyle müebbet aşklar bulmasaydı... Bütün bunları kendisi hem yalnız kendisi yapmamış mıydı! Birkaç gündür onu o kadar mesut eden emniyet tarumar olarak yerine azim bir şüphe, onu müteakip büyük bir yeis geldi, azan bir şüphe, boğan bir yeis... Kendisi Suad'ın hayatında hiçbir şey, bir eğlence iken, Süreyya... Lakin Süreyya onun sahibi, amiri, zevci idi; onların hayatları birbirinindi. O, onu bakir ve masum almış, senelerce onunla yaşamıştı. Hatta Suad kendisini sevseydi bile onun gibi olmasına her şey mâni idi. Bu izdivaçtan, Süreyya'dan başka, bütün maddiyattan başka bütün maneviyat mâniy di; her şey, bizzat Suad, hali, mazisiyle bir mâniydi. Mazisi onundu, onunla yaşamıştı, onunla yaşıyordu ve onunla ya-

şayacaktı. Şimdi kendileri birbirinin olsalar bile hiçbir zaman öyle olmayacaklardı; ve onun karısı idi, birçok zaman karısı olmuştu, saadet ve zevkle olmuştu, hiçbir vakit de bu hatırat-ı zevk ve saadeti kendisi mahvetmeyecekti... Bu kadar sevdiği bir kadını sanki iştirak ile kirletmiş olacaktı; bunda tuğyana sevk eden bir fenalık görüyordu.

O halde, sevilse bile, bu yalnız cerihadan başka bir şey değildi ki; halbuki hiçbir zaman Suad, kendini her şeyi bırakacak kadar sevmezdi. Hatta bir parça bile seviyor muydu? Kendine kuvvetle temin edebilir miydi ki Suad tarafından seviliyordu? Bu mülahazaların altında zebun, mustarip, hâlâ o ihanet yarasıyla mecruh,¹ tekrar onları görmemek için oradan kalktı, ağır ağır Tarabya Tepesi'ne çıkan yokuşa tırmandı...

Süreyya arabacının parasını verirken Suad, mesut ettiğini ve sevildiğini bilen kadınlara mahsus bir tebessüm ile "Rahatsız etmedik ya?" diye sordu.

Necib, haykırmak, bu gözlerin, bu tebessümün karşısında ölmek ihtiyacıyla zebun, gözleriyle, tavriyla cevap vermeye uğraştı.

Fakat sandala girdikleri zaman baktı; oh, öle öle, başka bir hayat-ı inşirah ve mestiye girmiş gibi baktı; bunlar yorgun, çürük, donuk, bir bulut kaplamış gibiydi; şimdi bu gözler kendinden kaçıyor, biraz evvel parlayan nazarlarda şimdi bir sönüklük, bir firarilik var zannediyordu.

Suad, o, evvela buraya gelinceye kadar, vereceği saadetin şevkinden heyecan ve raşe ile, ümit ve emelle perişan iken şimdi hücum ve istila eden bir hüzn-i kasvetle, daha hatve-i sukutu atmadan gelen bir tehaşi ve istikrah ile zebun idi. Süreyya bugün şen, pürgû, her şeyden bir söz çıkararak konuşurken, Suad, "Ah haberin olsa..." diyor, o Necib'e nasıl olup da Suad'ın bugünkü Beykoz gezmesini aklına getirdiğini anlatırken bile onu Necib'in ayaklarına götürüp kabahatlerine, ihanetine gülünç bir alet yapmak, Necib'in nazarında bile böyle bir adilik etmek kendisine ağır, iğrenç geliyordu. Ruhunda buna karşı bir isyan, işte kendini bu hüzn ve kasvete, bu adem-i memnuniyete, ömründe bu şiddetle ilk defa gelen bu adem-i hürmete sevk eden bir isyan hâsıl oluyordu.

Son günlerin heyecanat-ı rakikası onu biihtiyar bırakmıştı, fakat o zaman sadece cereyan-ı vakayiye ram olmaktan³ başka bir şey yapmıyordu; o zaman bir senedir kendini tebah eden efkar ve mülahazat-ı elmeden⁴ kurtuluyorum zannetmiş, henüz hayatında bir lahza-ı sürür, acı fedakârlıklarla elde edilen bir nasib-i bahtiyar! var zannederek buna sevk-i nefis etmişti. Necib'i sevdikçe, sevdiğini mecbur olup kabul ettikçe, bhusus onun tarafından da sevildiğini gördükçe o zamana kadar sakın bir saadet içinde, daha doğrusu düz bir kanaat ile geçmiş hayatında bu kadar şedit heyecanlar hissetmemiş olduğunu görmekten, görüp biihtiyar kalmaktan başka bir şey yapamamış, bunu kendine bile itiraf edemeyeceği bir his ile idameden zevk bularak yaşamaya dalmıştı. Fakat şimdi yapılan şey büsbütün başka idi; şimdiye kadar kendinin hazırlamadığı, idare

etmediği vakayiye bazıce olurken bugün kendisi de buna bir hareket ilave ediyor, sanki bir cihet veriyordu. Dün sadece ona bugün gelip bir nevi kabul ve itiraf demek olacak bu hareketle mesut etmekten, onu görüp mesut olmaktan başka bir şey düşünmezken, o hali idamede bulduğu zevke kendini böylece kamilen terk edive-rip bu tehlike üstünde çırpınmaktan mukavemetsuz bir heyecan bulurken, şimdi, daha ilk hatvede hareketinin bütün çirkinliği ile ezilmekten kendini menedemiyordu. Görüyordu ki kendini bu saadete terk etmek bile onun için muhaldi, bu zavallı, neticesiz, masum saadete bile... Şimdi bir kere hareketinin çirkinliğini görmeye başlayınca bunu nasıl bir neşe ile, bir neşe-i günah ile, bahusus namuslu kadınların hissettikleri kendileri için o kadar memnu¹ olan bu şeyin bir parçasını, tehlikesiz bir kısmını nihayet yapmak incizabıyla, isteyerek, memnun olarak yaptığını, sadece onu mesut ettiği için değil, ne kadar naçiz olursa olsun böyle bir his ile de yaptığını itiraf etmek onu kendinden nefret ve istikraha,³ adeta kızartan bir hacalete⁴ sevk ediyor ve zevcini kolundan tutup çekerek hâlâ devam eden bu levsten⁵ uzaklaştırmak, bir zaman o kadar hürmet ettiği ve hürmet ederek mesut olduğu bu adamları kendi eliyle soktuğu bu çirkin mevkiden kurtarmak için ölüyordu. Her şeyin fevkinde, his ve teessür, mülahaza ve muhakeme eden melekatin da fevkinde, lakayt kalamadığı, duymaktan ve ruhunu menedemediği bir şada, bu şeyleri çirkin, iğrenç bulan bir sevk-i tabii⁷ vardı ki ona bu mevkii giran, menfur gösteriyordu.

Fakat ne olacaktı? O kadar zaman alıştığı bu heyecanlardan mahrum olunca hayatını tahammül edilmez bir çöl olacak gibi görüyordu. Ah sadece öyle devam etseydi, insanı boğan bu elim zebunluklar olmadan sadece o heye-can-ı masum ile devam etseydi...

Fakat onun mümkün olmadığını ve mümkün olmayacağını görüyor, hem işte artık o zamanı geçmiş buluyordu, o artık tekrar bulunamayacak bir emel-i mazi olmuş, vukuat onu bir tarafa iterek ileri sıçramıştı. Şimdi ne yapılmalıydı yarabbim? Hiçbir zaman hayatı, böyle ele geçmez, böyle gelmez hain bir şey olmak üzere bilmemişti; o, hayatını geldiği gibi yaşamıştı; sonra, onu kendine uydurmak mecburiyeti çıkınca öğrenmeye, tanımaya başlamış, tanıdım dediği yerde yine meçhul bularak nihayet onun anlaşılmaz bir muamma, bütün çaresizlikten mürekkep bir muamma-yı elim olduğunu görünce dehşeti müzdat olmuştu. Şimdi, şimdi artık bu hayata karşı bir kin ve gazap hissediyor, bir şey yapamamak imkânıyla büyüyen bu kin, onu acı, zalim yapıyordu. Ne kadar aldanmış olduğunu, hayatını güzel ve mesut bir hayat diye görmekten ziyade öyle devam edecek, öyle devam etmemek için hiçbir sebep mevcut değil diye inandığı için ne kadar budalalık etmiş olduğunu, bir gün, sadece kalbinin yorulduğu, ruhunun usandığı için her şeyin değişip insanın yabancı bir muhit, yabancı bir hayat içinde, hatta o zamana kadar bile aldanarak yaşadığını kabule mecbur kaldığını görüyor, her şeyi şimdi anlıyordu. O hiç düşünmemiş, buna ihtimal vermemişti; ruhu daima bir halde kalacak, kalbi ölünceye kadar öyle vuracak zannetmişken İşte ona da o sin, o her şeyi en hakiki rengi ile görüp anlamak sinni¹ geldiğini görüyordu; bir mana, bir sebep veremediği sıkıntıların hep alıştığı hayatın artık ruhuna kifayet edemediği için tezahür ettiğini ve nihayet şimdi ruhunun gıda-yı kıymetdarını bulduğu

zaman, o hiçbir şeyi bilmeden tertip ve kabul edilmiş hayatın rabitalarıyla bağlanarak bu yeni saadeti red ve tebi-de² mecbur olduğunu görmek kendisine acı geliyordu. Ah tekrar hayatına başlamak kabil olsaydı...

"Ne kadar dalgınsın Suad? Etrafına baksana..." Uyanır gibi oldu, Süreyya şikâyet ediyordu, "O kadar arzu, o kadar rica, şimdi sükûn ve kasvet..." diyordu.

Bir eylül günü çıktıkları gezide doğada gördükleri değişiklik Suad'ı oldukça etkiler ve olumsuz duygulara sürükler.

- E, sonbahar bu... Artık bu kadar letafet ve hararet verdikten sonra! Eylül'den daha ne beklenir. Eylül malum ya hüznün ve matem ayıdır.

O zaman Suad'a da hayatının şu devresi kendi ömrünün, kendi kadınlık hayatının eylülü gibi geldi. Eylül... Birkaç gün hava ne kadar güzel olsa bu kadarcık fani bir güzelliğe bile minnettar olmak lazım gelen bir ay; içine birkaç günlük kış hücumundan acı düştüğü için, o güzel havaların, devamlı yazın artık nasıl geçmiş, sadece bir mazi olmuş olduğunu hissettiren bir esef ve hasret ayı... Onun hayatı da öyle değil miydi? Son günlerin letafeti ile beraber, şimdi yine imkânsızlığa, yine hüznün ve kasvete düşmemiş miydi? Tıpkı şimdi düşündüğü gibi, nasıl yaz elindeki saadetten bihaber geçip ilk kış hücumuyla teessüf ederse, o da demin anlamamış, tahassür etmemiş miydi? Tekrar hayatına başlamak arzusu, bugün tekrar yaz olmak emeli gibi değil miydi? Bir senedir onu harap eden endişelerin, melallerin ne olduğunu artık iyice görüyor, "İşte benim eylülüm!" diyordu.

Eylül... Henüz renk ve rayihası bitmemiş, fakat baharın mebzuliyet-i elvanı o kadar gayr-i mahsus bir surette çekilmiş, o kadar tekrar avdet etmemek hırmanıyla, avdet eder gibi görünse bile hemen yine solup kararan hırçın, boş arzularla o kadar acı acı çekilmiş ki bir gün işte ruh-ı tabiat birden uyanıp görüyor; yapraklarının nasıl sararmış, birçoklarının düşüp çamurlar içinde çürümüş olduğunu görüyor; ve şimdi ne kadar güzel olsa, o bir iki günün verdiği acılıkla bu güzel havaların ne kadar fani, bu renk ve rayihanın ne vefasız, ne artık ele geçmez, elde iken kıymeti bilinmemiş, öylece istihlak edilmiş bir hazine olduğunu acı acı görüyor; işte artık ne bir çiçek, ne bir rayiha kalmış... Artık tahammül bile kalmamış, hepsi çürümüş; evvelden yağmur yağsa lakayt kalırlardı, belki daha taravet, daha hayat gelirdi, şimdi... Şimdi işte yağmur, işte kış hepsini çürütüyor; her şey çürüyor, her şey...

Evet, hepsi çürüyor, her şey... İnsanlar da çürümeye-cekler mi? Eylülde sanki bahara tahassür eden melul bir taravet sanki üzerine çöken kışın, kendini mahvetmek isteyen hazanın rağmına paydar kalmak, tekrar bahar olmak mücadelesi vardır; fakat bunun için muhtaç olduğu şeylerden mahrum olduktan başka kendisinde de mukavemet kalmamış ve tabiat bunu anlamış gibi acı bir melal ve tefekkürle, üzerine çöken tenhalığın, matem-in hatem-i merareti ile düşünüyor;

sanki ne kadar uğraşırsa uğraş-sm ne kadar mukavemet ederse etsin, kışın galebe edeceğini, artık her şeyin, her ümidin bittiğini buna tahammül lazım geldiğini anlamaktan mütevellit bir fütur ile giryan-dır. Ne renk, ne rayiha... İşte yapraklar ölüyor... Rüzgâr insafsız, yağmur muannit, her şey çürüyor, oh, her şey çürüyor...

O zaman eylül kendine tabiatta ilk fütur ayı, faniliği ilk his ayı, ilk faydasız ve elim mücadele arzusu gibi, hayatın ne olduğunu anlayıp bihaber geçen güzel mazinin tahassürüyle ilk boyun bükülen ay gibi göründü; ayaklarının altında çamurlanmış çürük yapraklara bakarak, "Evet, her şey çürüyor, demek biz de çürüyeceğiz" diye düşündü. Demek ki çürüyecekti, o da çürüyecekti! Böyle, hiçbir saadet gelmeden, daha henüz beklerken, bhusus hayatının nasıl gafil geçmiş olduğunu anladıktan sonra, artık bir şey de yapmak kabil olmadığını görerek, böyle çürümek, bitmek ona pek insafsızca, pek acı geliyordu.

Halbuki işte onda yaşamak için daha şedit bir arzu, saadetten mahrum olmamak, hayatını kaçırmamak için derin bir ihtiyaç, icap ederse mücadele kabiliyeti vardı. Fakat her şey boş değil mi? Ne olsa, ne yapılsa kış gelmeyecek mi? Ya gelinceye kadar... Hiç mi, hiç mi bir şey yapılamaz? Böyle, görerek, anlayarak, bile bile hayat ve saadetten feragata tahammülden başka bir şey mümkün değil mi?

Derin bir hüznün içinde, bu mülahazalardan gafil konuşan Süreyya ile Necib'e baktı, Süreyya Necib'e bir şey anlatıyordu; eliyle ileriye göstererek söylerken Necib de Suad'a bakıyordu; o zaman, gözler arasında, bugün ilk defa ve ciddi, ateşin bir tesadüm oldu; Necib bu nazarda ne kadar derin, acı bir şikâyet ve istimdat gördüyse Suad da onun gözlerinde o kadar derin, o kadar samimi bir ma-habbet, her mücadeleye hazır, her tecrübeye maruz, ölümlere kadar sürecek bir rabıta görüyorum zannetti; ve bu, ona bu çaresizlik, kimsesizlik hiss-i girani içinde azim bir teselliyata mucip oldu; o kadar ki ona baktıkça devam edebilen bu hissi idame için baktı, gözlerine hükmü geçe-meyerek onların bakmasına müsaade etti, böyle, birbirlerine bir müddet baktılar, sanki gözler uzun müddet birbirinden kaçan ruhların artık mukavemetsizlikle zayıf ve hasta, bir mücadele-i elime ile musahhar, bitap idiler.

Fakat bunda kuvvet veren bir hal vardı, müphem, uzak, uzak bir selamet ümidi gibi bir şey, sanki bu öksüz ve biçare ruhlar için birbirinin amak-ı enzarında bitmiş hayatlarının tedavisi var gibi bir şey, işte bunun için, gözler bir an olup birbirinden ayrıldıkları zaman, tekrar o semaya koşup yine kesb-i ümit ve kuvvet etmek ihtiyacı baki kalmıştı. Bunu bilmeyerek gibi, düşünmeyerek, artık itaat etmeyen bir sevk-i tabii ile yapıyorlardı, o kadar ki bütün o sersemlik içinde akşama kadar üç dört defa daha bu nazarlar tekerrür etti. Fakat bu birçok arzulardan, arzuların birçoğunun cesaret ve mukavemet neticesinde fiile müncerr olmasından sonra mümkün oluyordu.

Necib ile Suad arasındaki duygusal ilişki sözsüz bir şekilde gözlerin konuşması ile iki sevgiliyi coşkun duygulara sürükler.

Bu bir müddet sadece nazarla konuşulan bir hayat oldu. Sanki kalpler bütün söylemek istediklerini, Suad'ın arzularını, emirlerini, Necib'in şükran ve perestişini ifham için gözleri memur etmiş gibi gözler bu sadece kendilerinin anlayacakları manalarla namütenahi revnaklar hâsıl etti.³ Necib hiçbir şey söylemeye gayr-i kadir, sa-adetiyle boğularak sadece itaat ediyor, sihirkâr bir rüya-daymış gibi sadece incizabane teslim olarak gidiyordu. Suad'ın öyle zamanlarda öyle nazarları oluyordu ki bu ona bir hayat verilmiş gibi saadet veriyordu. Konuşurken, gezerken, azimette, avdetle, bu hayata kuvvet ve hırs ile sarılmak arzusunu veren nazarlarla mest oluyordu. Veda edip oradan ayrıldığı zaman öbür güne kadar gömüldüğü zulmette bu nazar bir rehber, bir nur-ı teselliyat ve kuvvet oluyordu. Bunda bir meçhuliyet bulunuyordu, her an insanı saadetine inandırmayan, her an bunun bir rüya, bir sehv olduğunu zannettiren bir fanilik vardı ki bazen ümit ve emelle ateşin bir heyecan, hemen şüpheyi teslim olacak bir heyecan oluyor, fakat akabinde vuslatlara bedel bir saadet ve inşirah veren bir tebessüm, bir küçük, belki manasız, belki hiçbir tebessüm hepsini mahvedip sadece kendi hükümran oluyordu.

Ah bu nazarların bazen nasıl manaları, nasıl incelikleri, nasıl renkleri vardı, ne gayr-i kabil-i ihsas ve ifade, ne gayr-i kabil-i tefhim şiirleri, şiiriyetleri, insanı nasıl birden sema-yı saadete isal eden renkleri vardı! Bazen derin, siyah, vakur, sükût ettiği olurdu; sonra bir nur-i rica ile titreyerek müsterhim, perişan bir nigâh ile bakardı; bazen mütehakkim, emreder, sonra munis, razı olur, lütufkâr, vaat eder, "Evet, peki!" derdi. Bazen sadece, "Seviyorum ve mesutum!" diye, sonra şuh ve kadın olup şüpheli bir emniyetle bakarak, mahmur ve mest, teşekkür ederek, ah bu nazarlar ona ne saadetler veriyordu. Henüz inkişaf edip de mesut olacağına, o kadar yaşayacağına inanamayan bir gonca-ı emeli gibi nahif ve rakik bir saadet...

Ve Suad'ı evvelkinden ziyade kadınlığına, ziynetine itinalı görüyor, onun daha güzel, daha zarif olmaya takayyüt ettiğini, kendisi için merak ettiğini anladıkça çıldırmak isteyerek, "Hep benim için yapıyor. Ah seviyor ya-rabbim, ne kadar seviyor, ne kadar..." diye haykıracağı geliyordu. Kadınlığın bütün aletlerine, bütün silahlarına münkat, meşhur, benliğini kaybetmişti.

Necib'le Suad bu duygusal ilişkiden çok korkmalarına rağmen pençesinden bir türlü kurtulamazlar. Bir an mantıklı düşünüp unutmak isteseler de birbirlerini gördükleri anda duygularına yenik düşerler.

Karı koca kararlarını yarına verip, kendisine baktıkları zaman aksilik olsun için, "Mümkün değil, yarın istanbul'a gideceğim..." diye başını salladı. Suad kendine bir nazar-ı sabitle bakarak, "Öbür gün... Olmaz mı?" diye sordu. Necib başını çevirmek isteyerek, "Bakalım..." dedi. Ona karşı böyle gözleriyle kendini mahv ve helak ettiği, ihtiyarını zebun ve ram ettiği için birden çoğalan bir tehevür hissetmişti. Gözleri dumanlanarak, bir hırs buğusu içinde, "Siz gitsenize... Benim için neden kalıyorsunuz?" dedi; fakat o anda nadim oldu, onun gözlerinde o kadar derin bir elem ve serzeniş gördü ki birden bir aksülamel ile pişman oldu;

kendisini böyle mükedder ve melul gönderme-mek, öyle görmemek için ne nazik, ne büyük hislerini feda eden bu sevgili kadını şimdi de o meyus bırakmak istemiyordu; acı bir tebessümle ruhunun bütün kendini ezen mücadelat-ı elimesini anlatıp özrünü göstermek ister gibi bakarak, "Eğer hava müsaade ederse... belki ben de gelirim" dedi.

Fakat kendini sokakta bulduğu zaman tekrar meyus ve nalan, tekrar, "Ne olacak, ne olacak?" diye düşünmeye başladı. Yalnız kendi için değil, onun için de düşünüyor, ikisi için de bu mevkiin gayr-i kabil-i idame olduğunu görüp bir çare bulmak mecburiyetleri beynini eziyordu. Onun yanında, onun hava-yı nefesi içinde, onun nefsi-i vücudunda her şeyi unutuverecek, ihtiyarını ezen, metanetini harap eden, kalbini heyecanlı bir ateşle yakıp halecan-lar vererek bayıltan, hemen onu koklayıvermek, hemen elinin üzerine düşüvermek, hemen orada yerlere kapanıp ağlayarak ölüvermek zaafları hissediyordu; gözlerine bakarken bunda kendisini bayıltan bir cazibe ile, yanında iken sadece bir rayihasıyla her şeyi unutturacak bir sihir ile medhuş oluyordu.

Tekrar ve artık kati olarak görüyordu ki kaçmaktan başka çare yoktur; fakat artık avdetsiz kaçmak, artık her şeyi mahvedip, tekrar dönmemek üzere kaçmak; o zaman da Suadsız yaşayamayacağını görünce bu hayatını, yaşanacak bir hayat yapmak çaresine başvuruyordu. Bu muhaller içinde neticesiz, beyhude çırpınmaktan kudurmuş gibi yürürken birdenbire durdu; çünkü çoktan beri seyl-i tahassüs-atma kapılarak unuttuğu mevkiini, Süreyya'yı, ona karşı vazifesini görmüş idi. İlk defa olarak ciddi, bir iş yapmaya azm-i kati ile karar verince melhuz ve mutlak neticeyi düşünen adamlar gibi, olacak şeyi düşünerek, her ihtimali tartarak düşündü; ve bu evvela bir taşla şiddetle başını çarpıp sersemlemek gibi bir şey oldu; temayülâtı-nı bir müddet unutup mevkiin dehşet ve ciddiyetiyle donunca, yalnız ati için değil, hal için de ürktü, zira o şimdi yine bir şey yapmış, tarik-i ihanette birkaç adım atmıştı. O zaman gerçekten bir korku hissetti; kendinden, etrafından, Süreyya'dan, bahusus Süreyya'dan...

Fakat madem ki onun bir şeyden haberi yoktu, ve... Olmayacaktı, evet biraz tereddütten sonra, şimdiye kadar bilmediği gibi bundan sonra da bir şey bilmeyeceğini düşündü; onun da o yaşa kadar hayatından, kitaplardan alınmış tecrübeler, derslerle bu mesele hakkında birtakım mü-talaat ve muhakematı bir zübde-i istintacatı, bir felsefe-i ahlakiyesi vardı; ve bu kendisini birden müsterih etti; sadece akliyat ve tecaribiyle bunun hiç bu kadar ehemmiyet verecek, hatta bu kadar düşünmek bile bir kaideye riayetden başka bir şey olmadığını düşündü. Ve kuvvet bulmak için gibi, "Hem bir kabahat varsa bile sırf bana ait değil ya... Hiç bana ait değil!..." diye düşündü, sonra acı bir tebessümle, "Zavallı Suad, seni şimdiden itham ediyorum!" diye acıdı. "Fakat gerçek değil mi?" diye devam etti. Bu öyle bir şeydi, öyle bir günahı ki sadece Suad'ın kabul ve delaletiyle, sadece Suad'ın rızasıyla husul bulacaktı; bu arzu, kendinde ne kadar şedit ve payidar olursa olsun hiçbir netice-i fiiliyeye müncer olamaz, daima akim ve beyhude kalırdı; fakat sadece Suad'ın bilmesi ve bilerek sükût etmesi onu bir kabul ve kabulü de hiyanette iştirak haline

getiriyor, iştirak değil, asıl mesuliyet ona yükleniyordu. Bu arzu yalnız onun kabulüyle kesb-i vehamet ediyordu. O halde?

Ve erkek ihanetiyle kendini mazur görmek için o kadar müşkaf davranırken onu da kim bilir nasıl şeylerin bu neticeye sevk ve icbar ettiğini, bu ihtimali asla düşünmüyordu. "O nazarlar varken bir erkek nasıl tahammül eder?" diye düşünüyordu. O zaman tekrar o nazarları, onların sihr-i nigâhmı, derin ve siyah davetlerini görür gibi oluyor ve bu incizabın önünde her şeyin sükût edeceğini düşünüyor, "Onun için ölmek bile bir saadet olduktan sonra?" diye her şeyi göze alıyordu.

Onu bahusus dünden beri kendine karşı daha çok ateşli buluyordu; sanki bütün bütün kendinin olmuş gibi, sade bir tavırla bütün hayatını bir teslim edişi vardı ki, Necib bunda tekmil sefalet ve acz-i ruhunu, onu bu hale sevk eden ahval ve âlâmı görüyorum zannediyordu; bunun ona bu kadar kuvvet ve şiddetle malik olmak memnuniyetinde müskir bir acılık bulmaktan nefsinin kurtaramıyordu. Çünkü Suad'a acıyordu; onun evvelki beşaret ve ciddiyetini şimdi böyle aciz ve pürendişe, perişan görmek onu müteallim ediyordu, şimdi ki bütün ruhuna hulul etmiş gibi idi, onu bütün necabet ve ulvi-yetiyle kendine merbut gördükçe bir an oluyordu ki nefsinden külliye tecerrüt edip sanki bilzat Suad oluyor, ona kendi ruhu gibi merbut ve agâh kalıyordu. Onun ne hemen kırılıverecek, ne hemen pejmürde bir çiçek olacak mail-i fena bir şey olduğunu görüyor ve ona bunun için acıyordu. Bahusus kendini sevdiği, bu kadar sevdiği için acıyordu. Bu kadının saadet-i hayatının kendi gibi aciz ve sefil birine muallak olmasına yanıyordu; kendine bile zarardan başka bir şeyi dokunmayan hod-gâm, kararsız, hasta bir adama onun bu kadar şiddetle merbut bulunmasına dilhun oluyor, onu mesut edebilecek bir adam olmasını temenni ediyordu. Ah onu mesut etmeyi ne kadar istiyordu! Halbuki bedbaht ve giryan etmekten, ona azap ve felaket vermekten başka ne yapabilecekti? Hatta şimdi bile onu mustarip etmiyor muydu?

Daha dün zevkyab olarak onu tazip etmemiş miydi? Hiçbir dahli olmadığı şeylerin bile intikamını ondan almak, kendi asabiyetinin cezasını ona çekirmek için kalpsizce onu tazip ederek bundan mahzuz olmamış mı idi? Lakin ondan daha ne istiyordu? Onun gibi bir kadın bu kadar şiddet ve kuvvetle ruhunu verdikten sonra başka ne yapabilirdi? Kendi nazarında bile asıl büyüklüğünü teşkil eden meziyetleri feda etmeden başka ne yapabilirdi? Ve onları bile aşkına feda etse belki en evvel kendi tahkir etmeyecek miydi? O zaman daha ilk busenin akabinde düşecekleri girdab-ı nedameti, düşükleri zillet ve nusuhet içinde birbirine bakamayarak nasıl aşklarının bir naaş-ı münce midiyse kalacaklarını, birbirini nasıl kayıp, hatta tahkir edeceklerini hisseder gibi oluyor, bütün o azap ve nedametle şimdiden eziliyor, Suad'ı şimdiden gözünden düşmüş buluyordu. Evet, asıl o anlamak, o affetmek lazım gelirken asıl o itham edecekti, asıl o tahkir edecekti; ve Su-ad şüphesiz bundan ölecekti... Hatta, şimdiden itham etmiyor muydu? Dünden beri o kendisini kim bilir nasıl ate-şin elemeler, kederler içine düşüp ne fedakârlıklar içinde çırpırken kendisi sekinet ve ihanetle ne kararlar vermemiş, nelere hazırlanmamış, neler tertip etmemişti. Onu mesut etmek bir

taraf hatta bedbahtlıktan da fena bir girdaba sürükleyecekti; onun huzur ve istirahatini şimdi böyle aldıktan sonra, hayat ve namusunu da verse yine kani olmayacak, kendisi bütün büyüklüğünü muhafaza ettiğine kail olduğu halde kadını eski ulviyetinde görmeyecek, göremeyecekti. İşte asıl nokta; katiyen görüyordu ki hiçbir şey kendisine Suad'ı o zaman evvelki gibi telakki ettirmeyecekti, ne kendisi için feda-yı namus edişi, ne aşkının şiddet ve nüfuzu, hiçbir şey... Kayd-ı namus kendini böyle bir hareketten menedemediği zaman nefsinin mazur görürken onun da yine aynı şeraitle namusu aşkına feda edişini affedemeyecek, kendi cinayetinin de cezasını ona tahmil edecekti... Niçin? Onun ne kabahati vardı! Bütün bu felaket kendini çok sevdiği, her şeyi aşkına feda ettiği için miydi? "Ah kadınlar, kadınlar, siz sadece aşkınıza, sadece fedakârlık ulviyetine müştak ve mağlup olup mahmum ve mesut yanarken erkeklerin kalbinde ne çirkin, ne hain, ne bigâne hisler olduğunu bilesiniz..." diyordu. Ve Suad da sanki bunu anlamış, nasıl bir ati hüsrân ve zillete sürüklendiğini biliyormuş da istimdat ediyormuş gibi bir perişanlık, her şeyi bilmekle beraber feda-yı nefis mecburiyetinden mütevellit gibi ketum fakat amik bir na-zar-ı şikâyet vardı ki onu harap ediyordu.

Necib bu fikirlerine, hislerine o kadar gömülmüş, o kadar teslim-i nefis etmişti ki hiçbir şey, ne Süreyya'nın avdeti, ne konuşulan sözler onların silsile-i cereyanını ihlal edemiyor, belki takviyeye hizmet ediyordu. Sanki Suad'ın bütün mevcudiyetini bir nikab-ı sirişk, sehab-ı yeis kaplamış idi; en küçük sözüyle, en manasız nazarıyla bile kendinin, sırf kendinin olduğunu nasıl anlattığı, adeta kendini vermekle mest olduğu halde nasıl yalnız kalmak ihtimalinde gözlerine siyah bir reng-i endişesinin çöktüğünü fark ederek onda facianın asıl elim sahnesi devam ettiğini, aşkın artık katiyen karar vermek icap eden devre-i hummasına geldiğini ve ne yapacağını bilmemekle beraber böyle de devam kabil olmadığını görerek nihayet fe-da-yı nefis mecburiyetiyle mücadele edilen son an azap ve elem içinde çırpındığını anlıyordu, o kadar anlıyordu ki bu facianın bütün elemiyle yüreği sızhyor, "Ah biçare Su-ad, biçare, biçare Suadcık!" diye söyleniyordu.

Ve bu kadını o mahvedecekti; kendine o kadar münhasıran o kadar fedakârane teslim-i ruh ettiğine inandığı, ismet-i ruhuna meftun olduğu bu muhterem kadını o telvis ve bednam edecek, mahv ve helak edecekti, değil mi? Lakin niçin? Sonunda hüsrân ve nedamete, istihkar ve mezellele düşmek için, bütün bu aşkını bir hüsn-i ulvi ve müstesna kılan şiiriyet ve mümtazını bitirip sevdiğini tahkir etmek için feda edecekti, öyle mi?

O zaman birden meftun olduğu bir fikir geldi; birçoklarını vücutları için sevdikten ve bunun için bilaistisna hepsinden başka bir ceriha aldıktan sonra şimdi birini de, bişüphe en layık olanını da sadece ruh ve şiiri için sevmek, bir zaman o kadar hayran olduğu ismetine hürmet etmek arzusu hâsıl oldu. Ve birden nefsinin buna kadir görerek taaccüp etti, onun ruhuna bu kadar rakipsiz ve münhasıran malik olduktan sonra ötesi miskin, bahusus hain ve çirkin geliyordu; bu kendine sevdiği kadın kadar ulvi, ona layık bir aşk-ı mümtaz, bir hürmet-i müstesna, onun ruh ve hüsnüne layık bir mükafat gibi görünüyordu. Bu birçok hissiyattan

mürekkep bir arzu idi ki hepsine birden itaat arzusuyla kesb-i kuvvet ediyordu; sadece aşk ve merhametten ibaret değildi, teşekkür, peretiş, şiir, hürmet, havf, nedamet, izzet-i nefis, her şey ve en sonra, namus... Evet, namus, ebeveyninden, büyüklerinden duyduğu, kitaplarında okuduğu namus, bütün kavanin-i beşeriyenin rükn ve gayesi olarak tanıtılmış olan namus en sonra gelebiliyor, "Namus... Herkesin söylediği, fakat kimsenin rast gelmediği bir nevi kuş olmalı..." diye omuz silkiyordu.

Bu fikrine ilk hamlede bu kadar meftun olunca bunu tezyine² başladı. Bunu bir nevi izdivaç, ruhların izdivacı gibi görüyordu; Süreyya'dan ziyade ona hulul edebilecek, bu izdivaç onlarınkinden daha masun-i fena, daha ulvi, daha şairane olacaktı; bu dünyada hiçbir levsin gelip rahnedar edemeyeceği bir rabita olacaktı. Utandırıp yüz yüze baktırmayan o korkularla gizli, haince buselerle yaralanacağına aşkları herkesin içinde, saf ve melekane hükümran olacak, işitmekten, anlaşılmaktan biperva, mesut ve mümtaz devam edecekti; böyle birbirine daha yakınlaşacaklar, sanki birbirine nüfuz edecekler, birbirinin samim-i ruhunda yaşayacaklardı... Ve bunu düşününce mest olarak bu bir ihtiyaç halini alıyordu. Ona, "Müsterih ol, gözlerindeki zulmet ve endişe zail olsun!" deyip bunun hâsıl edeceği şükranı görmek istiyordu; ve gerçekten, nihayet ona bunu itiraf edip, "Evet, benim kardeşim olunuz" dediği zaman gözlerinde o kadar müteşekkiraneye bir iştiaç ve tehalük gördü ki bu da kifayet et-miyormuş, ruhları yine kâfi derecede yakınlaşmamış gibi pürsirişk⁵ bir sesle:

- Kardeşim, yahut benim ninem olunuz, diye inledi.

O dakika Suad'ın gözlerinin ateş ve şükranla kendisine insıbabım gördü, sonra bu gözlerin parlaklığı süzülüp birer katre oldular, onun en gizli, en mukaddes emeli bu idi, ve bunun böyle kendine teklif edilişi onu son derece memnun ve minettar ediyordu; kalbinin çırpınarak ona tehacüm ettiğini hisetti ve gözlerinden bu iki yegâne katre ağır ağır sukut ederken ikisine de aşklarının en mesut ve cansuz dakikasını yaşıyoruz gibi geldi.

Suad'la Necib'in yasak aşkları gözle anlaşmadan sözle anlaşma dönemine geçer ve her geçen gün bağları daha da kuvvetlenirken bir yandan da vicdan muhasebesi devam eder.

Necib'de büyük aşta onu daimi mütezayit bir hayat ve inbisata sevk eden bir hayret vardı; en son derece-i heyecana vasıl oldum zannettikten sonra şimdi öyleleri oluyordu ki hep evveliklere galebe ediyor, hiçbir zaman bu kadar müddet ve bu kadar şiddetle mesut olmadığını itirafa mecbur oluyordu. Şimdiye kadar hiçbir rabitası olmamıştı ki bu kadar devam edip de kin ile, lakaydî ile, yahut istikrah ile yaralanmamış olsun. Suad'ın aşkı onu her zaman yeni bir hayata, hayran olduğu, meçhul kalacakmış heyecanını veren bir hayat-ı perestîşe, temiz ve saf olduğu için, şüphe edemediği için başkalarına benzemeyen bir irtibata sevk ediyordu.

Böylece teşrin-i evvel kendisi için hayatında bilmediği, tanımadığı bir devr-i saadet oldu. Bu ay, sabahları sisler, sisleri yırtan canavar iniltileriyle vapurlar, baharı andırır gibiyken birden bütün mevsimlerin elvanıyla ihtizar edip nihayet siyah bir kış akşamıyla bunalan günler ile kendisi için müebbeden hatırasında menkuş kalacak bir sonbahar ayı oldu.

Evvelden şiirini tezyit etmekle beraber şüphe ve yeise de sevk eden son günlerin müphem hiçleri bugün artık emniyet ve tahakkuk ile onun için bir visal vaat ve neşatı veriyordu. "Benim, benim için!" derken gelip sürurlarını ezen, "Ne belli?" şüphesi, en mesrur zamanında onu öldüren, "Ne olacak?" endişesi artık silinmiş, hepsinin yerine birbirini son dereceye kadar seven, bunu izhar ve ispat eden iki kalbin hürmet ve irtibatıyla bunun asan olan takayyütler, nazarlar, tebessümler kaim olmuştu. Artık birbirinden gizli ayrı hiçbir şeyleri olmuyordu. O kadar ki Süreyya ile Suad'ın böyle olmadığını gören Necib için bir çılgınlık saadeti veriyordu. Hatta öyle şeyler vardı ki onun haberi olmadığı halde ikisi agâh olduklarından bu sanki rabitalarının kuvvet ve şiddetini gösteriyor, artırıyor, onları mest ediyordu. O kadar şeylerden saadetler yaparak yaşarken bu hayatın bir gün biteceği hüznü bazen onu hırpalardı, fakat Suad'ın gözlerinde o kadar namütenahi bir sema maviliği vardı ki ona baktıkça, "Lakin sen biliyor musun, sana fedayım, sana fedayım..." diyerek haykırmak arzularıyla boğulurdu.

Tesadüflerde, vedalarda öyle nazarları oluyordu ki şükran ve perestişle titriyorlardı. Ancak kendileri birbirini mesut edeceğini, ettiğini bilmekten mütevellit bir ihtiyaç ile, beraberken ve ayrı bulunurken hep birbirini düşünüp mesut olduklarını anlatan bir emniyetle, vedaları bile bir saadet oluyordu, onlar birbirinden ayrı bulunmakla ayrılmış olmuyorlardı. Gaybubetin bir katre-i hüznü ve hasretle mest ettiği ateşin bir rabita ile daha merbut oluyorlar, senden başka emeli, senden başka düşüncesi, senden başka beklediği olmayan bir mevcudu gidip mesut ederek mesut olmak heyecanı ile geçen bu saniyelerde oraya koşmak, tekrar o nazarlarda mest olmak tehalüküyle yaşıyorlardı. O zaman ayrılmak, tekrar görüşmek raşe-i heyecanına mülaki olmak halini alıyordu.

Başkalarının yanında birbirini daha ziyade seviyorlar ve bunu daha çok âlâ ediyorlar denilebilirdi, zira yalnız kaldıkça hâlâ o heyecan-ı ismet, onları perişan eder bırakırdı. Halbuki alıştılar, birbirine ilk anlarını itiraf ve naklettikleri oldu; Necib ona nasıl rabt-ı kalp ettiğini, niçin sevdiğini anlatırken, yavaş, ancak işitilecek kadar tek tük sözlerle hikâye ederken o dikişinin üstünde dinlemiyor gibi meşgul, dalar kalırdı.

Bu bir dereceye geldi ki hayatlarının bu iki safhasını birbirine karıştırmaktan korkmaya başladılar; onların yanında kendilerini unutup bir ihtiyatsızlık etmekten titriyorlardı; mesela evvelden sofrada, "Niçin almadınız, Necib Bey?" derken şimdi buna sadece rica ve ısrar eder bir nazar gayr-i ihtiyari müradif oluyordu ki bir gece Süreyya'nın da nazarı araya girdiği için ikisi de birden sararıp donmuşlardı. Öyle

zamanlarda Necib heyecanını ketm ile tabii görünmek için lüzumsuz sözler bulmakla uğraşarak, kendinden ve onlardan gayr-i memnun kalarak, fena bir an geçirirdi...

Hissiyatına esir olup giderken arada bir darbe-i ihtar oluyordu; kendi hissediyordu ki bu yapılan şey ne denirse densin, nasıl süslenirse süslensin iyi bir şey değildir, işte nefsini menetmekle bunun çirkinliğinden ruhunu kurtara-mıyordu. Süreyya'nın bu nazarları altında metanetini, ma-habbetini muhafaza edemiyor onların ne lekeli, ne mecruh olduğunu saklayamıyordu. Evet bu kadar hüsn-i niyetle, o kadar ulvi emelle beraber bu yine ara sıra iyi bir şey görü-nemiyor, kalbine bir ezginlik, bir fütur getiriyordu.

Ve bu müellim tesirle oradan çıkıp yalnız kalınca bunları daha meraretle düşünmeye teslim-i nefis ederek zulmet ve izdiham içinde hissiyatı muhekamatına karışıyor, garip ve vahşi felsefeler yaptığı oluyordu. Tabiatla herşeyin insanları aşk ve visale sevk ve davet ettiği, meva-ninin sadece mürettep ve biesas ihtiyatlardan, hatta bi-fayda takayyütlerden ibaret olduğu fikrinde elan sabit olduğu için kendinin yine mustarip ve zebun oluşunu anlamıyor, zaaf ve meskenetine tehevür ediyordu; nefsini melhuz ve mevut bir saadet için her kayıttan azade tutmaya, aşktan başka her şeyin boş olduğuna karar verip başka hiçbir şeye ehemmiyet vermemeye azmetmiş olduğu halde menni elinden gelmeyen bazı hissiyatına tebean bu kadarını da feda ediyor, maneviyata her şeyi feda ederek kanaat ediyor ve yine bundan bile mustarip ve müteazzi oluyordu. Süreyya'nın huzurunda içinden, "Hayır bana bakma Süreyya bana böyle mahabbet ve hilm ile bakma... Ah bilsen..." demek istiyor, bahusus Suad'a böyle bütün bütün temellük ettikten sonra onun elinde ne kıymetli malını gaspettiğini görerek onun huzurundan büsbütün bizar oluyordu. Muhakeme ederek biesas bulduğu şeylere böyle bilaihtiyar ram ve münkat oldukça,¹ "Acaba muhakememde mi yanıliyorum?" dediği olurdu. Fakat hayır bu akıl ve mantığın, fen ve hikmetin son istin-tacat ve istidlalatına müpteni bir muhakeme idi. O zaman bir mana, bir sebep bulup veremeyerek bir şeyin doğru olmakla güzel ve iyi olamayacağını düşünür gibi oluyordu, his akıldan daha isabet-i tesir ve teessür gösteriyordu, akıldan ziyade hisse tabi olduğumuz için "Kuyud ve ter-tibat-ı içtimaiye" dediği şeylerin asıl sebep-i lüzum ve vücuduna temas etmiş olduğunu anlayarak, "Evet, işte namus, namus-ı mutlak bu... Ben yalnız kelimeyi kabul etmiyorum, fakat 'Şeyi' yapıyorum, işte mecburen yapıyorum, onun altında eziliyorum; bak bu kadar itaat ederken bile halen mustaribim; ne kadar inkar edilirse edilsin bu şeyler fena, çirkin; esasen çirkin ve ruhum, kalbim bu çirkinliğe, bu fenaliğe tahammül etmiyor, demek namus bu, demek namus var..." diye boynunu büküyordu.

Birçokları esas ve elvanını bilmeden, sadece bu namus kelimesine itaatle hareket ederlerken kendisi sevk-i vukuat ile bu kelimenin delalet ettiği şeyin sebep-i vücudunu hissedip ona esir oluyor ve bunun için onlardan daha çok zebun ve sernigün kalıyordu.

Vakia, bu fikirlerden sonra Suad'a mülaki olunca onun o endişnak nigâh-ı rikkat ve irtibat-ı huzurunda yalnızlığın, gecelerin kabus ve zulmetiyle her şeyi simsiyah gördüğüne güler, hakikatin bereket versin ki hayalha-nesindeki kadar acı olmadığını görüp saadetini henüz müncezip olacak kadar saf ve ulvi bulur; düşüncelerini unuttuğu olurdu. Fakat yavaş yavaş bu bir halet-i ruhiye oluyordu. Bahusus mevkilerinin gayr-i kabil-i izah ve tesmiye oluşu onu işgal ediyordu. Onu pek müphem, pek muhalesetsiz, pek yalan buluyordu. Önceleri hiç olmazsa hüsn-i niyetimiz var diye kendilerini müdafaa edebilirken bunun miskin, riyakârane olduğunu artık red ve inkar edemiyordu. Böyle kimi aldatıyorlardı? Nasıl süslenirse süsleysin bu yapılan şeyin yine hainane gizlenmek istenildiğini, yine hainane titremeklere, sonra birbirinden utanıp ezilmeklere, kızarmaklara, sararmaklara, halecanlara sebep olduğunu görerek bunda cinayetden başka bir de meskenet, hem de pek lüzumsuz, pek çirkin meskenet buluyordu. Bu mudhike ile kendilerinden başka kimseyi kan-dıramıyorlardı; çünkü başkalarının evvelde de haberi olmayacaktı; halbuki kendileri birbirinin dudaklarında ölmek için can veriyorlardı; bunu o hemen yerlere düşüp serilen nazarlar bile ketm ve ihfa edemiyordu. Bir gün Suad başını kaldırıp kulağının yanına kadar bilmeyerek sokulmuş Necib'in titreyen dudaklarına, bulanık gözlerine karşı sapsarı olmuştu. O halde, hatta, "Evet, seviyoruz ve çar naçar⁶ aşkımıza esir oluyoruz" diyebilmek muhalese-tine, artık kendileri için kalan bu yegâne çare-i ilticaya sarılmak bile yoktu.

Sonra acaba Suad da mustarip oluyor mu diye merak ederek onda bir alamet görmeyince kendini mustarip etmemek için ketm-i teessür ettiğine zahip olmakla beraber, ara sıra onu ithama kadar varıyordu. Fakat bir gün bunda yanıldığını anladı. Sevk-i kelamla aşkıdan bahsederek mahzunane hasretlerini, mahrumiyetlerini anlatıyordu; bunun arasında yalnız bir Süreyya isminin geçmesi ikisini de titretti; şimdi o şiirin yerine bir nedamet istila etmişti; Suad'ın gözlerini kaldırıp bakamayarak ağır bir sükûttan sonra acı acı, "Ah biz fena yapıyoruz, fena, fena..." dediğini işitti.

Demek o da mustarip oluyordu? Demek fena yaptıklarını ikisi de anlıyorlardı? Evet, fena yapıyorlardı ve bunu ikisi anlıyorlar ve ikisi de birbirini bir parça tahkir ediyorlardı: Oh, pek gayr-i mahsus bir surette, hatta sonra müncezibane birbirine avdet etmek üzere; fakat ikisi de gayr-i mahsusat ile yaşayan tabayi-i rakikadan oldukları için aralarında böyle dehşetli uçurumların açıldığını hissettikleri, kendilerinden ve birbirlerinden öğrenir gibi oldukları bu saniyelerde son derece mustarip oluyorlardı. (sh. 261-262-263-264-265-266-267-268-269)

Suad ile Süreyya'nın İstanbul'a konağa taşınmalarıyla birlikte Suad ile Necib arasındaki bu duygusal ilişki gerek ortam gerekse Hacer'in şımarık ve laubali davranışları arasında inanılamayacak kadar olumsuz bir boyuta ulaşır.

Ah artık her şey bitmişti, her şey, her şey... Artık en son günlerdeki o zehrinde bile bir hayat olan endişeler, heyecanlar hepsi bitmişti; zira oraya gidince her şeyin muhal olduğunu, hatta Necib'le konuşmak bile mümkün olmayacağını şimdiden, sadece düşünerek görüyordu. Hacer'in gözü önünde onlar hatta nazarlarıyla bile görüşe-meyecekler, en küçük şeylerden, hatta yoktan manalar çıkarılacak, bir şey bilmeden, yalnız uzaktan istişmam ile o iftirayı icat eden insanlar arasında artık kendi sözlerinden bile korkmak lazım gelecekti. O zaman, mütehevvir, ga-zub, "Peki, olsun, ne olursa olsun..." demek isteyen bir tuğyan ile başını kaldırıyor, "Mecbur ederlerse, ne oluşa olsun..." derken her şeyi göze alabilecek bir haldeydi; ne söylerlerse söylesinler, hiç ehemmiyet vermeyeceğim. Bir suçum, bir günahım olmayınca..." demek istiyordu. Fakat bunun ne kadar zayıf ve aciz bir müdafaa olduğunu kendi vicdanınca gayr-i münkir surette görünce bu kadar izdihama tahammül etmeyen başının ağırlığı içinde her şeyden bir fütur ile ölüyordu.

Ah niçin serbest değildi? O zaman gidip Necib'e, "İşte seninim!" diyebilecekti, o zaman gösterecekti ki idaresi kendi elinde olan hayatını kendi arzu ve ihtiyarıyla onun eline tevdi ve emanet ediyor. Sonra düşündü ki asıl şimdi bunu söylerse bir şey feda etmiş, rabitasının şiddetini ancak bu fedakârlıkla göstermiş olacaktı; fakat, şimdi bu mümkün değildi... Yalnız Süreyya değil, Süreyya olmasa bile bunu söyleyemeyeceğini hissediyordu. O kadar tantana ile feda edilecek hayatın bir değeri olmalıydı, halbuki kendisi... "Ah genç olsam da, ona layık olsam da, 'Seninim!' desem..." diye tahassür ediyordu; o zaman onu ne kadar mesut edeceğini görerek bunu yapmamak yeisiyle boynu bükülüyor, "Her şey bitti!" kasveti yeniden istila ederek hiçbir çare bulamamak ümitsizliği tekrar hücum ediyor, son günlerde biraz unuttuğu tefekkürat-ı muzlimeye tekrar gömülerek, "Eylül, ah işte eylül! Ne yapılsa nafi... Bak, her şey bitti..." diyordu.

Her şeye, herkese, konağa yaklaştıkça her şeye kızarak, arabalara, sokaklara, geçenlere, haykıranlara kızarak gidiyordu; ve kendini o yüksek tavanlı, karanlık sofaların içinde, yüksek pencereleri örten ağır perdelerin nim gecesiyile dolu odalarda bulunca, tuğyanının nasıl aciz olduğunu görüp hiçbir şeye cesaret edemeyeceğini anlayarak tekrar, "Her şey bitti!" fikriyle düşüp hırs ve acizden ağlayacak bir hale geldi.

Hacer'in, "Maşallah, maşallah efendim... Bu ne tenezzül!" diye tekellüfle karışık bir istihza ile istikbal edişine karşı dudaklarını ısırarak sükût edebilmiş, hemen kendini odasına atmıştı. O zaman evin izdiham ve tesiri içinde hiçbir şey yapmaya, hatta şikâyet bile gayr-i kadir olduğunu gördü. Süreyya emirler vererek, yerleşmek için öteberi yaparak uğraşırken, orada sadece onun yanında, tekrar, bu artık gittikçe düşman gördüğü adamdan öfkesini almak için tekrar acı bir iştihak hissediyor ve o zaman, onlardan da, bütün bu Hacerler'den, Fatînler'den, efendilerden de korktuğuna kızıyordu; onların ne meta olduğunu bildiği halde... Ah nasıl onların hepsini birden şaşırtacak, hayretten öldürecek bir çılgınlık yapmak, nasıl kendinin öyle kolayca ezilecek adi bir kadın olmadığını

anlatmak istiyordu; o zaman biraz rahat ederek çareler düşünmeye, tertipler yapmaya koyuluyordu.

Suad karanlıkta, Necib pencerenin önünde aydınlıkta idi. Fatîn söylerken hepsi ona bakıyordu, o zaman Suad bir iki kere Necib'in gözlerinin kendine hasret ve iştihakla insıbabını fark etti; bir an oldu ki kendi de baktı, bu iki mevcut karşı karşıya gelince oradakilerin hepsinden ziyade birbirine yakın olan ruhlarının çırpınmalarını hisseder gibi oldular. Suad bu haftadan beri onu o kadar seviyordu ki, kendinde uzak yerlerden hücum eden bir seyl-i huru-şi gibi kalkıp ona geldiği için teşekkür etmek, "Seninim, beni götür!" demek galeyanım buldu, ona o kadar derin bir şükran ve irtibat hissediyordu.

Fakat Hacer'in bir sözü onu dondurdu; o şimdi Necib'e serzeniş ediyor, "Maşallah efendim, artık bilmem nasıl gelinebildi?" diye başıyla, "Seni, seni!" yapıyordu. Sonra ince dudakları sivrildi, "Artık tabii bundan sonra sık sık teşerrüf ederiz." Ve gözleriyle Süreyya'yı gösterir gibi yaparak, "Bunlar buradalar mı değiller mi? Sık sık gelirsiniz artık, değil mi?" diyor, böyle başlayan nazar, sözün nihayetine doğru Suad'a initaf ederek şeytan bir tebessümle parlıyordu.

Öteden beriden konuşulmakta devam olunuyordu. Necib hem ara sıra söze karışıyor, dinliyor, hem ara sıra firari nazarla Suad'a bakarak ondan bir tebessüm, bir na-zar-ı nevaziş, bir eser-i mahabbet bekliyordu; pek şen görünüyordu; onlara özürler diliyor, Fatîn'le eğleniyordu. Balık meselesini kurcaladıkça öbürü parmaklarını birleştirdi ağzına götürerek, "Ama ne balık, vallahi billahi görseniz şaşarsınız..." diyordu. O zaman Necib, "Pek az çıkıyormuş" deyince, Fatîn, "Dedim ya onbeşten aşağı vermedi. Hem de tanesi..." diye tekrar anlatıyordu. Fakat Necib gittikçe neşesinin yalan ve yapma olduğunu görüyor, bir siyah kedere boğulmaya başlıyordu; o kadar ümit ve hevesle geldiği halde Suad'ı durgun, donuk gördükçe şaşırıyor, müteessif olarak "Ne oldu acaba?" diyordu. Halbuki Suad Necib'in ikide birde kendine dikilen nazarlardan sıkıldığı, herkes biliyor da bir mana vereceklermiş, şimdi Hacer bakıp görerek anlayacakmış gibi korktuğu için, "Bakmasa, bari bakmasa..." diye ona endişesini anlatmak istediği için öyle duruyordu. Necib, "Bir haftadır kendini görmedim; kendisinden ayrı nasıl yaşadığımı anlamıyor, demek kendisi çabuk unuttu. Benden bir nevazişi, bir tebessümü esirgiliyor. Acaba dargın mı?" diye esef ediyordu. Bir haftadır ne olduğunu bilmediği için nihayetsiz bir yeis ve azap, ruhunu zapt ve istila ediyordu. Yalnız kadınların yapabileceği bir manasız hareketle, bir adi tebessümle mesut edişleri ümit ettiği halde kendisinden kaçan bu nazar onu bitirdi. Öyle oldu ki bütün yemekte muntazır, müştak, gevezelendi, her an yine gelen ümitleri takip edip neşesini zir ü zeber eden kasvetlerini göstermemek için zorla zevzeklik ediyordu. Onlara Beyoğlu'nu anlattı, söylendi, tuhaf şeyler buldu, güldürdü. Ve hâlâ ondan bir nazara nail olamayınca, geleli iki saattir, onun hâlâ renksiz, manasız durduğunu görünce ruhunda bir infialin, pek çabuk gazap ve tehevvue münkalip olan bir infialin kök-lendiğini hissederek sakit ve muzlim kaldı.

Daha kahve elde iken beyefendi işaret edince Fatî'n tavlayı çatırdatarak ortaya açtı; onlar orada bir takım teşkil ettiler ve yemekten çıkınca karanlık bir köşeye kaçmış olan Suad, tavla için mumlar gelince şimdi yine ziya içinde kaldı. O, gölgede doya doya Necib'e bakarak, onu mahzun ettiği, mahzun gördüğü için kendini böyle durmaya mecbur eden şeylere kızarak mahzun olurken tekrar herkesin nazarına maruz kalınca canı sıkıldı; Necib ise geldiğine nadim, karar veremeyerek kalıyordu. O, hanımefendinin yanında idi, ara sıra alçak sesle konuşuyorlardı. Sonra hep sükût ediyor, yalnız tavlacıların sesleri devam ediyordu.

Halbuki Hacer'in canı sıkılıyordu. Tavla tarafına hiddetle bakarak kızılıyordu. Sonra birden sükût eden Necib'e, gülerek:

- Siz de susuyorsunuz. Bu gece ne kadar neşesizsiniz, a canım! dedi.

Necib:

- Niçin? diye sordu.

- Bilmem! Baksanız a!...

Ve Hacer kıkırdarak Suad'a döndü:

- Değil mi Suad?

Suad müphem bir işaret etti. O zaman ona da hücum etti:

- Zaten sen de bir köşeye büzülmüşsün ya, bilmem neniz var?

Necib, sıkılarak, Suad'ın gayet renksiz bir gözle baktığına dikkat ederek, bozuk bir tebessümle, "Hazım zamanı..." diyecek kadar kuvvet buldu; sonra hanımefendiye hemşiresinden bahsetmekte bir çare-i halas aradı; onlar yavaş sesle böyle konuşurken Hacer sözlerine kulak veriyordu. Birden tavlanın etrafında bir fırtına patladı, "Yok ama, olmaz ama..." diye Fatî'n terli burnu, yorgun gözle-riyle yemin ediyor, efendi elinde zarları sallayarak kahkahalarla gülüyordu. "Zarlar, pullar, mars" kelimelerinin tekerrürü arasında tekrar fırtına dindi; tekrar zar ve pul sesleri uzadı.

Şimdi Hacer'in canı yine sıkıldı, bu sefer Suad'a döndü:

- Haydi biz de bezik oynayalım. Üçümüz olmaz mı? dedi.

Necib'in yüreği atarak onunla bezik oynamak saadetine tehalük gösterdi, fakat Suad rahatsızlıktan şikâyet etti, başından rahatsızdı...

- Ha onun için mî susuyorsunuz... Ben de zannettim ki... Eğer siz yalıda da böyle idinizse...

Süreyya başını kaldırıp bu tarafa baktı, Suad'ın kalbi onun bakmasıyla bir şey çıkacakmış gibi hopladı; azim bir yorgunluk hissetti; onlar konuşmaya başladılar. Süreyya yanlarına gelmiş yalıyı anlatıyor, o mübalağa ettikçe Hacer ikide birde Necib'le Suad'a bakarak gözlerinde bir parıltı ile dinliyordu.

Necib:

- Evet, şimdi tekrar tünemek sırası geldi. Ah yaz bir daha gelse! dedi.

Bu son cümleye bütün mahrumiyetinin acılığını koymak, onu Suad'a anlatmak istiyordu.

Artık çıkıyorlardı. Hacer Necib'e ne zaman geleceğini soruyor, o da, "Bakalım!" diye tereddütle Suad'a bakıyordu; o zaman Suad, hiddetinden, istemeyerek, fakat bilihtiyar kalbinden gelen bir arzuya itaat ederek, başını çevirdi; ve onun kemal-i yeisle çıktığını görünce şimdi de içinden bir zehir aktığını hissetti. Evet onun buraya geldiğini hem istiyor, hem istemiyordu. Burada her an şimdi bir şey söyleyecek, şimdi bir şey olacak diye korkmak onu bitiriyordu; dün gece bir müddet kalbinin durduğunu hissetmiş, kulaklarına uğultular hücum etmişti. Bundan başka Hacer'e de kızıyordu, Necib burada sadece Hacer'in oyuncağı oluyordu. (sh. 290,291,292,296,297)

Konuşup anlaşılamamanın verdiği yanlış anlaşılmalara Necib ve Suad'ı ölümü isteyecek kadar derin çıkmazlara sokmuştur.

Ve onun mümkün oldukça, acı, müşteki bir nazarla baktığını gördükçe manasız görünmekle bir intikam zevki bulmakla beraber hepsinden usanıp, yorulup bir ağlamak arzusunu hücumunu da hissediyordu. Bu ıstıraba mahkûm olmak için ne kabahati olduğunu düşünüp artık tahammül edemeyeceğini, kendinin her taraftan gelen bu hücumlara karşı aciz, bîkes ve bedbaht kaldığını görerek boynunu büküyordu. O zaman Necib'e, "Hayır sana gelme diyorum, ne kadar bedbaht ve sefil olduğumu görmüyor musun?" diye şikâyet etmek ihtiyacıyla eziliyordu. "Hiç olmazsa bu kadar sık gelme... Zira artık herşey bitti" demek istiyordu. Gerçekten herşey bitmiş miydi? Hiç olmazsa bütün bütün bitirmemek için ihtiyat lazımdı, halbuki Necib o kadar lakayt davranıyordu ki bu kabil değildi. Ve bu gece Süreyya ve Hacer'le beraber onların dört kişi kaldıkları bu odada, Necib'in, Hacer'in oyuncağı olduğunu görerek böyle rikkat ve tehevür arasında yatmak vakti geldiği zaman bir işkenceden halas oluyormuş addedilecek kadar mustarip oldu.

Halbuki o, bugün yarın yine gelecekti, bu Suad'da bir ateş ve telaş olacak kadar merak ve ehemmiyet kesp edi yordu; onun anlamayan, böyle bürudet görmek için ne yaptığını soran acı nazarları önünde, o kadar merhamet hissediyordu, bhusus Hacer'den ayrılıp birden kendine insıbap eden nazar irtibatı, bu merhameti o kadar ateşlendiriyordu ki, "Ah seni mesut görmekten başka bir emelim yok... Yemin ederim ki başka bir şey istemiyorum... Fakat ah mümkün olsa da şu azaptan kurtulsak..." diyordu.

Evet, niçin itiraf etmemeli? Bu her cihetten gayr-i ka-bil-i tahammül hayatında sefaletlerine yegâne çare hepsini, her şeyi bırakıp gitmek olduğunu, bütün bütün

onun olmayınca rahat etmek kabil olmadığını uzak ve muhal bir rüyayı düşünenler gibi müphem görüyordu. Fakat bunun mümkün olmadığını da hemen, belki onu düşünürken beraber hissetmekten mütehassıl yeis ve keselanla artık ölümden başka bir şeye iltica kalmadığını anlıyordu. Bu, her şeyi bırakıp gitmek, evvela delilik diye telakki ettiği bu hülya tekrar düşünce düşünce alışıp artık bütün saatlerini işgal ediyor, bazen pek kolay bir hareketmiş gibi evveliyat ve müşkilatını unutup sadece mesut ve müsterih hayatlarını tasavvura sevk ederek mesut ederken, bir an oluyordu ki fikren katettiği mesafelerden ürüyor, ona icrası değil tasavvuru bile korkunç, acı bir ihanet gibi geliyordu. O zaman, içinde bir yara açılıyor gibi bir elem hissediyordu. Herkesin,, âlemin levh ve tevbihi, ailesinin babasının efkar ve namusunu lekedar etmeyi gözüne alacak kadar kuvvet bulduğu oluyor, bu riyakâr ve fena insanların yalnız sözde kalan böyle kuyudunu istihfaf ediyordu; böyle olmakla beraber bu işte ona muhal görünen bir cihet, bir nuhuset vardı. Onu asıl düşündüren Ne-cib'in samimiyet ve ciddiyeti idi ve bundan emin olmak ihtimali yoktu, "İnsan eminim zannettiği şeylerde o kadar yanılır ki..." diyordu. Hem Necib bu büyük fedakârlığı yapacak kadar kendim seviyor muydu? Eğer şimdi o kadar seviyorsa bile bu kuvvet ve şebap sonra da devam edebilecek miydi? Zira bir gün onu müteessif ve nadim görmekten ölmek müreccah geliyordu. Bundan sonra acaba bu yapılsa bile müsterih ve asude ömür sürebilecekler mi, herkesin haklarındaki telakkilerinden, bahusus o kadar tahkir ve mecruh edecekleri adamdan dolayı hayatları zehirlenmeyecek miydi? İkisi de, birbirine bakıp maziye düşünmekten men-i nefis edemeyecek kadar samimi, seriütteessür, müşkaf olunca bu hayat kabil miydi? Daha bir ay evvel, bu kadar gayr-i kabil-i tamir bir şey yapılmadığı halde de, henüz evveliyatın evvelinde birbirleri için, böyle şeyler için mustarip olmamışlar mıydı?

Daha bu dereceye gelmeden, daha ilk mülahazalarda meyus oluyor, bahusus Necib'i Hacer'in karşısında öyle gördükçe, onun ciddiyetinden şüphe ederek yeisi çoğalıyor, o zaman başı bu sikletler altında zebun, müşevveş, mustarip, hep çaresizlikler arasında bilamukavemet kalarak, ne tarafa dönse bir uçurum görerek, "Ah fena bu işte bir şeamet var. Hiçbir şey yapmak kabil değil!" diyordu. Yalnız her şeyden vaz geçip yine eski hayatına gömülmek kalıyordu. Her şeyi unutup, unutmaya çalışıp, "O bir rüya idi, geçti..." diye, bundan sonra hayatına herkes gibi tahammül etmek, o geçen birkaç aylık saadetini böyle bir den ve ebediyen sönüvermiş görmek hicranına hazırlanmak lazım geldiğini görüyordu. Ve kendi kendine bu elim mecburiyeti düşünürken, isyan eden kalbine karşı, uzak, uzak bir ses vardı ki en akılanesi bu olduğunu ihtar ettiği oluyordu. Bu pek müphem, pek seriüzzeval bir şeydi, belki adem-i imkân ile meyus olmaktan geliyor, kuvvet bulmak için kabul olunuyordu; fakat hissediyordu ki Necib o mahzun gözleriyle gelse, o ateşli sesiyle, "Hayır Suad, sen burada böyle ölmeyeceksin; ben sensiz yaşayamıyorum, seni götüreceğim; gelirsin değil mi, beraber gelirsin değil mi?" deseydi, hepsini, evet her şeyi unutabilecekti; o kadar çılgın, o kadar zayıf olduğu dakikalar vardı. Onun sesine, onun bu teklifine o kadar müştak ve mütehassirdi. Öyle zamanlarda atiyi düşünse bile bir kere bütün bütün onun olduktan sonra ilk felaketinde ölmek imkânı kendisini temin ve teskin ediyordu. Sonra, "Hep rüya,

hep çılgınlık! Uyanmalı..." diyor, Necib hiçbir vakitte bu kadar fedakârlık yapacak derecede kendini sevmiyor geliyordu. Yine böyle bir anda, böyle meyus olarak ezildiği bir sabah, Süreyya yeni gelmiş, o eline okumak için gazeteyi almış, fakat gözleri kafesin arasında dalıp kalmıştı; arkasından kapının açıldığını işitti, "Hacer'dir" diye düşünüyordu, fakat Necib'in sesini duyunca sıçradı, o, "Maşallah. .." diye giriyordu. Gayet büyük korkuların verdiği ha-lecan-ı şedit ile muhakemesiz bir sevincin heyecanı karışmıştı. Necib'i yine o mesut zamanları, yalnız birbiri için yaşadıkları zamanları ihtar eden o derin nazar-ı mahab-betle karşısında bulunca bütün şüphelerin, infiallerin mahvolduğunu gördü.

Fakat Necib, zahiri neşesinin ihfa edemediği bir nikap ile melül ve mükedderdi. Kaşlarında bir inhina-yı elem vardı, her şeyden usanmış, dünyada hiçbir arzusu kalmamış insanlar gibi söylüyordu, bu bir haftalık hayatı onu yıkmış, hurda has etmişti. Evvela resmiyet içinde başladı, sonra yavaşça hayatından bahse geçince şikâyetli bir eda aldı. Kendinden bahsetmeyerek hayatının ne boş, ne karanlık geçtiğini anlatıyor, artık tahammül edemeyeceğini ihsas etmek istiyordu. Suad bir söz söylemeyerek, onun yeisiyle mağlub-ı kasvet kalıyor, sakit ve gamnak birden mevkiile-rinin yine hüznü ve füturuna boğulmuş, dinliyordu. Sonra Necib kendilerine geçti, ondan uzak, ondan mahrum hayatı onu öldürüyordu. Şimdi onun Boğaziçi'nden inmemek arzusunu anlıyor, her şey bitecek diye korkmakta hakkı olduğunu teslim ediyordu. Acı bir şikâyetle, "Fakat asıl sen bitiriyorsun..." dememek için dişini sıktı. O evvela buraya gelirlerse daha sık görüşürüz zannetmiş, burada bulundukça görüşmek için bin türlü bahane çıkabilir diye düşünmüştü, halbuki orada... Kalsalardı...

O hayatı düşündükçe korkmuştu; gitmekten çekinerek, gitmek arzusuyla yanarak, bir karar vermeyerek geçecek o cehennem hayatından o kadar korkmuştu ki İstanbul'a inince memnun olmuştu; artık buraya sık sık gelecekti, fakat şimdi... Eliyle meyus bir hareket yaparak, "Halbuki asıl şimdi bitti!" diyordu. Güya asıl sebep etraf-takiler imiş gibi davranıyordu, fakat ona ağlayarak, "Halbuki sadece sensin Suad, sadece sen... Eğer sen istesen dünyada benim için başka hiçbir şeyin ehemmiyeti yoktur, ben senden başka bir şeyden korkmam... Fakat sen is temiyorsun, sen kaçırıyorsun, yalnız sen değil, benden şimdi gözlerin bile kaçıyor" demek istiyordu.

Ve ikisinin dudaklarında titreyip söylemedikleri bu sözlerden; birbirlerini anlayamamaktan gittikçe birbirlerine daha hain bir muamma görünüyorlardı. Onun bu kadar hıyanetine karşı Necib kalbinde öyle acı bir intikam hissi buldu. "Herşey bitti!" derken, "Fakat siz bundan memnun olmalısınız!" dedi. Zaten belki onu Suad kendi istememiş miydi? Suad serzenişli bir nazar-ı elim ile bakıyordu. Necib o meraretle:

- Evet, rahat, artık rahat... Bundan sonra iyice rahat... Benim sebepime o kadar azap ve hakaret gördünüz ki, sözlerini söylüyordu.

Suad gözlerine hücum eden yaşları göstermemek için başım çevirip sakinane pencereden baktı, "Ah bilsen..." demek isteyen tehacüm-i deruna mukavemet için uğraştı. Necib hâlâ o zeminde söylüyor, yazın kendilerini sıkıtiğundan, nedametinden anlatıyor, böylece mahabbet gösteren bir müdafaa görmek ümidiyle mümkün olduğu kadar acı sözleriyle devam ediyordu. Halbuki sükûtunda, ikisi yalnız bulunmaktan sıkılır gibi duruşunda sanki onun ruhunu saklayan bir yabancılık, bir fikri başka şeyle yahut şu mevkiden kurtulmak arzusuyla meşgul oluşu fark ediyordu. Onu yalnız bulmak için buraya bu vakit gelip de istediği gibi تنها bulunca mümkün olduğu kadar uğraşıp istizahla işi iyice anlamak azmindeydi. Ve tekrar onun müştak ve müncele gözlerinin önünde o menba-i ismet ve saffetten namütenahi ümit ve şifa içmek emelinde iken onu iki haftalık ayrı muhakemelerin vereceği tesir ile böyle yabancı, muannit bir muamma gibi bigâne ve mesdut görünce söylemek istediklerini söy-leyemeyerek ruhunda bir acı şikâyet, bir feryat arzusunun yükseldiğini duyuyordu. Böyle ümit isterken yeis ve hır-man verilmesinin meraretiyle o kadar zehirlendi ki bir hirs-ı sar ile kendisi de zehirlemek arzusuna düştü ve sözlerini:

- Halbuki işte hâlâ rahatsız ediyorum, diye bitirdi.

Nihayetsiz bir yeisle zebundu:

- Bilir misiniz gelmek için niçin bu saati intihap ettim? Biliyordum ki sizi yalnız bulmak ihtimali ancak bu vakit vardır. Bir şey olacak zannediyordum. Yeisim azalır diyordum... Fakat işte... İşte gördüğüm kabul... Ah bu dala...

Kuvvetle kesti, onun öbürlerinden korktuğu hakkındaki fikri külliyyen zail olmuş olduğundan kendisinin istemediğini ve nasıl olsa o istemeyince bu hal devam edeceğini, artık evvelki kadar sevilmediğini düşünerek, bu çaresizlikten bir feryat hâsıl oldu, "Ah bilmem ki ne yapmalı?"

Çılgınlıkla bakarak inliyordu; Suad hâlâ başı cama çevrilmiş duruyordu. Her an başını çevirip birçok şey söylemek arzusuyla boğuşuyor, gözlerinin hâlâ kurumadığını hissederek kalbinden çıkan aşk ve elem feryatlarını İskata uğraşıyordu. Bunda bir mecburiyetle tevekkül de vardı. "Madem ki iyisi her şeyi unutmaktır" diye biraz ih tiyar da karışıyordu. Ve işte bu kararsızlık ve sükût anında, "Beni sevmiyor, beni istemiyor artık!" şüphesi Necib'e bu saniyelerde geldi. Bu acı bir taharrüşle başladı, fakat o kadar meraretle amak-ı ruhuna inip ıstıraplarına öyle bir teselli oldu ki bir ümide sarılır gibi ona sarıldı. Ah bir kere bundan emin olsaydı, onun bütün nefret ettiği kadınlar gibi birkaç aylık hevesle vakit geçirdikten sonra ilk tehlikede rahatını aşkına feda edemeyerek çekilen hanımlardan olduğunu anlasa, bu son hıyanetle yine paralansaydı... Hatta şimdi onun aşkı için kendi sızlarken mesela o pencerede başkasını, kalbini şimdi tehziz edeni beklemiş olsaydı... O zaman yine yaralanacaktı, fakat bu yarada azim bir şifa var gibi geliyordu.

Bunun üzerine sevilmediğini anlamak, emin olmak için çalışmaya başladı, bunu büyük bir zevk ile, memul bir neşeye mülaki olmak zevkiyle, kimden olduğunu

bilmediği bir intikam hırsıyla yapıyordu; ve bu zevkte müfteris bir acılık vardı. "Tekrar ne vakit geleyim?" diye sordu; Suad bu fena mevkiden kurtulmak, her şeyi anlatmak arzu-yi halisiyle uğraşırken nihayet karar vererek başını çevirdi, "Vallahi o kadar karışık ki..." diye başladı. Fakat Ne-cib'in gözlerinde o kadar yabancı, o kadar ruhsuz, hiç Ne-cib'de görmediği soğuk bir nazar vardı ki galeyanı birden incimat etti; o zaman, korkarak, tereddüt ederek onun inanmayıp eğlendiğini göre göre, bulamadığı kelimeleri araya araya evin rahatsızlığım anlatmaya çalıştı. Necib bütün bunların nasıl esassız birer bahane olduğunu görüyor, "Pekâlâ ya şimdi? Şimdi de Hacer mi var? İşte şimdi de öldüğümü görüyorsun, şimdi de inliyorum... Ve sen hâlâ taş gibi, hâlâ kalpsizlik... Bana bir nazarın bir ay elverir! Bunlar hep yalan... Asıl hakikati niçin söylememe-li? Senin gözlerin söylüyor ki artık her şey bitti... Yalan, yalan... Ah hep yalansınız..." diye haykırmak istiyordu. Bir an oldu ki, Suad onun bu fikrine şüphe eder gibi oldu. Ruhunun tekrar o şelale mehabetiyle onun ayaklarına atılmak istediğini hissetti, "Ahbusen..." demek için öldü, fakat Necib o kadar barit, öyle muzlimdi ki sustu. O şimdi ayağa kalkmış, pencereye dayanmış, sokağa bakıyordu, ve dudaklarını titreten, gözlerini bulandıran bir hücum-ı sirişk içinde, bu artık ümitsiz, tedavisiz her şeyin bittiğini, onun buna çare bulmayacağını, bilakis kendi bitirdiğini görmekten mütehassıl gözyaşları içinde boğuluyordu. Bir zaman Suad'ın kendini ne kadar sevdiğini, kendi için ne zahmetlere katlanmaya hazır olduğunu düşünüyordu. Ah o zamanı bir daha ele geçirmek için hayatını ne kadar sevinerek verirdi. Zira bundan sonra bu hayatı ne yapacaktı? Evvelden tahammül edemiyordu; bundan sonra ne yapacaktı?

Kapı şiddetli bir fırtına ile açılır gibi arkasına dayandı, eşikte Hacer göründü, "Necib Bey gelmiş diyorlar, nerede ya?" diye gözleriyle araştırıyordu. Onu görünce girdi, "Maşallah efendim, hiç de haber vermezsiniz..." diyor, Necib'e giderek, "Nereden böyle? Nasıl tenezzül olundu?" sitemlerine geçiyordu. Sonra, ikisinin de hallerine bakıp Necib'in söylediği birkaç söz üzerine merak siteme tahavvül etti, "Hani dün gece gelecektiniz? Maşallah, gerçekten sözünüzün erisiniz..." Necib'in mırıldanarak beyan ettiği özörlere karşı dargınmış da affetmeyecekmiş gibi davranıyor, edilen kabahatin büyüklüğünü anlatmak ister gibi:

- Bilsen ne kadar bekledim... diye şikâyet ediyordu.

Suad, başını pencerenin camına dayamış, ağlıyordu. Gelmek için kendinden gizli vaatler verdiği bu kadının nazarında Necib'in komşunun uşağından bir farkı olmayışına ağlıyordu. Ve onlar olmasa haykırarak ağlayacağını zannediyor, mendiliyle ağzını tıkayarak, dalmış gibi görünerek, bakmıyordu. merakla, "O ne o? Ne oluyorsunuz ikiniz de Allah aşkınıza?" diye sordu; ince dudaklarında sivri bir tebessüm tevakkuf ediyor, gözlerinde bir ateş gülümsüyordu.

Necib o gün akşama kadar kalbinde zehir ve memmat olduğu halde kalmaya mecbur olduktan sonra bir zindandan kurtulur gibi oradan çıkınca, orada iken kendini sokağa atıp serbest kalırsa rahat edeceğini zannederken, şimdi yalnız, bütün endişeleriyle, bütün felakette-riyle yalnız kalınca harap oldu. Asıl beynini

ezen, kafasını çatlatan, bir türlü halledemediği bir cihet vardı. Yüz bin kere, "Lakin nasıl olur. Niçin? Bu kabil değil?" Hiçbir sebep tayin edemeyerek, "Bir şey var, ne olduğunu bilmem; fakat herhalde bir şey var? Ah bunu nasıl anlamalı?" diye merakının bir ölüm derecesine çıktığını, kendini bir humma ateşi gibi zapt ve kahrettiğini görüyordu. Bu ateş arasında bu şeyin başka birisi olmak ihtimali de fikrini zeh-riyle yakıyordu.

Demek herşey bitmişti... Her şey, bütün her şey... Hiçbir ihtimal-i avdet, ümit-i istirdat olmaksızın... Bütün bütün, ne bir ümit, ne bir emel, ne bir şey, hiç, hiçbir şey... Ne bir tebessüm, ne bir nazar öyle mi? Fakat niçin? Burada, bu işin haksızlığı ile kudurur gibi olarak tehevürden etrafını kanlı görüyordu. Niçin? Evet, o ne yapmıştı? Bu hakaret ve rezalete mahkûm olmak için nasıl bir cinayet irtikap etmişti? Ve hiçbir şey yapmadığını görerek, bunun için anlamayarak, bilemeyerek, bulamayarak sersem, bedbaht, sefil yine oraya dönüyordu. Ah orada onun yanma çıkıp titreyerek onun hava-yı vücudunda ölürken, onun gözlerinde yine o tebessümü, onun sadece bir gölgesini görmek için kalbinde ne sefil bir iştiaak ve tehalük vardı. Fakat Suad'ı camit ve barit, yalnız zahiri bir nezaketle gördükçe, tekrar deli olarak ne yapacağını bilemiyor ve Hacer'in elinde kalıyordu. Başı ateş-i endişeden çatlarken gülmek, güldürmek, söylenmek icap ediyor, kaçmak için bahaneler arayarak geldiğine nadim oluyordu. Hacer onu piyanoya götürür, şarkılar, peşrevler çalar, sonra kantolara geçerek eğlendirirdi ve Necib piyanoya dayanarak, şimdi ötede bir düşman gibi duran şu kadına bir zaman kendisi için piyano çalmak bir saadet olduğunu acı acı düşünerek, bu mesut olmaksızın geçen saadete bir hicran-ı yetim ile ağlamak isterdi. Acı bir taharrüş ile, "Ah bir saatlik o hayat için bütün ömrümü verirdim..." diyordu. O zaman Hacer'in deliliklerine şen görünüp hümgür hümgür ağlamamak, yahut meysus ve abus kalmamak için ona refakat ederken, tekrar gelmeyeceğine yeminler ederek, eziliyordu. Her gelişinde ümitle geliyor, gelir gelmez kaçmaktan başka bir şey istemeyerek onu bir halas gibi görüyor ve tekrar gelmemek yeminiyle çıkınca yine hasretle yanıyordu. Bu sefer bir daha ona giderek yalvararak, ağlayarak onsuz kalınca nasıl harap ve muzmahil olduğunu anlatarak ona tekrar hayat vermesi için temenni etmek istiyordu. Fakat onu yalnız bulmak kabil olmuyordu ve yalnız kalmasını beklemek o kadar şedit bir ateş olurken yalnız kalsa bile onda galeyanını, zavallı cesaretini donduran bir ciddiyet ve vakar görerek korkuyordu. Bir zaman o kadar emin olduğu bu kadından şimdi böyle korktukça, bakmaya cesaret edemeyecek bir hale geliyordu, nazarında o kadar büyümüş oluyordu. Sadece bir kere, yalnız kaldıkları ilk birkaç dakikada, bin ceht ve halecanla, ortada bir hayat ve memmat meselesi varmış gibi teheyyüçle birçok şeyler söylemek niyetinde olduğu halde asabı kilitlenip çeneleri kuvvetsiz kalarak, en nihayet sadece, "Artık zannediyorum ki dargınız..." diyebildi ve titreyerek sustu, ciğerlerine kadar bitap bırakan bir titreme ile zebundu.

Suad'ın gözleri muayyen bir mana veremeyeceği na-zar-ı istifsar ile kendine teveccüh etti. Necib, şu nefis mahlukun nasıl bir tek sözüne hayat ve saadeti merbut olduğunu, nazarında bu vücudun ne yüz bin hayat değer bir kıymette

bulunduğunu düşünerek, mütereddit, bir şey söylemedi, "Bilmem" dedi, "O kadar surat ediyorsunuz ki..."

Suad, yorgun, nihayetsiz bir nazarla baktı ve bir şey söylemedi.

Bir başka sefer Hacer'in piyanodan kalkmasından istifade ile birkaç gündür kendini işgal ve teheyyüç eden bir niyetini icra etmek istedi, cesaret ederek ona rica etti, hem alenen reddedemez diye onların yanında söylüyor, hem de belki bir tahattur olur da tekrar avdet eder diye düşünüyordu.

Fakat Suad gayet kısa ve cesaret mahveden bir sükûnetle reddetti. "Bitti, ah ne olsa bitti... Gayr-i kabil-i tamir surette bitti..." diye başını dövüyordu. Ve onu gittikçe zayıf ve hasta görüyordu, kendi geldiği zamanlar onun birçok şeyler bahanesiyle kaçtığını ölerек görünce acı acı, "Benden kaçıyor, benden... Bir zaman o kadar sevdiği Ne-cib'den şimdi kaçıyor. Demek o kadar nefret ediyor. Niçin, ne oldu yarabbim?" mülâhazalarına harap oluyordu. Onun elinden gayr-i kabil-i iade bir surette kaçtığından emin oldukça mazilerindeki hayat-ı saadeti, onun kendini mesut etmek için yaptığı şeyleri uzun uzun geceleri düşünerek, o zamanları ateşlerle geçirdiği halde de bugün ömürler feda edilecek kadar müstesna buluyordu.

Sonra tehevvür geldi ve tehevvür gelince mülâhazalarla tagaddi ederek ateşin, kanlı bir husumete pek çabuk munkalip oldu. Onun, elinden gittiğine katiyen karar verip bir sebep de bulamayınca bütün kabahati ona atfetmekte bir vahşet-i intikam buluyordu. "Ben ne yaptım? Hem daha ne istiyor?" Ona hürmet ve perestişten başka ne göstermiş, onu o kadar büyük ve ulvi tutmuştu. O kadar itina ve takayyülle beraber bu da mı böyle züill ve hakaretle bitecekti, bu da mı her muaşaka gibi sadece bir nefret ile kalbinde bir mezar bırakacaktı? O kadar müstesna ve muhteşem gördüğü, öyle olması için her şeyi yaptığı bu muaşakanın da adi, her günkü aşklar gibi olduğunu teslim etmek mecburiyeti ile tuğyan ederek başını duvarlara çarpmak, âmâlinin bu inkıraz-ı zelilinde³ hazır bulunmak istiyordu. Ah hayatından ne kadar istikrah ediyordu, onun hiçbir zerresinde sevinecek, büyük, muhterem bir şey görmüyordu. Köpek gibi başlamış, köpek gibi yaşamış ve köpekler gibi şimdi sürünmeye mahkûm olmuştu... İp-dita, hayata dair haşmet-i âmâl ile kendini aldattığı devri takip eden devir hezimetle başlamıştı. Evvela şöhret kazanmak, büyük olmak için çalışmış, o kadar çalışmak lazım gelmiş muhib-i mebanî-i âmâl ve tama kurmuştu. Fakat bundan çabuk ve kati bir surette şifayab olmak icap etti; hayatının bu âmâlini gömdükten sonra, kadınlar bir hayat için kâfidir emeliyle onlara şıtap etti ve müebbet bir hezimet, daima yeni mücadelelere, yeni tehâlüklere, iştiyaklarla feci bir hezimet oldu; işte bu son, en son hezimet ve her şeyin sonuydu... Artık hayatına tükürmek istiyordu. Ah onu nasıl bir şey zannetmişti, halbuki hep, hep boştu; şöhret, tama, aşk... Hepsi, hepsi boştu, tutunacak hayatta dest-gir olacak hiç, hiçbir şey yoktu, ademden başka hiçbir şey sahih, hiçbir şey müebbet değildi...

Ona gidip, "Kadınlar, ah siz hep bir şeysiniz..." diye haykırmak istiyordu. Ve bir gün, o kadar makhur, o kadar vahşi bulundu ki onun önüne kadar gidip husumetle bakarak bu sözü söyleyecekti; fakat çok zamandan beri yakından görmediği için onu şimdi o kadar zayıf, sarı, gözlerini o kadar çürük ve siyah buldu ki bütün husumet ve tehevvrünün sirişke tahavvül ettiğini gördü.

Evet, Suad ölüyordu, her şey onu öldürüyor, evdeki hayatı, Süreyya'nın halleri, artık o kadar saadet umduğu aşkı gömmesi, her şey... Fakat onu asıl öldüren şey Ne-cib'in Hacer'in elinde tahammülle değil, zevkle oyuncak oluşu, piyanoda, bezik masasında, pencere kenarında saatlerce gülmekler, fısıldamaklar idi. Kendini artık sevme-yişine, maddi bir istifade bulamayınca ihmal edişine, bahusus o kadar ciddi olmayışına tahammül edebilecek, eğer gelmese onu unutabilecekti. Fakat Necib'i gözünün önünde bu hareketlerde bulunacak kadar adi kalpli bulmak onu öldürüyordu. İlk defa kıskançlığın semm-i müh-lik kalbini yakıyordu. Onu öyle gördükçe sadece sevilmediğine değil, hiçbir vakit sevilmemiş olduğuna karar vermek onu harap ediyordu. Hem niçin sevillecekti? Kendine bakıp siyahlanmış kapakları içinde gözlerini donuk, çehresini sararmış bularak şimdiye kadar hatta o derece teveccüh gördüğüne taaccüp ediyordu. Hiçbir vakitte kendinin müstesna bir güzel olduğuna inanmamıştı. Fakat herkeste hususi bir cazibe bulunur fikrinde idi. Halbuki kendinin işte bir sene bile bir aşkı idame edemediğini görüyor, hiçbir şeye muvaffak olamayışı önünde zelil ve hakir kalıyordu; ve acı bir fedakârlıkla beraber Necib'e hak veriyordu. Sevmekte hakkı olabilirdi, fakat gözünün önünde o hareketlerde bulunmak zalimane bir hareketti, hele ara sıra kendine yine eski tarz şada ve nazarla muamele etmekte tahammülsüz bir istihza-yı hainane buluyordu ve o zaman ateş kesilerek kaçmaktan başka bir şey yapamıyordu. Ve bütün bu mücadeleler içinde her gün daha ziyade ölüyordu.

Halbuki Necib bırakıp kaçamadığı için, dayanamayarak, yanarak, ölerек gelip de Suad'ı böyle muhakkar, muzlim gördüğü için, kederli görünmemek, şüphe vermek için, deli gibi, bilmeyerek yapıyor, ayrı yaşayamadığı için geliyor, onu böyle bulduğu için ölüyordu. Ve evvela böyle birbirini yanlış anlamaktan başlayan infial, görüşüp izah edilmedikçe yavaş yavaş bağladığı reng-i husumetle o hale geldi ki bir müddet sonra Suad onu o halde görüp ölmek için onları yalnız bırakıp kaçmaktan başka bir çare bulamadı; ve Necib, nadim, mütehevvir, perişan ve sersem, kâh delice şatır, sonra zebun ve muzmahil, artık Ha-cer'e de tahammül edememeye başlıyordu. Fakat hiçbir şey yapmak ihtimali yoktu, sebepsizlik, çaresizlik içinde kudurmak istediği bu cinnet ve hezeyan devrelerinde sadece kendini yiyordu ve bu o kadar müzebzep bir hayat oluyor, o kadar kararsızlık içinde sürünüyordu ki artık nazarında hiçbir şeyin ehemmiyeti kalmadığı oluyordu. Buna mukabil, deli olacağını zannettiği, haykırmak istediği fırtına saatleri, "Lakin ben ne yaptım? Ben ne yaptım? Niçin" diye her şeyi ilan etmek istediği kin ve nefret anları da takip ediyordu.

Bir gün, bu son dereceye geldi. Bir akşam yine kendini menedemeyerek, belki bir tebessüm görürüm, belki sefaletimi görür de nadim olur diyerek konağa gitti.

Ha-cer'le hanımefendi orada idiler. Suad'ı görmediği için meyas, sormaktan muhteriz, yemeği bekledi ve titreyerek onun sarı siması, soluk gözleriyle şimdi geleceğini beklerken Süreyya yalnız indi ve onun rahatsız olduğu için yemeğe inmeyeceğini söyledi. Herkes bunu esefle telakki ederlerken Hacer'in istigrabla onun henüz akşamüstü pekâlâ olduğunu söylemesi Necib'i harap etti. Ve onun kendisi için inmediğini anlamak için Hacer'in bu ihbarına ancak muhtaç olan Necib için bu hurdahaş eden bir darbe oldu, son ve katil darbe... Bu artık her şeyin sonuydu, demek her şey bu kadar, bu kadar tedavisiz bitmişti? Demek artık onu vücuduyla bile o kadar izaç ediyordu? Bir za-, man onu bilakis mesut ettiğini ve kendini görmek, alıkoymak için neler ah neler yaptığını acı acı düşünerek gözlerine yaşların hücumunu hissetti. Fakat birden tehevvür ve kin bunları kuruttu, bu hakaret tahammülünün pek, pek fevkinde idi, o kadar ki deli gibi elinden çatalı bıçağı fırlatarak sokağa fırlamak ve...

Evet artık ölmek istiyordu, madem ki her şey bitmişti, artık ölecekti... Hem de ne bitiş, hem de nasıl bitiş ya-rabbim! O bütün bir saffet ve necabetle bu kadını o kadar taziz ve ila ettikten sonra şimdi, ah şimdi ne kadar, onu da öbürleri gibi hiffetle, hakaretle telakki edip iki mülakattan sonra, eskiyip atılan bir kundura gibi bırakmış olmayı ne kadar istiyordu. Ona gidip, "Ah siz hepiniz bir şeysiniz!" diye hakaret etmek için nasıl bir iştiyakı vardı. Acı acı, "Beni pek budala bulmuştur!" diye gülüyordu. Fakat bu da kabil değildi, hiç öyle görünmüyordu; "Mutlaka, mutlaka bir şey var, fakat ne?" diye beynini yerken bu kadar züll ve hakaretle, rezalet ve meskenetle defedilmek acısı bir ceriha oluyordu. Ona haykırmak, kanlarına boğularak, önünde ölerək haykırmak istiyordu. Ve onun ayaklarının altında kanlar içinde ölmekte bir intikam vahşeti var gibi geliyordu. Evvela bu fikre meftun oldu, ne olursa olsun onun Önünde kendini öldürecek. Ona, müf-teris bir adavetle, "Biliyor musun, sen de, sen de onlardansın. Bense bir şey zannetmişim..." diyebilerek ölmek, ona kendi kalbinin kuvvet ve azametini gösterip nadim etmek, harap etmek, kendisini mest ediyordu. (sh. 306,307,308,309,310,311,312,313,314, 316,317,318,319,320,321,322,323)

Necib, Suad'ın kendisi ile ilgilenmeyişiğini yanlış anlayarak kendini içkiye vermiş ve perişan olmuştur. Suad ise Necib ile ilgili haberleri başka ağızlardan abartılı bir şekilde duyduğu için Necib'e karşı güvenini yitirmiş ve kendinden nefret eder hale gelmiştir. Taki Necib perişan halde bir gün konağa geldiğinde hanımefendi gitmesine müsaade etmeyerek onu konakta alıkoymak ve rahatsızlığı artınca doktora göstermeden bırakmak istemez. Ertesi gün önceden verilmiş sözleri olduğu için Necib ile ilgilenme görevi evde kalan Suad'a düşer. Böylece iki aşık başbaşa konuşma fırsatını bulurlar ve birbirlerine açıklarlar. Birbirlerini ne kadar yanlış anladıklarını farkedirler ve aşklarının yüceliğinden bahsederek bu şekilde devam etmenin mümkün olmadığını gördüklerinden bu yasak aşkı kalplerine gömmeye karar verirler. Aşklarının hatırası olarak da üzerlerinde taşıdıkları eldivenin tekini karşılıklı olarak kalplerinin bir parçası olarak değiştirirler.

Süreyya odaya girdiği zaman o hâlâ ağlıyordu ve yaşlarını ona göstermemek için yataklığın önünde meşgul göründü; Süreyya, "Münasebetsizlik, delilik..." diye söyleniyordu. Bir saniye sonra, onun karşısına geçmek lazım gelince ne yapacağını düşünerek Suad korkarken Hacer imdadına yetişti; kapıyı vurarak, "Hemşire, orada mısın? Biraz gelir misin?" dedi ve Suad cay-ı selamet gibi dışarı şıtap ettiği zaman Hacer'in elinden tutarak kendini bir yere götürdüğünü, kıs kıs gülererek, "Aman gel bak, ne tuhaf..." dediğini gördü. Merdivenlerden çıktılar, kendi odalarının üstündeki odaya yürüdüler, Hacer kapının önünde durarak, "Dinle bak..." dedi. O zaman Suad içeride onun sesini işiterek anladı.

Necib'i zar zor gitmek fikrinden vaz geçirerek yatmak için bu odaya getirmişlerdi. Hanım kendine birkaç ağır söz söylemiş, darılmıştı. O şikâyet ederek, "Ah bil-sen, bilsen..." diyor ve ihtiyar kadın her şeyi bildiğini anlatarak şimdi vakit olmadığı için asıl kendisiyle yarın kavga edeceğini latife gibi söylüyordu. Necib, "Hayır, şimdi söyleyiniz... Kabahatim varsa şimdi söyleyiniz. Ah bilseniz ne yapıyorum..." diye inlediğini ve hanımefendinin, "Tamam, işte şimdi de çocuk gibi ağlıyor..." dediğini işittiler.

Dışarıda gece, rüzgârın iniltileriyle ağlıyordu. Ve bu enin arasında Necib'in hıçkırıkları genç kadını harap ediyor, fark olunmayan birtakım şikâyetlerle o ağlarken Su-ad'a bu ses dayanılmaz bir feryat gibi geliyordu. Hacer, "Vay, annem de bak ne yaptı?" diyordu. Ara sıra Necib'in, "bilseniz" sözünü tekrar ettiğini, sonra hanımın teskin için söylediği sözler arasında onun, "Affediniz, beni affediniz..." diye yalvardığını işitiyorlardı.

Hacer artık hemen hemen içeri girmiş gibiydi, başparmağını fikren gayet meşgul zamanlarda yaptığı gibi dişlerinin arasında kemiriyordu. Hacer kapıyı az daha aralık ettiği için şimdi Necib'in sözlerini az daha farkediyorlardı ve inleyerek, "Ölüyorum ne yapayım" diyor ve, "Ne yapayım, ancak böyle unutabiliyorum, başka ne yapayım? Nasıl vakit geçireceğim, yalnız kalırsam çıldıracağım..." diye şikâyet ediyordu. İhtiyar kadının darılır gibi, "Ne demek canım! Biraz aklını başına toptasana... Nedir o murdar kadınların peşini artık bırak!" dediğini işittiler. Necib yemin ediyor, "Yalan!" diyordu, "Hep onun için, vallahi billahi yalnızlıktan kaçmak için..." O zaman hanımefendi, "Canım ne demek, buraya gelsene..." dedi. Ve Necib'in sükût ettiğini gördüler, tekrar hanımefendi, "Bak yine ağlıyorsun..." dedi ve artık Suad duramadı. Sersem, boğularak, yaşlar içinde koşarak karanlık bir köşeye atıldı ve orada ağladı, ağladı...

Her şeyi anladığı, hayatını artık bütün hakikatıyla gördüğü için ağlıyordu, ettiği gayr-i kabil-i tamir hataların hep birden ezasıyla inliyordu. Necib'in mahza kendisi için buraya gelmediğini ve buraya gelemeyince dayanamayarak böyle sefil ve serseri kaldığını artık görüyordu. Ve bütün bunlara kendinin sebep olduğunu görerek acz ve yeisle haykırmak istiyordu. Bu bir emniyet idi ki artık muhakeme etmek istemiyor, ilk defa zann olarak gelmişken öyle emniyet olarak telakkide inat ediyordu. "Mutlaka, mutlaka öyle... Ve ben, ben, hep ben sebebim değil mi?" Ah,

ne kadar koşup onun ayaklarına kapanmak, ellerine sararak af dilemek, ah ne kadar ağlamak istiyordu. Bir ihtiyaç, ona koşup, "Hayır, biz yanılmışız, ben yanılmışım, ah bedbaht, beni affet... Hâlâ seviyorum, fakat affet..." Ona hâlâ sevdiğini anlatmak ihtiyaç-ı şedidi onu zapt ve kahrediyordu, ettiği bu haksızlığın, bu zulmün altında o kadar eziliyor, o kadar kendini gayr-i kabil-i af görüyordu ki, affettirmek için hayatını feda etmek, "Al seninim, beni ne yaparsan yap!" diye hayatını ona vermek istiyordu. Ve bunun güçlüğü onu kızdırarak acı bir yeis ile hayatını, bütün dünyayı, hatta Süreyya'yı bile ona feda etmek emeliyle zebun oluyordu.

Odasına sarsılmış, bir girdabat-ı infialat ile zir ü ze-ber olmuş girdi; Süreyya'yı yatmış olarak görerek sükûnetle bir tarafa çekildi ve sabaha kadar onun üstlerindeki odada boğulurcasına öksürdüğünü işiterek, bin kararsızlık arasında tasavvuratı kabuslarla onu hummalar içinde çalkalayarak, yattı; sabahleyin, puslu, iniltili, kirli bir kış sabahı, kapılarına vurulup uyandığı zaman yeni dalmış olduğunu gördü. Fakat başı o kadar ağır, o kadar sersem ki gözlerini açamıyordu. Kendisini hanımefendi görmek istiyordu. Acele onun odasına gittiği zaman tebessüm ederek, "Bu ne uyku canım, saat üç..." diyordu, sonra Necib'in rahatsız olduğu için hekime haber gönderdiklerini kendileri söz verdikleri için düğüne gideceklerinden hekim gelince yanma çıkarıp baktırmasını tembih etti. Onlar hemen gidip döneceklerdi. Hanımefendi şikâyet ederek mecburiyetine kıızıyordu; ve Suad, bu darbe ile bütün bütün sersem, korkuyor, soruyordu; ihtiyar kadın temin etti, "Sadece bir ateş" diyordu. Sonra, "Fakat kim bilir, belki fenadır da... İşte onun için merak ettim hekime adam gönderdim..." dedi.

Suad oradan çıkınca hemen onun yanma gidip, "Hayır Necib, eğer sana bir şey olursa yemin ederim ki ben de ölürüm!" demek için yandı; fakat odasına kabil değil giremeyeceğini hissediyordu. O kadar ki kaç kere niyet edip hatta bir defasında kapının önüne kadar geldiği halde içeri giremedi; "Nasılsınız?" derken onu harap ve tebah görmekten, yahut düşüp ağlamaktan korkuyordu. Saat dörde gelmişti, Süreyya kalemine gitmeden Necib'i biraz görmek için odasına gitti. Uykuda bulunduğu için uyandırmadan döndü. O zaman hekim beklemek ıstırapı başladı, kış sabahı uzakta inleyen vapur düdükları, inleyen rüzgârın arasında ara sıra satıcı sesleri sürükleniyordu ve hekim hâlâ gelmiyordu. Halbuki o uyanmış olabilirdi, bir şeye ihtiyacı olurdu, bunun için odasına gitmek lazımdı; ve cesaret edemeyeceğini görerek nihayet bir kalfa gönderdi; eline bir dikiş almış, onunla meşgul, bir anda bin kararla zebun ve perişan, ateş verecek bir faaliyetle mahmum, bekledi.

Ve kendini bitap ve muzmahil eden telaşına, endişesine, ıstıraplarına bakıp hatta daha dün her şeyi unuttum zannedişine acı acı güldü. Görüyordu ki o zaman sadece kendini aldatmış, izzet-i nefsinin cerihasını sarmış, başka bir şey yapmak kabil olmadığı için mecburi bir hüsn-i niyetle hayatına razı olmuştu. Onu unutmak hayatının en cansuz bir devre-i saadetini unutmak, yaşamamış olmak, en mesut

Necib hiçbir şey söylememek azm-i katiyle çıkıyor-ken birden tehacüm eden bir tehevür dumanı içinde boğulur gibi döndü:

- Bir de sahihten hasta olmuşum ne olur? dedi. Artık bu hayat o kadar ehemmiyet verilecek bir şey midir zannediyorsunuz?

Onun sükût ederek dikişiyle meşgul oluşuna uzun uzun bakıp haşin, kindar, acı bir sesle:

- Bilakis, dedi, ben ondan o kadar usandım, o kadar usandım ki bir ayak evvel bitsin diye bekliyorum... Evet o kadar usandım...

"Niçin, ne oldu?" Suad'ın ağzında bu sözler vardı, fakat söyleyemedi, boğuluyordu; hıçkırmaya müheyya, elim bir nazarla bakarak sadece, "Necib..." diye inledi ve gözlerinden yaşların akacağını hissederek tekrar dikişine kapandı. Genç kadının bu hitabında o kadar derin bir elem vardı ki Necib'i titretti.

O zaman delikanlı biraz müteessir, biraz mahzun, acı acı, "Evet Necib," diye şikâyet etti. "Fakat biliyor musunuz ki bu şikâyetinde ne kadar haklısınız... Ama ne kadar haklısınız... Lakin şikâyet edecek, ağlayacak, feryat edecek bir kimse varsa o siz değilsiniz, benim... Asıl ben: Ah Suad, diye feryat etmeliyim, fakat yalnız Suad diye değil, beni öldürdün Suad, beni öldürdün, diye feryat etmeliyim... Zira sen gerçekten beni öldürdün Suad... Sana benim nasıl inandığımı, benim için ne büyük bir kuvvet, nasıl bir hayat olduğunu bilmiş olsaydın..."

Suad hıçkırıklarıyla boğulur gibiydi, Necib'in sesinden hararet ve sirişk ile bütün bütün sarsılmıştı, "Lakin yemin ederim ki..." diye baktı.

Necib yine o acı hararetle gülerek:

- Oh yeminlerimiz.... diye kesti. Bir sürü masal... Bunları hep biliyorum... Burada Boğaziçi gibi serbest ve rahat olmadığınızdan şikâyet edeceksiniz değil mi? Lakin ben sizden o kadar büyük, o kadar çok bir şey mi istiyordum? Haftalarca burada bir nazarınız için köpekler gibi süründüm, siz benden bir tebessümü, bir nazarı esirgediniz. .. İşte sizin yeminleriniz... Benim hürmet ve riayetimden bir şüpheniz mi vardı, benim sadakatimde bir kusur mu gördünüz? Hayır değil mi? Sadece bir sözle, bir işaretle beni temin etseniz bana sadece: "Hâlâ seviyorum, fakat korkuyorum..." deseniz ben sizin için aylarca ateşlerde yanar, saadet ve ümitte beklerdim...

Vahşi bir kinden mahzun bir şikâyet ve esefe geçmiş, sobanın yanında, ayakta, ağlar gibi söylüyordu ve Suad'ın hâlâ mahmumane bir faaliyetle dikişle meşguliyetine bakarak devam etti:

- Fakat siz hiç, hiçbir şey yapmadınız... Bir nazarınız bana bir ay elverir, bir tebessümünüz sizden günlerce mahrum yaşamak için kuvvet verirdi, siz bunları

esirgediniz ve beni defettiniz... Söyleyiniz, benim ne kabahatim vardı, ben size ne yaptım?

Sükût etti, cevap bekler gibi idi, onun hâlâ bir cevap vermediğini görerek inler gibi, "Ah beni nasıl defettiğinizi benden nasıl kaçtığınızı düşündükçe..." diye ah etti, sonra tekrar gittikçe tehevür eden bir sada-yı yeisle:

- Ve şimdi acıyorsunuz öldürdükten sonra şimdi merhamet öyle mi?...

Fakat artık istemiyorum, sizden hiç bir şey istemiyorum... Zira artık her şeyden bıktım, bekliyorum ki bir ayak evvel her şey bitsin de kurtulayım. Anlıyor musunuz, artık kurtulmak istiyorum...

Suad, Hacer meselesinde nasıl yanıldığını anlıyor, affolunmak için yanıyordu. Onu müteessir ettiğini anlayan Necib daha hasretle, sanki kendi kendine söylüyormuş gibi yavaş bir sesle:

- Halbuki ne emellerim vardı? dedi. Ne güzel emellerim vardı, gideriz diyordum, benimle beraber gelirsiniz zannediyordum... Ne delice, ne gülünç bir hülya, değil mi?

Acı acı gülümsedi:

- Size bir kaşane takdim edemem. Fakat birbirini çok sevdikten sonra neyin ehemmiyeti kalır diyordum. Aşk her şeyi unutturur diyordum... Beni gerçekten seviyorsu nuz zannediyordum!

Birden, Suad'ın gözlerinden, eğilmiş olduğu dikişe yaşların sukutunu gördü. Ve namütenahi şevk ve sürurla:

- Ah, ağlıyorsunuz diye sevindi, ağlıyorsunuz, demek, seviyorsunuz, demek hâlâ seviyorsunuz? Onlar hep yalandı değil mi? Ah bir kere buna emin olsam Suad, bir kere daha emin olsam senden ayrı bile yaşamak için kuvvet bulacağıma yemin ediyorum... Ah seni ne kadar delice sevdiğimi bilsen Suad, bir bilsen...

Sesi derin bir feryat ile söndü; Suad, o artık daha ziyade mukavemet edemeyerek dikişiyle yüzünü kapatmıştı; ve Necib onun hıçkırığını işiterek bitap-ı saadet, oraya bir koltuğa düştü ve orada mest ve nalan, kollarını ona uzatarak:

- Ah bu yaşlar, bu yaşlar, diye feryat etti, zannediyorum ki hayatım çoğalıyor...

Onun bükasına meftun, kendi de ağlamaya müheyya, bir müddet sükût ile onun ağlayışını dinledi. Uzun kahrılardan sonra, yeislerden sonra bu nagehani saadet bütün kabiliyet-i âşıkaneşini son derece-i feragata isat etmişti; ona bakarken, onun kendisi için ağladığını işiterek onun bir nefesi için orada ölüp gitmek kadar büyük saadet olamaz gibi geliyor ve gerçekten böyle olacakmış kadar mest ve mesut bekliyordu. Ona son derece merhamet ve himaye hissiyle memzuç

bir meftuniyetle uzun uzun baktı, sonra birdenbire kalkıp yanındaki koltuğa giderek derin bir enin-i istirham ile yalvarmaya başladı, "Ah Suad, gel gidelim,"diyordu, "Gel her şeyi unutam, her şeyi bırakalım... Bak sana artık söylemeye cesaret ediyorum Suad, ölünceye kadar, saniyelerine kadar hayatım senindir.. . Gel bunu kabul et Suad, bak ağlayarak yemin ediyorum ki beni ne kadar mesut edeceğini kabil değil anlayamazsın..."

İkisi de mesut, aciz, bu teklifin ciddiyeti altında bila-ihhtiyar ezilerek sükût ettiler, bir an oldu ki nazarları derin bir şükran ve saadetle parladı, ikisi de birbirlerine ne kadar merbut ve müteşekkir olduklarını gördüler; fakat hemen ikisinde de bir zulmet peyda oldu; gayr-i ihtiyari birinde peyda olan Süreyya mülâhazası sanki diğerine de sirayet etmişti ve sapsarı, mütereddit bakıştılar. Gözlerin başladığı mülâhazayı genç kadın ikmal etti, nihayetsiz bir yorgunluk ile, "Hayır, Necib hayır" dedi; "Bana birbirimizden o kadar şey istemeye hakkımız yoktur gibi geliyor... Hem her şeyi unutsam bile Süreyya var, bilsen ona ne kadar acıyorum Necib... Bile bile ona bu fenalığı etmek o kadar fena geliyor ki... Düşün, onun için bu ne acı bir hakaret olur değil mi?"

Henüz yaşları kuramamış mahzun gözleri, nazarlarının derin hararetiyle bakarak cevap bekliyor gibi idi; Necib bu nazarda namütenahi bir hüznün ve rikkat, bir esef ve feragat görüyor ve Suad'a bir an olsun bu kadar malik olmak Süreyya'nın hayatı kendi rey ve rızasına merbut bulunmak o kadar yakın, samimi, hâkim olmak onu o kadar mest ediyordu ki müteşekkirane tasdik ettik. Bu saadeti-nin içinde bir zaman kendini o kadar kahr ve zebun eden acı mülâhazalardan gafildi, maahaza bu tasavvurun ne kadar gayr-i kabil-i icra olduğunu hissediyordu; ona Süreyya için, "O ne olursa olsun!" demekte ruhuna ağır gelen bir küçüklük, ona bir adem-i liyakat görüyor ve genç kadını sadece aşkıyla icbar değil, ikna edecek, Süreyya'yı ihmal ettirecek birçok delail ibraz edebileceğini düşündüğü için bile kendini levm ediyordu. Ve bir kere bu mülâhazalara geçince, hareketlerinin akubetini yalnız bir noktadan düşünmek birden bütün nukat-ı nazara onu sevk-etmişti. İlk hamlede böyle müellim bir cerihaya sebep olacağını görerek Suad'dan o kadar fedakârlık isteyemeyeceğini anlıyor, hatta teklifinin ciddiyet ve cesaretiyle eziliyordu. Ve bir saniye daha sükût ederse hararet ve cazibenin muhtel olacağını bildiği halde de bu saniye bir kararsızlık ve mücadele arasında geçmiş bulunuyordu; öyle ki genç kadın, tereddütle ona bakarken onu bir saniye içinde yine pek zayıf ve nalan gördüğü için taaccübe, taaccüpten tahattura intikal ederek, hep mazilerini bir anda yaşamış gibi oluyor, kendine daima müfteris bir mücazat gibi görünen aşklarının atisini düşünerek tereddütü kuvvet buluyordu. O kadar tecrübe görmüşler, öyle meraretlerle mecruh olmuşlar, öyle şeyler hissetmişlerdi ki bu iki dakikalık sükûtun nihayetinde birbirlerine bakarken, sanki o ayrı düşünülmüş, korkulmuş şeyleri birbirlerinin gözlerinde görür gibi oluyorlardı. İkisine de aşk irade-i beşeriyenin haricinde bir hayat-ı hususiyeye malik olduğu için itaatten ziyade zalimane tahakküm eden bir canavar gibi geliyordu. Suad ona, "Hiç değişmeyeceğine emin misin?" gibi bakıyor zannediyordu ki bu suali sorsa sahihten Necib cevapta duçar-ı müşkilat olacaktır. Genç kadın bu

mülâhaza içinde o kadar gömülmüştü ki Necib başını kaldırıp derin, bitap bir esefle, "Evet, hakkın var!" dediği zaman iki dakika evvel söylediğini unutmuştu, onun için bu sözün manasından yalnız artık her şeyin bittiği meraretini duydu; Necib de, o da bu sözü telaffuz eder etmez, bir an emniyet ile temellük hissi hâsıl ettiği için bu devam edecek zannederken yerine acı bir hicranın kaim olduğunu görünce nasıl bir saadetten mahrum olduğunu anlayarak yandı, o ateşle, "Fakat beni sev Suad, beni sev!" diye inledi. Kaybettiğini tazmin etmek istiyormuş gibi bir tehalükü, bir meshufiyeti vardı, şimdiden nedamet kendini istila ediyordu, "Hiç olmazsa vaat et Suad," diyordu, "Beni seveceğini vaat et... Beni, beni, yalnız beni... Vaat et, bari kalbin benim olsun, beni hiç unutma... Ah söyle Suad! Söyle, hiç olmazsa sevdin mi, söyle sevdin mi?"

Bu kadar yakından, bu kadar hararetle ilk defa mülâki olan Suad, ömrünün aşkla, esefle, hasretle en aciz ve zayıf bir zamanında, bu ateşle bütün bütün harap oluyordu ve sözü kâfi görmüyormuş gibi haykırmak isteyerek, canını verir gibi ellerini uzattı, o bunları tuttuğu an zarfında Necib bu uzun ve mahrum aşkın bütün mükafatına nail olmuş gibi mesut, öldüm zannetti. Başka bir hayatta, başka bir âlemdeymiş gibi titriyorlardı. Ve bu uzun bir temin-i aşk, ahlarla, gözyaşlarıyla, çarpıntılılarıyla ikisinin de ruhunu mezc ve tevhit eden, sözlerin bütün ruh ile içildiği, hüviyetlerin birbirinde hal ve medhuş olduğu bir an-ı aşk oldu. Birisi sadece onu sevdiğine ve onu seveceğine, diğeri bir emniyetle işkencelere tahammül edeceğine yemin ediyorlardı. Necib, "Sadece, müsaade edersen, ayda yılda bir, Necib birkaç saat buraya gelir" diyordu. "O zaman bir nazarın bana hayat olur, bir tebessümün kuvvet verir, değil mi?" Şimdi, fedakârlıklarının, elele sadece kendilerini mest ettiği devresinde, bir gaflet-i hayal ile her zaman aynı tahassüsle mesut olacaklarmış gibi, memnun ve müteşekkirdiler. Sonra yadigâr meselesi çıktı; Necib "Bende var ama, pek zavallı bir yadigâr, çalınmış..." diye o kadar mest olduğu tek eldiveni çıkardı. "Ben size bunu vereyim..." Onu kalbinin üstünde o kadar taşımıştı ki hemen kalbi olmuştu, "Fakat siz bana..." diyordu; o zaman genç kadın gömleğinden bir şey çıkardı; bu aynı eldivenin diğer tekiydi. O da öteki o zamandan beri saklamıştı; ve Necib bunu görünce o kadar mesut oldu ki eldiveni de bunu tutan eli de kaparak ağzına götürdü. Ve ilk defa olarak dudakları ona temas etti. Bu elde evvela bir tuğyan-ı ismet vardı, fakat o kadar titriyordu ve Necib o kadar ısrar etti ki nihayet bütün bütün mukavemetsiz kaldı.

Kendilerinden başka şeyleri o kadar unutmuşlardı ki saatin sesi onlar için acı bir tembih oldu. Genç kadın ellerinin onun ellerinde olmasından sıkılmış, Necib bunları bırakırsa ne yapacakmış gibi, mahrum, müştak, şimdiden bu saadetten bile ayrılmak mecburiyetiyle nalan kaldılar. Fakat ayrılmak lazım geliyordu. O zaman Necib yana yana ondan son bir lütuf daha istirham etti; bunu korkarak, titreyerek, ninesinden rica eden bir masum haliyle söylüyordu; onu gözlerinden bir kere, son defa öpmek istiyordu, "Madem ki ayrılıyoruz..." diyordu; onları o kadar sevmiş, asıl onları sevmiş, hayatında onlar kendine o kadar saadet vermiş ve o kadar saadet vaat etmişti ki şimdi böyle ayrılmak pek güç geliyordu; ve Suad'ın hafif bir

tereddütle, bir reng-i hicapla kapanır gibi titreyen gözlerinden öptüğü zaman bunlardan onun vücudundan ayrılmak, bu elleri bırakıp çıkmak, bu nihayetsiz rüya-yı saadetten avdet pek zalim, pek müfteris bir şey oldu; bu elemnak zehralud, muharrip bir ceriha gibi yanmaya başladı. Necib çıkıyordu, ikisine de bundan sonraki hayatları yaşamaya değmeyecek bir zulmet gibi, enindar, boş, ebra-lud bir çöl gibi geliyordu. Beyhude yere feda edilmiş hayatların hüsraniyla ezilerek ikisi de bir dakikalık bir gafletin eseri olan bu ittifak için birbirine haykırmak istiyorlar, fakat muktedir olamıyorlardı; ve ikisi de yalnız kalınca bir yük taşımış da düşüymüş gibi, fakat kalkmayıp can vermek isteyecek kadar bitap ve mecruh, sanki hunalud serildiler.

Nihayet, nihayet işte bitmişti ve sadece kendi sebeplerine bitmişti.

Necib sokakta, sendeleyerek çamurların içine daldı, yağmur altında farketmeyerek yürürken aklına başka bir yağmurlu gün geldi ve kalbi o kadar ezildi ki fedakârlığının derecesini bütün acılığıyla hissetti. Ah hayatın bu kadar fedakârlığa değecek nesi ve ne mükafatı vardı? Böyle bir aşkı feda etmek için hayat, namus bize hiçbir şey mi veriyor, miskin bir rahattan başka ne veriyordu? O hayatta, hayatın bütün itibariyat-ı müessesine müfteris bir kinle kudurmuş yürürken gözleri sulanarak görmüyor, çamurlara yatmak istiyordu. (sh. 348,349,350,351,352,353,354,355,356,357,358,359,360,361)

Her ne kadarda kendi istekleriyle bu aşka bir nokta koymak istemişlerse de her ikisi de biliyordu ki bu aşka içinde yaşadıkları toplumda geçit yoktu. Tek çare leri öbür hayatlarında birleşip mutluluğu tatmak olacaktır. Dolayısıyla eserin sonunda Suad'ı çıkan yangından kurtarmak için Süreyya'dan çok Necib'in can atması başka bir şeyle bağdaşmaz. Böylece iki aşık isteklerine kavuşurlar ve bu dünyada yakalayamadıkları gerçek vuslatı ölümden sonraki yaşamlarında ertelerler ve kavuşurlar.

Sonra bir kısık ses daha işitildi, "Suad mı, yok mu? Niçin?" Bu Necib'in sesiydi, Süreyya ile karşılaştılar, boğuk bir sesle birbirlerine haykırıştılar, ihtiyar kadın feryat ederek "Lakin Allah aşkına koşunuz, bakınız kızcağıza..." diye yalvarıyordu, birisi, "Sakin içeride kalmasın?" dedi. O zaman Necib'le Süreyya'nın kapıya doğru koştuğu görüldü.

Aşağıdaki merdiven henüz ateşten masun idi, sadece muharrip bir duman boğuyor, çatırtıdan harareten buna-lıyorlardı. Haykırarak merdivenin üst başında bulundular, selamlık tarafına giden koridor ateş içindeydi. Harem sofası kesif bir dumanla kaynıyor, Süreyya'nın odası köşede duman içinde kayboluyordu; o zaman Süreyya orada, içeri girmeye cesaret edemeyerek, "Suad, Suad!" diye haykırdı. Necib kapının önüne kadar koşmuştu, dehşetli bir hararetle boğuluyorlardı, tekrar Necib, "Suad!" diye inledi, ikisine de bir inilti işitiyoruz gibi geldi, fakat ses muharriş bir çatırtı ile boğuldu. Bir fırından fışkıran alev gibi yakarak, eriterek hücum eden duman içinde evvela bir saniye ikisi de tereddüt

ettiler, fakat sonra Süreyya Necib'in vahşetle haykırarak içeri atıldığını gördü, "Necib" diye koşmak istedi; fakat dehşetli bir çatırtı ile tavanın yıkılıp oda kapısının ateş içinde kaybolduğunu görerek deli gibi döndü... (sh. 365)

ESERDEKİ DİĞER KARAKTERLER

BEYEFENDİ VE HANIMEFENDİ

Süreyya'nın annesi ve babasıdır. Beyefendi baskın bir karaktere sahiptir. Otoriterdir. Biraz sa sinirli bir yapıya sahip olduğu için daima bu özelliklerinden yararlanarak istediğini yaptıran bir kişiliğe sahiptir.

Hanımefendi ise her türlü şefkat, anlayış ve munislik adına her ne varsa gerçek bir ev hanımıdır. Eşinden gelen her şeye belli bir yasa gelmiş olmasına rağmen katlanmaya alışmış ve çocukları için yapmayacağı fedakarlık yoktur.

HACER VE FATİN

Süreyya'nın şımarık kız kardeşidir. Fatin ile olan evliliğide aradığı mutluluğu bulamadığı için gerçek mutluluğu eşi dışında her şeye aramaya çalışan oldukça hareketli yaşına ve konumuna uygun hareket etmeyen kıskanç bir ruh haline sahiptir. Kendi dışındaki herkesin mutluluğundan rahatsızlık duyar.

Fatin ise kayın pederine yaranarak acaba servetime bir şeyler katabilirmiyim diye düşünen, paradan başka gözü birşey görmeyen, fiziğine de fazla önem vermeyen, para için girmeyeceği şekil ve hokkabazlık olmayan bir kişiliğe sahiptir. Bu itici yönü nedeniyle Suad'ın Süreyya'nın ve Necib'in nefretini kazanmıştır.

BEHİCE DADI VE HİZMETÇİLER

Behice dadı ve hizmetçiler eserde fazla yer verilmeyen fakat ailenin konumunu tam izah edebilmek için yerleştirilmiş kişiler olarak karşımıza çıkarlar.

4. ZAMAN

Mehmet Rauf eserinde zaman olarak reel bir zamanı seçmiştir. Zaman olarak eserde ilkbahar, yaz, sonbahar ve kış mevsimi ele alınmıştır. Mehmet Rauf'un eserde seçtiği zaman dilimi olayın gelişmesi ve kahramanların ruh durumlarıyla uyumluk göstermektedir.

İlkbaharda Necib'in yakın akrabalarının bağ evinde, evin gelini olan Suad'a hayranlıkla başlayan aşkı, yaz mevsiminin insanı gevşeten havasıyla boğaziçi'ndeki yalıda doruk noktasına ulaşmış ve sonbahar mevsiminde tabiatında solması ve yok olmaya başlamasıyla birlikte aşkları da doğaya ve zamana paralel olarak sancılı bir dönem geçirerek yok oluşa doğru gitmiştir. Kış mevsimiyle birlikte doğada meydana gelen adına yok oluş veya ölüm diyebileceğimiz doğanın soyunmasıyla birlikte Necib'le Suad'ın bu temiz; fakat imkansız aşkları Bakırköy'deki konaktan ikisinde acı bir şekilde yangın felaketinde ölmesiyle son bulmuştur. Bu bakımdan Mehmet Rauf'un Eylül'de seçtiği zaman dilimi vak'a kuruluşu ile yakından ilgilidir.

Ayrıca Eylül, 1900'lü yıllardaki İstanbul'un zevk ve eğlence anlayışlarını yansıtmaması bakımından da önem taşımaktadır.

İlkbaharda Necib'in evin gelini Suad'a olan ilgisi gayet saf ve temiz duygular içeren bir hayranlıktan öteye geçmemektedir.

Necib, Hacer'in böyle küçüklüklere pek çok kapılarak onları böyle adi adi meydana vurduğunu görmekle beraber ona acıyordu; Suad'm tefevvuku,⁴ güzellikçe belki Hacer galebe ederdi,⁵ fakat Suad'm bütün sair şeylerde ona tefevvuku o kadar göze çarptıyordu ki bunu Hacer'in de fark etmemesi gayr-i kabildi.⁶ Ahlakça, mekânecçe,⁷ hilm⁸ ve nezaketçe bu tefevvuk, Suad'a öyle bir hal veriyordu ki güzelliği bundan zenginleniyordu. Zevcine olan rabıtası, sakın, daima mütebessim, daima mütevazı halleri bir teali⁹ sebebi oluyor, onu yükseltiyordu. Halbuki Hacer'in öyle anları olurdu ki bir gölge gibi namahsus¹⁰ ince kaşları, şeffaf cildi, saçlarının eda-yi dilberi¹¹ ile gerçekten güzel bir kadın olduğu görülür, Necib bu güzellikte biraz yaramaz, biraz yırtıcı kuş rengi bulurdu. Sonra Suad'm me-sudiyeti yanında kendisinin ziyan edilmiş hayat-ı izdivacı bu kadına karşı İhfasma¹² nezaket ve tahammülünün kifayet edemediği bir kin ile onu azürde eder¹ dururdu. Necib eğer Suad'm hilm ve idaresi olmasa Hacerle itilaf kabil olamayacağını, Hacer'in hatta fırsat bile beklemeyen şu hırçın tehacümlerine² Suad'ın nasıl bir mülayemet³ ve tahammül ile mukabele ettiğini fark ediyordu.

Sofradan kalkıp salona çıktıkları zaman, "Siz pek iyi yapıyorsunuz" dedi.

Suad evvela tecahül etti;⁴ bunların kendine bir taarruz olmadığını, Hacer'in bazen herkese karşı böyle davrandığını iddia etti. Fakat Süreyya da birleşerek bütün o tavırların birer açık taarruz olduğunu kabule icbar ettiler;⁵ o zaman, onu bir küçük kardeş gibi sevdiğini, her haline pek çok acıdığını, bunun için öyle küçük şeylerine ehemmiyet vermemeyi tercih ettiğini söyledi:

-Yemin ederim ki, diyordu, Hacer sizin zannettiğiniz kadar fena bir kız değildir; eğer iyi idare edilse pek iyi olur, halbuki...

Süreyya ağız dolusu duman savurarak: - işte asıl iş orada ya, diye haykırdı; bu kadar kişinin içinde de bu sabır bir sende var...

Necib gülerek, "İşte ben de bu sabra hayran oluyorum" dedi.

Süreyya Suad'm elinden tutmuş Necib'e gösteriyordu, "Benim karım bir melektir, Necib..." Suad gülümseyerek, "Kızarmak lazım mı?" diye sordu.

İkinci akşam yine bir aralık yalnız kalınca:

- Sizi akşama kadar burada bekletip sıkıyorum, affediniz. .. dedi; Süreyya'ya bir oyun yapacağım^ sizin de bulunmanızı istiyorum, fakat olmuyor ki...

Necib, "Zaten cumartesi inmeye karar vermiştim" diye tekrar ricayı menetti. Ne olduğunu anlamamakla beraber, bu oyunun yalıya dair olacağına hükmediyordu. Artık bütün köşkün ağzında bir alay olan bu meseleden bahsolundukça Suad'm kesp ettiği hal-i heyecan,¹ bu hükmü takviye ediyordu. Fakat meselede hepsi o kadar ifrat² gösteriyorlardı ki artık lüzumundan fazla oluyor, hatta rahatsız ediyordu. Bunu fark eden Necib, Suad'ın cevap vermediğini gördükçe kadının sabrına, tahammülüne şaşıyordu.

Suad'la işte beş seneden beri tanışıyorlardı; bu beş sene içinde ona olan hürmeti her an çoğalmış, kadınlar arasında böylesine tesadüf pek güç olduğunu zannettirmeye kadar varmıştı. Necib zaten pek nadir ziyaret ettiği bu aileye Süreyya'nın teehhüründen³ sonra daha seyrek gelmeye başlamıştı; o zaman henüz mektepten çıkmış, uzun tahsil senelerinin biriktirdiği bir tehalük⁴ ve ateş ile yaşamaya koyulmuştu. Kadınlar hakkında pek uzaktan ve sahifeler arasında tetkikin, tecrübe ve muhakemeden ziyade tahayyülden hâsıl olma bir tetkik-i sathinin¹ şevkiyle evvela pek hül-yaamiz² fikirleri vardı; tecrübe kendisine acı hayal cerihaları açtı ve gençliğe mahsus sevk-i hararetle tecrübelerini pek kolayca tamim ederek³ aleltlak⁴ kadınlara dair kavi⁵ ve itirazdan masun⁶ bir fikir ve felsefe edinmiş, artık mübarezat-ı hayatiyede mecruhiyet⁷ tehlikesine tamamıyla mukavim⁸ bir zırh ile silahlanmış olduğuna inanarak öylece yaşamaya başladı. Bu esnada ara sıra gördüğü Suad, onun hilm ve sükûn içindeki şetareti, ciddiyet ve vakara⁹ mâni olmayan çocukluğu kendisine pek zahiri, pek yapma gelir, onun da öteki hanımlar gibi olduğunu düşünerek, Süreyya'nın ilk zamanlar izhar ettiği asar~ı memnuniyete¹⁰ kalben, "Çok geçmez görürsün!" diye baş sallardı. Fakat zamanlar geçip bu memnuniyetin hâlâ izdiyadını¹¹ gördükçe merakı arttı; nihayet öyle oldu ki bir gün Süreyya'ya, "Sen birinci ikramiye kazanmışsın azizim!" dedi ve elini sıkarak:

- Fakat birinci ikramiye de layık bir ele düştüğüne teşekkür etmelidir; zira iltifat çakmadığıma eminsin ya, temin ederim ki birbirinize layıksınız.

Ve Necib, son dakikalarda garip bir hüznün içine gömülerek bu mesut zevç ve zevceye bakıyor, eğer evli olmak bu ise hiç fena bir şey olmadığını görüyordu. Fakat bu

izdivacın nasıl müstesna şartlar, tesadüflerle husul bulduğunu teemmül ederek¹ birçok fena izdivaçları gözünün önüne getiriyor, kendisine kabil değil, kabil değil böyle bir ikbal teveccüh etmeyeceğini,² bu kadar muvafık bir zevceye kabil değil nail olamayacağını,³ mahrum ve zelil⁴ hayatını ihtiyarlığa kadar böyle yalnız ve bedbaht sürükleyeceğini düşünüyordu.

Yarın erken kalkılacağından erken yatılmak tavsiyesiyle dağıldıkları sırada Necib hep bu fikirlerin zebunu⁵ idi; odasına gitmek için balkona geçtiği zaman iri, rüzgârlı damlaların sukutunu⁶ görerek bu serinlikten istifade için orada tevakkuf etti,⁷ alnını bir direğe koydu ve gecenin kaşışında bir müddet öyle kaldı.

Kendini, hayatını düşünüyordu. Evlenmemek hakkındaki karar-ı katisi ara sıra duçar-ı zaaf olurdu;⁸ şimdi yine o zaaf zamanında idi. Bu zevç ve zevce arasında şahit olduğu itilaf ve mukarenet,⁹ bu hararet, bu birinin küçük bir emeli için öbürünün bahş-ı hayat edecek derecede tehalükü,¹⁰ bu sakin ve mesut mahabbet onu harap ediyordu. Hep muvaffakiyetleri birer hüsrân ve azap olan kendi hayatının uzun uzun arzu edilmiş, çalışılmış, kazanılmış muzafferiyetlerinde bile böyle kavi, böyle fedakâr, böyle müşfik ve harr¹¹ bir hamle-i samimiyete nail olamamıştı. Birçok saadetleri ya zehirli bir müfarekat¹ yahut muhakkar bir lakaydi² ile bitmiş, hiçbirisi en mesut zamanında bile şu saadetin sükûn ve letafetine benzeyememiş-ti. Ve bu hayatı tatmadıktan sonra yaşamak ona boş, pek boş geliyordu. "Niçin?" diyor, sonra ebedi nakarat-ı yeis ve fütur,³ "Niye iyi?" hitabı takip ediyordu. Onun haya-huy izaka müptela,⁴ sergüzeştlere meyyal⁵ olan tabiatı bunlarla itilaf ettiği için artık tabiat-ı saniye olmuş, şimdi kendisinde sükûn ve sefkate, gölgeye, azamet ve şiire müştak⁶ bir tabiat uyanmaya başlamıştı. En memnun olduğu an-ı hayatında bile ruhundaki natamamlık⁷ hissi bir başka ihtiyaç ile dağlanıyor, şimdi zannediyordu ki bu ihtiyaç ancak böyle sıcak bir mahabbetle, böyle dostane, hâ-hirane⁸ bir vefa ile tatmin edilecek...

İlk bir rüzgârla büyük büyük bulutlar uçuşarak geçtikçe seyrek, ağır katreler serpiliyor, etrafında bunların yapraklara sukutundan mütehassıl gayr-i mevzun⁹ bir ses hışıl-dıyordu. Necib, ıslanıldığını fark edip karanlığın içinde odasına giderken durdu, yambaşında şimdi işitiyorum zanne-tiği asude¹⁰ bir teneffüsle uyuyan bir zevç ve zevcenin azim bir hürmet ve mahabbetle mesudiyetlerini temenni etti. Layık olan mesut olur fikri bir müddet zihnini işgal etti. Odasına geçip soyunurken hâlâ bunu düşünüyordu.

- Evet, dedi, layık olan mesut olur; yahut Goethe'nin dediği gibi, layık olan kazanır ve kazanamayan layık değildir. (Sh. 32,33,36,37,42,43)

Necip 'in Suad'a karşı olan hayranlığı yaz mevsiminde Süreyya ile Suad'ın Boğaziçi'nde kiraladıkları yalıdan sık sık beraber olup ortak zevkleri paylaşmaya başlayıp, ortak hazları almalarıyla pençesinden kurtulamadığı yasak ve platonik bir aşka dönüşür. Zaman içerisinde Suad'ın da bu yasak aşkı öğrenmesiyle bu durum karşılıklı bir aşka dönüşür. Her ikisinin de ahlaki anlayışları ve vicdanları karşı koyamadıkları bu aşk girdabı karşısında derin psikolojik savunmaları ve acıları beraberinde getirir. Yaz

mevsiminin verdiği coşku ve rehavetle bir yandan kalplerine söz geçiremeyip çılgınca yaşamak istedikleri bir aşk, diğer yandan vicdanlarını bir kor gibi dağlayarak her an acı çektiren ve bu gelgitlerin içinde perişan olan bu iki ruhu Mehmet Rauf, Eylül'ünde başarılı bir şekilde karşımıza çıkarmaktadır.

Sofradan kalkıldığı zaman Necib kendi kendine, "Ah herkes böyle olsa... Herkes mesut olsa..." dedi. Başka bir yerde olsaydı şu temennisini pek mashara⁴ bulurdu, fakat b saadet ve samimiyet içinde bütün temayülat ve itiya- kayboluyor, hayatını muzlim, hain, fena hayatını unutuyor, gayz ve füturunun⁶ hissetmeden değişerek başka, iyi bir adam oluyor ve sonra bunu fark ederek şaşırıyordu; "Ah insanlar, şu kalb-i beşer... Yüzbin manalı bir muamma... İçinden çıkmak mümkün değil..." diyordu. "Acaba fenalık gibi iyilik de sari mi¹" diye düşünüyordu. Tekrar balkona çıkıp köşelerdeki yeşilliklerin altında uzun sandalyelerden birine otururlarken Süreyya, "Aman Suad gelmeden bir cigara tellendirelim..." diye kutusunu verdi; henüz cigaralarını yakmışlardı ki Suad görüldü; balkona çıkmayarak kapıdan, "Dehşet, dehşet, yine mi duman, yine mi?" diyordu.

O zaman tütünden bahsedildi, Suad'ın cigara birinci zıddı idi, Süreyya müdafaa etmek istiyordu.

Necib dedi ki:

- Yok Süreyya, herhalde bu iddia edilecek kadar ehemmiyetli bir şey değil, bana öyle gelir ki evli olsam da tütünümlü bais-i şikâyet² olsa...

Süreyya tuhaf bir gözle bakarak:

- Galiba yine bir şey yumurtlayacaksın Necib...

Necib gülerek bitirdi:

- Elimden cigarayı, cebimden paketi, kendimden de bu menhus itiyadı maalesteşekkür def ederdim...

Süreyya, sigarasını kemal-i zevkle bir daha çekerek ağır ağır dumanlarını savuruyordu:

- Ne güzel fikir, yalnız bir kusuru var ki kabil-i icra değil...
- Azıcık fedakârlığa kail olmayınca hiçbir şey kabili icra değildir. (sh. 69,70)

Birbirlerine karşı ilk günlerin şevk ve inşirahı- benzer böyle bir irtibatları vardı; buraya geldiklerinden beri hayatları hep inşirah ile, hep yeni iştiaqlarla geçiyordu. Süreyya'nın çocukça sevinmeleri, delilikleri oluyordu. Ve bu, Suad'ın hararet-i kalbinin muhtaç-ı ne-vaziş¹ galeyanlarında büyük bir saadete mucip² oluyordu. Hayatlarını muntazam, güzel yaşamak için pek çok çalışarak yoruluyordu. Melalden azade³ bir ömür tertip etmek için böyle uğraşıp sonra mükafatını

gördükçe, Süreyya'yı böyle yeniden müştak ve pürneşe buldukça emeline nail olduğundan dolayı mesut oluyordu. İstiyordu ki evin içinde hiçbir şey Süreyya'nın şikâyetine mucip olmasın. İlk günler hazırlık, tedarükât,⁴ tertibat ile meşgul geçince artık birbirine benzeyen günler, evin ceryan-ı daimisini alizeden mürettep günler tevali etmeye⁵ başladı. Fakat bunda bile, bağda geçen son günlere nispeten, yeni evlenmiş bir zevç zevce hararet ve neşesi vardı.

Necib bu hayatın bir başka neşesi oluyordu; bu halin bir parça yardımcısı da kendisi olduğu için onun da orada vücudu, meserretlerini¹ biraz daha itmam ediyor² gibiydi. Onun gelmesini sürurla istikbal ediyorlar,³ avdetini tehir⁴ için tuhaf tuhaf vesileler icat ediyorlardı.

Necib, Suad'm Süreyya'ya nasıl baktığına dikkat edip, "Evet, dedi, sizi oraya kadar takip edecek bir refikanız³ olduktan sonra..."

O zaman Suad'm gözleri o nazar-ı şefkati kaybetmeksizin Necib'e döndü; ve bu nazar o kadar derin, sıcak bir mahabbet ile pürnemdi ki Necib, ruhu eriyor zanetti; bir saniye mesut bir halecanla⁴ titredi. Evet, böyle bir nazarla insan dünyanın öbür ucuna gider, diye düşündü; çöllere gider, dağlara gider... Onun şimdi terk etmek istemediği hayat, bir çölden başka ne idi? Gölgesiz, susuz, vahasız, hatta serapsız bir çöl...

Evet, hatta serapsız... Maahaza, bazen en ehemmiyetsiz tebessümler, hatta kendine ait olmayan nazarlar bile ona bir feyezani şii¹ verir, feda-yı can ihtiyaçlarıyla in-letirdi; "Ah tenakuz, tenakuz²... İnsan değilim, muadeleyim..." diyordu. (sh 74-75)

Suad piyanoda birkaç gam yaparak, "Hangi havalan seversiniz?" diyordu. Necib, notaları karıştırarak gözden geçiriyor, "Aman romans olmasın!" diyordu; sonra romanslar hakkındaki lakaytlığının hikâyesini anlatıyordu. Elindeki kâğıtların arasından bir şey ayırıp piyanonun önüne koydu, Suad, "Granviya?" dedi, "âlâ!" dediler; *Granvi*-ya'yı ikiside pek seviyorlardı. Necib, "Onda herşey var, diyordu, şuh, çalak,² mahsun, mahmur... her tel var." *Granviya'dan Faust'a* geçtiler ve *Granviya'nın* valsinden sonra *Faust'un* valsini mukayese ettiler, askerler marşı onu takip etti, *Rigoletto* marşı çalındı. Necib mütehallik³ havaları tercih ediyordu; bu vech ile *Trauatore*, *Aida*, marşları takip etti. Necib, "Biraz da ağlayalım" diye *Traviata'yı* koydu; "Adio del pasato", "Bu kadar genç ölmek", "Ah belki!" parçaları çalındı. Necib, "Verdi girdimi iş değişiyor; fakat sizde Verdi tekmiil değil" diyordu. Suad kendisinden bestekârların iyice vakıf olmadığı hayatına dair malumat soruyor, Necib bildiği tafsilatı veriyordu. Öyle oldu ki musiki sükût ederek yalnız bahsi devam etti. İkisi de şunda ittifak ediyorlardı ki dünyada musiki gibi müessir¹ hiçbir şey yoktur. Necib için ömrünün en tatlı zamanları yalnız çok mesut olduğu demler² değil, musiki ile mest olduğu zamanlardı. Ondaki o kadar şiddet ve iptila ile mütehassis oluyordu.³ Asıl ağır musikiden anlamak için birçok senelik terbiye-i hususi-yeye ihtiyaç olan

Gluck, Haydn, Beethoven gibi üstatlardan bahsederek onları dinleyip anlayamadığı için eseflerini anlatıyordu.

Balkona avdet ettikleri zaman saat on'a geliyordu, "Hani kotra?" diye gülüşüyorlardı. Süreyya iyice canı sıkılmış gibi, "Belli olmaz ki, belki gece gelir" diyordu.

Suad, "Artık herhalde bizi evde daha ziyade hapse-demez ya?" dedi.

- Evet, çıkalım, dediler.

Bu sefer Kavak yoluna geçmişlerdi; Süreyya dakikada bir arkasına bakıp sevakili teftiş etmekten hâlî⁴ kalmıyordu; Necib gülerek "Sandala mı bakıyorsunuz?" diyor, Suad serzenişle, "Beykoz çayırına bakmaz ya" diye söyleniyordu.

Onlar çıktığı halde Süreyya çıkmıyor, ilk hevesle sandalcıya yardım ediyordu. Suad'la Necib rıhtımdan onlara bakıyorlardı. Sonra üçü de beraber çayırda ilerlediler. Evvela rüzgâr onlara çayırda nefhalar getirmeye başladı; bu, birçok çiçeklerin, otların mürekkep bir nefhası,⁴ serin, taze, ratıp rayihası idi. Biraz sonra çayırın bir kısmını gördüler, uzaktan burası sarı çiçeklerle bir fulya tarlası gibiydi. İlerledikçe ötesinde berisinde kırmızı, mor, beyaz çiçekler de fark edildi, mebzul⁵ yeşilliklerin arasında mebzul renkler, çiçekler ki tarladan taşıyorlar, rüzgârda dalgalanıyorlardı. Rüzgâr, parça parça her dalgadan bir buse-i rayiha ile mahmul⁶ estikçe, koylarda koşuşan nemaların su üstünde hâsıl ettiği titremeler gibi perişan temevvüçler esiyordu.

Onlar hep, "Ah ne güzel!" diye ilerliyorlardı; fakat karşıdan görünen büyük yolun mehip ağaçları altına çıkıp çayır bütün füşatıyla⁷ önlerine serildiği zaman nihayetsiz bir hayret ve memnuniyet hissetiler. Bu bir deniz, dalgalarının seyr-i cereyanıyla⁸ serilen bir deniz istiva⁹ ve azametiyle rüzgarın önünde dalgalandan çayır, onları teshir etti¹⁰; ilk hisleri memnuniyetle memzuç bir hayret-i latife¹¹ oldu.

Çayırda içinde yürümek, otların arasında yuvarlanmak ihtiyacıyla titreyerek, baharın bütün mebzuliyeti, hudaret ve rayihası içinde mest ve mesut ilerledikçe, derenin öbür tarafındaki tepelere doğru çayırın yeni ufuklarını görüyorlardı; bunlar, orada bir küçük tepe, beride çayır arasında kıvrılan ve sonra ağaçların içinde kaybolan küçük bir yol, birbirinin omzundan bakan küçük setler, dere boyunu gölgeleyen söğütlerdi. Dere orada feşafeşiyle,¹ burada reşasesiyle sukut ediyor,² akıyor, bazen otların arasından fısıldıyor, sonra derinleşerek, sükût içinde aktığı fark edilmeyerek, düşünüyordu. Bazen bir anehg-i şevka-şevk³ ile çağlayan bir kurbağa, selsebil nagamatmdan⁴ sonra, bu sükûnların içinde, bir tek, "ah" gibi yükselip sükût eden sesler oluyordu. Çayırın asıl otları arasında bu yeşil zemin üstüne menkuş⁵ papatyaların, sarı, mor, kırmızı çiçeklerin birbirine karışan renkleri, arasına yalnız bir renge inhisar ederek⁶ küme küme orada hep beyaz, burada hep mor, ötede hep sarı mevcellerle⁷ köpürüyor, dere kenarı damla damla

ağlayan söğütlerin yeşil gölgeleri altında parlak yeşil çimenlerle bir kaliçe gibi seriliyordu.

Süreyya:

- Oturalım! dedi.

- Necib:

- Yatmalı... diye söylendi.

Hakikat halde bir galeyan-ı havass arasında haykıra-rak bu otlara karışmak, topraklara karışmak ihtiyaç-ı mu-kavemetsuziyle muazzep oluyordu,⁹ kendini en çok medhuş bırakan mahasin huzurunda daima hissettiği ezilmek, ölmek arzusu şimdi daha şedit ve takatşiken bir ta-annütle onu zebun ediyordu.² Önden Suad, şemsiyesine dayanarak bir aheng-i reftar³ ile yürürken, zevcinin koluna yaslanan vücudunu görüyor, her yerde daima, daima aynı iştihak ve vefa ile sizin olan bir kadın hüsrân ve ateşiyle titreyerek inlemek, düşüp ölmek istiyordu. O, her aşkta zehirlenmişti; evvelden kendini, sadece bir nazarı için feda-yı cana razı eden bir iki kadın, parası mı yoksa kendisi için mi teslim olduklarında tereddüt ettiği birkaç kız, hayvan gibi gelip ayaklarının altına, gençliğinin önüne yatan dört beş kadın... Hep öyle hürmetsiz, nefret ve istikrah⁴ veren aşklar olmuştu. "Sonra evlenmek mi?" diyordu; tanımış olduğu kadınların dördü mü, beşi mi kocalı idiler. Bunların kendisinde bıraktığı tesirleri düşünerek, "Evlenmek!" diye omuz silkiyordu.

Necib, onlar galeyandan galeyana, inşirahtan inşiraha geçip neşelerinden kuşlar gibi cıvıladıkça, birçok zaman kendisini pürgû eden³ yeis ve melalin ara sıra yaptığı gibi muzlim⁴ ve sükuti, ruhunu ezen o elim melal içinde bedbahttı: "Ya ben, ben ne yapayım?" Ah niçin o daima böyle idi? Dünyada sükûn ve rahatın hep zade-i vehim⁵ olduğunu görüp kendini teellüm eden⁶ şeylerin de hep kendi muhayyilesinin,⁷ kendi ihtiyarlarının⁸ icatları olduğunu düşünerek, kendine, ruhuna karşı bir şey yapamadığından, kendini şifayab etmek için bir çare bulamadığından, deliren bir gazap ve tehevvr hissediyordu. Evvela birden pervaz için asmanı kâfi bulmayan⁹ bir şiir ve hülya, bir ulüvv-i emel,¹⁰ bir ismet-i arzu ile boğulur, o zaman, bir hiç için canını verecek hale gelirdi. Fakat sonra yine o hiçlerden biriyle bütün hâhiş-i pervazı mecruh olur,¹¹ bütün tahlili, her şiiri bir ceriha yapan hassa-i ted-kiki¹² uyanır, hayatın, dünyanın, insanların, ruh ve kalbin ne olduğunu soğukkanla, kendine karşı bile düşmanca, bir zerre-i şiire mağlup olmayarak, arzularının ne iğrenç, emellerinin ne gülünç, muvaffakiyetlerinin ne miskin, bütün saadetlerin, neşelerin, ne kadar süslü olurlarsa olsunlar ne murdar olduğunu düşünmekten mütevellit yeis ve fütur¹ ile harap olur, sisli, küflü kalırdı. Ah, ara sıra ruhunu raşedar-ı heyecan eden o meyl-i saffet² ve şiir, daimi olsaydı... Herkes gibi o da hayatı sade, ilk renkli, masum gözlerle görseydi... Hayat onu kollarının arasına alıp tırnakları, dişleriyle parçalayarak bu hale getirmemiş olsaydı...

"Halbuki..." diyordu, evet, bilirdi ki ona sükûn ve şiir ne kadar lazımsa ruhunda fırtınaya, zulmete, esrara da öyle bir iştîyak-ı amik³ vardı. Bu sükûn devrelerinden sonra rad ü berke,⁴ tehevür ve fütura da muhtaç olacağını bildiği için başını eğerek, "Halbuki..." diyordu.

Şimdi de tabiatın bu feyz ve güşayışı içinde, su ile şişkin toprakların, otların, çiçeklerin nafiz⁵ rayihalarıyla bütün havassı⁶ galeyan ederek onu ateşin bir tehalükle lerze-dar-ı ihtiras etmişti;⁷ her şeyin böyle müzehher⁸ ve muattar⁹ olduğu, önünde böyle fısıldayarak giden bir zevç ve zevce bulunduğu bir zamanda ta umk-ı ruhunda titreyen bir ihtiyac-ı elim ile, beğenmemekten, öğrenmekten kadınsız geçen mahrum hayatının bütün ihtiyac-ı akimî¹⁰ ile saadet arzularının taşıdığını hissediyordu. Fakat onda saik-i sairesini mutell bırakan dimağiyat¹¹ şimdi yine hücum etmiş, kendisi Süreyya'ya benzemediği için onun gibi mesut bir hayat-ı zevciyeye nail olmuş olsa bile yine icad-ı âlâm edeceğini,¹ hem bu hayatın da kim bilir ne gizli, ne acı köşeleri bulunduğunu düşünmeye sevk etmişti.

"Evet, kim bilir sizde de neler vardır? Uyuyan yahut gizlenmiş neler vardır?" diyordu.

Ah eğer Suad ve Süreyya arkalarında bastonuyla otları kırbaçlayarak gelen, ara sıra birkaç sözle muhaverelerine iştirak yahut gördükleri şeyler hakkında bir mülâhaza beyan eden ve hatta şen görünen Necib'in ruhundan neler geçtiğini şüphe etselerdi onu ne kadar iğrenç bulurlardı; ve Necib, işte kendisi de kendinden iğreniyor ve asıl onu bu muazzep ediyordu. Yine o dimağiyatın sesi yükselerek, "Lakin herkesin hayatında da böyle başkalarının iğrenç bulacakları anlar vardır" demek istiyordu. Fakat onu öldüren, herkesten ziyade kendisinin fenalığıydı. Kendine hürmet edememek kadar onu muazzep eden hal yoktu. Kendinden korktuğu, zulmet-i ruhundan² bir tehaşi-i istikrah³ duyduğu zamanlar, "Ah ne mülevves⁴ bir muammayım!" diyerek kendindeki bu iki ruhu, bu bazen hep mavi ve saf fakat ekseriya böyle hunalud,⁵ murdar maneviyatları düşünür, daimi bir ses olmak üzere içinden kendine "Canavar" diye hitap eden bir vicdan bulurdu. Etrafında hep seyyiat, behimiyet⁶ görmesi, bunları kendinde bulmak kadar onu öldürmüyordu. Kendi o kadar meftun-ı maali⁷ olduğu halde bu mesaviden tecerrüt edemezse başkaları ne olur, diye düşünerek kendinden kaçmak ister, masumiyet, behimiyet ile zincirlenmiş gibi onda daima boğuşurlar, hiçbir zaman yapmadan evvel, yaparken ve hele sonra ateşler içinde yanmadan başkalarının sevk-i tabii¹ ile yaptıkları adi fenalıkları bile yapamazdı. Birden Suad döndü:

- Susuyorsunuz siz, dedi.

Necib bir yalan bulmak için sıkılarak:

- Şöyle bakıyordum, dedi.

Süreyya bir uzun sandalyeye uzanmış, gözlerini bir yere dikmiş, düşünüyordu. Suad balkonun bir direğine dayanmış bakıyordu. Necib, bu ılık gecenin nefesleriyle gelen gasy² içinde dalgın, bütün bugünkü tefekküratm-dan geçip neticede karar kılarak öyle bir kadın için derin iştihak hisleri içinde dalıyor kalıyordu. "Uyuyor musun?" diye bir sesin fısıldadığını hissetti, titredi, Suad'ın hitabına başını kaldırıp bakınca bunun kendine değil, zevcinin sandalyesine eğilmiş, ona sorduğunu gördü.

Bu seste öyle bir hararet-i deraguş,³ öyle hatırat-ı ez-vak ile lerzan bir ahenk-i mahremiyet⁴ vardı ki bütün bu zevç ve zevce samimiyet ve saadetini gösteriyordu. Birbirine böyle "Sen" diye hitap etmenin bahtiyarlığını şimdi anlamış, kendine hitap ediyor zannettiği Suad'ın sesindeki hararet onu eritmişti. Şimdi, bu hitabın kendine olmadığını anlamaktan mahzun, makhur oldu; ah bulsaydı, kendine bu sesle, bu nazarla "Sen" diyecek kadını bulsaydı...

Onlar, zulmet içinde birbirinin koluna girmişler, "Müsaade var mı?" diye çekilmek için ondan izin istiyorlardı. Yalnız kaldığı zaman kalkıp ilerledi, balkonun kenarına dayandı; "Evet, bu nazarı, bu sesi, bu kadını bulabil-sem..." diye tekrar etti.

Etraftan sereyan eden beyaz bir sis hattı, sahillerin yanından, alçak, batî, sokuluyor, deniz hatt-ı simin-i mehtap¹ altında, karanlık, vahşi, sükûn ediyordu. Bu sükûtun içinde, zulmet içinde donuk beyazlığı fark edilen sis ile ötede iltima eden² gümüş hatta karşı, muzlim bir ses, bir ishakın* feryadı, muntazam, enindar,³ sürükleniyordu. Birdenbire kendini bu yalnız sesle, sesin enin-i derunu⁴ ile o kadar uygun buldu ki uzun uzun onu dinledi.

- Evet, tıpkı ben, diyordu; eğer bütün ıstıraplarım bir ses bulsaydı hiç şüphe yok ki bu kadar vahşi, bu kadar merdumgiriz,⁵ bu kadar bedbaht olur, bu kadar meyus ve muzlim olurdu.

Ve tekrar yatmak, tekrar yalnız odasına gidip uyumak lazım geliyordu. Bu hayat ona an-ı idamını bekleyenlere mahsus bir bataet-i katilane⁶ ile geliyordu; ve nasıl onların ruhu ara sıra birdenbire yerlere sürünerek ölen ümit raşeleriyle çırpınırsa, kendinde de deruni bir raşe, ruhunda birdenbire tarumar olan bir emel, bir kadın emeli, o sesin, o nazarın kadını hakkında bir muvaffakiyet arzusu titriyor, titriyor, onu bitap bırakıyordu.

Suad, "İşte geliyor" dedi.

Necib elindeki kâğıtları sallayarak kendini göstermek istiyordu.

Beklerken oraya oturdular; Necib, niçin beraber çıkmadıklarını soruyordu, Suad bu suale hafifçe kızarak ve sebep söyleyince Süreyya'nın o halde bile kendini yalnız bırakmasını istiğrabla telakki etmesinden¹ utanarak, "İşim vardı

da..." dedi, sonra yalan söylemekten daha mahcup, ilave etti, "Deniz de tutuyor da..." Ve sonra kızardığını göstermemek için, "Onlar ne?" diye kâğıtları gösterdi, Necib elindekileri uzatarak, "Sizin için..." dedi.

Suad kâğıtları açmakla meşgulken Necib ayakta ona bakarak şu notalar için ne kadar telaş ettiğini düşünüyordu, iki sefer de unuttuğu için bu sefer mutlaka getirmeye karar vermişti: Sabah vapuruyla Boğaziçi'ne gitmek niyetinde iken vapurda aklına bunlar gelince dönmeye mecbur olmuş, Beyoğlu'na çıkıp onları almak, yemek yemek için öğlene kadar kalmıştı.

Suad sevinçle, "Oo, bunlar nota..." dedi.

Necib, notasızlıktan şikâyet ettiği için getirdiğini söyledi.

Suad memnun, birer birer karıştırıp isimlerini okuyordu:

- Oo, *Norma/ Otello*³, *Manon Lesko*,⁴ *Ermani*,⁵ *Lukreçiya Borçiya*, *Safo*, *Romeo ve Juliet*... Ah ne güzel! Bu da *Gonunin*... Ah ne güzel... Fakat ne güç yarabbim, ne güç! Ben bunları beceremem ki... Kabil değil...

Sonra birtakımlarının daha açtı:

- Oo, bunlar burada vardı ya... *Traviata*,¹ *Faust*,² *Karmen*,³ *Maskot*, *Rigoletto*⁴... Bunlar burada hep var... *La força deldestino*⁵...

Necib hepsi hırpalanmış olduğu için tekrar aldığını söyledi. Suad o kadar memnun ve müteşekkir kalmıştı ki Necib de memnun oldu; nihayet Suad teşekkür ederek, "Artık uzun başağrılarını hak ettiniz" dedi.

- Ben de onu rica edecektim.

Aşağıdan Süreyya'nın sesini işittiler, balkonun kenarına çıktılar; Süreyya sandalda, lakayt bir elbise, güneşten kavrulmuş bir çehre ile yukarı bakıyor, fesini sallayarak, "Hoş geldin, bakalım, bir haftadır neredeydin a kuzum?" diyordu. "Haydi gel, gezelim" dedi, sonra Necib'in başka güne tehirini⁶ ricası üzerine kendi yukarı çıktı.

- Başka gün filan diye yine yarın kaçarsan, diyordu, malum ya, artık Suad'la kararı verdik... Kapının anahtarı elimizde...

Necib gülerek:

- Ben görmeyeli iyi yanmışsın, diyordu.

Suad serzenişle:

- Bir haftadır sandaldan çıktığı yok ki... Ben de öyle kavrulacaktım ya... Fakat ciğerlerim kopuyor zannettim... Sandal dalgaların arasında küt küt baş vurdukça...

Fakat burada kalmakla daha rahat oluyorum zannetmemeli... Akşama kadar bin telaş, bin heyecan...

Süreyya fesini bir tarafa atarak:

- Malum ya Necib, dedi, kadınlar daima heyecan, daima telaş ederler, daima sinirleri rahatsızdır ve başları ağrır...

Ve içinde daima bir çırpınma, ruhunda daima bir ra-şe-i heyecan vardı; o sese, o nazara ait bir heyecan ki etrafındaki kadınların böyle şeylere ne kadar bigâne olduklarını görmekten müteneffirdi⁴ zannolunurdu... Bütün bu melal ve kasvetin arasında bir sevinç, durup dururken hücum eden bir neşe oluyordu ki ne olduğunu düşündükçe sebebini bulamıyordu. Merak ediyor, bu sebebini arıyordu; hayatında yapacak, kendini mesut edecek hiçbir şeyi yoktu; o zaman birden Boğaziçi'ni görüyordu: Evet bir orası vardı, yalnız oraya giderse sıkılmayacağını hissediyordu. Fakat bunun için bu kadar heyecanı fazla görüyor, onu başka bir sebebe atfetmek istiyordu. Herhalde orayı şiddetle arzu ediyordu. Oranın mahmur ve müzehher¹ ufukları, nücumla² pürhalecan semaları, berrak ve yeşil denizleri... Hep onları istiyordu; onları, bhusus orada, o saffet ve ismet içindeki hayat-i ruhiyesini istiyordu. Cumartesi ancak öğle yemeğinden sonra koyuvermişler, hafta içinde yine beklediklerini söylemişlerdi. Onların söyledikleri gibi yapmak pek de saygıya uymayacağını itiraf ediyordu. Ve bu ufak bir mücadele oluyor, ruhu orasını isterken saygı menediyordu; bu mücadele bir hafta devam etti.

Sabahlan Süreyya'nın ibramına¹ mukavemet edemeyerek kotrada ona refakat ediyordu. Süreyya'nın kotra hevesi kendisine her şeyi ihmal ettirecek raddeye gelmişti. Haziran meltemleri pek çok eğlendiriyordu, her gece havaya bakıp güya yarınki rüzgâra dair keşfiyatta bulunmaya çalıştıkça Necib'le Suad birbirine bakarak gülüşüyorlardı. Havanın rakit olması onu kudurtuyor, artık akşama kadar rüzgâr için cihetler² kollayarak sıkılıyordu; iki defa hava yarı yolda, öğleye doğru kalmış olduğundan saat yedide yemek yemişlerdi. Süreyya buna bir özür bulmak için, "Ne yapalım, her keyfin bir zahmeti vardır!" diye sadece omuz silkiyordu. Bir defasında Suad da refakat etti, fakat öbür günler sandal pek erken çıktığı için işini bıraka-mayarak gelememi. Necib, bir saat daha beklenirse onun da işi biteceğini görerek Süreyya'nın bunu yapmayışına taaccüp ediyordu.¹ Geldikleri zaman Suad'ı dikışıyle meşgul, yemeği kendilerine muntazır² bulurlar, yemekten sonra tekrar balkona çıkınca Süreyya ancak yarım saat sabredebilip nihayet sandalcıya işaret verir, Suad'la Necib kendisini alıkoymak isterler, fakat muvaffak olamazlardı... Bir defa bin icbarla evde alıkoydular, fakat o gün hep kotra ahıyla ofuyla geçtiğinden onlar da muztar³ kaldılar. "Ben sizin piyanonuza karışıyor muyum, siz de beni bırakın..." diyordu.

Süreyya çıktıkça Suad'la Necib ya karşıda seyran eden sandala bakıp konuşuyorlar yahut piyano ile meşgul oluyorlardı. Bu haziran badezzevallarında⁴ sandal bahsinden girilerek afaki dolaşan musahabeler⁵ esnasında Su-ad'ın mekanet⁶ ve letafetine hayranlığı, tabiatındaki hilm ve sükûnuna meftunluğu takarrür ediyordu.⁷ Sonra piyano onlar için büyük bir eğlence idi; Suad Necib'in getirdiği

notaları sabahları yalnız kalınca meşk ediyor, öğrenirse akşamları ona çalıyordu. Bazen öğrendim zannettiklerini onun yanında beceremeyince kızıyor, "Ben işte iki sabaktır sizin için uğraşmışım..." diye hırçınlanıyordu. *Ballo in maschera*'dan⁸ potpuri vardı ki bazı parçalarındaki letafet ve halavete⁹ Necib doyamıyor, "Bunu bir sene mütemadiyen dinlerim..." diye gülüyordu. Bazı havalar oluyordu ki ilk tecrübeye beğenmemiş bulunuyorlardı, fakat sonra bundan derin bir surette mest oluyorlardı, *Traviata*'dan "Melek kadar saf", Aida'dan "Ah benim kederim, sana merhamet versin!", *Faust*'tan "Artık geç oldu, adıyo!" parçaları böyle olmuştu. *Manon Lesko*, onları en çok meşhur ediyordu;¹ üçüncü parçanın finali olan "Yok, ben çıldırmışım; bak, nasıl ağlıyorum..." parçası birçok tekrar ediliyordu; "Ah Manon!" diye Necib terennüm ediyor, piyano ağır ağır inleyerek onlara her şeyi unutturuyordu.

Sonra şen havalar geliyordu; *Traviata*'nın medhali,² *Karmen*'in marşı, dördüncü perdenin medhali Necib'i bayıltıyordu; "Ah Kavaliera Rustikana"³ diye yalvarıyordu. Fakat Suad ancak bunun şarabiyesiyle, *Lola'nın Şarkısı*'nu kolay bulmuştu; asıl büyük parçaları, *Sicilyana*'sıyla entermeç-çosunu,⁴ peşrevle *Dua* parçasını tecrübe etmek istedikçe birbirine karıştırıyor, "Bir ay çalışmak lazım" diye tehir ediyordu.⁵ Buna mukabil kolay parçalar teakup ediyordu.⁶ Verdi, ikisinin de en çok tercih ettikleri yegâne sanatkârdı; onun için eserlerini perestîş ederek⁷ dinliyorlardı. Şimdi şimdi Puccini'yi de beğeniyorlardı, Suad bir sene *Manon Lesko*'ya el sürmediğini söyleyerek gülüyor, "Hiçbir şey ummadım-dı" diyordu. O zaman musiki merakının esasını anlatıyordu, babasının kırkından sonra nasıl olup da bir Avrupa seferini müteakip viyolonsele merak ederek kızını nasıl uttan, kanundan men ile piyanoya çalıştırdığını anlatıyordu.

Ve dışarıda köpüren rüzgârla perdeler oynarken güneşin verdiği ılık mahremiyet içinde, böyle asude ve mesut bu musiki sermestliği içinde unutuyor, kendini, dünyayı, her şeyi unutuyordu. Süreyya'nın avdeti onlar için bir işaret gibi olurdu; hemen hazırlanırlar, gezmeye çıkarlardı. Suad gülerek, "Dadı, sen de gel..." der, fakat Behice Dadı yahda kalmayı tercih ederek, "Siz gidiniz kızım, Allah keyfinizi artırsın, efendilerim" diye çekilirdi.

Artık bu hemen takarrür etmiş¹ gibiydi, her akşam Kavak yoluna çıkıyorlardı. Orada karakolu geçince küçük bahçeye girdikleri de oluyordu, her zaman Süreyya kapıdaki levhayı gülerek okur, "Bahçe-i letafetnüma!"² derdi. Burası Necib'in kavlince³ Boğaz'ın en latif bir mevkii idi, o kadar ki başka her yeri unutuyordu. Burada öyle bir medd-i nazar⁴ vardı ki ondan daha muhteşem hiçbir şey olamazdı. Deniz, ayaklarının altında bütün infialatıyla serilmiş, tebessüm eder, ufuk, birbirlerini kovalayarak te~ mevvüç eden tepe silsileleriyle mavileşerek dumanlanır-dı.

Kendi kendine istiğrab ediyor ve başka türlü izah edemeyince bu sadece bir aksülamel³ diyordu; uzun müddet kalabalık içinde yaşadıkdan sonra şimdi bu ihti-yac-ı sükûn pek tabii idi. Bütün bir kış nihayeti acı bir kin ile biten bir

münasebetin peşinde Beyoğlu kasırgasının naçiz bir gubarı⁶ gibi olmuştu. Şimdi ruhunda, vücudunda sükûn ve ümide ihtiyaç vardı. Sonra buradaki samimiyet ve mahremiyet, bu ismet ve sükûn, bu yanlarında insanlığın fenalıklarından şüphe ettirerek onu unutturan sükûn-ı melekane kendisini bütün levslerinden teşfiye ediyordu,¹ uzun bir maraz-ı ahlakiden² şimdi mutahhar³ ve salim çıkıyor gibi geliyordu.

İnsanlar hakkındaki tecarüb,⁴ merdümgirizanesinde-ki şiddeti tamim ederek vasıl olduğu netayiç⁵ ona şimdi pek zalimane, pek kati görünüyordu; böyle şeyler hakkında kati hükümler vermek kadar budalalık olmadığını teslim ederek o halini haksızlık addediyor, bütün, Suad gibi ulvi kadınlardan kalben af diliyordu. Suad'ın saffet ve sükûn ile dolu nazarı onu ağlatacak kadar müteessir ediyordu.⁶ Bütün çehresinde, dudaklarında, nasiyesinde öyle bir hale-i ismet⁷ görünüyordu ki evvelden beri bu şeylerle çok meşgul olduğu için olanca ehemmiyetle takdir ediyor ve "Herkes de benim gibidir değil mi?" diye tecrübekâr geçinenlere gülüyordu. "Hep kabahat tamim ve istintaçta!⁸" diyordu. "Münhasır bir nazarla bakıp tamim etmek⁹... İşte bir cinayet! Oh, beni affetsinler." Sonra, asıl bunun cezasını kendi çektiğini düşünerek kalben azim bir ihtiyaç ile an-ı saadetin artık hululünü¹⁰ temenni ediyordu.

Asıl mesele onun gibi bir zevce bulmaktı; tereddüt ediyordu, "Nasıl, bu mümkün olur mu acaba?" onun gibi biri, kendi şüphelerini, elan¹¹ tedavi edilemeyen bütün karhalarını¹² ipek elleriyle saracak, onları iyi edecek, ismet ve sükûn-ı hayat içinde tatir edecek¹³ bir kadın?

Bu esnada bir gün, erken kalkamadığı için kendisini evde bırakıp gitmiş olan Süreyya'ya sureta⁴ darılarak, hakikat halde odanın müşemmes⁵ gölgesinde dikişle meşgul olan Suad'm karşısında, cigara içen Behice Da-dı'nın yanında oturmayı tercih ederek uzanmış bakıyor, Suad'ın dikişini seyrederek bu sükûn-ı aileye meftun oluyordu.⁶ Suad ara sıra bir iki söz söyleyerek, ikide birde başını çevirip dalgın gözleriyle sandalı arayarak dikişini dikiyordu. Arkasında, ince siyah çizgili bir keten gömlek vardı, saçları başının üstünde kestaneye yakın rengiyle dalgalanarak bir bulut gibi kümeleniyordu. Bu o kadar güzel bir levhaydı ki, "Bişüphe, dikiş kadınları güzelleş-tiriyor" diye karar verdi; eski Necib, sesini işittirerek, "Fakat düşündürüyor!" dedi. Evet, vakıa⁷ Suad dalgın idi; fakat ikide birde başını çevirip bakarken gözlerindeki endişe, sandalı görünce öyle bir sükûna tahavvül ediyordu¹ ki bundan dalgınlığının sebebini anlamak kolaydı.

"Ah, ne kadar seviyor..." diye düşündü ve kalbi sıkıldı; zira kendinin böyle bir zevcesi olsa bile Süreyya gibi sevilleceğini tayin edebilir miydi? Ve bir söz sırası düşünce ona söyledi, hep izdivaç hakkındaki fikirlerini anlattı. Suad'a kendinden, onun kendine nasıl bir ilaç, nasıl bir kuvvet-i kalp olduğundan bahsetmek, "Peki, evleneyim ama bana sizin gibi, kendiniz gibi birini bulunuz" demek istiyordu. Fakat söz ağzında dolaşüyor, bir türlü çıkmıyordu. Sıkıldığına taaccüp ediyor, bunda bir mahzur görmemek istiyor, lakin bir türlü o kelimeleri telaffuz edemiyordu. Buna dadı bir mâni olamazdı, dinlerken bile anlamıyor gibi bakıyordu; hem ondan gizlemek için hiçbir sebep göremiyordu. Bunun için onun

kendinde nasıl bir tebeddül mücip olduğu,² içinde yaşadığı azim çölde kendisine nasıl bir vaha-yı ümit ve emel olduğu bahsinde uzun uzun dolaştığı halde neticeyi söyleyeme-yerek tereddüt etti. Suad bunları sakitane dinliyordu, kadınlar hakkında Necib'in su-i zanlarına,³ şüphelerine gülerek, "Oo, hiç öyle değildir... Aman ne kadar aldanmış-siniz!" diyordu. Onun tanıdığı kızlar vardı ki hepsini beğeniyordu; ve böyle kolay beğendiği için Necib şüphe ediyordu. Suad nihayet, "Söyleyiniz bakayım, nasıl bir kız istersiniz?" dediği zaman dondu kaldı. Omuzlarını kaldırarak:

- Nasıl olursa olsun, dedi; asıl lazım olan halidir.

O zaman Suad tekrar sordu, tafsilat istiyordu; o haldeki nihayet mecbur olup, "Sizin gibi olsun" dediği zaman Necib kendi de sebebini bilmeyerek kızarmıştı.

Suad, alelade sakin olan çehresi hafifçe kızararak sükût etti, sonra başını kaldırıp:

- Teşekkür ederim, dedi; fakat iltifatı başka bir zamana saklayınız da ...

O zaman asıl güç şey yapılmış olduğundan söyledi; evlenmekten çekindiğinin sebebi onun gibi bir kadına rast gelememek korkusu olduğunu anlattı; o söyledikçe Su-ad'da mahcubiyet zail oluyordu,¹ "Çok..." diyordu:

- Çok, siz görmemişsiniz...Tabii göremezsiniz. Teveccühünüzü² israf ediyorsunuz ... Neler var, neler..,

Ve mahzun, boynunu bükerek tekrar ediyordu:

- Neler!

Evet, neler vardı; fakat işte Necib onların hepsini görmüş, ancak Suad gibi olursa yaşayacağına karar vermişti. Onun için bir kadın kadar düşünen Suad'ın bu husustaki sathi³ fikirlerine bakarak bunları bile onun hakkında beslediği güzel fikirlere yakıştırıyor, bir süs gibi telakki ediyor, "Fenalık görmemiş, levs bilmiyor..." diyordu. Sonra anladı ki Suad "Hali" sözünden zerafet ve nefaset⁴ anlamıştı; o zaman izah etti ve bu izahı uzun sürdü. Birer birer, vukuatla göstererek ondaki tabirin mefkudi-yetinden⁵ "Meleklik" dediği şeyleri anlattı. Ve bunun bir kadın için nasıl bir güzellik teşkil ettiğini, hilm⁶ ve sabrı, mihribanlığı,⁷ sükûn ve tebessümü ile bir kadının nasıl daima şayan-ı perestîş² olacağını tarif etti. Suad:

- Nasıl, bir kadını sabır ve tahammülü için mi seversiniz? diyordu.

Necib tekrar izah etti; bunun kadınlığı nasıl tezyin ettiğini,³ sükûn ve tebessümün bitap ve makhur⁴ erkekler için nasıl bir kuvvet ve teselliyat olduğunu tarif etti. Bunları Suad dikişini artık yanma koymuş, başım koluna dayamış dinliyordu; kendi kendine, "Süreyya da böyle görse, böyle düşünse..." diyordu.

Fakat bir şey söylemedi. Sadece Necib bitirdiği zaman gülerek, "Herhalde bütün bunlar yemek kadar mühim değildir" dedi; onun için Necib ne düşündüğüne dair bir şey anlayamadı.

Bunu ancak yemek esnasında anlayabildi. Orada bu bahis bir daha Süreyya'nın yanında tekrar edildi. Suad, izdivaç bahsini açmış anlatıyordu, "Onun için müşkil!" diye karar verdi; Süreyya, "Niçin?" diye sorduğu vakit, Necib bir an "Benim gibi istiyor" diyeceğini düşünüp bilmeyerek kızardığı halde Suad, bir müddet tereddütten sonra sadece, "Pek müşkülpesent⁵ de..." diyebildi. Ve bu, Necib'in kalbini bir müddet titrettikten sonra, o sözü Suad'ın ketmetmesi⁶ o kadar memnun etti ki bir saniye bütün ruhu haz içinde kaldı. Aralarında böyle bir şeyin bir sır oluşu onu o kadar mest ediyordu ki hep bunu düşünüyor, uzun uzun meşgul oluyordu. (sh. 69,70,75,77,81,82,85,86,87,88,89,90,91,101,102,107,108,109,111,112 ,114, 115,116,117,118,119,120,121,122)

Suad her gün uğraştıkça parmakları maharetini buluyordu. Azıcık otursalar, biraz sükût devam etse Necib bir nazar-ı istirham ile Suad'a bakar, o hemen kalkarak latif tebessümüyle "Hangilerine bakalım bu gece?" diye sorardı; böyle diye diye hemen bir sıra hâsıl olmuştu. Birine birçok zaman meftun olduktan sonra onun ihmal edildiği oluyordu; fakat henüz yeni gelen havaların hepsi dinlenmemişti; Necib bunların içinden rica ediyor, Suad vakit bulamadığından şikâyet ediyordu.

Onlar piyanoda meşgulken Süreyya da dadı ile alay eder, erkekler cigara dumanlarında dinlenerek sükût ederler, ara sıra artık sabredemeyerek kaçmak isteyen dadının teşebbüsü, Süreyya'nın menedişi hepsini güldürürdü.

Necib burada öyle saniyeler geçirdi ki hiçbir vakit unutamayacaktı. Musiki, ruhunun bütün kabiliyet-i pervaz ve iştiağını² tahrik ediyor, onu ihtiyaçlarla, sevdâ ve feda-yı can ihtiyaçlarıyla, tatmin edilmesi muhal olduğu için tatlı başlayıp galeyan ettikçe elim olan ihtiyaçlarla boğuyordu. Ekseriyetle bu bir hüzünden ziyade bir iştiağı, bütün ele geçmeyecek güzel şeylere meshurane bir inci* zap idi.

Sonra teşekkür için yanına gittikçe bazen gözleri notalardan Suad'ın ellerine, oradan çehresine insibat ediyordu. O zaman bu ellerin nesc-i haririsi,¹ bu çehrenin sükûn-ı melekane, bir katre-i musiki ile meşbu-i şiir olan² gözlerin siyah ve mahmur nazarı onu bir an düşündürerek aklına kendi izdivacını getiriyordu. Ona baktıkça, onun gibi bütün hülyalarına muvafık birini bulmak muhalini meyusiyetle³ düşündükçe Süreyya'yı bu kadar saadetinden dolayı tebrik ediyor ve onun kadar bahtiyar olamayacağını hatırlayarak içi eziliyordu. Onda o kadar mükemmeliyetler görmeye başlamış, muhayyilesiyle onları o dereceye getirmişti ki bu nefis kadının karşısında, bu dudaklardaki hatt-ı sakini ihtişamın/ bu gözlere ara sıra gelen neşe-i sual ile pürhalecan saffet-i şuhanenin huzurunda ağlamak istiyordu. Ah, Süreyya'yı ne kadar bahtiyar buluyordu; ve buna mukabil kendine kim bilir nasıl bir kadın rast gelecekti. Lakin evlenecek miydi? Bu artık iyice mu-

karrer miydi?⁵ Onun gibi birini bulmak muhal olunca niçin evlenmeliydi? Ve onun gibi olsa diye düşünürken bir an oldu ki, "Ya o rast gelseydi..." diye düşündü; bu o kadar şedit ve elim bir heyecan oldu ki, "Ah o benim olsa ölürdüm!" diye inledi.

Bir müddet bu fikri terk edemedi, bu onu zapt ve teshir etti.⁶ Suad onun olsaydı... Bunu düşünerek kendisi için bir hayat tanzim ediyor ve bu saadete hayalen bile tahammül edemeyip elim, zebun bir incizap ile bitap kalıyordu. Onun hayatına karışarak yaşayacağı anlar, onunla birlikte geçecek günleri, onun ömrüne sahip olarak, ona herkesten daha yakın olarak yaşayacağı hayatı, onun kendine muamelesi bir zevç gibi muamelesi... işte bunlar onu öldürüyordu. Suad kendine de Süreyya'ya hitap ettiği sesle, ona baktığı nazarla, onu sevdiği mahabbetle sevse, bak-sa, söyleseydi, yarabbi... Bu fikri tamik edip¹ saatlerce düşündükçe harap oldu kaldı. Evvela sahihten öyleymiş gibi aklanarak mest ve mahmur kalıyordu, sonra Suad'ın samimi hitaplarında bile hayalindekinin yanında nasıl bir bigânelik olduğunu görerek içi eziliyordu. Bazen o sesle "Necib" diye sadece ismiyle çağırıldığını işitir gibi olurken Suad'ın kendine hitap edince sakinleşen sesinin "Necib Bey" deyişi onu öldürüyordu. Süreyya'ya bakarken pürşefkat olan nazar kendine inıtaf ederken² o kadar gayr-i mahsus bir an içinde sanki kesb-i cemadiyet ediyordu.³ Halbuki kendi ağzında sadece onun ismi vardı, fakat resmi olarak "Suad Hanım" değil, "Suad", "Suad", fısıldı-yarak, ah ederek çıkan "Suad", söylerken meserretle yalvaran, şükran ve saadette, hararet ve iştıyakla yalvaran bir "Suad" ismi vardı. Ve ruhu onu bu hitaplarla deraguş etmek hararetiyle yanarken ona kemali sükûnetle hitap etmek bir eza oluyordu. Böylece, kendine hitap edemedikçe o ismi kendi kendine söylemeye, ona yalnızlıklarda hitap etmeye başladı; bu memnu⁴ bir şeyin gizlice yapılması sa-adetiyle onu mest ediyordu, dudakları daima titriyor, daima o isimle titriyordu. Odasına kaçıp binlerce kere "Suad... Suad..." diye ah ettiği oldu.

Sonra birden korktu; nasıl bir giriveye¹ girdiğini, bunun bir cinayet olduğunu gördü. "Son günlerde çok meşgul oldum... onun tesiri... geçer" demekle beraber yine bunun ne kadar ehemmiyetli olduğunu inkar edemiyordu. Fakat fikrinin elinde o kadar esir, bitap idi ki bu zevkinden mahrum kalmaya tahammül edemiyordu. Bunda, onu mest edip ihtiyarını bayıltan bir cazibe, bir saadet vardı. Ve kendi eliyle saadetini reddedecek kadar faaliyeti, ruhuna o kadar tahakkümü yoktu. O, ruhuna hiçbir zaman tahakküm edememiş, her zaman onun elinde bir oyuncak olmuştu; böyle birçok mahmum iştıyak zamanlarını tahattur ettiğinden,² "Bu da onlar gibi geçer" ümidindeydi. Bir de hiçbir vech ile bunun faale müncerr olmayacağını,³ sadece arzu ve hasretinden ibaret kalacağını biliyordu. Ona şiir ve sevda, daima, daima bir iptila lazımdı; hiçbir kadını sevmediği zaman sevmeyi sever, bunun için daima kadınlığa müptela bulunurdu. Birçok kadınlara böyle namus ve iffetin, yahut adem-i imkânın iskat ve nihayet mahvettiği temayüllerle haftalarca mahmum kalmıştı.

Kendinde asla fikr-i hıyanet, şaibe-i maddiyat bulmuyordu. Güzel bulmadığı vasıtalarla maksadına nail olmaktan nefret ederdi; halbuki bu arzusunun

vücuduna mustarip olmaksızın tahammül edemezken onun en ufak bir tezahürüne hayatını feda eder de yine razı olamazdı. O sadece bir esir, ruhunun esiriydi, esir-i ihtiyacı, fikrinin esir-i incizabı idi. Bugün Süreyya'nın müdafa-i namusu için, Suad'ın ismeti için kendinde nefsinin en büyük tehlikelere ilka etmek¹ kabiliyetini görüyordu. Ve işte bunun için, yalnız ruhen müncezip olup maddiyattan külliye mütecerrit olduğu² için bu arzusunu bir hıyanet addetmiyordu. Düşündükçe Suad'ı değil, onun ruhunu, sadece ruhunu sevdiğini görüyordu. Bu, büsbütün başka bir aşk, yeni bir aşktı. Onu ele geçmeyecek, temellük edilemeyecek,³ binaenaleyh başka hiçbir kadında bulunamayacak şeyleri için, rayıhası, nazarı, tebessümü için seviyordu ve bu rayiha sinisinin nefesiymiş kadar cansuz,⁴ nazarı o kadar pak, tebessümü o derece masumdu ki bu sakit ve hürmetkar perestîşten, bunlara karşı kalbinde hâsıl olan pe-restîşten men-i nefis etmek kail olunacak⁵ bir fedakârlık değildi. Onun için, bu bir nazar için hayatlar verilecek pak ve mesut bir iştiyak-ı ruh oldu. Ona o kadar ceryan-ı serbest verdi.

Fakat bu incizabın da tahakkümleri, hodgâmlıkları,⁶ hevesleri hâsıl olmaya başlıyordu. Süreyya'yı Suad'ın maddiyatına malik görmekten müteallim olmak aklına gelmemişti, fakat onun maneviyatına olsun malik olmak, sadece kendi malik olmak gittikçe mukavemet edilemez bir arzu, bir ihtiras halini alıyordu; ve bu ihtirastan kes-kinleşen dikkati ile Suad'ın ruhundan bir zerrenin bile Süreyya'ya temayülünü hissetse, taharrüşlerle mustarip oluyordu, bu bir kıskançlık mıydı? Dudakları bir takallüsle⁷ acılaşıp, "O eksikti!" diyordu.

Aralarında Süreyya'nın iştirak etmediği yalnız bir musiki vardı. Bir gece kendilerini gaşy eden *Ruy Blas*'tan "Odolça volotta" düetτοςuyla sükûn-ı leyî² içinde nerede bulunduklarını unutacak derecede geçen dakikalardan sonra musiki bitmiş, dönmüşlerdi. Süreyya'yı koltukta uyuklar buldular, Necib taaccüp ediyordu, Suad sadece bir, "Musikiyi sevmez ki..." dedi; ve Suad'ın sesinde öyle acı bir esef hissetti ki bundan derin derin mesut oldu. Demek ikisi de, sadece bir şeyi seviyorlardı. Ve o kadar seviyorlardı ki onunla dünyayı, dünyanın her şeyini, hatta onu, Süreyya'yı unutuyorlardı. O zaman sadece ikisinin ruhu yalnız, hemaguş³ dolaşıyorlar; orada yalnız kalıyorlar, Süreyya bile oraya gelemiyordu. O zaman musiki ona başka manalar, başka vazifelerle görünmeye, ruhların müellifi,⁴ kalplerin muinimi, gibi gelmeye başladı. O bir cihan, bir cihan-ı perestîş oluyor ve orada Suad'la beraber olmak, bu fena dünyada olmamışlarsa hiç olmazsa orada birleşmiş olmak, onu mest ve bihuş ediyordu.

Fakat bir gün, "Ben ne yapıyorum?" demeye başladı; "Ah çünkü insanım, beşeriyet, uzliyet..." lakin niçin bu fikirlere düşmeli, niçin elinde olmayarak nefret ettiği hıyanet ve levs âlemine girmeliydi? İçinde bulunduğu girive-nin nasıl bir uçuruma müntehi olduğunu,⁵ bazen onların yanında, Suad'a bakarken içinin nasıl, "Seni seviyorum, seviyorum!" diye haykırmak için yandığını hissedip zebun kaldıkça inliyordu. Bunun, fikriyat bertaraf edilirse, kanun-ı beşeriyet nazarında nasıl hainane bir muamele olduğunu gördükçe ve çoğala çoğala bu ateşin nasıl iltihap kesp edeceğini düşündükçe, iki muhal arasında çırpınmaktan mütevellit bir humma içinde kalıyordu.

Onda her meleke bir kere kesb-i faaliyet edince mara-zi bir tehâlûkle tezayüt ederdi;¹ onbeş gün mütemadiyen bu hissine esir olduktan, sairleri hep iskat² ve imha edip yalnız onun hükümrân olmasına, her türlü vesvese ve endişenin susmasına o kadar alıştıktan sonra şimdi havf ve telaşa o kadar zebun oldu ki bu kendini kendinden nefret ve istikraha sevk ederek perişan ve tebah³ etti. Birden uçurumun zulmet ve ateşine düşmüş kalmış idi. Onun bütün levslerinde boğuluyorum zannediyordu. Nasıl muvahhiş⁴ bir çaresizlikle, nasıl avdet ihtimalinden mahrum bir yeisle düşmüş olduğunu anlıyordu. Bu sırf esiri olduğu için bir fenalık melhuz olmadığını,⁵ niyetinde fesatlık bulunmadığı için korkulmayacağını beyhude temine uğraşıyordu. Bunların itiraf edilmeyecek, keşfedilse itham oluncak şeyler olduğunu reddedemeyerek, "Ne yapmalı?" diyordu; fakat kaçmak, bu çare-yi yegâne, buradaki hayat-ı sükûn ve incizabı bırakıp yine o kabus ve izdihâm içine girmek... Bu, elinde olmayan, ihtiyarıyla yapamayacağı bir fedakârlıktı... Son tehlikeye kadar oturup sonra kaçmaktan başka çare yoktu, halbuki hiçbir zaman tehlike o dereceye gelmeyecekti.

Bunlar tereddütleri, tereddütler düşünceleri mucip oluyor, gecelerini fırtınalı yapıyordu. Sabaha kadar uyu-yamadığı bu gecelerden sonra tekrar görmek, tekrar onun afak-ı enzarında¹ yaşamak, ne olursa olsun yaşamak ümidiyle her şeyi unutuyor, tulula² beraber gelen bir sükûn ile ona da kabuslardan sonra sabah hafif sisli, fakat saf ve berrak infilak ediyordu.

Bir karar vermeyi yine geceye tehir ederek sadece halden endişnak, sadece mahrum-ı ihtiyar, sadece münce-zip kalıyordu. Onun sesini öyle bir dinleyişi, onun yürüyüşünü öyle bir hissedışı, onun gözlerinin önünde öyle bir yanışı vardı ki bazen sevk ve iştiyaktan, bazen yeis ve ip-tiladan haykırmak arzularını güç yeniyordu. Onu, evin her yerinde gezerken hissediyor, nasıl bir sükûn ve mûla-yemetle³ evin bir melek-i müekkili olduğunu takdir ediyor, takdis ediyor, sonra gelip Süreyya'nın yanına, gözlerinde bir nazra-i ateşin, irtibat ile oturunca, gelirken kalbini hoplatan inbisat ve neşe kırılarak mecruh ve nalan kalıyordu, içinden durup dururken, "Senin, senin için, senin gözlerin için ölürüm!" diye haykırmak isteyen arzuları iskat edip ona sükûnetle hitap etmek onu bitiriyordu. Birçok zaman pek betaetle teessüs eden⁴ aşkı bu safhaya girdikten sonra hatvelerini o kadar tesri etmişti⁵ ki bir kere kendi kendine itiraf ettikten sonra şimdi onu senelerden beri seviyormuş ve bunu biliyormuş zannedecek derecede aşkın ummanına dalmış görünüyordu.

Ve bu tereddütleri zahiri kararlar, kararsızlıkları tehirler takip ettikçe günler geçiyor, İstanbul'a gitmeyeli yirmi gün oluyordu. Hakikat halde bu mücadelelerle beraber her gün kendini bir gün evvelen daha az emin bularak gittikçe iradatının hastalandığından; gittikçe tehlikeye ta-karrüp ettiğinden endişe ediyordu. Sonra bir gün, "Lakin madem ki onun bir şeyden haberi yoktur, olmak ihtimali de yoktur..." dedi; ve kendisini tatmin etti.

Zira o, Suad, hiçbir vech ile bu fikirlerden haberdar olmayacaktı. Onun nazarında bir raşe-i nefret görmektense ölümü tercih etmeyi saadet sayardı; ve

bunu düşününce "O halde?" diye emin olmaya çalışıyordu. Fakat emniyet de, ıstırap da münhasıran hükümlerle olamayarak tevali ediyordu.¹ Her şeyi unutup sadece nefesine malup olduğu zamanlarda bile, artık her türlü vesveseden azade teheyyücat² ile mesut olması lazım gelirken içinin sıkıldığını, yine bir rahatsızlığın paydar olduğunu, küçük bir elemin evvela belirsiz fakat yavaş yavaş muannit ve muac-ciz³ bir ısrar ile takarrür ettiğini görüyordu. Bu, evvelden sadece onu sevdiğini düşünmekle mesut olurken şimdi o saadetin de ne kadar öksüz ve naçiz oluşunu düşünmekten geliyordu. Onun da bu fikirlere iştiraki saadetini uzak ve muhal bir bahtiyarlık gibi gördükçe, "Ah bu mümkün olsaydı... Hayatım pahasına olsun, fakat mümkün olsaydı..." diye söyleniyordu.

Bütün hayatı saniyelerine kadar Suad'a mevkuf ve münhasırdı;⁴ gece uykularında ne görse, ne düşünse mutlaka ona ait oluyordu; hatta başkalarını bile görse sabah uyanınca onu görmüş zannediyor ve Suad'ı daima Süreyya ile birlikte görürken böyle hülyalarının keyfine ona sahip olmak bir saadet oluyordu. O zaman rüyadan hakikate dönmek azabı başlıyordu. Onu sahihten görmek arzusuyla bu azabı da seviyordu. Bazen aşağı inip beklediği halde onun henüz zuhur etmediği olurdu; o zaman müka-melede¹ dalgın, dinlediğine gayr-i vakıf, söylediğini anlamayarak perişan kalıyor, sonra onun takarrübünü,² ayak sesini işitmeden hissederek, odaya girerken kızarıyor, kalbi çarpıyor ve onun hitabına karşı bayılarak kalıyordu. Söz söylediğini görünce, gözlerinin kendine inatfını³ hissedince, kendini idare edememekten korkuyordu.

"Bir idaresizlikten bak ne oldu?" diye şimdiye kadar böyle olunca vakit geçtikçe bunun nasıl dehşetli bir hal alacağını düşünerek tehevür ediyordu; "Lakin bu sadece bir hıyanet, en büyük alçaklık..." demek istiyordu. Fakat ondaki muhtelif Necibler'den biri bunu söylerken bir diğeri gülerek, "Bey tiyatro oynuyor!" derdi; bir diğeri ikisine de bigâne kalarak muhalif davranır, sadece onu, saadetini, Suad'ını düşünürdü. Ve kendisi bu muhtelif şahsiyetlerin elinde oyuncak, sefil, şimdi buna şimdi ötekine mün-kat ve ram olarak⁴ iradesiz, bir şey yapmak ihtimali olmaksızın, gidiyordu. Ve korkuyordu, ara sıra kendi zul-met-i ruhuna bakıp ne hainliklere kadrolduğunu görerek kendinden korkuyordu. Süreyya'ya baktıkça, onun emniyet ve mahabbetine karşı nasıl fikirlere meşgul olduğunu düşündükçe onun hakikati keşfetmesi ihtimaline karşı ölümden başka bir çare görmüyordu; başka hiçbir şey ona karşı hicabını mahvedemezdi.

Suad başını dikişinden kaldırıp kapıdan giren Necib'e bakarak, "Oo, sizde bir hazırlık var?" dedi. Öbürü eldivenlerini giymekle meşgul, sakın göstermeye çalıştığı bir sesle, "Evet, kaçıyorum" diye cevap verdi. Ve teessürünü göstermemek için birçok işler, gezilecek yerler, çoktan beri ihmal ettiği dostlara dair masallar söylüyor, mecburiyetlerinden bahsediyordu. Halbuki, hakikat halde burada kalmak için canını verdiği halde işte kaçıyordu. Zira artık burada yaşamaya sabır ve tahammül, kuvvet ve metaneti kalmamıştı. Hele bu son hafta onun için tahammülün fevkinde eza veren bir hayatla geçti. Buradaki hayatının ihanet olduğunu kendine daima ihtar eden sada-yı derunu iskat etse¹ bile artık gıdasız hayatı bir işkence olan incizabıyla, Suad'ın bir zaman kendini mest eden

huzuruyla şimdi harap olarak, o kadar yorulmuş, ezilmişti ki artık bu gece sabaha kadar uyuyamayarak çektiği ateşler arasında kaçmak ona yegâne bir çare-i halas¹ göründü.

Evet, ne olacaktı? Burada dursa ne olacaktı? Bu kati ve cevapsız suali belki bin kere nefesine irat etmiş,² azap ve hıyanetten başka bir şey olmayan bu hayatın sonu olmadığını daima düşünmüştü. Şimdi gittikçe elinden kaçan idaresinin, daima tezayyüt eden³ sersemliğinin şevkiyle gayr-i kabil-i tamir bir şey yapmamak, bir bilmeyerek, bilemeyerek ağzından kaçıracağı söz, atfedeceği nazarla her şeyi keşfettirip haklı bir nefret ve istikraha⁴ hedef olmamak, o kadar saf ve temiz nazarı bir raşe-i nefretle kendine matuf⁵ görmemek için bir çare varsa kaçmak olduğuna karar verince rahat etmişti. Zira son zamanlar onun önünde, gözlerinin önünde dururken içinden kaynakayan feryat arzularına mukavemet artık pek güç oluyor, bunun her şeyi go-ze aldırarak bir feveran oluvermesinden korkuyordu.

Evvelden, ta ilk günler aklına yine bu çare gelmişti, fakat o zaman metanetine güveniyor, bu kadar zaaf ummuyordu. Hissiyatının mukavemetsiz letafetine esir olup tehirlerle,⁶ tedbirlerle kendini aldatarak oturuyordu; fakat şimdi o zaman gibi hareketinin fenalığından korktuğu için değil, hissiyatının müheyya-yı feveran⁷ olup keşf olunacağından titrediği için kaçıyor; ve bu iki temayül arasında uykusuz geçen gecelerinde bin türlü kararsızlıklarla ezilirken daima idare-i nefis etmek mecburiyeti onu hasta ediyordu. Uyuyamayacağını bilerek, gecelerin takarrübünü⁸ artık muhakkak bir azabı bekler gibi haşyetle¹ karşılıyordu. Evvela onu düşünmek, bir teferruda² saatlerce kalarak, bütün saatlerini ona hasrettiği halde bıkmayarak, zamanı kâfi bulmayarak düşünmek için, onun nazarlarını, sözlerini, tavırlarını, kokularını tahattur edip³ bu eldiveni koklamak için mesut olarak sabahlara kadar uyumazken şimdi artık bu saadet, marizane-i evham ve tahayyülat⁴ ile kaçmış, humma ateşlerinde sabahlara kadar çırpınarak zor yaşamaya başlamıştı. Ve gündüzleri onun bir raşe-i buy-i nisvetyiyle⁵ ağlayarak, haykırarak, "Lakin ölüyorum, kurtarın beni artık!" diyecek kadar yanarak geçiyordu. Onun Süreyya'ya öyle bakışları, öyle hitapları oluyordu ki muhatabı için sakın bir kabule mazhar olduğu halde kendini kahrediyordu. Ah bunun bir tanesi için canını nasıl seve seve verirdi...

Adi bir hürmetin ne gibi safahatten geçip şimdi hayatında kökleşen bir aşk-ı azim ve dehhaş⁶ olduğunu düşünerek kendinin bu kadar meyl-i iptila ile bu neticeyi anlaması, onun tevessüüne⁷ meydan vermemesi lazım geldiğine itiraf ediyor, "Evet kaçmahydim, kaçmalıydım!" diye yumruklarını kafasına sıkıyordu. Ve şimdi yalnız ondan değil, kendinden de kaçmak lazımdı; zira ondan kaçmakla kendini ateşten kurtaramayacağını görüyordu, nereye gitse, ne yapsa bunun mümkün olmadığını, onu unutmak için birçok günler geceler böyle uykusuz, mahmurn, müzebzepe⁸ yaşamak mecburi olduğunu, hele bundan sonra ondan uzak, bin esef, bin azap içinde köpekler gibi sürüneceğini düşünerek, "Cezadır, ah cezadır!" demek

istiyor, fakat önünde hayatı, ancak ölümle kurtulmak kabil olan bir işkence gibi görünüyordu.

Bu hal içinde ara sıra boğazını yakarak gözlerini ıslatan yaşlar da vardı; kendini böyle bir giriveye girdiği için pek zavallı görmekten, bu elim çaresizlik içinde medetsiz, ümitsiz çırpınmaktan mütehassıl yaşlar ki hep, aksi olarak, onların yanında iken gözlerini yakıyordu.

Bunun için, balkonda kotranın flokuyla meşgul olan Süreyya atılıp, "Ne, kaçmak mı, mümkün değil!" dediği, Suad hafif bir sada-yı esefle, "Kabil değil, şaka söylüyor, bizi korkutuyor" diye tekrar ettiği, kendi azimetinin¹ onlar için adeta bir musibet gibi telakki olunduğunu gördüğü zaman hem Süreyya'nın iyiliğine, hem Suad'm sözlerine bakıp birden hüngür hüngür ağlamak, "Lakin bırakınız kaçayım, Allah aşkına... Zira ölüyorum, burada sizin yanınızda ölüyorum..." demek için şedit bir arzu duydu.

- Evet, bırakınız kaçayım... diyecekti; zira buradaki hayatım meşum bir şey oldu. Ben sefil, menhus² bir adamım. Sizin bu kadar iyiliğinize karşı ben alçaklık ediyorum. Fakat bilseniz ne zavallıyım...

Zavallılığını kabil değil ispat ve izhar edemeyeceğini³ görüp meysus kalıyordu.

Süreyya kalkıp pardesösünü elinden almak istedi; dikişini dizine bırakmış, kalkmaya müheyya⁴ duran Suad tekrar ederek, "Mahsus yapıyor, hiç yoktan böyle kaçmaya ne lüzum var?" diye istirham ediyor, o gözler kendine bu sefer sabit bir nazar-ı rica ile bakıyor ve baktıkça mukavemet edemeyip gidemeyeceğinden, "Peki kalayım" diye döneceğinden, hatta kalmak arzusunun yavaşça büyüdüğünden korkarak, sebatta¹ güçlük çekiyordu. Ve birden, buradan, ondan, onun bu melek gözlerinden, bu peri sesinden cüda² kalınca nasıl evladını gömmüş nineler gibi yanar bir kalple kalacağını hissederek bir derin sızı duydu ve perişan olarak kalbinin içinden, "Ah, kal deseler..." diye inledi; fakat o kadar ısrar onlara kâfi görünmüş, Suad, "Bari yakında gelirsiniz ya?" diye sormaya başlamıştı. O zaman artık her şeyin bittiğini, katiyen gitmek lazım geldiğini görüp harap oldu. Onu bir daha görememek azabı, onun kendisi için ne kadar yabancı, rabitalarının ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu, Süreyya onun zevci olduğu halde kendisinin ne kadar uzak bulunduğunu görmek hirmanı³ onu mahvetti; gözlerini dolduran yaşları göstermemek için, "Elbette, elbette... yakında..." diyerek döndü, kaçtı.

Bu esnada bir gün Necib gelmişti; fakat o da rahatsızlığından şikâyet ediyordu, hiçbir yerden zevk almadığını söyleyip hayat hakkında pek bedbin görünüyordu. Artık usandığını, bunun ölünceye kadar böyle sürükleneceğini bile bile yaşamaktan artık bulantı geldiğini anlatıyordu. Suad, aynı halet-i ruhiyede bulunduğu bu zamanda hayatın renksizliğinden, lüzumsuzluğundan şikâyetlerini memnuniyetle dinledi. Necib sekiz gün mütemadiyen ruhsuz bir vücut gibi aşktan yeise, yeisten aşka geçerek, perişan, kararsız, sefil, hiç niyeti yokken bir gün vapura binivermiş, her iskelede çıkmak arzusuyla mücadele ederek nihayet buraya gelmişti. Ve burada birden Suad'ın önünde bulunup, bu temiz gözlerin, bu biraz zayıflamış saf simanın huzurunda kendine açtığı korkunç yaranın bütün acısıyla ağlamak istemişti. Lakin onun bir kabahati yoktu, işte Suad'a validesi gibi hürmet ediyor, işte Süreyya'yı kardeşi gibi seviyordu; o, kendi saffet-i ruhuna tahakküm eden bu levse karşı tuğyan ediyordu. Artık burada geçen o güzel günlerin bitmiş ve bunun kendi hıyane-tiyle bitmiş olduğunu görüp, "Ah insanlar niçin böyle fena olmuşlar? İyilik arzusuyla beraber bu fenalığın ne lüzumu vardı?" diye şikâyet ediyor, "Güzel ve ulvi bir kadının yanında insan her türlü fikr-i mesaviden¹ uzak olarak niçin beyaz ve masum yaşamamalı? Nedir bu beşeriyetteki, umk-ı mevcudiyetimizdeki tufan, bu çamur, bu fırtına... Bu levsin, saffeti daima tekrar kalkmamak üzere ce-rihadar etmesi niçin?" diye inliyordu.

Fakat onun gözlerinin siyah, siyah ve elim nazarlarında kendinin ruhunu eriterek cezbeden bir güzellik, o bir saniyede sersem ve bitap bırakan bir füsun vardı ki hatta buna mukavemet edememekten bile elim bir haz duyuyordu. Artık vücudu ve ruhunu alil edecek kadar bi-tap-ı mukavemettti; mukavemet edememek ona son cazibe, son neşe gibi geliyordu; arzu, bütün melekâtını¹ zebun bırakacak dereceye gelmişti; onun rayihasıyla ölmek için yanına sokulduğu oluyordu; o zaman müskir² bir zehir is-tışmam ediyor³ gibi sararıp ölere titriyordu. Ve deniz, bir kere girince terk edemeyecek kadar onu işgal ve cezbedi-yordu; Süreyya şikâyet ederek, "Necib, hastalanacaksın!" deyince, o, "Ah hastalanayım, bari onun için hastalanayım..." diye düşünüyordu. Onun için ölmeyi tasavvur ediyor, son saatte onun da bundan haberdar olup melek gözleriyle geldiğini, başucuna gelip, "Biliyorum, benim için... İşte seni onun için seviyorum..." deyişini iştirir gibi oluyordu. Ve onlar beraberken fark ettirmemek için o kadar şen görünüyor, sükût ve zulmete kapılmamak için o kadar şetaret ve neşe gösteriyordu ki Süreyya ve Suad kahkahalarla gülerek, "Aman Necib Bey!" diyorlardı. Bunun için, iki gün kalıp üçüncü gün yine birden ısrarla kaçmak isteyince onlar için, hele yalnız kalmaktan korkan Su-ad için bu pek acı oldu. Necib'in ısrarına taaccüp ederek, fakat bir gün için tekrar vaat almayınca bırakmadı. O zaman tekrar yalnızlık hayatı başladı, karı koca, bir daha ge lince onu koyuvermemeye karar veriyorlardı; Suad, onu işgal için sevdiği havaları meşk etmeye başladı, *Kavaliyara Rustikana'nın* o kadar sevdiği "Ah Lola Bianca," *Sicilya-na'sıyla*, *Dua* parçasıyla birçok meşgul oldu.

Ona haber vermeden bir gün bunu çalacaktı, bunu şimdiden düşünerek, mütehayyir edeceğinden¹ memnun oluyordu. Necib ona bu operadan daima son derece bir meftuniyetle bahsetmiş, birkaç havasını terennüm etmişti. Ve bunu piyanosunda çalarken musikinin mişvar-ı enin-darına² kapılıp bütün ruhuyla onun meclub-ı şiir ve ahengi oluyor, *Santuçça'nın* dilhıraş ve müellim³ feryatlarını

gerçekten işiterek medhuş kalıyordu.⁴ Ah bu musiki onu ne kadar, ne kadar öldürüyordu! Musikiyi dünyanın birinci ve en yüksek zevki addeden Necib'e ne kadar hak veriyordu. Bunlarla meşgul olurken bütün bir hafta kendini o zehirle helak eden hain tasavvurlardan halas olduğuna⁵ memnun da oluyordu.

Fakat dadının vürudu⁶ her şeyi harap etti. Uzun müddet görmediği hanımını birikmiş hikâyelerinin geve-zeliğiyle saatlerce yorduktan sonra bağa dair tafsilat verirken Hacer'den bahsetti ve birçok mukaddimelerden,⁷ neticelerden dolaşıp esas meseleye girmek için tereddüt ettikten sonra Hacer'in, Necib'in yahya bu kadar devamını manalı bulduğunu ima etti. Hacer ona Necib'i sormuştu, "Hâlâ orada mı?" demiş, aldığı cevaba, "Maşallah, Allah mübarek etsin. İnsanın Süreyya gibi vurdu duymaz bir beyi olduktan sonra..." demişti. (sh. 136,137,138,139,140,141, 142,143,144,145, 160, 161, 162, 163, 164,169,170,171)

Bu akşamüstü Tarabya'ya kadar gidip dönmek için çıkıyorlardı. Necib yalnızca inerken piyanonun üstünde Suad'ın şemsiyesiyle eldivenlerini gördü; bir anda bu eldivenlerde onu koklamak emeline tahakküm edemedi ve titreyerek eğildi, bunları ağzına götürdü; oh, her zaman havada olan bu rayiha işte şimdi elinde idi ve eldivenlerin nesci¹ o kadar onun eli gibi nerm² ve rakik idi ki sahihten onun ellerini kokluyormuş gibi geliyordu. Bir an oldu ki bunları alıp saklamak ne büyük bir saadet olduğunu acı bir hasretle düşündü ve bir cinayet yapıyor gibi titreyerek, sapsarı, bunların birini cebine soktu.

Suad, ikisini beraber diye aldığı eldivenin bir tane olduğunu ancak arabada fark etti. Acele ile yalnız birini almış olmak ihtimalini başını sallayarak reddediyordu, şemsiye ile beraber ikisini de piyanonun üzerine koyduğunu ve oradan alırken piyanonun üstünde başka bir şey kalmadığına dikkat ettiğini söylüyordu. Süreyya, "Belki arabaya gelirken düşürmüşsündür" dedi, Necib bir ibzal-i kelamla³ Süreyya'ya bir şeyler anlatıyor, Suad'ı düşündürmemek için tuhafliklarla birtakım sualler buluyor, onun dalgın düşünüşünden korkuyordu. Suad, "Tuhaf acaba ne oldu, besbelli öyle..." dedikçe, sanki eldiven cebinden çıkarak, "Buradayım" diyecekmiş zannediyor, yüreği hopluyordu.

Ve bu eldiven meselesi unutulduğu zaman onun yegâne malı, mal-ı kıymettarı oldu; o pürhayat bir el, sanki Suad'ın eli gibi geliyordu; ve onun eline malik olmak Ne-cib'i saadetinden çıldırtıyordu.

Hanımefendi hastayı anlatıyor, Necib nasıl olup ilk alaim-i marazi¹ anladığını tarif ediyordu. Hacer onun başucunda dayanmış dalgın dinliyordu. Necib nihayet, "Bereket versin hanımlara..." diye hanımefendinin nasıl valide, Hacer'in nasıl bir kardeş olduğunu söylüyordu.

Hanımefendi Suad'a, "Hiç, hiç değil" diye başını sallıyordu, sonra gülümseyerek:

- Bereket versin yastığının altındaki hanım eldivenine... dedi.

Suad, tayin edemediği acı bir his ile ezildi. Necib'in evvela sapsarı kesilerek donduğunu gördü, Necib bir şey söyleyemedi, boğuluyor gibiydi. Suad'a eliyle inkar eder gibi bir hareket etti ve hanımefendi nasıl olup da eldivenin keşfolunduğunu anlatırken Hacer kolunu uzatıp şımarık çocuklara mahsus bir teklifsizlikle eldiveni çıkardı; elinde tutarak, "İşte!" dedi.

Ve bu, Suad için o kadar şedit, o kadar nagehani bir sadme oldu ki uğuldayan başmda gözlerini karartan bir nabazan-ı ateş, ayakta olsaydı düşürecek kadar vücudunda bir zaaf hissetti; otururken bile dayanmak ihtiyacını duydu, "Ya Süreyya da burada olsaydı, yarabbim..." diye titredi. Onlar söylüyorlar, Hacer gülüyor, galiba kendi de cevap veriyordu; fakat hissedemiyordu ki hayatına sahip, sözlerine hâkim değildi. Bütün bunları bir baygınlık pası arkasından hissediyor, kendini öyle işitiyordu. Hurdahaş eden darbeler, "Demek, demek..." gibi geliyordu. Oh yarabbim, yarabbim! Demek o idi, eldiveni alan o idi demek... Arkasını getiremiyor, azim bir teşevvüş-i efkar¹ ve muhakemat arasında korku ile saadet o kadar gayr-i muntazam bir mücadele ile onu yoruyordu ki tahammül edememekten korkuyordu. Ve bundan hissettiği memnuniyet, korku ile birbirine dolaşıyorlar, o kadar kalb oluyorlardı² ki hangisi olduğunu tayin etmek kabil olmuyordu. Bunda öyle bir devam-ı musirrane³ ile sersem eden bir yo-ruculuk vardı ki yalnız kalıp rahatça düşünmek için oradan kaçmaktan başka çare olmadığını görürerek buna bir sebep aramaya başladı.

Fakat düşündüğü, istediği gibi oradan ayrılmak mümkün olmadı ve ayrılırken başka bir darbe daha geldi; Necib'in nekahat meselesi çıktı, o bunun için, "Size komşu geleceğim..." diye gülümseyerek Tarabya'ya geleceğini haber verdi, fakat Süreyya o kadar infial ile, o kadar telaş ve şiddetle mukabele etti, onu Yenimahalle'ye gelmezse o kadar bir daha yüzüne bakmamakla tehdit etti ki Suad karşıdan titreyerek, "Aman yarabbi, ne olacak?" diye beklerken Necib'in nihayet mağlup olarak, "Peki!" demesi onu titretti.

O zaman Süreyya'ya karşı azim bir tehevvrle, "Lakin ne yapıyorsun?" demek isteyen, o ısrar ettikçe, "Lakin beni harap ediyorsun" diye şikâyet ederek sonra ağlamaya tahavvül edebilecek bir yeis-i azim ile bakıyordu. Bununla beraber tebessüm etmek, Süreyya'ya refakat edip Necib'i davet edip karar verilince kendi kendine, "Tamam, işte asıl felaket" dedi.

Demek Necib yine gelecekti; bütün bu olandan bitenden sonra Necib yine o hayata gelecekti, yine o ömür sürülecekti? Oh, bu Suad'ın artık elinde değildi, bunun için kendinde kâfi derecede kuvvet bulamıyordu. Ah, niçin ondan hep elinden gelmeyen şeyler isteniyor, hiç onun arzusu istifsar olunmadan,¹ ne kadar mustarip olduğu merak edilmeden niçin ona böyle eza ediyorlardı?

Bu evvela Suad için ıstıraplı bir rüyadan uyanma gibi bir şey oldu. O kadar ihtimalin haricinde bulunuyordu ki yanıldığına hükmetmek istiyordu; fakat o kadar iyi görmüştü ki, bunun imkânı yoktu, sonra Necib'in kendine karşı olan hatt-ı hareketini düşünmeye, onu tedkike başladı; ve o zaman, şimdiye kadar merak edilmediğinden, memul² edilmediğinden manasız bırakılmış hallerine mana vermeye başlayınca, yavaş yavaş alametler buluyorum zannı hâsıl oldu. Onun bazen isteye isteye gibi mücane-betlerini,³ sonra birden kendini unutuverişini, kendi söz söylerken nasıl dinlediğini, nasıl baktığını, nasıl telakki ettiğini, ve sonra... Sonra, bir gün kendine izdivaç hakkında söylediği o sözleri, bunları birer birer, uzun uzun görüyordu. "Sizin gibi olsun!" diyen o sesi işitir gibi olarak anlıyor, "Demek o zamandan beri, demek birçok zamandan beri..." diye ezilerek sonra eliyle başını tutup bir sebep tayin etmeksizin, sadece bir rehavet-i asap ile ağlamak ister gibi, "Aman yarabbi, aman yarabbi!" diye inliyordu.

Demek ki seviyordu, demek ki bir seneden beri, belki daha evvelden beri, senelerden beri seviyor ve bunu gizliyordu... Necib'in kendine karşı bu kadar ciddi davranıp hissiyat-ı kalbiyesini hiçbir veçhile ifşa etmemesi,¹ onu umk-ı ruhunda hıfz etmesi, kalbinden istemeye istemeye hissettiği memnuniyete şimdi müteşekkiranane bir hürmet ilave ediyordu; bu hareketi o kadar samimi, nezih, büyük görünüyordu. Bir kere taayyün edince² tereddütler, korkular, şüpheler, bunlar gelip geçen, geldikleri zaman bile bu emniyeti imha edemeyen birtakım küçük bulutlar oldu; asıl olarak, "O beni seviyor" emniyeti ve bunun memnuniyeti vardı. Zorla kendini korkmaya cebrediyordu ve istemediği halde de öyle hislerden geçiyordu ki bunlar kendini daha ziyade korkutuyordu. Onda henüz bir alamet görmeden kendinde hâsıl olan temayülün en çok mukavemete muhtaç olduğu bir zamanda bilakis o hissini teyit edecek derecede olan bu zaaf ve meserret, işte onu bu korkutuyordu, hatta kendinden, kendi tevbihlerinden bile gizli bir saadet hissedip buna her endişeyi feda edecek derecede olan bu zaaf, kendini bu hissine bırakmak için mevcut olan temayül ona, "İşte tehlike" diyordu.

Onun senelerce süren aşkından korkmak lazım gelmeyeceğini, asıl kendinden, kendi zaafından, onunla ya şarken rabitasının felaket olabilmesinden, asıl bunlardan endişe edilmek doğru olduğunu anlıyordu. Ve içinden bunu da ihmal etmek isteyen arzuya tahakküm edip sebep beyan eder gibi o zaman zuhur edecek felaketleri düşünüyordu. O zaman, yarabbim o zaman ne olurdu, hayatı, kocası... Bütün âlem... Ve bunu düşününce yüzünü yakıp kavuran bir hararet hisseder, tekrar havf ve tev-bihe¹ dalar, o kadar ki bunlar bir ıstırap olurdu. Fakat bulutların hücum-ı anifi² arasında zayıf ve hasta, gayr-i mahsus olsa da titreyen bir lema-i berk³ gibi, bütün bu havf ve endişe zulmetleri arasında anı olsun hükümran olmak isteyen bir meyl-i derun, her şeyi bırakıvermek emeli vardı.

Demek gelecekti, Necib gelecekti, artık bu mukarrerdi.⁴ Fakat ne yapılacaktı? Ne olacaktı, yarabbim? Nasıl birbirlerine bakabileceklerdi? Necib artık kendinin bildiğini biliyor muydu? Eldiveni tanıdığını fark etmiş miydi? Etmişse, bu sefer belki müteşebbis çıkarsa ne olacaktı? Bir kaza her şeyi ifşa ettikten sonra artık her

hareket hususi bir mana almaz mıydı? O zaman artık onun yanında yaşayamayacağını, yaşamamak lazım olduğunu, korkusundan değil heyecanından, hicap ve halecanından yaşayamayacağını hissediyor, önünde korkunç bir uçurum hissetmiş bir gece seyyahı haşyetiyle giderken şikarının gıdayı vahşeti olmak⁵ ihtimaliyle titreyen bir sayyad⁶ heyecanıyla bayılıyordu.

Necib için de bunlar aynı ıstıraplar, heyecanlarla geçmişti; fakat o eldivenin tanındığından şüphe ettiği için korkuları devam etmiyordu; ve bu en şedit bir dereceye geldiği zamanda şüphe, korku onun yerine kaim oluverip¹ her şeyi unutturuyor, sadece ona takarrüp² ihtimalinin verdiği sürurla bırakıyordu. Sonra onun kendi bedbaht, mahrum, hürmetkar aşkını bilmesi bazen o kadar mest ediyordu ki, "Biliyor" diye emin olduğu zamanlarda bile, korku münhasıran³ hükümran olmayıp sevinçle karışmış ve bunun için daha cansuz olmuş bulunurdu. "Ah, bilsede ölsem..." diyordu; şimdi ona, Suad'ın bu aşkın ne derin ve hürmetkar bir perestiş olduğunu bilmesi kâfi geliyordu; ona, "Bak senin için ölüyorum, seni sevdiğim için ölüyorum, fakat sen madem ki bunu biliyorsun, işte artık mesudum... Ve başka bir şey istemedim, yemin ederim ki mukaddessin, başka bir şey istemedim" demek istiyordu.

Evet, biliyorsa ve hakaret görmeyecekse... Asabı o kadar harap olmuştu ki şimdi Suad'a karşı havassından⁴ ziyade kalbi galipti. Bunun için, onun bilmesi ihtimaliyle böyle beraber yaşamak, hayalen onu mest ediyordu. (sh. 159,181,182,183)

O kadar halecan ve korku ile beklenen bu mülakat, *bi-* lakis pek sade ve sakin oldu. Necib için Suad korktuğunun hilafına¹ gayet sakin ve manasız, Suad için Necib gayet hürmetkar ve, mütevazı davrandılar; Necib, "Anlamamış" dedi, Suad, "Fark etmemiş" diye düşündü. Bunun için hayatları endişesiz, müsterih ve asude başladı.

Suad Necib'i biraz mütelaşi, biraz feryatlı, biraz da-vakâr bulacağını zannediyordu; evvela titreye titreye mukavemet eden bir zaaf ile, her türlü ihtirasata cevelangâh² olup hepsine birden mukavemet lazım olduğu için yoran bir zaaf ile beklerken şimdi kesb-i kuvvet etmişti. Necib dudaklarda bir hatt-i istihkar,³ gözlerde bir zıll-ı nefret⁴ göreceğim endişesiyle korkarken her zamanki gibi, belki biraz sakin, fakat herhalde nefretten muarra⁵ bir kabul görünce müsterih oldu, onun için ilk hafta zarfında, Suad Necib'in bu kadar hürmet ve sükûnet ile tezahür eden pe-restişini korkulacak bir şey değil, bilakis, nisvîyetinin sa-mim-i ruhunda¹ bir kadın için en minnet ve şükranla kabul edilecek bir şey diye telakki etmekten zevkyab oldu. Necib o kadar ketum, o kadar sakit bir tavırla hareket ediyordu ki amakını bildiği için yalnız Suad alnındaki ateşi fark ediyordu ve Necib'in bir an onu kaybetmekten titremiş olması, muamelatında evvelkine nazaran daha takay-yüdkâr² davranmasını temin ediyordu. Bu kadar samimi ve ciddi bir aşk, her kadının kalbinde habide olan,³ derin, mümtaz bir aşkla perestiş olunmak arzusunu o kadar saffet ve kuvvetle tatmin ediyordu ki Suad arzusunun hilafına

istediği içtinap ve tebaüt⁴ yerine bunları evvela biraz tereddüt ve ihtiraz ile, fakat sonra emniyet ve saadetle, emniyette bile mevcut olan tehlikelere teslim-i nefis etmek zevkiyle telakki etmeye alıştı.

Necib tam tahayyül ettiği bir saadete nail olmuştu. Evvela Suad'ın sükûn ve mekaneti onu temin etmişti, şüphe etmemiş fikriyle müsterih oldu, fakat kabil değil şüpheyi mahvedemiyordu, bu onu çok mesut eden bir faraziye olduğu için, "Biliyor, fakat öyle görünüyor" demekten, bu müphemmiyet, bu şüphe içinde yaşamaktan mest oluyordu. Ve bu nazarla baka baka bazen emin olacağı geliyordu. Mazi ile mukayese edince Suad'da şimdi bir reng-i ihtiraz, bir tayin edilmez fazla-i ciddiyet, bir telaşa benzeyen endişe görüyor, gözlerinin pek çabuk titreyip yerlere düştüğünü, söz söylerken kendine bakılınca sesinin titreyip emniyetini, muvazenesini,¹ metanetini kaybettiğini hisseder gibi oluyor ve bu onu mesut ediyordu. Bu bir nevi muaşaka gibi oluyordu, hiçbir zaman ne kamilen emniyet, ne kamilen şüphe olamayan ve asıl cazibesini bu adem-i tayin² teşkil eden bir muaşaka, zılal ve elvanın³ nim hükümrân olmasıyla tezahür eden bir muaşaka, emsalsiz, canfeza, masum bir muaşaka oldu.

Bu, ümidin, tasavvurun fevkinde bir saadet veriyordu. Necib, Suad'ın safiyetine benzettiği sükûn ve ismetine meftun oluyor, Suad Necib'in hürmet ve katmamana⁴ müteşekkik kalıyordu. Necib onun sükûn ve sükûtunda öyle bir mana-yı esrar, öyle bir zulmet-i mana görüyordu ki bu kendindeki sır ve zulmet ihtiyacını, mechuliyetler içinde feda-yı can edilecek fırtınalı hanımlar ihtiyacını memnun ediyor, onu ölümlere kadar minnettar ve mesut ediyordu. Bazen tereddüt gelirdi. "Ebedi gaflet ve hezeyan! Onun bir şeyden haberi yok, eldivenler hep birbirine benzer" dediği, bunu söyleyerek mustarip olduğu olurdu; fakat sonra sükûnlarda mana, nazarlarda esrar bularak ve bu mana ve esrarı bir telmih ile mahv ve nabut etmekten⁵ titreyerek öylece, müphem olsun fakat o kadar saadetle, saadetini muğber etmekten⁶ korkarak, Ölünceye kadar bu saffet ve mahrumiyete razı, muhtaç yaşıyordu. Hayatları, evvelden içtinap⁷ ile başlamışken emin ola ola, nihayet şimdi emin bir mahremiyete geçmişlerdi, titreye titreye sizin gözlerinize bakan perişan bir nazar gibi ki ilk mana-yı nazarınız üzerine pişman olacaktır. Mahremiyetleri böyle bin havf ve telaş ile bu dereceye geldiği halde hâlâ ikisinde de onun ne kadar kıymettar, ne mail-i firar¹ olduğunu bilmekten mütevellit bir korku, onu idame edip alıştırmak, onu ibka² ve teyit etmek arzusu vardır.

Artık evvelki gibi konuşacak kadar emniyet hâsıl etmişlerdi; bir saniyede bir nazarcıkla, bir söz manasız kalacakken dudağın bir hattıyla her şeyin bir tehlike olacağı, bir dalga gibi mevvac ve mütelevvin³ bir emniyet, bir emniyet ki güç istihsal edilmiş⁴ olduğundan ziyade onları mest ettiği için taziz ediyorlardı.⁵

Ve gözlerin dudakların söylemekten, anlatmaktan o kadar titredikleri kalpten taşıp gelen şeyleri takrir için musiki kendilerine yardım ediyor, sanki ruhları için

bir vesile-i telaki⁶ oluyordu; o zaman eski zamanların rivayat-ı âşıkaneşi, *Faust*, *Verter*, *Manon Lesko*, *Romeo ve Juliet*, *Otello*, *Aida* gibi müebbet sergüzeşt-i âşıkaneşi⁷ anlatılırdı; bunların ahval-i ruhiyesi hulasa edilmek⁸ için kendi kalbinin muavenetleriyle, söylenilemeyen ihtiyacı-ı ruhiyeyi onlara izafe ederek⁹ verilen tafsilatla saatler geçirilirdi. Su-ad bunların arasında Süreyya'yı müthiş azaplarla görüyordu; o zaman kendini ne kadar müdafaa etmek isterse istesin nasıl bir uçurumda olduğunu, Süreyya'ya karşı bu mevkiin nasıl itiraf edilemez, keşfinden korkulur, fena, çirkin bir mevki olduğunu red ve inkâr edemeyerek mü zebzep, perişan kalırdı. Fakat şimdi o hayatını zir ü zeber endişelerden, uzun melallerden o kadar uzak, hissiyatının cazibesine o kadar esir, o kadar bilaihtiyar münkat¹ idi ki bu tesirat devam edemiyordu.

İlk haftadan sonra gezmeler tekrar başlamıştı; artık sonbaharın hazin tehacümü arasında İlk ayların feyz-i cuşa-cuşu² ile şimdiki akameti³ mukayese ederek geziyorlardı. Süreyya bu sene kışın burada kalmak arzusunu gösteriyor, hep bunu tasvip ediyorlardı; hele Suad artık oraya, onların yanına gitmekten titriyordu. Süreyya anlatıyordu. O zaman bütün bu kırların, çayırların, bayırların sahibi yalnız kendileri olacaklardı; günlerce gezdikleri halde yabancı kimseye rast gelmeyeceklerdi; bu debdebelerden, arabalardan, sahte gürültülerden azade, kendi kendilerine kalmak zevkinden müstefit olacaklardı.⁴ Havaların uzun yağmurlarla ıslandığı zaman mecburen kapanırlarsa da güneşin ilk tebessümleri onlara bahar gibi olacaktı; ıslak otları, yeni biten çimenlerin arasında ayaklan sırsıklam dolaşacaklardı.

Süreyya bunları anlatırken birden "Ya kar!" deyiverdi.

Kar yağarken gezmek kadar keyifli bir şey olur muydu? Ve kan anlatıyordu, kar dumanlarla savrulurak, puslarla sulanarak Boğaziçi'ni hırpalarken onların bacasından ince bir duman fırtınaya meydan okur gibi yükselecekti; soğuklarda gezerek elleri, yüzleri donmuş, avdet ettikleri zaman, odaları ılık, kendilerini kabule müheyya, misafirnevazlıkta semih⁵ davranacaktı.(sh. 187,188,189,190,191)

Öğleden sonra, Suad, piyanoda, Necib'in sabahleyin İstanbul'dan, "Size yeni iki eser!" diye getirdiği Mascagni'nin "İris'i ile Puççini'nin "Toska"sını da deşifre etmekle meşguldü. O, iki saattir bunların müşkilatı içinden çıkmak için uğraşırken Süreyya birkaç gecedir Necib'le beraber çıktıkları lüferciliğin verdiği merak ile zokaları temizliyordu. Necib, Edvar Rod'un yeni çıkan "Yolun Ortasında" romanının sahifeleri arasında gömülmüş, on-beş dakikadır aynı sahifede kaldığını unutmuş, dalmıştı. Süreyya ara sıra yaptığı gibi, yine birden sükûtu bozarak:

- Dadın nerede Suad? diye sordu.

Suad, iyice görmek için gibi eğilip notaya sokularak cevap verdi, "Bilmem aşağıda olmalı... Ben piyanoda iken o burada durmaz ki..."

Süreyya mırıldanarak, "Sanki benim de niyetim var. ya, bu gidişle..." diye eğlendi.

Bu Toska'nın üçüncü perdesinde Toska ile Cavaradossi'nin duettosu idi, orada ilk hamlelerde notalar bazen revişlerinde¹ aksayarak, bazen ölçülerinde bozularak çıkıp bir şeye benzemezken tekrar ede ede aheng-i mişvarî² buluyor, artık hemen lazım geldiği gibi çalınmaya başlıyordu. Küçük musiki cümleleri tekrar ede ede Necib'in zihninde yer etmiş olduğundan, Suad, bu sefer hepsini birden cidden çalmak için baştan başladığı zaman Necib uyanarak gayr-i ihtiyari bir, "Oh!" etti.

Suad, başını çevirip yandan bakarak, "Ne güzel değil mi?" dedi.

Süreyya, zokaların üzerinde meşgul, başını kaldırıp:

- Hayret! Bu nasıl oluyor, şaşıyorum? dedi; bunun nesini o kadar güzel buluyorsunuz Allah aşkınıza?

Sonra, onların sükûtu üzerine hâlâ meşgul, gülerek dedi ki:

- Bana ne gibi geliyor, biliyor musunuz?

Necib de gülerek sözünü kesti:

- Senden evvel ben söyleyeyim... Hep musiki sevmeyenlere gelen şey... Diyorsun ki; biz de anlamıyoruz, fakat mahsus yapıyoruz. Bir meftuniyet göstermek mi, anlıyor görünmek mi, bilmem, bunun gibi bir şey değil mi? Her halde samimi değiliz.

- Oo, sen birdenbire pek mübalağa ettin; ben sadece zannediyorum ki bunu o kadar güzel olduğu için değil, sevmek icap ettiği için, meşhur olduğu için seviyorsun...

Necib yine güldü:

- Yine benim söylediğim gibi... Fakat ah bir kere hissetsen, Süreyya.

Suad, Süreyya'nın musiki hakkında lakaytlığını bilmekten mütehassıl bir melufiyyetle¹ dinlemeyerek devam ediyor, parçanın artık bütün revnak ve ruhunu vermeye çalışıyordu. Necib, meftun, dinliyordu. Sonra kalkıp eğildi, parçaya baktı. Bu, "O Dolçe Mani..." diye başlıyordu.

- Ah tatlı eller... Ne güzel yarabbim, ne güzel? Diye söylendi.

Süreyya başını sallayarak gülüyordu:

-Artık bu kadar da ben söyledim diye olmalı... dedi. Bu Necib'i o zaman biraz asabi bir izahata sevk ve mecbur etti. Bunun için misal getiriyor, biraz hızlı, hiddetli lisanla; bu tıpkı senin bayıldığın mesela suzinak bestesini hiç hiç dinlememiş, musikideki zevk ve ıttılai,² uşşaktan* "Yandım ateşlere ey mah..." ile "Her ne mümkünse sana ettim feda"yı geçirmemiş bir adamın ağır şarkıları beğenmemesi

gibi bir şey... diyordu, birçok misaller getirip izah ve ifhama³ çalışarak netice veriyordu:

- İnsan dinlemeyince, kulağı, ruhu bu nağmelere alışmayınca...

Süreyya da öfkelenerek:

- Lakin bunları işte ben de dinliyorum... diye kesti.

Necib bir müddet, mütereddit, mütebessim durdu; hak ve zaferin pek kolaylıkla kendinde takarrürüne⁴ emin olanlara mahsus bir istihfaf tebessümüyle bakıyordu; "Ruhun doymuyor!" demek ağır geliyordu; fakat sonra bir mukayese buldu, dedi ki:

- Bunda elbette zevk ve mizacın da dahl-i küllisi¹ var... Senin tabii ki balıkçılık merakın gibi... Herkesin ruhen bir şeye meyli, kabiliyeti olur.

Onlar konuşuyorlar, Suad öbür tarafta müthiş bir surette mustarip oluyordu, Süreyya'nın bu hususta iddiasını pek beyhude, pek aciz bularak pek suhulet² ve töhmetle mağlup olması muhtemel olan böyle bir mübahaseye girdiği için sıkılıyor, fikren Necib'le beraber olmakla kalben Süreyya'yı bırakamıyor, onu böyle musikinin ulviyatına bihis kalıp balıkçılık gibi şeylere meylini hepsinin önünde müstahkar görmek³ ağır geliyordu.

Necip birden piyanoya gelip notaları karıştırarak:

-Hah işte bak, bir hava bulacağım ki begeneceksin... Bir değil, beş, on... Çünkü onu dinlemişsin ve çünkü onun için daha o kadar ülfet⁴ lazım değildir. Bir zaman Konkordiya'ya giderken bilmem hatırlar mısın, ince, hastalıklı bir sarışın kız söylenir dururdu. Ve elindeki notayı piyanonun önüne koyarak: -Santa Lucia... Barkarola... dedi.

Suad, mustarip, müteezzi,⁵ piyanonun önüne dönüp, artık elverir ricasıyla bakan gözleriyle:

- Ey, artık gezelim... Bugün gezmeye gitmiyor muyuz? dedi.

Fakat üstlerinde bir taraka-i tevelvül¹ ile birden dökülecek korkusunu veren bu yığılmış dağlar gibi bulutların yeni duman temevvüçleri ve renkleriyle asılı duran halinde öyle bir tehdit-i gazubane vardı ki bütün vadi, hatta fevkinde mavi sema ile tetevvüc eden² deniz bile, ürkmüş, haif³ ve pürheyecan sükût ediyor, sanki bekliyordu. His-solunmaz, şüphe edilir radlar⁴ geziniyordu, karartı gittikçe çoğalıyor, yayılıyor, manzara gittikçe muhavvif⁵ bir zulmete, yavaş yavaş Anadolu'ya geçtikçe endişesiz mavilikleri karartan bir havfa munkalip oluyordu.⁶ İnsana bir salonun halvet ve zılalmda⁷ bulunuluyormuş hissini veren bu sessizlik, bu mahrumiyet içinde gayr-i muayyen bir korku, bir tehaşi⁸ istila ediyordu. Bu mehabet⁹ içinde, bir tehlike olsa bile bir şey olmaz hissiyle, maahaza yine bir endişe

lerzişiyile muntazır,¹⁰ insana bir tufan korkusu verirken sadece bir yağmur beklemekten gelen zevkle mahzuz, bekliyorlardı.

Sandal bihareket, küreklerin resmi denizde sakit, duruyordu.

Ve insana emin kalplere sığınmak ihtiyacı veren bu hava içinde Necib, karşısında gözleri bir hüznün ve şiir katresiyle pürnem, dalmış görünen Suad'a bakarak, onu hiç görülmemiş bir güzellikle görerek, meftuniyeti birden son ateş derecesine çıkaran bir incizap hissediyor, ona nasıl kırılmaz rabitalarla nasıl dehşetli bir surette bağlı olduğunu kalbine hücum eden heyecandan, sadece ona bakmak heyecanından anlıyordu ve bunu tezyit¹ için gibi en küçük sima çizgilerine kadar dikkat edip inciza-bım. artırmak isteyerek, içinden onun ateşlerini çoğaltıp ölerek yaşamak istiyordu. Ona hayatın en cansuz, en medhuş saadeti bu hal gibi geliyor, ancak şimdi, hayatının hep zevke ve huzuzata müptela olarak geçen senelerinde ancak şu saatlerde hayatımı yaşıyorum hissi geliyordu.

Ah onu ne kadar seviyordu yarabbi, ne kadar ateş ve iştihak ile seviyordu. Onun en manasız şeylerine bile hususi perestişleri vardı. Onun bir düğmesi için kalbinde zaafılar, rabitalar buluyor, şömizetinin kıvrımları, dikişlerin nezaketi, kolundaki küçük düğmeler, nihayet bütün bu naçiz şeyler için onda başka bir incizap yükseliyor, hepsine ayrı ayrı meftun oluyordu.

Onu asıl öldüren Suad'ın gözleri idi. En çok kendini zevkle medhuş eden şeylerle ölüyormuş hissini hâsıl etmek için ölümün nasıl tatlı bir şey olduğunda tahayyür² ediyordu. Bu gözler, ah bu gözler... Bunlara bir renk vermek kabil miydi? O kadar müddet bakamıyordu ki rengini tayin edebilsin; bakmak mümkün değildi, bahusus nazarları telaki ederse;³ ve ne zaman Suad'a baksa onun gözlerinin de kendine insıbabmı⁴ görürdü. Bir anda tesadüm edip⁵ çarpışan nazarlar... O zaman bu göze bir siyah elmas gibi, bir siyah ateş gibi yakarak bakıyor, manasında öyle iradesûz bir incizap, öyle bir hem serzeniş, hem pe-restiş, hem melal, hem neşe manaları memzuç oluyordu, bunlar öyle gayr-i muayyen bir tevali¹ ile titremek, parlamak, yanmak vehmi veriyordu ki onlara mansup² nazar, müptela, müncezip, hayatta ondan başka bir zevk olamayacağına emniyetle, fakat bu derece zevkten sersem, bitap düşüyordu. Ah, ruhunda ne fırtınalar, bu nazarın siyah yahut koyu kestane huzme-i maanisi³ içinde ne hemen ba-yıliveren tehacümleri oluyordu; eğer nefsinin zapt etmese haykırmak lazım gelecekti. Buna bir dakika bu iptila ile bakmak insanı yakar, eritir hissiyle, istese cebretse bile ba-kamayarak ve bakmak daima yetişilmez bir saadet kalarak yaşıyordu. Aynı mana kaşlarda da, sadece inhinaları, sadece üzerlerinde uçuşan lerzişleriyle o neşe ve melal manaları tevali ediyor ve beyaz yahut hafif sarı diye kati bir hüküm verilemeyecek ten üstünde, bu kumral silik hatlar rikkatleriyle, ifadeleriyle,- nazarla hemmana oluşlarıyla onu mest ediyordu. Saçları kumral turrelerle⁴ alnını güşa-de⁵ bırakıp kaşlarının ucuna kadar dökülüyordu; bunların o noktada kalmalarının mültezem⁶ olduğu Suad'ın ara sıra elinin maharet ve rastisine⁷ inanarak şöyle bir düzeltmesinden istidlal olunurdu.⁸ Sonra saçların asıl kümesi, bu kulakların arkasında birden çoğalarak tepesinde toplanan siyaha mail kestane yığını... Necib bunlara saatlerce bakarak işte bütün

emellerinin, bütün saadetinin orada gizlenmiş, ne zaman onun sarhoş edici kokusuyla mest olursa mevt-i mesut⁹ o zaman gelecekmiş fikriyle yanardı Ve Necib'in gözleri hepsini görüp dudaklara geliyor, bunlardaki karanfil kırmızılığı, donuk ateşî karanfil rengi, yine bütün o çehrede titreşen mana-yı serzenişle pürnem, o şuh, sitemkâr ifade ile lerzeşdar,¹ onun nazarını teshir ediyordu; dişler, bunların müsaadeleriyle tebessüm ettikçe bütün bu manalar yüzlerce çoğalarak gözlere kadar sirayet eden bu tebessümle onun ruhu bu çehrede o kadar şuh ve pürneşe görünüyordu ki, o zaman, işte o zaman Suad'ın niçin bu kadar muazzez ve şayan-ı perestîş olduğu tezahür ediyordu.

Necib'in nazarını cezbeden bir şey de onun elleri idi. Bu eller nerm ve rakik nescleriyle² beyaz ve ince idi; altındaki mavimtırak damarların müşevves³ hatları insana bu nefis mahlukun ne elden bin türlü avarız⁴ ile zayi olacak fenayab zavallı bir vücut olduğu hiss-i elimini veriyordu. Ve Necib, büyük bir incizap ile tekrar onun her hatt-ı vücudunda tevakkufla tetkik ederken tekrar ellerine gelip bu his ile zebun olunca derin bir merhametle bakarak, "Ah zavallı insanlar!" diyordu. Böyle ulvi bir kadın bulup da sevmek ve sonra sevilme için gayet mesut olmak lazım gelen hayat arasında, bu kadar mesut olsak bile, yalnız tadadı⁵ bir hafta sürecek emraz ve afatın⁶ kurban-ı muhtemeli olmak, böyle esir-i tesiri bulunmak ona pek acı geliyordu; buraya gelince, "Ben bilakis o kadar bile mesut olmadım, sadece sevdim" diyordu. O sadece sevmişti, aşk kelimesinden müphem mühim hissölunan en büyük manasına kadar sevmiş, ölümlere kadar sevmişti; fakat onu istemek bile bir cinayet olduğunu görerek hayatta sevdikleri tarafından sevilenler de olduğunu düşününce ah ediyordu ve sonra, öyle sevip sevilenler için bütün o afetler muntazardı,¹ değil mi? Ah onların ne kadar fenayab, elimizden kaçmak, solu vermek, bir gün son bir nefes-i hazin ile sönuvermek için, nasıl sadece bunlar için mahluk² olduklarını ne kadar acı görüyordu. Mesut olsak bile hayat, sadece tahrip eden hayat, sadece yiyen, yıkan, öldürüp ezen hayat hükümran oluyordu.

"Ah fakat ölüm olmasaydı ne müthiş bir cehennem olurdu" diye kalbi sıkıldı.

Birden küçük, mütelaşi, perişan rüzgârlar koşuştu, denizde cereyanlar uçuştu, Süreyya, "O, o!" dedi.

Suad, "Kaçalım, tufan geldi!" diye çırpındı.

O, küçük, kısa handelerle gülüyor, çarşafının altında sinesi sarsılıyordu, bir saniyelik bir nazarla Necib ona baktı, bunda o kadar ateş-i arzu vardı ki Suad'ın handesi dudaklarında donuk bir tebessüm halinde kaldı, gözleri eğildi.

Sandal süratle yükselmeye başlamıştı. Fakat birden ta vadinin üzerinde yığılmış bıraktıkları bulutları semt-i res-lerinde³ buldular. Oradan buradan koşuşup çarpışan denizde küçük kasırgalar yapan rüzgârların tehevürü artıyordu. Sonra bu yalnız bir cihetten kuvvet ve bürüdetle esti, önünden denizde siyahlanan bir irtiaş⁴ gölge gibi koşuyordu. Sükûta alışmış kulaklar, rüzgârların tepelerde ağaçları hırpalayarak estiklerini işitiyordu. Bulutlar birden gazup, muhavvif olmuşlar,⁵ havalanıyorlardı.

Son derece bir tehevvrle haykırarak kadar meys eden bir ıstırap ile etrafına baktı; orada akşamın yavaşça inen ismirarı¹ içinde, sadece Suad'ın hayalini farkettti; bu hayal bütün narin ve mevzun kameti² ile kollarından ayrılıp beline doğru nermin bir tedevvrle³ incelen vücuduyla bunların fevkinde bulutlanan saçlarıyla, yağmura bakıyordu. Onun yanında, hava-yı vücudundaymış hissi ile bir inlemek ihtiyacı duydu; onu o kadar güzel, fakat o kadar kendinin değil, hiç değil, o kadar değil gördü ki...

Suad boğuk bir inilti işiterek başını çevirdi ve Necib'i oraya koltuğa dayanmış, mendilini ısırtıyor gördü, gayr-i ihtiyari, "Ne oluyorsunuz?" diye iki adım atmış bulundu, fakat tevakkuf etti. Evvela onu yine birden tifonun ilk geldiği gün gibi ağzı burnu kan içinde yere kapanacak zannetmişti. Fakat tavrından an-ı mühlikin vürudunu⁴ hissedince sapsarı, pürhalecan kaldı. Bütün geçen günlerde bu anın bir saniye gelip çatacağını düşünüp korkmaktan gelen bir telaş ile bayılıverdi.

Necib uzun, ağır bir sükûttan sonra, "Hiç, hiçbir şey..." diye mendilini indirdi.

Sonra birden başını çevirip her şeyi göze almış bir zulmet nazarla, "Ölüyorum, işte o!" dedi; ve sonra, bütün ateşini bu sözlerle anlatamamış gibi, "Ah ne kadar ölüyorum, ne kadar mustaribim bilseniz?" diye inledi.

Suad boğuluyor gibi ellerini kaldırdı; Allah aşkına makamında bakarak eliyle susmasını rica etti. Necib, tehevvr ve tuğyanının esiri, artık elinde değilmiş gibi, devam etti; şimdi sesinde derin bir esef titriyordu:

- Hayır, hayır, artık zaten her şey bitti... Zaten neye yarar, niçin susayım, her şey bitti, her şey... Her şey...

Suad kulaklarında uğultularla, boş gözler, mütekal-lis¹ dudaklarla duruyordu, geri çekilmek istedi. Fakat Ne-cib'in eli bir rica ile kalkmıştı, "Ah beni tahkir etmeyiniz" diye yalvardı.

- Sizi öyle değil, bilmeyerek sevdim; nasıl olduğunu bilmeyerek, bir kardeş gibi, bir nine gibi sevdim...

Ve buraya gelince, tekrar acı bir sesle:

- Yok, ediniz, beni tahkir ediniz; ben ona müstehakım! diye inledi.

Ve Suad onun bu sözleri söylerken birden başını ellerinin içine alıp oraya dayanarak hıçkırıldığını gördü. Meb-hut, bir şey söylemeyerek, kalbi derin bir merhametle sızlayarak, susuyordu. Ne yapacağına karar veremeyerek donmuş gibi dururken bin tereddütler, kararlar arasında çalkalanıyordu.

Karanlık gitgide istila ediyordu; Suad, elim bir nazarla ona bakarken, yavaşça çekilmekten başka bir çare-i selamet görmeyerek, uzaklaştı; ve Necib o kadar perestiş olunan bu kadının bu uzaklaşışı karşısında, elinden saadet ve hayatının yavaş yavaş kaçtığını acı acı hissetti. Yağmur dışarıda kâh bir sağanakla seri ve mütehevvir,² kâh bir sükûnla rakit ve yorgun yağıyordu. Necib burada ne kadar durmuştu, bunu tayin edemiyordu. Başını kaldırıp etrafına baktığı zaman soğuk rüzgârlı bir gece içinde üşümüş olduğunu gördü.

Ne yapmıştı yarabbi? Şimdi biraz evvelini bir rüyadan uyanıp tahattur etmek¹ isteyerek hatıralarını zulmetlere müstağrak² bulanlar gibi görüyordu, fakat kabus asıl şimdi hükümran olmaya başlıyordu. Birden kendini onun nazarında o kadar sefil ve adi gördü ki hemen yarın kaçmaktan başka bir çare olmadığını anladı. Onun karşısına nasıl çıkacaktı, ona artık nasıl bakacaktı? O zaman şimdi yemeğe ineceğini düşününce ne yapacağını şaşırdı. Kendini takbih ediyor,³ "Niçin, niçin bunu yaptım!" diye dövünüyordu. Ve yemeğe inmek icap ettiği zaman ikisinin de yüzüne bakamayarak, hiçbir şey istemeyerek kaçmaktan, kaçıp odasına kapanmaktan başka bir şey düşüneme-yerek eza içinde kaldı. Süreyya bu gece artık balığa gidemeyeceğinden dargın, kışın böyle gece gündüz yağmur yağınca evde hapis olmak ihtimaliyle münfaildi.⁴ O uzun uzun söz söylerken Necib cevap bulmakta duçar-ı müşki-lat oluyordu.

Suad bütün yemekte sükût etti; onun yüzünde nasıl bir infial ve bürudet⁵ olduğunu merak eden Necib, gözlerimiz rast gelir diye başını kaldırıp bakamıyordu; bir saniye oldu ki gözler birbirini çektiler, o zaman Necib Suad'm gözlerini bulanık, bozuk gördü. O kadar sevdiği bir kadını böyle müteezzi etmekten⁶ başka bir şey yapamamak onu harap etti. Yarın kaçıp kadıncağızı müsterih ve asude bırakacağını düşünerek bu kararından bir ferah hissetti, kendisini onun elemi huzurunda unutuyor, "O rahat etsin de..." diyordu.

Gece sükuti, elim, yekrenk oldu. Odasına çekildiği zaman bin tenakuz efkar¹ arasında, yorgun dimağının, muh-taç-ı istirahat-i asabının bütün izdiham-ı tefekkürat ve ta-hassüsâtı² arasında, iyi fena hep kıyaslardan geçerek, hiçbirisinde tevakkuf edemeyip bir tevali-i seri³ ile hepsinden atlayarak sabahı azaplar içinde bekledi. Ah söylemeseydi, şimdi yine evvelki gibi olsaydı, ona kani olacağını görüyordu. O zaman tekrar "Niçin?"ler başlıyor, bırakıp gideceği aklına geldikçe acı bir korku ile yüreği yaralanıyordu. Sabaha karşı, bitap, hasta, dalmıştı; uyandığı zaman soluk bir gün ile nim aydınlanmış odasında idama mahkûm olanların uyanışı gibi birden kaderini görmekten mütevellit hiras⁴ ve raşe ile içi yandı. Tekrar, "Niçin yaptım yarab-bim?" diye inledi; fakat artık buradan def olup gitmekten başka

çaresi kalmamıştı. O zaman, burada hatta dünkü hayatına mütehasşir, sefil ve zebun, hazırlandı; aşağı indiği zaman onları odada, beraber, sakit buldu. Süreyya:

- Oo, nereye Necib? diyordu.

Sonra serzenişe başladı:

- öyle ya, çünkü hava yağmurlu... Lakin bu hıyanet bu, sadece hıyanet... Bilir misin? Sana ne söylesek haklı yız. Kış geldi diye azad buzad cennet kapısında bizi gözet ha! Öyle şey olmaz...

Bunları latife diye dinledi ve gitmesi gayr-i kabil-i te-hirmiş⁵ gibi o da latife ile mukabeleye çalıştı; sonra latifesi onu itizara⁶ şevketti, bu kadar uzun müddet rahatsız ettiği için af diliyordu. Ruhu titreyerek, bu sözleri ona hitap etmekten mütevellit bir raşe ile sesini idare edememekten korkarak, mütevazı, mütemenni, hakir oldu. Ah ondan bir nazar, bir kelime-i teselliyet, bir nazar-ı af olmaksızın gitmek... Buna tahammül edemeyeceğini görüyor, başını eğmiş, sakit, işiyle meşgul olan Suad'a bakmaktan korkarak gözlerini çevirmediği halde sadece onu görüyordu.

Ve nihayet, artık gitmek icap ettiğini yeis ile¹ görüp hasretle veda ederken, Süreyya'nın hâlâ devam eden şikâyetleri arasında, onun, başını kaldırıp bozuk bir sesle, "Bütün bütün değil ya... Yine gelirler elbet..." dediğini işitti ve onun gözlerinin bir saniye, sözlerini sorar gibi kendine inıtafini² hissetti. Ah bu gözlerdeki mana-yı me-lul-i sual, bu yorgun zavallı ağlamış gözlerdeki nur-i af... Necib dünyaları baziçe-i heves edecek bir galeyan-ı sürür³ ile dışarı hücum etti; kapıdan çıktığı zaman sendeliyordu, "Ah beni seviyor, seviyor, seviyor!" diye delice tekrar ederek çamurlara daldı. Sh.(201,202,203,204,205,208,209, 210,211,212)

Hava, yine o hararet ve rengin üzerine şimdi gayr-i mahsus bir tül çekilmiş gibi ketum bir gölgeye, hararet hafif bir revnaka, ancak hissolunan bir ılık nefhaya münka-lip olmuş, ziya sadece bir inikas halinde intişar ediyor, denizin lacivert gözleri sanki bulanarak sinesinden nebe-an eden o keskin bahar rayihasıyla Beykoz Koyu'na doğru sokuldukça kararıyordu.

Çayırı bütün bütün تنها buldular, ağaçların gölgeleri, nim bulutlu sema altındaki çayır soluk, melul idi. Yalnız son yağmurların ve dünkü güneşin verdiği bir taravet ile mahzun bir yeşillik vardı; onlar çayırın bu rengindeki güzellikten bahsederlerken Suad çınarlardan sarı, kuru düşen yaprakların kapladığı yollarda yağmurlarla ıslanarak hâsıl ettikleri çamura, bu çürümüş yapraklara bakarak "İşte!" diyordu...

Necib etrafına bakarak, "Havanın rengi iyice soluyor" dedi.

Ve bastonla karşıdan ağır ağır yükselen bulut sürülerini gösterdi.

Süreyya, "E, ne olacak?" dedi, "Geçen ki havalan düşünsene... Ne idi o yağmur, o rüzgâr?"

- Ama dün, evvelki gün ne kadar parlaktı, bir yaz günü gibi.
- E, sonbahar bu... Artık bu kadar letafet ve hararet verdikten sonra! Eylül'den daha ne beklenir. Eylül malum ya hüznün ve matem ayıdır.

O zaman Suad'a da hayatının şu devresi kendi ömrünün, kendi kadınlık hayatının eylülü gibi geldi. Eylül... Birkaç gün hava ne kadar güzel olsa bu kadcılık fani bir güzelliğe bile minnettar olmak lazım gelen bir ay; içine birkaç günlük kış hücumundan acı düştüğü için, o güzel havaların, devamlı yazın artık nasıl geçmiş, sadece bir mazi olmuş olduğunu hissettiren bir esef ve hasret ayı... Onun hayatı da öyle değil miydi? Son günlerin letafeti ile beraber, şimdi yine imkânsızlığa, yine hüznün ve kasvete düşmemiş miydi? Tıpkı şimdi düşündüğü gibi, nasıl yaz elindeki saadetten bihaber geçip ilk kış hücumuyla teessüf ederse, o da demin anlamamış, tahassür etmemiş miydi? Tekrar hayatına başlamak arzusu, bugün tekrar yaz olmak emeli gibi değil miydi? Bir senedir onu harap eden endişelerin, melallerin ne olduğunu artık iyice görüyor, "İşte benim eylülüm!" diyordu.

Eylül... Henüz renk ve rayihası bitmemiş, fakat baharın mebzuliyet-i elvanı o kadar gayr-i mahsus bir surette çekilmiş, o kadar tekrar avdet etmemek hırmanıyla, avdet eder gibi görünse bile hemen yine solup kararan hırçın, boş arzularla o kadar acı acı çekilmiş ki bir gün işte ruh-ı tabiat birden uyanıp görüyor; yapraklarının nasıl sararmış, birçoklarının düşüp çamurlar içinde çürümüş olduğunu görüyor; ve şimdi ne kadar güzel olsa, o bir iki günün verdiği acılıkla bu güzel havaların ne kadar fani, bu renk ve rayihanın ne vefasız, ne artık ele geçmez, elde iken kıymeti bilinmemiş, öylece istihlak edilmiş bir hazine olduğunu acı acı görüyor; işte artık ne bir çiçek, ne bir rayiha kalmış... Artık tahammül bile kalmamış, hepsi çürümüş; evvelden yağmur yağsa lakayt kalırlardı, belki daha taravet, daha hayat gelirdi, şimdi... Şimdi işte yağmur, işte kış hepsini çürütüyor; her şey çürüyor, her şey...

Evet, hepsi çürüyor, her şey... İnsanlar da çürümeyecekler mi? Eylülde sanki bahara tahassür eden melul bir taravet sanki üzerine çöken kışın, kendini mahvetmek isteyen hazanın yağmına paydar kalmak, tekrar bahar olmak mücadelesi vardır; fakat bunun için muhtaç olduğu şeylerden mahrum olduktan başka kendisinde de mukavemet kalmamış ve tabiat bunu anlamış gibi acı bir melal ve tefekkürle, üzerine çöken tenhalığın, matem-in hatem-i merareti ile düşünüyor; sanki ne kadar uğraşırsa uğraş-sın ne kadar mukavemet ederse etsin, kışın galebe edeceğini, artık her şeyin, her ümidin bittiğini buna tahammül lazım geldiğini anlamaktan mütevellit bir fütur ile gıryan-dır. Ne renk, ne rayiha... İşte yapraklar ölüyor... Rüzgâr insafsız, yağmur muannit, her şey çürüyor, oh, her şey çürüyor...

O zaman eylül kendine tabiatla ilk fütur ayı, faniliği ilk his ayı, ilk faydasız ve elim mücadele arzusu gibi, hayatın ne olduğunu anlayıp bihaber geçen güzel mazinin tahassürüyle ilk boyun bükülen ay gibi göründü; ayaklarının altında çamurlanmış çürük yapraklara bakarak, "Evet, her şey çürüyor, demek biz de çürüyeceğiz" diye düşündü. Demek ki çürüyecekti, o da çürüyecekti! Böyle, hiçbir

saadet gelmeden, daha henüz beklerken, bahusus hayatının nasıl gafil geçmiş olduğunu anladıktan sonra, artık bir şey de yapmak kabil olmadığını görerek, böyle çürümek, bitmek ona pek insafsızca, pek acı geliyordu.

Halbuki işte onda yaşamak için daha şedit bir arzu, saadetten mahrum olmamak, hayatını kaçırmamak için derin bir ihtiyaç, icap ederse mücadele kabiliyeti vardı. Fakat her şey boş değil mi? Ne olsa, ne yapılsa kış gelmeyecek mi? Ya gelinceye kadar... Hiç mi, hiç mi bir şey yapılamaz? Böyle, görerek, anlayarak, bile bile hayat ve saadetten feragata tahammülden başka bir şey mümkün değil mi?

Yemekte Süreyya bağdakilerin konağa indiklerini anlatıyordu; Necib bundan bilistifade hemen şimdi aklına geldiği halde evvelden mukarrermiş gibi kendinin de artık yarın İstanbul'a ineceğini haber verdi ve Süreyya'nın, "Öyle ya, artık iyice kış geldi... Bakalım, belki haftaya biz de ineriz artık" demesi onu tefrih etti. Zira İstanbul'a gidince süreceği hayat-ı müzebzepten şimdiden ürküyor, şimdiki ıstıraplarında bu endişe-i atının de bir dahli oluyordu. Buraya gelip gitmenin nasıl yorucu, tahammül edilmez bir işkence hayatı olacağını daima bir raşe-i elemle tasavvur ederdi. Fakat Suad'ın İstanbul'a inmeyi hiç istemediğini onun birkaç defa söylediği sözlerden bildiği için bu söz üzerine ona baktı. Suad oraya giderlerse Hacer'in yanında her şeyin mahvolacağını düşünerek Süreyya'nın kışı köyde geçirmek arzusuna seviniyor ve şayet inmek isterse kendisini ikna edip burada kalmaya karar veriyordu. Onun için evvela Necib İstanbul'a ineceğini söyleyince evvelden kendine haber vermediğine muğber bir nazarla ona bakarken Süreyya'nın da o sözlerini işitince iki darbe altında sersem gibi kalarak ancak bir müddet sonra sorabildi, "O niçin? Hani kışın kalıyorduk?"

Süreyya çatalındaki et parçasına bıçağının ucuyla hardal sürmekle meşgul, omuzlarını bir tebessümle sallayarak, "Kalıyorduk, kalıyorduk ama... Şimdi kalmayacağız" dedi. Ve sonra, sebep göstermek için artık burada sıkıldığından, havaların fenalığından uzun uzun şikâyet etti.

O beyan-i azar ederken karşısında, ne yapsa Süreyya'yı ikna edemeyeceğini ilk defa olarak hissederek, birden gelen bir tehevvürle gözleri kararan Suad, "Lakin siz kendiniz asıl onun için istemiyor muydunuz?" dedi.

Süreyya nihayet kuvvetli bir sebep gösteremeyince kaleminden bahsetti; artık bu kadar vakit terketmek fena olduğundan, bu kadar temaruzun fena tesiri olacağını söylüyor, fakat kendisi de anlayacak kadar masal söylediği görülüyordu. Suad bu yalanlardan, bu kararsızlıklardan, bu nazlılıktan birden son derece tehevvür ederek, Süreyya istese bunların hiçbirini kendisini bir karardan vazgeçiremeyeceğini bildiği için meyus olarak menedemediği bir çehre-i şikâyetle, "Hiç de değil, gitmek istiyorsunuz, ondan... Bunlar hep kuru bahaneler!" diye mukabele etti.

O zaman Süreyya ihfasma pek muvaffak olamadığı bir sada-yı hiddetle Suad'a dönüp, "Evet, gitmek istiyorum, işte bunun için gideceğiz..." dedi ve, "Daha bir diyeceğiniz var mı?" gibi baktı; bu "Susunuz!" demektir; Suad'ın şu hakaret altında nasıl sararıp ezildiğini, nasıl gözlerinin dolduğunu gören Necib için bu hem son derece bir merhamet, hem son derece hiddetle karışık elim bir his oldu. Evvela mevkiini nihayet derecede nakabil-i muhafaza buluyor, Süreyya'nın kendisini kışkırttığını zannettiğin bir an oldu ki kapı açılıp Fatî'nin arkadan gelen birine yol verdiğini gördüler, Necib gülümseyerek girdi; arkasından Fatî'nin:

- İşte bir kırlangıç daha... Avdet, avdet... Artık hücum var... diyordu.

Necib gülerek:

- Kırlangıçlar galiba yazın avdet ederler, dedi.

- Ha onun için mî susuyorsunuz... Ben de zannettim ki... Eğer siz yalıda da böyle idinizse...

Süreyya başını kaldırıp bu tarafa baktı, Suad'ın kalbi onun bakmasıyla bir şey çıkacakmış gibi hopladı; azim bir yorgunluk hissetti; onlar konuşmaya başladılar. Süreyya yanlarına gelmiş yalıyı anlatıyor, o mübalağa ettikçe Hacer ikide birde Necib'le Suad'a bakarak gözlerinde bir parıltı ile dinliyordu.

Necib:

- Evet, şimdi tekrar tünemek sırası geldi. Ah yaz bir daha gelse! dedi.

Bu son cümleye bütün mahrumiyetinin acılığını koymak, onu Suad'a anlatmak istiyordu.

Hacer istihfâfkârane, "O niçin o? Kış fena mı? Bir zamanlar o kadar severdiniz... Asıl kış gelince sevinirdiniz" diye soruyordu; sonra birden aklına bir şey gelmiş gibi:

- Ha, kuzum o sizin eldivenin hanımı ne oldu? dedi.(sh. 229,230,231,232,270, 271,281,289,293,294).

5. MEKAN

Mehmet Rauf Eylül romanında çok geniş çaplı mekan tasvirlerine yer vermekle beraber, özellikle doğanın güzellikleri ile ilgili dış mekan tasvirlerine büyük önem vermiştir. Eylül romanında yer alan mekanları iç mekan ve dış mekan diye ikiye ayırabiliriz.

İç mekan: Bağ evi, Yeni mahalledeki yalı, Necib'in kaldığı otelin lobisi, yemek salonu ve Bakırköy2deki konağın salonu diye sayabiliriz.

Suad onları sıkmadan akşamı etmek için bezl-i ruh etti.¹ Süreyya'yı bütün bütün içzap etmek² istiyormuş gibi hava o kadar sıcak, o kadar durgun olmuştu ki hepsi baygın baygın perdelerin arkasına sinen serince gölgeye iltica etmişlerdi. Fatî'n ile beyefendi, İstanbul'a kalemlerine gittiklerinden evde iki erkekle üç kadın kalmıştı. Hacer ise bugün öğle yemeğinden evvel görünmedi; onun merak edip ehemmiyet verdiği şeylerde böyle birden küşüşleri, sebepsiz ihmal edişleri vardı; ve bu sabah sarışın vücutlara mahsus hassasiyetle pek muazzep olduğuna³ hükmederek onlar, Suad'la iki erkek, oturlurlarken Suad gezmek teklifini mümkün görmediğinden nihayet piyanoyu bir çare-i halas⁴ olmak üzere kabul etti. Necib'in musikiyi pek sevdiğini bildiğinden onu eğlendirebilmek için birçok zamandır ihmal ettiği piyanosuna geçti.

Süreyya uzanmış olduğu minderde, gözleri tavana dikilmiş, kımıldamayarak, "Sıcakta dinlenmiyor!" diyordu; sonra gülerek:

- Maahaza,¹ çal Suad, teşekkür ederim, etraftaki haşerat uğultusunun yanında piyanon hakikaten musiki yeline geçiyor, diye gülüyordu.

Necib, bilakis pek mahzuz² olarak alçak bir sandalye ile köşede piyanonun yanına gelip oturmuştu; Suad çoktan beri çalmadığı havaları çalmakta duçar-ı müşkülat oluyor,³ elinin mahareti tembelliğinin cezası olarak kaybolduğundan bahis ile şikâyet ediyordu.

Evin içinde mütamadiyen piyanonun nağmeleri te-mevvüç etti;⁴ yemek haberi geldiği zaman Süreyya uzun bir of ile kalkarak koştu, piyanonun kapağını kapadı; "idam-ı bilmusiki"⁵ diye eğlenerek:

- Aman kurtulduk yarabbim... Sen de mi eza melaikesinden oldun, Suad? diyordu.

Sofrada yine o bahsi açtılar; Necib şikâyetle başlamadan hanımefendi gülerek, "İşte yalıya gidiyorsunuz ya!" dedi; Süreyya acı bir rica ile, "Evet, sayenizde?" derken Hacer merakla soruyordu; hanımefendi tatlı sesiyle ağır ağır anlatıyor, Süreyya'nın artık burada sıkıldığından kaçacağını, Boğaziçi'nde bir yalı tutup Suad'ı götüreceğini hafif bir tebessümle haber veriyordu. Hacer evvela gerçek zannetti, birden bütün yüzünü kaplayan bir hiddet alevinden sonra kendini zaptederek, "Oh ne âlâ, dedi; burada yalnız başımıza..." Hanımefendi gülerek sözünü kesti,

"Artık biz de yahya misafir gideriz; şimdiye kadar onlar bizde misafirdi, şimdiden sonra biz onlarda... Değil mi Hacer?"

Hacer baridane,¹ "O niçinmiş o? Biz de istesek gidemez miyiz?" dedi.

Süreyya bir ah çekerek, "Gitsek de hep beraber gitsek..." diyordu.

Hacer çehresinde bir lema-i süruru² menedemeyerek:

- Ha, dedi, bende sahih³ gidiyorlar zannettimdi.

Necib, Hacer'in böyle küçüklüklere pek çok kapılarak onları böyle adi adi meydana vurduğunu görmekle beraber ona acıyordu; Suad'm tefevvuku,⁴ güzellikçe belki Hacer galebe ederdi,⁵ fakat Suad'm bütün sair şeylerde ona tefevvuku o kadar göze çarpıyordu ki bunu Hacer'in de fark etmemesi gayr-i kabildi.⁶ Ahlakça, mekanetçe,⁷ hilm⁸ ve nezaketçe bu tefevvuk, Suad'a öyle bir hal veriyordu ki güzelliği bundan zenginleniyordu. Zevcine olan rabıtası, sakin, daima mütebessim, daima mütevazı halleri bir teali⁹ sebebi oluyor, onu yükseltiyordu. Halbuki Hacer'in öyle anları olurdu ki bir gölge gibi namahsus¹⁰ ince kaşları, şeffaf cildi, saçlarının eda-yi dilberi¹¹ ile gerçekten güzel bir kadın olduğu görülür, Necib bu güzellikte biraz yaramaz, biraz yırtıcı kuş rengi bulurdu. (sh 30,31,32)

"Hele şimdi gel de sana kafesimizi gezdirelim, servetimizi gör... Bir kere balkon odasına gidelim de bak manzaraya..." dedi.

Bir merdiven çıkarak deniz üzerindeki salona girdiler, burası evin arzı³ kadar geniş bir oda idi. Pancurları açınca evvela bir mebzuliyet-i teşaşı⁴ içinde gözleri kamaştı. Suad ilerleyerek balkona çıkan orta kapıyı da açtı, üçü birden balkona geçtiler. Saçaklarından kendi giremeyen güneş, beyaz, coşan bir ziya ile burayı, içeriye doğru gittikçe gölgelenen bir şaasaya boğuyor, denizde dalgaların oyunları ile temevvüc eden inikas gölgeleri¹ bile bir gümüş beyazlığı ile yıkanarak ketum bir hararet içinde bir hande-i şems tebellür ediyordu.²

Süreyya, "Asıl buraya bak" diyor, karşısında Anadolu'nun Kavaklarından başlayıp Beykoz'dan geçerek Paşa-bahçesi'nden ta Çubuklu'ya, sonra Yeniköy'den başlayıp bütün Tarabya'yı, Büyükdere koyunu takip ile Mesarbur-nu'na kadar gelen sevhil³ arasındaki cesim,⁴ geniş gölü gösteriyor, eliyle işaret ederek, "Nasıl! Tıpkı bir göl, değil mi?" diye soruyordu.

Necib, "Oh, pek güzel sahih!" dedi.

Balkonun kenarına kadar ilerlemişti. Hafif bir neva-zış-i rüzgâr⁵ ile dalgacıklar püsküren geniş satıh,⁶ ab-ı güneşin⁷ altında baygın, mütenevvir, bitap serilmiş, müzap bir vadi-i simin gibi telelü ediyor,⁸ sevhilin üstünde imti-dad-ı nazarı⁹ sürükleyip ufuklarda yoran tepelerin her biri başka gölgeler, dumanlar altında, havasının ateşten titrediği hissedilen eflatun, kurşuni, sarı hutut-i cibâl,¹⁰ en nihayet

vâsi¹¹ bir denizin ziyalar içinde ufka dökülen hayali adaları gibi müphem, nermin bir ateş-i beyaz üzerinde lerzende, istidad-ı ehval tevali ediyordu.

Süreyya tekrar ediyor, "Nasıl, muhteşem değil mi?" diye soruyordu; sonra birden alevlenerek:

- Ya bu rüzgâr! dedi; sorarım sana, bu rüzgârı başka nerede bulursun, Necib? İmkânı var mıdır? Bu temiz, saf, Suad'm dediği gibi, köpüre köpüre esen rüzgârı... Şu şe tarete, şu tazeliğe, şu hayata bak Allah aşkına... Bağ diye gidip o cehennem ocağına tıklamak yazık değil mi?

Necib oraya, bir büyük saksının yanma konulmuş geniş bir hasır koltuğa oturarak, "Muhteşem, muhteşem!" diye tekrar etti. (sh. 58,59,60)

O asıl, sabahları seviyordu, oturdukları odanın üs-^{Ur}ae yatıyorlardı. Evvela güneş, o cehennem güneşi, o siyah dumanlı, insanın belini büken güneş değil, kız gibi saf

ve taze bir güneş gelip odaları aydınlatıyor, "Uyanınız!" diyordu; sabaha kadar deniz insana mahrem ve şen bir ninni söylüyor, bazen tehevür ederek gülüyor, köpürü-

yor, fakat ekseriya böyle sakın, bir kuzu gibi melul ve uslu... Suad her gün bu güneşle beraber uyanıyor, sıçrayıp camları açıyordu, o zaman içeri sabah, hayat, neşe,

sus gençlik, her şey sadece bu güneşle, sadece denizin sesleriyle, bütün bunlar odalarına ve kalplerine hücum ediyordu. İnsanı gelip böyle koklayarak ısıtan, denizin

vetiyle serin bir hararet veren güneşle yıkıyorlardı... İşte Süreyya buna doyamıyordu.

- Bazen Suad bir şemsiye, ben bir baston alıp çıkıyoruz, burada ağaçlıklar, korular filan yok ama şu arkada Kavak'a giden ince bir çoban yolu var, oraya çıkınca Karadeniz görünüyor. İşte o herşeye muadil.¹

Eğer Suad'm bu ev deliliği olmasaydı daha uzaklara gideceklerdi, fakat o inat ediyor, mutlaka, her yemekte kendi eliyle hazırlanacak bir şey, bir nazar atılacak işler buluyordu. Elhâsıl, bu güzel sabahtan sonra sofraya geçip, karısını karşısına alıp da sükûn ve samimiyet içinde yemeğini yerken, zevk-i hayat son dereceyi buluyordu.

Süreyya bunu söyledikten sonra göz kırıp, "Öyle mi zannedersin? O halde öğleden sonranın letafetini unutuyorsun..." diye öğleyi methe başladı. Öğleden sonra buraya, balkona çıkıyorlar, kamış koltuklara uzanıyorlardı; hararet çoğalmış, fakat aşağıda deniz hâlâ serin... Onun seslerinde öyle bir lahn-i davet² çağlıyordu ki insan kendini yeşil suların arasında zannediyordu. Rehavet, bu serinliğin, bu nim hararetin arasında yavaş yavaş öyle bir dereceye geliyordu ki nim uykuda, nim

uyanık süzölüp gidiyorlardı. Bu böyle iki saat devam ediyordu, sonra gezmeye çıkıyorlardı. Akşam gezmesine... Bir arabaya atlayınca Büyükdere'ye doğru...

Sonra gece, İstanbul'un en zarif, en müzeyyen, en sakın geceleri... Ziyaya lüzum hissetmeksizin, semanın denize akseden bütün nurları o kadar şen bir rehavet-i ziya hâsıl ediyordu ki o gölgenin içine gömülmüş, nim ölmüş, kalıyorlardı. O zaman denizin, semanın, karşiki kırların tasvir olunmaz letafetleri vardı.

Süreyya uzanmış, sadece ellerini kullanarak, bazen bahisten bahse geçmek İçin biraz durarak, kelime kelime anlattıkça Necib sükût içinde dinliyordu, nihayet Süreyya:

- İşte hayatımız, dedi; yemin ederim ki hiç bu kadar mesut olduğumu bilmiyorum.(sh. 63,64,65)

Tarabya'ya çıktı; oradaki arabalardan birine binmek aklına gelmediği halde arabanın binecek-miş gibi önüne geçmesi üzerine atladı, "Otele!" dedi. Orada bulundukça daima Suad'ın yanında, onun semasında yaşayacaktı; belki oraya bakarken Suad da otele bakmış bulunurdu, o zaman nazarlar telaki ederdi..³

Otel, bu eylül yağmurunun hapsettiği müşterilerle kalabalıktı; tayin olunan odaya geçip elbisesinin ne halde olduğunu garsonun ihtarıyla anlayınca elbise ihtiyacını gördü. Biraz elbisesi Yenimahalle'de diğerleri evde idi. Onları aldırarak mecburiyetinde bulundu ve bunun için teşebbüs ederken bunları kendine ait şeyler değilmiş gibi yapıyordu. Aşağı salona indiği zaman kadın erkek bir on-beş kadar misafirin bazıları gazetelere dalmış, diğerleri masa başında oyunla, muhavere⁴ ile meşgul olduğunu gördü. Otelin defterinde bir otuz kadar isim vardı, halbuki koridorlarda dairelerin boş olmadığı oralardaki hay ve huy muhaverattan anlaşılıyordu.

Fakat öbür köşede, münzevi, tek, bütün kendi fikirlerine dalmış kaldı ve akşam, otelin bütün halkı yemek vakti camlı salona geçtiği zaman o yine hepsinden ayrı, bir kenardaki küçük bir masada yalnızdı. Başka zaman gibi bilhassa vapurlar ve otellerde çıkan bin fırsatlarla mukarenete¹ çalışacağına tenha ve Suad'la kalmayı tercih etti. Zira ondan ayrılamıyordu. Daima onunla beraberdi; bu kalabalık içinde bazıları gerçekten müstesna birkaç kadına ve bunların etrafında pervane gibi dolaşan genç, hatta bazıları zarif erkeklerle, karşıdan, yüksek bir nazarla bakarak, "Hayat bu mu?" diyordu. Hayır kimse onun kadar sevmemiş ve sevilmemişti. Bu aşk, bu oyunların yanında o kadar mehip,² o kadar büyük, o kadar faci³ bir şeydi ki tamam işte aşk idi; ve bunlar, böyle ihtiyaç ve saika ile değil, bir taklit ile, sanki görenekle aşk oyunu oynuyorlardı. Bu şimdi şuna, biraz sonra buna aynı tebessümle söz söyleyen, hangisine daha samimi ve mütemayil olduğunu ne o ne o, hatta ne de kendisi bilemeyen Amerikalı, şu muhteşem kadın... Ah Suad'la onu mukayese ettikçe öyle namütenahi saadetler hissediyordu, onun tarafından öyle bir cinayete beraber sevilme fikrine, bu kadar mahalin iskat ve imha edemeyeceği kadar kavi

ve mehip bir aşkla sevimlik emniyetine karşı o kadar mest oluyordu ki onu görmemiş, sevmemiş olsaydı hayatın, saadetin ne olduğunu bilmemiş olacağını görüyordu; halbuki büyük gördüğü bazı kadınlar tarafından da sevilmişti ve halbuki hiçbirisinden bu kadar mağrur ve mesut olmamıştı; o saadetler, şimdi hissettiği bu kâinatı ihata edecek kadar ruh genişlikleri yanında ne naçiz ve hakir şeylerdi! "O olmasaydı demek ben de herkes gibi olacaktım; bilmeyecektim, aşk ve saadet nedir, bundan gafil kalacaktım" diyordu. Etrafına bakıp, "Lakin nasıl yaşıyorlar yarabbim, sevmeden, sevilmeden nasıl yaşıyor? " diye taaccüp ediyordu. Evet, nasıl yaşamıştı? O zamana kadar kendisi nasıl yaşamıştı? Fakat hayatı nasıl bir

Ve bir şişe Sen Jülien'den sonra şimdi billuri Sotem ile dolu bardağını katre katre emerek etrafına bakındıkça hepsinin hayatı bir çöl, buhar-ı küûl¹ arasında pek kesif bir ufukla daralmış bir çöl gibi görüyordu. Fakat onun hayatı, parlak seması altında namütenahi dalgalarını müebbet bir kaside-i perestîşle sürükleyen deniz hayatı gibi pürinşirah, tarabengiz ve lacivert idi...

Gece uykusu hiç bilmediği bir bihuşluk oldu; yemekten sonra içtiği viski ile soda onu daha mahmur etmiş odasına hâlâ Suad'ın o perişan ve müsterhim nazarının nur-ı affıyla münevver girmişti. Yavaşça pencereyi açtı; serin hava, denizin telatumu-ı enini², karşı kıyadaki ziyaların titreşimleri arasında, Yenimahalle'yi aradı. Bir kenarı siyah ve tehditkâr olan semanın orasında burasında birer nazar-ı aş-nai gibi ibtisam-ı nücum³ vardı; dubanın ziyası ile ciheti tayin ederek Pazarbaşı'nı buldu ve başım pencereye dayayarak ateş ve hasretle, şimdi mahzun, oraya bakmaya başladı.

İçi, bütün aşkını, bütün ateşini kabil değil gösteremeyeceği yeisiyle yandı, "Ah ne kadar sevdiğimi bilse..." diye müteallim oldu. Bunu o kadar namütenahi buluyordu ki Suad müteşekkir, memnun olur zannediyordu. Sonra çekilip yatağına uzandı. Tekrar onu düşünmeye başladı. Böylece, mesut düşüncelerle uyuduğu zaman, uykusunda ve heyecanla uyanışında, "Lakin o beni seviyor!" diye her şeyi yeni fark etmiş gibi kalbinde bir çırpınma, bir hopla ma, gayet büyük bir korku ile meserrete mülaki olmak¹ hoplaması vardı. Bazen saadet içinde uyandığı oluyordu; bunun memnuniyetiyle dalginken sebebini birden görü-vermek onu yeniden bayıltıyordu.

Sabahleyin erkenden uyandı ve artık uyuyamayacağını anladı. Başını kaldırıp baktı; henüz gecenin bakaya-yı zalami² çekilmemişti. Her ne kadar yağmur yoksa da hava renksiz, orası burası bulutlu idi. Pencereyi açıp, yavaş yavaş sokulan gündüz içinde, saatlerce Yenimahalle'ye baktı; o kadar dalıp kalıyordu ki bazen hiçbir şey düşünmeyerek durduğu oluyordu; sonra güneşin ilk telatumu ile manzara dalgalandığı zaman giyindi, aşağı indi, erken bir kır seferi yaptı. Böyle hafif yürümek, rıhtımların üzerinde, durgun denizin yanı başında gezmek onu tefrih etti.

Artık, ne bir iş, ne bir kitap, ne de piyano hevesi var-ı; havaların nispet gibi pek parlak olduğu bu ikinci üçüncü günü akşamlara kadar sıkıntıdan, hiddetten boğulurken aklına cenneti düşünür gibi ara sıra Pazarbaşı'nı getirirdi; o zaman düşünmekten harap olarak yalnız odasından kaçıp hanımların yanına giderdi. Yalıda yapacak o kadar işi varken şimdi işi de kalmadığı için mecburi meş-guliyetsiz oturmaktan, onlarla konuşmaktan başka bir şey kabil değildi. Hacer daima orada cumbada bulunurdu; hanımefendi ara sıra görünür, elindeki işle meşgul olurdu. Hacer'le böyle yalnız bulundukça aralarında zaruri birtakım tevdiat vaki oluyordu. Onu pencereye o kadar müdavim ve meraklı görüyordu ki evvela evde sıkıldığından eğlenmek için sokağa bakıyor demişe de gittikçe bu merakın yalnız bir kişiye ait olması ihtimalinde karar kılmıştı. Fakat onun hemen her geçene dair bir fikri oluyordu; bazen "Aman hemşire bak, şu ne güzel bir bey!" dediği olurdu, sonra bir diğerini gösterir, ona da aynı tehalükle muntazır bulunurdu. Suad hepsine birden nasıl olup böyle mail olduğunu anlamayarak taaccüp ederdi.

Sonra beyler gelirler, Fatîn'in lüzumlu lüzumsuz, "Vallahi billahi"leri, Süreyya'nın sükûtiliği arasında yemek yenir, sonra beyefendi Fatîn ile tavlaya otururlar, Süreyya onların yanında dalgın, hanımefendi elindeki işiyle meşgul, böyle bir iki saat geçer, nihayet tavla bir gürültü arasında sakırdayarak kapanır, herkes odalarına çekilirdi. Beyefendi haklı haksız huysuzlanarak, hiddetim almak için her şeyi yaparak Fatîn'i hırpaladıkça o haklı olsa bile boyun bükerek, razı olurdu. O zaman Hacer Suad'ın kulağına eğilerek, "Allah aşkına bak, oyun oynarlarken nasıl bazen aptal gibi fikirsiz kalıyor, nasıl eliyle burnunu kaşıyarak donuyor" derdi; babasına boyun bükükçe kızarak "İzzet-i nefsi yok ki..." diyordu, sonra devam ederek bunun hep ona hoş görünmek için yapıldığını söylüyor, "Param gitmesin diye... Ah bilsen kardeşim, hep para için... Babamla hoş geçinmek için ondan dayak yese yine sırtacağına eminim..." diyerek, bir kere bir şey için onu teşvik ederken onun, "Ne, sonra beni evden kovsun da sokakta mı kalayım?" dediğini anlatarak yüzüne bakıyordu.

Gerçekten beyefendinin böyle rasgele ateş püskürmelerine tahammül etmek için insanın böyle bir mecburiyeti olmak lazım gelirdi. Bir akşam tavlada yenilerek hiç lüzumu yokken hanımefendiye dönüp hışımla, "Canım sen de elinden bırak şunu... Allah aşkına..." diye bir çı-kışmıştı ki Suad haykırarak şikâyet etmemek için kendini güç zaptetmişti. Bazen odasında haykırdığı işitilirdi; mesela sürahisini boş bulduğu için karısına söylemedik söz bırakmaz, otuz senelik hayatlarını bir yük olmak üzere, lanetle tahammül edilmiş bir şey göstererek, "Öldüm, aranızda kumdum... Allah da sizi kurutsun..." diye haykırır, sonra, "Ama kabahat hep bende... İyilikten kim anlamış. Enselerinde boza pişirmeli ki iş görülsün. Aksi herifin biri olaydım görürdünüz..." dediği işitilirdi. Hanımefendi buna karşı sakin, hakir, susmasını rica ederse, "Niçin su-sacakmışım? Hem yap, hem öldür, hem de sustur... Artık öldürüyorsunuz... Son günlerimde beni horlatıyorsunuz. Akşama kadar sizin için ter döküyorum, bir suyum vermiyorsunuz. .. Hem sizden mi korkacağım? Kendi evimde niçin susayım? İstemeyen defolsun!" diye bir sürü şikâyet ve hakaret gelirdi.

O zaman Fatîn eğer evde ise onun gözüne görünmemek için ufalmak ister gibi tıs bir köşeye büzülür, hanımefendiyi haksız bularak, "İyi ya canım o da bakıversin. Evde hizmetçi yok değil ya; gönül kırmamak için aldırıyor ama... İhtiyar adam bu, hiddet eder ya!... Hepimiz sayesinde yaşıyoruz..." derdi. (sh. 286,287,288)

Daha kahve elde iken beyefendi işaret edince Fatîn tavlayı çatırdatarak ortaya açtı; onlar orada bir takım teşkil ettiler ve yemekten çıkınca karanlık bir köşeye kaçmış olan Suad, tavra için mumlar gelince şimdi yine ziya içinde kaldı. O, gölgede doya doya Necib'e bakarak, onu mahzun ettiği, mahzun gördüğü için kendini böyle durmaya mecbur eden şeylere kızarak mahzun olurken tekrar herkesin nazarına maruz kalınca canı sıkıldı; Necib ise geldiğine nadim, karar veremeyerek kalıyordu. O, hanımefendinin yanında idi, ara sıra alçak sesle konuşuyorlardı. Sonra hep sükût ediyor, yalnız tavlacıların sesleri devam ediyordu.(sh. 292)

Tokatlıyan, bu kış gecesinin saat dördünde tenhaydı, yalnız birkaç, yemekte geç kalmış, masa başında yemekten sonrasının rahatıyla muhavereye dalmış takımları vardı. Orada bir masaya oturdu. Garsona "Viski!" dedi, garson viski ile soda getirmişti ve büyük bardağa bu İngiliz rakısından iki parmak kadar koydu. Necib, "Koy, koy," diyor ve garson hayretle bakarak dolduruyordu; bardak dolduğu zaman sodayı göstererek, "Götür onu" dedi ve ilk hamlede rakımın yarısını içti; iki dakika sonra midesinden bir ateş bütün damarlarına, beynine yayıldı. Hâlâ o ıstırap, o sebepsiz, o gayr-i muayyen bir sancı gibi azap devam ediyordu. Ve bu müstevli mesti arasında, gözleri dumanlanıp derin bir ateş tahassürüyle ruhu sızlarken, birden müzikalim velveleleri aksendaz olunca, "Oh" dedi, dumanlı bulutlar dimağında acı bir zevk temevvüç etti.

Şimdi artık tahattur ediyordu, artık bütün macera-yı aşkını, en uzak ve hurda teferruatına kadar görüyor ve onları her teferruda uzun uzun düşündükçe, hepsinde neticenin sefalet ve zilletiyle yaralanarak, her ayrı saadet ten bir başka yara alıyordu. Ve onu bu azaplardan ziyade, en ziyade öldüren şey sebebini bilmeyerek izah edemediği Suad'ın bu muamelesini belki küçük bir hareketle menetmek kabil iken bunu bilemeyerek, yapamayarak, her şeyin böyle sönmesine aciz bir şahit oluşu idi. Orkestra o kadar sevdikleri, beraber o kadar mest oldukları *Ballo in Maschera'mn* bir fantezisini çalıyordu ve "Lakin sakından koparılmış" parçasına gelince, bütün o mahvolmuş saadetleri o kadar elim ve hasretle ihtar eden bu name-i latife ile mest olarak, "Evet, sakından... Sakından değil, canından koparılmış, ruhundan koparılmış..." diye inledi, viski ile boğmak istediği kederi musikinin tesiriyle öyle bir dumanla, sanki uzaklaşmış, sanki ateşi müntefi gibi tesir veriyor ve bundaki zehir-i müskir, kâinat his ve malumatı o kadar ref ve tağrib ediyordu ki garsona tekrar bardağını işaret etti. Ve burada gece yarısına kadar kaldı artık gözleri ağır bir uyku ile mahmur gibi, bati, bulutlu, adalat-ı vecihiyesi bir bir çekik, mütekallis idi. Bilaihtiyar ve daimi bir surette bıyıklarını karıştırıyor, ara sıra kendi kendine o havayı terennüm ederek, "Ah sakından koparılmış..." diye mırıldanıyordu.(sh. 324,325)

Hakikaten kapı açılmış ve içeri Necib girmişti. Herkesten bir nida-yı hayret çıktı, "O ne, nereden böyle? Ma-şallah... Siz buraya gelir misiniz? Seyahattesiniz sanıyorduk" sözleri her ağızda dolaştı. Necib gülüyordu, sonra birkaç kelime-i mazeretle geldi, Fatî'nin yanına oturdu. O da bu gece pek şendi. Saat iki buçuktu, yemekten sonra aklına geldikleri için öylece geldiğini söyledi. Fatîn gülerек ve ötekilere gözüyle işaretler ederek, "Nasıl, nasıl?" diyordu, "Kulaklarıma inanamıyorum... Bu kadar fedakârlık, sizden, kabil değil... Sizin canınız sıkılır mı? Hususiyle Beyoğlu'nda, şimdi tiyatrolar, hele o yeni gelen kumpanya... Bizim Fehim Bey söyleye söyleye bitiremiyor-du..." Tekrar göz kırpyordu.(sh. 340)

Zulmetin içinde bu canhıraş bir feryat ile başladı. Akabinde koşuşmalar, gürültüler, sayhalar gittikçe müte-zayit bir tevali ile etrafa yayılıyor, etraftan tehacüm eden mütelaşi, çılgın izdiham bir nehrin çoşuşu gibi uğuldaya-rak yığılıyor, koşuyor, bağırışıyordu ve bütün bu teha-lük-i esvat arasında gittikçe büyüyen bir uğultu vardı ki her şeyi yutuyor, sayhalar, naralar, bunun içinde kayboluyordu; ve bu çatlayan, kırılan camların, binanın orasından burasından boğulurcasına çıkan mütehadim, mütehevvir orada siyah, burada beyaz, ötede hunin dumanların uğultusu idi; bir zaman geldi ki bir taraf bütün ateş oldu. Homurdayarak, çatlayarak, gürleyerek alevler etrafı tuttu; o zaman o levha bütün bütün etrafa yayıldı, her köşeden yükselen feryatlar, naralar, sayhalar birbirine bir kıyamet gibi karıştı...

Onlar içeride, ilk telaşın heyecanı ile sersem, çılgın dışarı fırlamışlardı; henüz dumanlarla kıvrılan, sadece içeride bir kısımda homurdanan ateşin iyice aydınlatamadığı kış gecesinde birbirlerini arıyorlardı; camların bir kısmı patlıyor, bazısından duman, birkaçından ateş görünüyordu, selamlık tarafı artık ateş içindeydi.

Bahçenin meşum aydınlığında koşuşan haykırışan hayaletler arasında perişan, sami'a-hıraş bir sesle bir kadın "Süreyya, Süreyya!" diye seslenerek birini arıyordu; bu hanımefendiydi ki efendiyi bir tarafa götürerek şimdi onlar için koşuyordu, nihayet onu bulduğu zaman, "Suad, o nerede?" diye haykırdı; Süreyya deli gibiydi, işitmiyor, bilmiyor, görmüyor gibi "Beraberdik, çıkıyorduk... Fakat bilmem..." diye inliyordu, sonra acı bir sayhayla "Suad, Suad!" çağırmaya, oraya buraya sersem sersem koşmaya başladı. Bir an bahçedekilerin hepsinde bu feryat işitildi, "Suad, Suad!" Fakat hiçbir cevap yoktu.

Sonra bir kısık ses daha işitildi, "Suad mı, yok mu? Niçin?" Bu Necib'in sesiydi, Süreyya ile karşılaştılar, boğuk bir sesle birbirlerine haykırıştılar, ihtiyar kadın feryat ederek "Lakin Allah aşkına koşunuz, bakınız kızcağıza..." diye yalvarıyordu, birisi, "Sakin içeride kalmasın?" dedi. O zaman Necib'le Süreyya'nın kapıya doğru koştuğu görüldü.

Aşağıdaki merdiven henüz ateşten masun idi, sadece muharrip bir duman boğuyor, çatırtıdan harareten buna-lıyorlardı. Haykırarak merdivenin üst başında bulundular, selamlık tarafına giden koridor ateş içindeydi. Harem sofası kesif bir dumanla kaynıyor, Süreyya'nın odası köşede duman içinde kayboluyordu;

o zaman Süreyya orada, içeri girmeye cesaret edemeyerek, "Suad, Suad!" diye haykırdı. Necib kapının önüne kadar koşmuştu, dehşetli bir hararetle boğuluyorlardı, tekrar Necib, "Suad!" diye inledi, ikisine de bir inilti işitiyoruz gibi geldi, fakat ses muharriş bir çatırtı ile boğuldu. Bir fırından fışkıran alev gibi yakarak, eriterek hücum eden duman içinde evvela bir saniye ikisi de tereddüt ettiler, fakat sonra Süreyya Necib'in vahşetle haykırarak içeri atıldığını gördü, "Necib" diye koşmak istedi; fakat dehşetli bir çatırtı ile tavanın yıkılıp oda kapısının ateş içinde kaybolduğunu görerek deli gibi döndü...(sh. 364,365)

Dış mekan: Mehmet Rauf Eylül'de dış mekan olarak Kavak, Beykoz, Tarabya, Yeniköy, Paşabahçesi, Çubuklu, Servi Burnu, Hisar, Kanlıca, Yenimahalle, Büyükkada, Büyükdere Koyu, Mesarburnu, Pazarbaşı, Takatlıyan gibi İstanbul'un belli başlı semtlerinin doğal güzelliklerine yer vermiştir.

Süreyya'nın bu gece canı pek sıkılıyordu, "Adam bırak!" dedi. Pederine dargınlığını bütün köye teşmil ediyordu; sayfiyeye çıkacakları zaman o kadar ısrar etmiş, fakat bu sefer de sahil bir yere girmeye babasını razı edememişti. Büyükbabalarının vaktiyle gelip nasıl budala bir hesap ile "şu taş ocağında" yaptırdığı bu köşk, onları her sene başka yere gitmekten menediyordu. Bütün kışın o, Boğaziçi'ni kurarken yine koşup geldikleri "şu çöplük", çocukluğundan beri yaşaya yaşaya usandığı bu hali çöl, onu artık çıkıp gezmekten menedecek kadar bıktırmıştı! Pederine karşı birşey yapamamışının intikamını almak isteyerek hırsını başkalarından çıkarıyor, buradaki hayatın aleyhinde bulunmak için her şey kendisine bir vesile oluyordu. Bunun için her günkü hayatında ekseriya şen olan Süreyya, burada naklettikleri on günden beri hemen daima sisli, pirtuğyan, hatta o kadar sevdiği zevcesi Suad'a karşı bile hemen hiç sebep olmayarak haksız davranıyordu.

Suad'ın kendi kolunu tutan elinden çekip yanı başına oturarak ve kendisine dargın olmadığı için tebessüm etmek lazım geldiğini tahattur ederk, firari, nursuz bir tebessümle, "Şimdi hep çamur oluruz; toprak, toprak değil ki... İki dakika yağmur yağdımı haddin varsa yürü! Bastığın yerden ayağın bir okka çamurla beraber kalkar..." dedi.

Genç kadın, beş senelik derin bir mukarenetin verdiği nazar-ı nüfuzu ile pek iyi fark edebileceği bu neşesizliğin izalesi için artık kiyafet edemediğine teessüf eder gibi elim bir sesle sordu:

- Pek sıkılıyorsun galiba?

- Evet, sorma... Pathyorum... Burası zaten yaşanılacak bir yer mi? Allah'ın kırı... Hele bu yemekten sonraki saatler... Sabahleyin yemeğe kadar, akşamüstü... Hasılı her zaman insan boğuluyor... Herkes böyle birer köşede eziliyor... Kendimi bostan kuyusunda zannediyorum.

Suad, kaşlarında bir endişe inhinası ile, gözleri daha ziyade karararak, kaç senedir bu aynı yerde, aynı hayatta şikayet için hiçbir hal görülmeden geçirilmiş mesut günleri düşünerek sükut ediyordu; bir aralık, "Evvelden hiç böyle

söylemiyordun!" demek istedi. Fakat neye yarayacaktı? Ufak bir mazeret, adi bir sebeple geçiştirilmeyecek miydi? "Bari sen git, oralarda kal, biraz eğlenirsin!" diyecek oluverdi; fakat beş senedir beraber bulunmaya, her şeyi beraber yapmaya o kadar alışmışlardı ki zevcine karşı kalbindeki derin irtibatın sevgiyle fedekarlığa razı olup söylese bile onun bunu fark ederek, mümkün olduğunu görerek daha rahatsız olacağını, yine yeminlerin başlayacağını, hiçbir şey değişmeyerek sadece zevahir namına uğraşmış olacağını düşünüyordu. Çünkü asıl kabahatin köşkte olmadığını hissediyordu; kabahat şu, sebebini düşününce kalbini sızlatan can sıkıntısında, ne kadar aşk ve irtibat ile geçerse geçsin beş senelik hayatın yıprattığı kalplerde, bu kalplerin, kalb-i beşerin eskimeye olan kabiliyetindeydi. Ve o, kadın, bu acı tefekkürle başını eğip sukut ederken Süreyya söyleniyor, şikayet ediyordu. Belki ellinci defa olarak:

- Ah, büyükbabalarımız! diyordu; anlaşılmaz hesaplarla bu cehennem köşelerinde bağ yapıp gelip kapanacaklarına ne olurdu şu İstanbul'u İstanbul eden güzel yerlere gitselerdi... Sonra bir babanın budalalığı bütün bir aileye maraz-ı irsi oluyor; bütün ahfat gelip onlar gibi bu köşelerde çile doldurmaya mecbur oluyorlar... Bağ, üzüm... İşte floskera da hepsini berbat etti ya... Yer, yer değil ki... Bak babam elindekini avcundakini sarf etsin, tauna karşı koyabilir mi?

Sonra birdenbire köpürerek:

-Ah bu çöl! Şimdi farz et ki Boğaziçi'nde yahut mesela Adalardayız... Deniz yok mu deniz?En sıcak havalarda bile insana can verir. Serin... Mavi... Latif... Halbuki burada poyraz çıkarak diye ta saat sekizi dokuzu beklemeli... Duman, duman... Külhan gibi... Sonra manzaranın mahdudiyeti, yekrenkliği... Düşün Suad: Bir sandalımız olurdu. Sabahları erken yahut akşamları geç vakit sen şemsiyeni kapardın, ben küreklere sarılırdım. Mektap olsun olmasın oranın geceleri ne güzeldir. (sh. 10,11,12)

Hava gittikçe serinliyor, rakit hava sanki hep su oluyorsu; gece, berrak, altın pullu mavi tüllerle titreyerek, incimat ediyordu.

Suad pelerininin içinde büzülerek:

- Soğuk, dedi, istersen içeri girelim.

O anda aşağıdan bir ses yükseldi, "Pek soğuk, pek!" diyordu, bu Necib'in sesi idi. Suad eğilerek, "Biz içeri kaçıyoruz" dedi. Hacer soğuktan büzülmüş sesiyle, "Ama bütün bütün kaçmayınız, biz de salona geliyoruz..." dedi.

Salona geçtikleri zaman Saud camları kapadı; Hacer, Necib dışardan gürültü ile geliyorlardı; kapı şiddetle açılarak Hacer içeri atladı; pelerininin yüksek yakasında kaybolmuş küçük çehresi mosmor kesilmişti. Koştı, elini Suad'ın boynuna sokarak, "Üşümüş müyüm bak?" dedi.

Necib pardesösünü çıkarmış oraya bırakıyordu.

Süreyya ona doğru yürüyerek:

- Eğer Hacer hasta olursa seni tutacağım Necib, dedi. (sh. 20)

Mezbul bir güneş, gecenin rutubetini silik, bitap buharlar halinde oraya buraya dolamış, rüzgarsız havada bunlar asılmış kalmıştı. Ta uzakta, üzerinde tek tük köşklerle ağaçlar kaynaşan bir ovanın ötesinde ufka kadar deniz görünüyordu.

Süreyya'ya, "Acaba Necib Bey gitti mi?" diye sordu; Süreyya bir koltuğa uzanmış düşünüyordu; bunun üzerine kalktı, "Sahih... Ama daha gitmemiştir, gidecek olsaydı gece veda ederdi. Dur bir kere bakayım..." dedi; ve camlı kapıyı açarak köşkün üç tarafını muhit olan balkonda yürüyüp öbür cephede bir pencerenin önünde durdu. Necib, pencerenin önündeki koltukta dalgın oturuyordu.

- Ben seni uyuyor zannettim.

- Oo, saat bir, bu zmana kadar uyumak için insan miskin olmalı. Bahusus ben buranın asıl sabahını severim. Şehrin harıltısı içinde yaşadıkça insana biraz sükun, biraz kır, bir iki kuş sesi pek hoş geliyor...

- evet, burada muvakkat oturduğunu bildiğin için öyle gelir...

Necib, ileride kütüklerin arasında entarisiyle dolaşarak yanındaki bağcı ile birşeyler konuşan beyefendiyi göstererek:

- O hiç sizin gibi düşünmüyor, dedi.

Süreyya, hiddetle omuzlarını kaldırdı:

- O da, eğer bu sene bir salkım üzüm alabilirse...

Güneş, tatlı bir nevazişle ihsas-ı hararet etmeye başlamış, pencereden giren ziya, içlerinin nim gölgesinde handa hand iltimallarla teressüm ediyorlar. Sükunet içinde, hızlı sesle bahçede konuşan beyefendinin lakırdılarını işitiyorlardı. Süreyya, "Annem geliyor" dedi.

Balkonun öbür tarafından validesi geliyordu. Gülerek bahçede babasını gösterdi. Süreyya başını sallayarak, "Gördük!" dedi. Hanımefendi, Necib'e rahat edip etmediğini soruyor, Süreyya ona vakit bırakmayarak, "Garip sual!" diyordu, "Sanki burada boğulmaktan başka bir şey varmış gibi... Şimdi sıcak, gittikçe ateşlenerek her taraf bir fırın, ağaçsız, rüzgarsız, bir külhan gibi şiddetle yanmaya başlar... Hiç o zaman gelip sormazsınız; nasılsınız, terliyor musunuz, boğuluyor musunuz? demezsiniz... Rüzgar çıksın diye saatin dokuzunu beklemeli..."

Arkadan Suad'ın sesini işitirler. Gülerek, hanımefendi diye, "Vallahi benim kabahatim yok, valideciğim, diyordu; o, kabil değil bu sene burada oturmayacak..."

Hanımefendi gülerek, "Öyle ya, bir yalı turar, alır seni götürür..." dedi. (sh 27,28)

Evet, hep sahihti, bu fildişinden yuva Boğaz'm üstünde Kavakların yanında Yenimahalle'nin bir köşesinde, he-yet-i mecmuası² fildişinden yapılmış kadar temiz, parlak Pazarbaşı'nda idi. Otuzyedi liraya tutmuşlardı. İçerisi nim döşeli idi. Süreyya, "Suad, piyona da var" diyordu. Bunlar hepsi Suad için bir şetaret oluyordu. Süreyya oranın sükûnundan, gölgesinden, manzarasından galeyanla bahsediyor, söyleyeceği şeylerin çokluğundan eksik anlatarak, "Deniz kapısının önüne kadar geliyor Suad, bilsen..." diye sevincinden taşıyordu.(sh. 48)

- Ama gelsen de bir görsen... Ha, sahih, ne vakit geleceksin? Bekleyip duruyoruz... Ah Necib, biz bağda meğer cehennemde imişiz, ne yer, ne yer! Ben ilk baktığımız gün bu kadar güzel bulmadımdı. Sabahları, ya akşamları. .. Hele öğleden sonraki letafet... Akşamüstü Suad'la beraber çıkıyoruz; orada bir yol var, tepenin kenarında, Ka vak'a kadar gidiyor. Ne manzara, ne manzara! Bir kere Büyükdere'ye gittik... Daha istediğimiz gibi gezemiyoruz ki, iyice yerleşemedik. Ev tamam olsun da uzun seferlere çıkacağız... Sen de gelirsin... Etraf hep gezilecek, keşfolunacak... Beykoz var, Kavaklar var, Yuşa, Bentler...

Ve para verip çıktığı zaman Necib de beraber tünele doğru yürümeye başladılar. Süreyya sordu:

- Sen ne yapıyorsun bakayım?

Hakikat hali söylemek lazım gelirse Necib bun alıyor-du. Fakat öyle söylemedi. "Şöyle böyle" dedi; o da yarın Ada'ya gidecekti, "Orası şimdi artık çiçek gibidir" diyordu; sonra kendini de teşvik için gibi "Mayıs, malum ya Büyükada'nın tam mevsimidir" dedi.

Süreyya gülerek, "Mayıs, Boğaziçi mevsimidir, azizim, Boğaziçi! Sadece Mayıs değil, bütün sene... Zannederim ki oraları kışın bile latiftir. Bir rüzgârı var, aman ya-rabbi, bir rüzgârı var Necib! O temiz rüzgâr başka nerede bulunabilir? Sizin adanıza gelen rüzgâr bütün Boğaz'ı ge-Çip kirlendikten sonra size gelir. Beni mübalağa ediyor zannediyorsun ama geldiğin vakit göreceksin ki hakkım^{va}r. Oraya gittiğimizden beri ne kadar fark ettiğimi ben bilirim. Suad bile bambaşka oldu. Bir neşe geldi, bir hayat geldi... Sabahları demir gibi kalkıyoruz, sonra, sana bir şey söyleyeyim mi? En sevdiğim hali rahathğı... Ne Fatîn var, ne Hacer var... Yapyalnız! Necib hatırlayarak:

- Sahih, onu ne yaptınız? Kandırabildiniz mi? diye sordu. (sh. 53, 54)

Mahazada o pazar, Ada'ya gideceğine oraya gitti.

Ve vapur Boğaziçi'ne şitap eden² halk ile taşarak, köprüden çözülüp Boğaz'ın mavi sinesine gömüldükçe kendisi için bir inşirah,³ gitgide çoğalan bir güşayış⁴ oldu. Etrafına bakarak hep şad ve handan bulduğu yolcuların bahar ile sermest hayatları, süruru arasında pürzevk bir hayat hissediyor, geniş nefesler alarak kırların telatum eden⁵ yeşilliklerinin, renk renk çiçeklerinin taze kokulanıyla bir zindegî,⁶ bir faaliyet ve galeyana boğuluyordu. Bütün melal ve kasveti Beyoğlu'nun karanlık sokaklarında kalmıştı. Her çehrede bir neşe vardı. Vapurun üst güvertesini dolduran halk içinde kadınların hepsi ona bugün şayan-ı arzu⁷ bir güzellikle görünüyordardı. Sahil binalarının teakup ve tevalisinin¹ süratinden nim sersem, gözünün önünde kaynayan şu çûşâcûş² hayattan nim habîde³ idi. İskeleler kendilerine gelen yolcuları boşalttıkça vapur bir kere nefes alıyor, biraz hafifliyordu. Büyükdere, son kafiye-i züvvarî⁴ alıp vapur adeta boşaldığı zaman Necib kendini topladı. Şimdi nasıl bir şetaretle, hüsn-i niyet ve saffet-i kalple,⁵ nasıl bir saadet tarafından karşılanacağını düşünerek seviniyor, gülüyor, nihayetsiz bir memnuniyet ile telaş ediyordu. Yalıya doğru yaklaştıkça bu telaş, heyecan oluyor, Suad'ı, Süreyya'yı şimdiden görerek kalbi çarpıyordu.

Evvela kendisini Suad gördü, eliyle işaret ederek içe-,ri seslendi, o zaman pencerede kan koca ikisinin de başları göründü. Süreyya, uzun bir "Ooo!" ile selamladı. Kapıyı hizmetçi kız açmıştı. İçeri girer girmez merdivenden koşarak inen Süreyya'nın karşısında bulundu. Bu, şetaret-li bir kabul oldu; "Oh, ne iyi ettin de geldin!" diyordu.

Yukarı çıkmışlar, Suad'a mülaki olmuşlardı. Kendinin bugün geleceğini umduklarını söylerlerken, Necib merak ediyor, "Nasıl?" diyordu.

Süreyya izah etti:

Hava, sabahleyin o kadar parlak o kadar nefisti ki, Suad, "bugün Necib Bey belki gelir" dedi. Ah sabahlan erkenden buradaki letafeti, ciyadeti⁶ tarifeye söz bulamıyorum, denizin nezaketini, taravetini, yeşilliğini, nihayet şu Boğaziçi sabahının bekâretini görmeli, Necib... Fakat bugün Ada'ya gideceğini bildiğim için meyas oluyorduk⁷... Maahaza, bilmem niçin, yine umuyorduk. -

- Ah görseniz artık, diyordu, görseniz artık Beyoğlu ne kadar tahammül edilmeyecek hale geldi. Sabahları yine biraz serince oluyor, rutubet biraz işe yarıyor; fakat sabahları da Beyoğlu'nun o baş ağrıtan satıcı gürültülerinin evlerin içinde nasıl çınladığını bilseniz... Sonra, öğle oldumu, durmak, oturmak kabil değil. Toz, güneş, ter! İnsan boğuluyor, boğuluyor! Onun için buraları adama bir köy gibi geliyor. Hele bu Yenimahalle... Sahihen Fildişi'nde yuva... Uzak, uzak... Sanki kaçmış, kaybolmuş... Ah buraya gelip dünyayı unuttuğunuza ne iyi ettiniz! (sh. 56,57,58)

Zevç zevce bu iki günü bir büyük sürür ile telakki⁵ ettiler. Onlar daha Necib gelmeden seyrânlar tertip etmişlerdi. Bentler'le Beykoz'a gitmek istiyorlardı. Suad, "Şimdi Bentler ne güzel olur..." diyor, Süreyya; "Hele Beykoz çayırı!" diye mukabele ediyordu. Hemen ertesi sabah hangisine gideceklerini müzakere ediyorlardı; nihayet üçünün de fikri öbür sabah erkenden Bentler'e gitmekte ittifak etti.

Erken kalkmak için erken yattılar; ertesi gün güneş karşıki tepelerin arkasında henüz çıkmışken üçü de hazırlanmış, sükûn-ı sabah içinde, gecedan tembih edilip kapının önüne gelmiş arabalara binmişlerdi. Ve bu mayıs sabahı, Bentler seferi üçüne de bir hayal-i seyahat şiir ve mestî-sı verdi. Sabahın ciyadeti, mayısın son günlerindeki meb-zuliyet-i hudaret⁷ ile, yolun etrafındaki çayırların, bağların henüz rüzgârsız serin havadaki rûkut içinde intişar için nefha bekleyen rayihaları⁸ arasında gittikleri yeşil gölgeler, daha ilerledikçe ormanlar, azim ağaçların birbirine sarılmış dalları, uzakta, birikmiş gölgeleriyle yeşil birer zulmet¹ halinde görünen koruların sineleri, hep bu sükûn, bu tenhâlık, bu parlak sükût içinde, şurada burada oynayan ziya iltimaları arasında kuşların huzme-i elhanı,² arabadan indikleri vakit içinde kaybolacaklarmış vehminin verdiği hiss-i tevahhuş³ ile büyük orman, nihayet havuzlar, insana bir raşe-i hiras⁴ ile hayattaki rabitalara takarrüp⁶ his ve ihtiyacı veren mehip⁵ havuzlar ve sonra avdet...

Öyle ki saat beşte eve girdikleri zaman sabahın bütün temizliği, yorgunluğun bütün kuvveti ile midelerinin feryadından başka bir şey duymadılar. Süreyya, "Yemek, yemek!" diye gürliyordu. "Buyrun" dedikleri zaman iki delikanlı şitap ettiler.⁷ Önde giden Süreyya odaya girince, "Vay, çilek!" diye bir sayha-i memnuniyet attı. Sonra Su-ad'a dönerek, "Bu nereden böyle?" diye sordu. Suad tebessüm ederek, "Çileği ye de tarlasını sorma, demezler mi?" diyordu.

"Deniz köpükler içinde... Rüzgâr etrafında fişek gibi çatlar... Yelkenler çırpınır... Sandal, dalgaların göğsüne mestane yaslanmış uçmak da değil, yüzmek de değil... Bir hal ki..." diye bitiremiyor, sonra dürbünü gözüne koyup Paşabahçesi koyuna doğru araştırıyordu. (sh. 77,78,79)

Suad sandala girip oturunca, "Oo, büyükmüş" dedi.

Dışarıdan küçük görünen sandalın içi pek geniş ve rahattı. Sandalcı yelkenleri açıp tekne rüzgârın önüne dökülünce dubaya doğru süratle akmaya başladılar. Büyük-dere'nin üstünden güneş onları rahatsız ettiğinden Suad şemsiyesini açtı, bu siyah, beyaz ve kurşuni renklerden satrançlı bir küçük şemsiye idi. Necib şemsiyeye, çarşafa, peçeye, eldivene, bu kadın şeylerindeki zerafet ve nehafe-te¹ umk-ı ruhunda iştiyaklarla² titreyen bir meftuniyetle³ bakıyor, sonra Suad'm küçük, bir küçük kuş denilecek ellerinin şemsiyeyi tutuşundaki şiire hayran olarak perişan kalıyordu.

Dalgalar, açıklarda büyümeğe başlamıştı. Sandal, bi-perva bir tehalükle⁴ bunların üzerine atılıp tevali eden suların üstünde temevvüç ettikçe⁵ Suad'm gözlerinde bir bulut, bir endişe ve ıstırap bulutu sebat ediyordu; fakat dubadan Servi Burnu'na doğru büküp rüzgârı pupaya aldıkları zaman sallantı kesildi. Süreyya gibi hepsinin de keyfine artık nihayet yoktu. Sandalın etrafından deraguş¹ eden çırpıntı sesleri, muttarit² bir musiki gibi terennüm eden su reşasesi³ onları işgal etti. Beykoz'un Hünkâr İske-lesi' ne vardıkları zaman yarım saat olmamıştı.

Onlar çıktığı halde Süreyya çıkmıyor, ilk hevesle sandalcıya yardım ediyordu. Suad'la Necib rıhtımdan onlara bakıyorlardı. Sonra üçü de beraber çayıra ilerlediler. Evvela rüzgâr onlara çayırdan nefhalar getirmeye başladı; bu, birçok çiçeklerin, otların mürekkep bir nefhası,⁴ serin, taze, ratıp rayihası idi. Biraz sonra çayırın bir kısmını gördüler, uzaktan burası sarı çiçeklerle bir fulya tarlası gibiydi. İlerledikçe ötesinde berisinde kırmızı, mor, beyaz çiçekler de fark edildi, mebzul⁵ yeşilliklerin arasında mebzul renkler, çiçekler ki tarladan taşıyorlar, rüzgârı dalgalanıyorlardı. Rüzgâr, parça parça her dalgadan bir buse-i rayiha ile mahmul⁶ estikçe, koylarda koşuşan nemaların su üstünde hâsıl ettiği titremeler gibi perişan temevvüçler esiyordu.

Onlar hep, "Ah ne güzel!" diye ilerliyorlardı; fakat karşıdan görünen büyük yolun mehip ağaçları altına çıkıp çayır bütün füşatıyla⁷ önlerine serildiği zaman nihayetsiz bir hayret ve memnuniyet hissetiler. Bu bir deniz, dalgalarının seyr-i cereyanıyla⁸ serilen bir deniz istiva⁹ ve azametiyle rüzgarın önünde dalgalandan çayır, onları teshir etti¹⁰; ilk hisleri memnuniyetle memzuç bir hayret-i latife¹¹ oldu.

Çayırların içinde yürümek, otların arasında yuvarlanmak ihtiyacıyla titreyerek, baharın bütün mebzuliyeti, hudaret ve rayihası içinde mest ve mesut ilerledikçe, derenin öbür tarafındaki tepelere doğru çayırın yeni ufuklarını görüyorlardı; bunlar, orada bir küçük tepe, beride çayır arasında kıvrılan ve sonra ağaçların içinde kaybolan küçük bir yol, birbirinin omzundan bakan küçük setler, dere boyunu gölgeleyen söğütlerdi. Dere orada feşafeşiyle,¹ burada reşasesiyle sukut ediyor,² akıyor, bazen otların arasından fısıldıyor, sonra derinleşerek, sükût içinde aktığı fark edilmeyerek, düşünüyordu. Bazen bir anehg-i şevka-şevk³ ile çağılayan bir kurbağa, selsebil nagamatmdan⁴ sonra, bu sükûnların içinde, bir tek, "ah" gibi yükselip sükût eden sesler oluyordu. Çayırın asıl otları arasında bu yeşil zemin üstüne menkuş⁵ papatyaların, sarı, mor, kırmızı çiçeklerin birbirine karışan renkleri, arasına yalnız bir renge inhisar ederek⁶ küme küme orada hep beyaz, burada hep mor, ötede hep sarı mevcellerle⁷ köpürüyor, dere kenarı damla damla ağlayan söğütlerin yeşil gölgeleri altında parlak yeşil çimenlerle bir kaliçe* gibi seriliyordu.

Süreyya:

- Oturalım! dedi.

Necib:

- Yatmalı... diye söylendi.

Hakikat halde bir gâleyan-ı havass⁸ arasında haykırarak bu otlara karışmak, topraklara karışmak ihtiyaç-ı mu-kavemetsuziyle muazzep oluyordu,⁹ kendini en çok

medhuş bırakan mahasin¹ huzurunda daima hissettiği ezilmek, ölmek arzusu şimdi daha şedit ve takatsiken bir ta-annütle onu zebun ediyordu.² Önden Suad, şemsiyesine dayanarak bir aheng-i reftar³ ile yürürken, zevcinin koluna yaslanan vücudunu görüyor, her yerde daima, daima aynı iştihak ve vefa ile sizin olan bir kadın hüsrân ve ateşiyle titreyerek inlemek, düşüp ölmek istiyordu. O, her aşkta zehirlenmişti; evvelden kendini, sadece bir nazarı için feda-yı cana razı eden bir iki kadın, parası mı yoksa kendisi için mi teslim olduklarında tereddüt ettiği birkaç kız, hayvan gibi gelip ayaklarının altına, gençliğinin önüne yatan dört beş kadın... Hep öyle hürmetsiz, nefret ve istikrah⁴ veren aşklar olmuştu. "Sonra evlenmek mi?" diyordu; tanımış olduğu kadınların dördü mü, beşi mi kocalı idiler. Bunların kendisinde bıraktığı tesirleri düşünerek, "Evlenmek!" diye omuz silkiyordu.

Çayırın ta öbür ucundaki taş köprüye kadar ilerlediler, orada önlerine başka bir yol, yine gölgeden ibaret bir yol çıktı; Suad, "Aman biraz da buradan!" dedi. Bu Tokat'a' gidiyordu; Necib, bu yolu, nihayetindeki ormanı tarif ederek bir kere buralara geldiğini anlatıyordu. Etraf hep bahçe ile muhat idi;⁵ ispinozlar, şetaletleriyle⁶ burasını doldurmuşlardı. Sükûn içinde yanlarından geçen rüzgârın, yapraklarla buseleri terennüm ediyordu.

Döndüler, oradan geçen bir adama derenin öte tarafındaki yolu sordular, onun gösterdiği yerden geçtiler. Bu, derenin öbür sırtında otların arasında kaybolmuş bir patika idi ki küçük söğütlerle belli oluyordu; yanı başından ince, bir kuş gibi terennüm eden ince bir su akıyordu. Burada çayır, yüksekte, yolun ağaçlardaki mehabet,¹ derenin yılankavi şeridi, çayırın bütün renk ve telatüm olan sathıyla² baygın baygın serpiniyordu.

Necib, onlar galeyandan galeyana, inşirahtan inşiraha geçip neşelerinden kuşlar gibi cıvıladıkça, birçok zaman kendisini pürgû eden³ yeis ve melalin ara sıra yaptığı gibi muzlim⁴ ve sükuti, ruhunu ezen o elim melal içinde bedbahttı: "Ya ben, ben ne yapayım?" Ah niçin o daima böyle idi? Dünyada sükûn ve rahatın hep zade-i vehim⁵ olduğunu görüp kendini teellüm eden⁶ şeylerin de hep kendi muhayyilesinin,⁷ kendi ihtiyarlarının⁸ icatları olduğunu düşünerek, kendine, ruhuna karşı bir şey yapamadığından, kendini şifayab etmek için bir çare bulamadığından, deliren bir gazap ve tehevür hissediyordu. Evvela birden pervaz için asmanı kâfi bulmayan⁹ bir şiir ve hülya, bir ulüv-i emel,¹⁰ bir ismet-i arzu ile boğulur, o zaman, bir hiç için canını verecek hale gelirdi. Fakat sonra yine o hiçlerden biriyle bütün hâhiş-i pervazı mecruh olur,¹¹ bütün tahlili, her şiiri bir ceriha yapan hassa-i tedkiki¹² uyanır, hayatın, dünyanın, insanların, ruh ve kalbin ne olduğunu soğukkanla, kendine karşı bile düşmanca, bir zerre-i şiire mağlup olmayarak, arzularının ne iğrenç, emellerinin ne gülünç, muvaffakiyetlerinin ne miskin, bütün saadetlerin, neşelerin, ne kadar süslü olurlarsa olsunlar ne murdar olduğunu düşünmekten mütevellit yeis ve fütur¹ ile harap olur, sisli, küflü kalırdı. Ah, ara sıra ruhunu raşedar-ı heyecan eden o meyl-i saffet² ve şiir, daimi olsaydı... Herkes gibi o da hayatı sade, ilk renkli, masum gözlerle görseydi... Hayat onu kollarının arasına alıp tırnakları, dişleriyle parçalayarak bu hale getirmemiş olsaydı...

"Halbuki..." diyordu, evet, bilirdi ki ona sükûn ve şiir ne kadar lazımsa ruhunda fırtınaya, zulmete, esrara da öyle bir iştîyak-ı amik³ vardı. Bu sükûn devrelerinden sonra rad ü berke,⁴ tehevür ve fütura da muhtaç olacağını bildiği için başını eğerek, "Halbuki..." diyordu.

Şimdi de tabiatın bu feyz ve güşayişi içinde, su ile şişkin toprakların, otların, çiçeklerin nafiz⁵ rayihalarıyla bütün havassı⁶ galeyan ederek onu ateşin bir tehalükle lerze-dar-ı ihtiras etmişti;⁷ her şeyin böyle müzehher⁸ ve muattar⁹ olduğu, önünde böyle fısıldayarak giden bir zevç ve zevce bulunduğu bir zamanda ta umk-ı ruhunda titreyen bir ihtiyac-ı elim ile, beğenmemekten, iğrenmekten kadınsız geçen mahrum hayatının bütün ihtiyac-ı akimi¹⁰ ile saadet arzularının taşıdığını hissediyordu. Fakat onda saik-i sairesini mutell bırakan dimağiyat¹¹ şimdi yine hücum etmiş, kendisi Süreyya'ya benzemediği için onun gibi mesut bir hayat-ı zevciyeye nail olmuş olsa bile yine icad-ı âlâm edeceğini,¹ hem bu hayatın da kim bilir ne gizli, ne acı köşeleri bulunduğunu düşünmeye sevk etmişti.

"Evet, kim bilir sizde de neler vardır? Uyuyan yahut gizlenmiş neler vardır?" diyordu.

Ah eğer Suad ve Süreyya arkalarında bastonuyla otları kırbaçlayarak gelen, ara sıra birkaç sözle muhaverelerine iştirak yahut gördükleri şeyler hakkında bir mülâhaza beyan eden ve hatta şen görünen Necib'in ruhundan neler geçtiğini şüphe etselerdi onu ne kadar iğrenç bulurlardı; ve Necib, işte kendisi de kendinden iğreniyor ve asıl onu bu muazzep ediyordu. Yine o dimağiyatın sesi yükselerek, "Lakin herkesin hayatında da böyle başkalarının iğrenç bulacakları anlar vardır" demek istiyordu. Fakat onu öldüren, herkesten ziyade kendisinin fenalığıydı. Kendine hürmet edememek kadar onu muazzep eden hal yoktu. Kendinden korktuğu, zulmet-i ruhundan² bir tehaşi-i istikrah³ duyduğu zamanlar, "Ah ne mülevves⁴ bir muammayım!" diyerek kendindeki bu iki ruhu, bu bazen hep mavi ve saf fakat ekseriya böyle hunalud,⁵ murdar maneviyatları düşünür, daimi bir ses olmak üzere içinden kendine "Canavar" diye hitap eden bir vicdan bulurdu. Etrafında hep seyyiat, behimiyyet⁶ görmesi, bunları kendinde bulmak kadar onu öldürmüyordu. Kendi o kadar meftun-ı maali⁷ olduğu halde bu mesaviden tecerrüt edemezse başkaları ne olur, diye düşünerek kendinden kaçmak ister, masumiyet, behimiyyet ile zincirlenmiş gibi onda daima boğuşurlar, hiçbir zaman yapmadan evvel, yaparken ve hele sonra ateşler içinde yanmadan başkalarının sevk-i tabii¹ ile yaptıkları adi fenalıkları bile yapamazdı. Birden Suad döndü:

- Susuyorsunuz siz, dedi.

Necib bir yalan bulmak için sıkılarak:

- Şöyle bakıyordum, dedi.

Sonra ilave etti:

- Galiba gelirken gördüğümüz küçük tepeye çıkı
yor... Ne idi o, o, Servi Burnu mu diyorlar, ne diyorlar?

Suad şemsiyesiyle göstererek:

- Şurası mı? diye sordu.

Süreyya kopardığı bir çiçeği ceketinin iligine ilıştirmekle meşgul:

- Ha, Servi Burnu, dedi; gidelim mi? Zannederim da
ha vakit var.

Ve oraya çıktıkları zaman rüzgârın sönmüş, denizin simin bir rehavet ile
bayılmış olduğunu gördüler; zeminin temevvücatı² dağıldıkça içeri doğru tepeler,
gittikçe silsi-lenen bayırlar, sonra dağlar hâsıl ediyor ve her noktası tatlı yeşil bir
çimenle serapa mestur³ görünüyordu. Oradan ta Hisar'a, Kanlıca'ya kadar
görünüyor, ikisi arasında akan mavi suların dumanlan içinden Boğaz'ın
bükülerek, kıvranarak dolanan yolu fark ediliyordu. Güneş, Tarab-ya'run
üstünde, bir aynada görölüyormuş gibi kamaştıran ateş beyazıyla bir güneş değil,
hudutsuz, şekilsiz bir lev-ha-i duzahi¹ gibi ufku bekliyordu. Kıyıda geçen bir rö-
morkörün batı adım sesleri sayılıyor, ılık hava nefhasız, mevcersiz² uyukluyordu.

Suad biraz yüksek olan kenara yaklaşmış, "Oo!" diyordu. Hep birlikte oraya
gittiler. Sığ sahilde kaya parçalarını gösteriyordu. Buranın camgöbeği kumları
üstünde denizin kıvrımları gümüşlenerek hareleniyordu. Ka'rın-daki³ en naçiz⁴
taşlar bile elle gösterilerek sayılacak kadar berrak olan deniz gitgide yeşili
mavileşerek uzuyor, kırmızı rengiyle denizi boyayan dubadan sonra karşı sahile
gittikçe kâh yeşil, kâh mavi, kâh mor, uzuyordu.

Suad gülererek ve burundaki taşları, suyun altında görünmeyen kayaları
göstererek:

- İşte şurası tehlike burnu! dedi, bütün gemiler Boğaziçi'nin dehşetli
fırtınalarında buradan korkarlar.

Necib soruyordu:

- Acaba sandallarda mı?

Süreyya, karşıda Büyükdere rıhtımı önünde durularak dere gibi sahilin bütün
binalarını ağıuş-ı inikasına⁵ almış denizden başını çevirip bakarak güldü:

- Galiba yalnız sandallar... Hatta rakit havada bile...
Zannederim asıl rakit havalarda... Baksanıza...

Eliyle geniş bir hat çizerek bir mevcersiz denizi, bir nefhasız semayı gösterirken,
Suad gülüyor, Necib'e bakıyordu:

- Gemici bey keşif yapıyor, harita çizecek olmalı.(sh. 84,85,86,87,88,89,90,91,92)

Kamer bu gece hilal-i masumiyle o kadar saf ve bakir, deniz o derece rakit ve atlastı ki sükût ve hayret galebe etti, ince hatt-ı nuruyla lacivert semanın amakmdan laci-vertleşiyor, nuruna biraz zulmet sereyan ediyordu.⁵ Sonra mavi dumanlar doluyordu. Uzun uzun, bu dumanların altında âşıkane, kamere bakan duradur¹ tepelerin hüznüne karşı sükût ettiler. Mehtap balkona çatının gölgesinden geçerek sönük ve muhtazır girebiliyordu. Birbirlerini bir gölge gibi fark ediyorlardı. (sh. 100,101)

O zaman sandala bindiler; bir gölde geziyoruz velimi ile mahzuz, denizde insana bir mahabbet ve mahremiyet hissi veren bu rükud-ı mahzunane⁶ içinde sandalın sessizce kayıp akışı ile memnun, suların sükûn ve rükutundaki letafete karşı, gökte, denizde, karada sükûndan başka bir şey na-bazan etmediği bu zamanda müstağrak-ı şiir,⁷ gezdiler. Büyükdere açıklarına çıktıkça vadiyi iyice görmeye başladılar, ta ileride Bentlerin kemerleriyle, daha sonra sürüklene sürüklene dalgalanan küçük tepeler silsilesiyle, bütün vadiyi ihata ederek⁸ nihayet alçalıp dağılan dağların, yeşilin bütün elvanını gösteren ağaçlarıyla, bu vadide, nazarı saatlerce işgal edecek bir manzara vardı. Deniz, beri tarafta, Beykoz Ko-yu'nun son hududuna, bu tarafta Karadeniz'in ufuklarında dumanlanıncaya kadar hep öyle bir sükûn ve gamgin idi.

Fakat üstlerinde bir taraka-i tevelvül¹ ile birden dökülecek korkusunu veren bu yığılmış dağlar gibi bulutların yeni duman temevvüçleri ve renkleriyle asılı duran halinde öyle bir tehdit-i gazubane vardı ki bütün vadi, hatta fevkinde mavi sema ile tetevvüc eden² deniz bile, ürkmüş, haif³ ve pürheyecan sükût ediyor, sanki bekliyordu. His-solunmaz, şüphe edilir radlar⁴ geziniyordu, karartı gittikçe çoğalıyor, yayılıyor, manzara gittikçe muhavvif⁵ bir zulmete, yavaş yavaş Anadolu'ya geçtikçe endişesiz mavilikleri karartan bir havfa munkalip oluyordu.⁶ İnsana bir salonun halvet ve zılalmda⁷ bulunuluyormuş hissini veren bu sessizlik, bu mahrumiyet içinde gayr-i muayyen bir korku, bir tehaşi⁸ istila ediyordu. Bu mehabet⁹ içinde, bir tehlike olsa bile bir şey olmaz hissiyle, maahaza yine bir endişe lerzişiyle muntazır,¹⁰ insana bir tufan korkusu verirken sadece bir yağmur beklemekten gelen zevkle mahzuz, bekliyorlardı.

Sandal bihareket, küreklerin resmi denizde sakit, duruyordu.

Ve insana emin kalplere sığınmak ihtiyacı veren bu hava içinde Necib, karşısında gözleri bir hüznün ve şiir katresiyle pürnem, dalmış görünen Suad'a bakarak, onu hiç görülmemiş bir güzellikle görerek, meftuniyeti birden son ateş derecesine çıkaran bir incizap hissediyor, ona nasıl kırılmaz rabitalarla nasıl dehşetli bir surette bağlı olduğunu kalbine hücum eden heyecandan, sadece ona bakmak heyecanından anlıyordu ve bunu tezyit¹ için gibi en küçük sima çizgilerine kadar dikkat edip inciza-bım. artırmak isteyerek, içinden onun ateşlerini çoğaltıp ölerek yaşamak istiyordu. Ona hayatın en cansuz, en medhuş saadeti bu hal gibi geliyor, ancak şimdi, hayatının hep zevke ve huzuzata müptela olarak geçen senelerinde ancak şu saatlerde hayatımı yaşıyorum hissi geliyordu.(sh. 201, 202,203)

Sandal sūratle yükselmeye başlamıştı. Fakat birden ta vadinin üzerinde yığılmış bıraktıkları bulutları semt-i res-lerinde³ buldular. Oradan buradan koşuşup çarpışan denizde küçük kasırgalar yapan rüzgârların tehevürü artıyordu. Sonra bu yalnız bir cihetten kuvvet ve bürudetle esti, önünden denizde siyahlanan bir irtiaş⁴ gölge gibi koşuyordu. Sükûta alışmış kulaklar, rüzgârların tepelerde ağaçları hırpalayarak estiklerini işitiyordu. Bulutlar birden gazup, muhavvif olmuşlar,⁵ havalanıyorlardı.(sh. 205)

Hava, yine o hararet ve rengin üzerine şimdi gayr-i mahsus bir tül çekilmiş gibi ketum bir gölgeye, hararet hafif bir revnaka, ancak hissolunan bir ılık nefhaya münka-lip olmuş, ziya sadece bir inikas halinde intişar ediyor, denizin lacivert gözleri sanki bulanarak sinесinden nebe-an eden o keskin bahar rayihasıyla Beykoz Koyu'na doğru sokuldukça kararıyordu.

Çayırı bütün bütün تنها buldular, ağaçların gölgeleri, nim bulutlu sema altındaki çayır soluk, melul idi. Yalnız son yağmurların ve dünkü güneşin verdiği bir taravet ile mahzun bir yeşillik vardı; onlar çayırın bu rengindeki güzellikten bahsederlerken Suad çınarlardan sarı, kuru düşen yaprakların kapladığı yollarda yağmurlarla ıslanarak hâsıl ettikleri çamura, bu çürümüş yapraklara bakarak "İşte!" diyordu...

Necib etrafına bakarak, "Havanın rengi iyice soluyor" dedi.

Ve bastonla karşıdan ağır ağır yükselen bulut sürülerini gösterdi.

Süreyya, "E, ne olacak?" dedi, "Geçen ki havalan düşünsene... Ne idi o yağmur, o rüzgâr?"

- Ama dün, evvelki gün ne kadar parlaktı, bir yaz günü gibi.

- E, sonbahar bu... Artık bu kadar letafet ve hararet verdikten sonra! Eylülден daha ne beklenir. Eylül malum ya hüzün ve matem ayıdır.(sh. 229, 230)

Öbür gün öğleden sonra Tarabya tepelerine çıktılar. Hava sabahleyin kaim ve geniş bulut tabakalarıyla mestur ve mahmul iken bunların altından öğleye doğru güneş kurtulmuş, hafif bir lodos ile birleşerek bulutları dağıtmış, etrafı, yükseldikçe hissolunan ılık bir nefha-ı sayf ile ihata etmişti.² Tarabya'nın at kestaneleriyle, genç kavaklarla muhat olan İstanbul yolundan yürüyerek yüksele yüksele bütün Boğazı, ta uzakta Karadeniz'i gördüler, Hacıosman bayırından Büyükdere'ye indiler, orada havanın tekrar dönmüş, serin bir rüzgâr ile denizin bozulmuş olduğunu gördüler, avdet ettiler.(sh. 242)